

Csak olvasótermi használatra!

3465

A FELSZABADULÁS
ARANYKÖNYVE

1921-1931

A címlapot tervezte
EGYED ETTA
iparművész

A FELSZABADULÁS ARANYKÖNYVE

EMLÉK
*

*
ALBUM
*

*

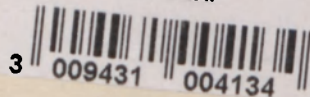
PÉCS SZABAD KIRÁLYI
VÁROS, BAJA TÖRVÉNY-
HATÓSÁGI JOGGAL FEL-
RUHÁZOTT VÁROS, BA-
RANYA ÉS BÁCSBODROG
VÁRMEGYÉK SZERB MEG-
SZÁLLÁSA, FELSZABADU-
LÁSA ÉS ÚJJÁSZÜLETÉ-
SÉNEK

10 ÉVES

JUBILEUMÁRA

Csak helyben
használatra

HALADÁS NYOMDARÉSZVÉNYTÁRSASÁG MŰINTÉZETE, PÉCS. 1931

1770

A FELSZABADULÁS ARANYKÖNYVE

ÖSSZEÁLLÍTOTTAK:
ZSADÁNYI OSZKÁR
ÉS
KUSSINSZKY ENDRE

ELŐSZAVÁT IRTA:
VITÉZ BÁDOKI SOÓS KÁROLY
V. HONVÉDELMI MINISZTER,
NY. GYALOGSÁGI TÁBORNOK,
FELSŐHÁZI TAG

NY. GYALOGSÁGI TÁBORNOK
PECS 100413

1921-1931

HALADÁS NYOMDARÉSZVÉNYTÁRSASÁG PECSETT, 1931

Ezen könyvet Csonka-Magyarország újjáépítőjének:

Öföméltósága

*nagybányai vitéz **Horthy Miklós** úrnak,
Magyarország kormányzójának,*

*Öfensége **Albrecht kir. herceg** úrnak*

*Baranya vármegye törvényhatósága örökös jogú tagjának
és*

*nagyméltóságú vitéz bádoki **Soós Károly***

*v. m. kir. honvédelmi miniszter, ny. m. kir. gy. tábornok,
felsőházi tag úrnak,*

*Pécs szab. kir. város és Baranya vármegye felszabadítójának
hazafias, mély tisztelettel ajánlják*

a Szerzők.

ÜZENET!

A „Felszabadulás Aranykönyve“ számára írta:
vitéz bádoki **Soós Károly** v. honv. miniszter, ny. gyalogsági tábornok,
felsőházi tag.

*A*nidőn Pécs és Baranya felszabadulásának tizedik évfordulója közeledik, örömmel küldöm e szép emlékmű lapjain Pécs városának és vidékének szívből jövő üdvözetemet.

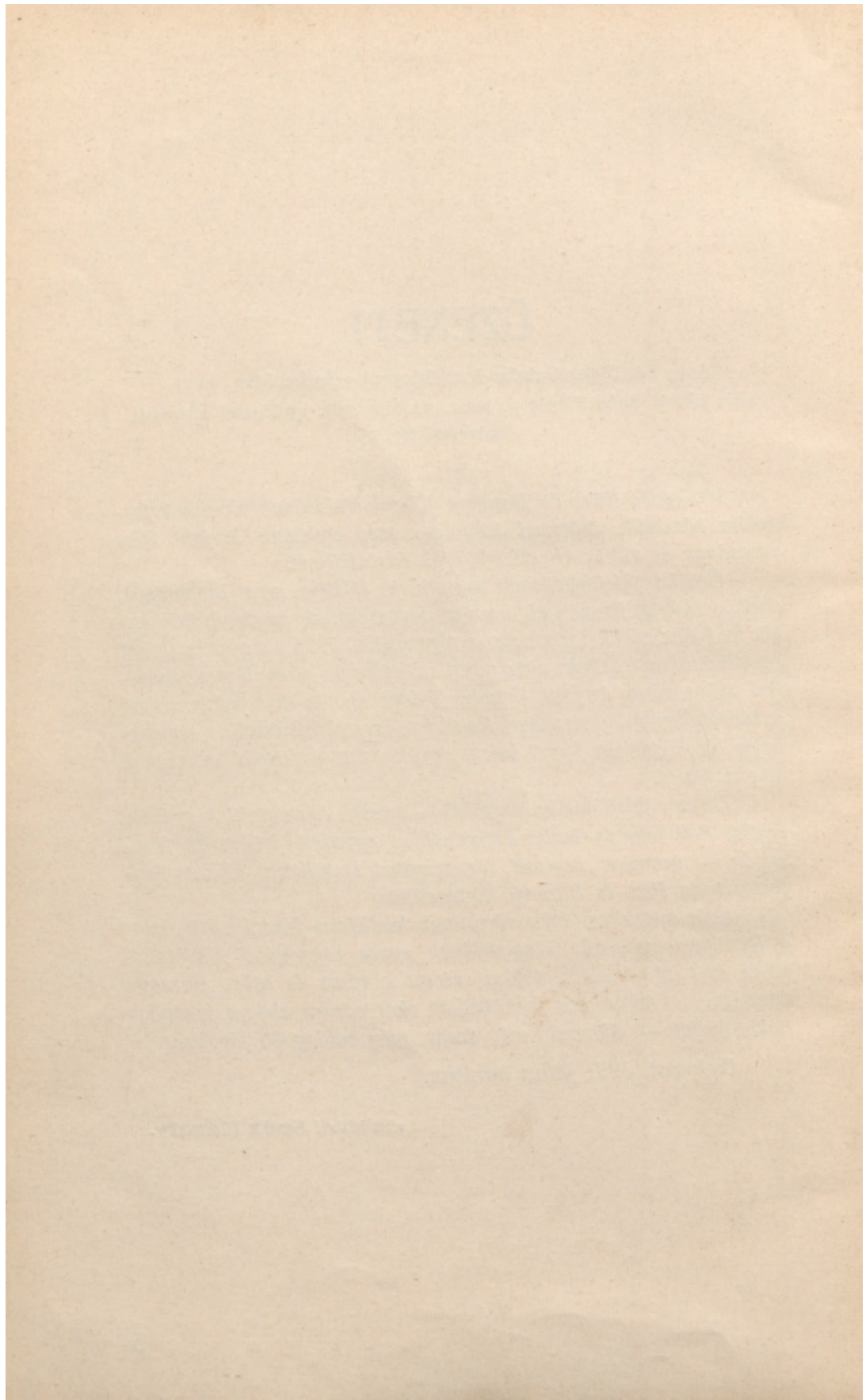
Örökké felejthetetlenek maradnak előttem ama örömnapok, amikor Nektek Főméltóságú urunk legmagasabb megbízásából egy kis had élén visszahozhattam a régen nélkülözött magyar színeket és szemtanúja lehettem ama páratlan hazafias lelkesedésnek, amellyel akkor város és falu, polgár, földművelő nép és munkás, szóval a társadalom minden rétege testvéries összeülekezéssel és reményteljes bizakodásban fogott velem együtt össze a felépítő munkának megkezdésére.

De ez a felejthetetlen szép idő — hazánk és nemzetünk gyászos éjjelén évek óta és talán évekre ki az egyedüli örömteljes fény sugar — nemcsak nevemet, de szívemet is minden időkre odaforrasztotta Pécs és Baranya történetéhez.

Örömmel látom Pécs városának lendületes felvirágzását, mint a Dunántúl kulturális központjának egyre ragyogóbb kibontakozását és a Mindenható áldását kérem a város és egész Baranya vármegye, — akár már felszabadult, akár epedve várja a felszabadulás óráját — eljövendő még szebb, még boldogabb jövőjére.

Budapest, 1931 július havában.

vitéz bádoki **Soós Károly.**

Pécs és Baranya hódolata és üdvözlete

Horthy Miklós

Kormányzó Úr Öfőméltóságának Pécsre való bevonulásakor.

Írta:

PATACSI DÉNES,

v. államtitkár, országgyűlési képviselő.

*Hódolat, üdvözlét zeng ma Baranyában,
Hogy nincs megénk népe idegen rabságban.
Szabadon zenghet már itt is a magyar szó.
Pécs város tornyain leng a magyar zászló,
Azt zúgja a Mecsek, Duna s Dráva habja:
Éljen Horthy Miklós, hazánk kormányzója!*

*A vörös kalózok céda, gaz bandája,
Idegen ellenség átkos vad hordája;
Mikor rabbá tette a magyart honában,
Sirva imádkoztunk kies Baranyában
És titkon örültünk, mikor hazánk felett,
Szegeden az égbolt derengeni kezdett!*

*Egy kisdéd hős csapat Dunántúlra indul,
A nemzeti érzés nyomában felbuzdul;
Ekkor lett védője a magyar nemzetnek,*

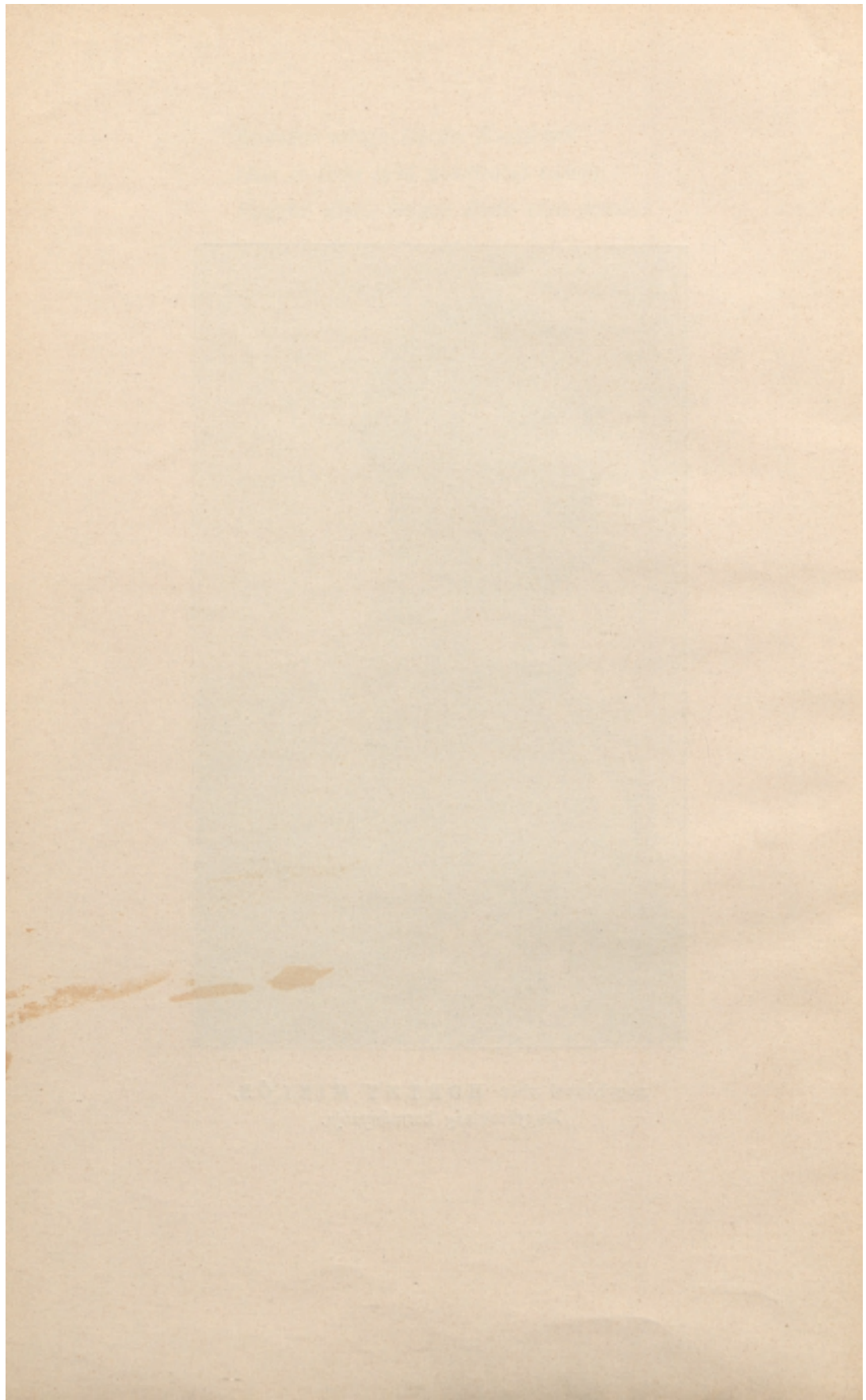
*Sastollas serege Horthy fővezérnek,
Nem is bírta soká halottrabló román,
Magyar zászló lengett Buda vára ormán!*

*Csak mi sírtunk tovább itt a Mecsek alján,
Magyar könny folyt le a Duna, Dráva habján,
Hol áll gyászos Mohács és a híres Siklós,
Titkon imádkoztunk: Hol vagy Horthy Miklós?
És hő imádságunk meghallgatta Isten,
Kormányzó Nagyurunk! Üdvözlünk ma itten!*

*Harci lobogódon Nagyasszonyunk képe,
Alá sorakozik Magyarország népe.
E szent ünnepnapon mi is fölesküszünk,
Hogy édes hazánkhoz s hozzád hűek leszünk!
Kérjük Istenünket: drága élted óvja,
Nagyurunk, Vezérünk, Hazánk Kormányzója!*

nagybányai vitéz **HORTHY MIKLÓS**,
Magyarország kormányzója.

ZICHY ÉS VÁSONKEŐI
ZICHY GYULA GRÓF DR.

KALOCSAI ÉRSEK, V. PÉCSI MEGYÉSPÜSPÖK.

Gróf Zichy Gyula dr. neve tündöklő fénnel ragyog Pécs szab. kir. város és Baranya vármegye történelmének utolsó lapjain. Mint a pécsi egyházmegye püspöke, hervadhatatlan érdemeket szerzett egyházmegyéjében. Lelke mélyéből fakadó vallásos érzülete besugározta egyházmegyéje katolikus híveinek lelkivilágát, hogy átplántálja szívükbe a legszebb, legszentebb és legnemesebb érzést: a hitet és a lángoló honszeretetet.

A fehérmegyei Nagyláng községben 1871 november 7-én született ősrégi főúri családból, amelynek egyik sarja, a szerencsétlen emlékű Zichy Domokos gróf 1848-ban veszprémi püspök volt és életét az erdélyi oláhok közt fejezte be 1879-ben. Gimnáziumi tanulmányait a salzburgi jezsuitáknál s a székesfehérvári ciszterciáknál végezte. Mint papnövendék, a székesfehérvári egyházmegye papja lett. Theologiai tanulmányait az insbrucki papnevelő intézetben folytatta és 1895 július 6-án szentelték fel pappá.

Pályáját Budakeszin, mint segédlelkész kezdte meg. Innen Rómába ment, ahol a pápai nemespapok akadémiáján tanult és 1900-ban kánonjogi tudori oklevelet nyert. A pápai udvarban anynyira megkedvelték, hogy XIII. Leó, majd X. Pius pápa szolgálattevő kamarássá nevezte ki. 1905 október 17-én a pécsi egyházmegye püspöki székébe emelte. Akkor jött haza, előzőleg azonban Őszentsége maga szentelte püspökké 1905 december 21-én, a sixtusi kápolnában.

A pécsi egyházmegye legnagyobb püspökei sorába tartozik, akinek fenkölt egyénisége előtt a másvallású polgárok is a legnagyobb hódolattal hajolnak meg. A szerb megszállás alatt a hit fegyverével erősítette meg a tétovázókat és lelkesítést öntött a csüggedőkbe. Működése Pécssett örökké emlékezetes lett, neki köszönhető a „Dunántúl“ c. lap alapítása, amellyel városunk erős,

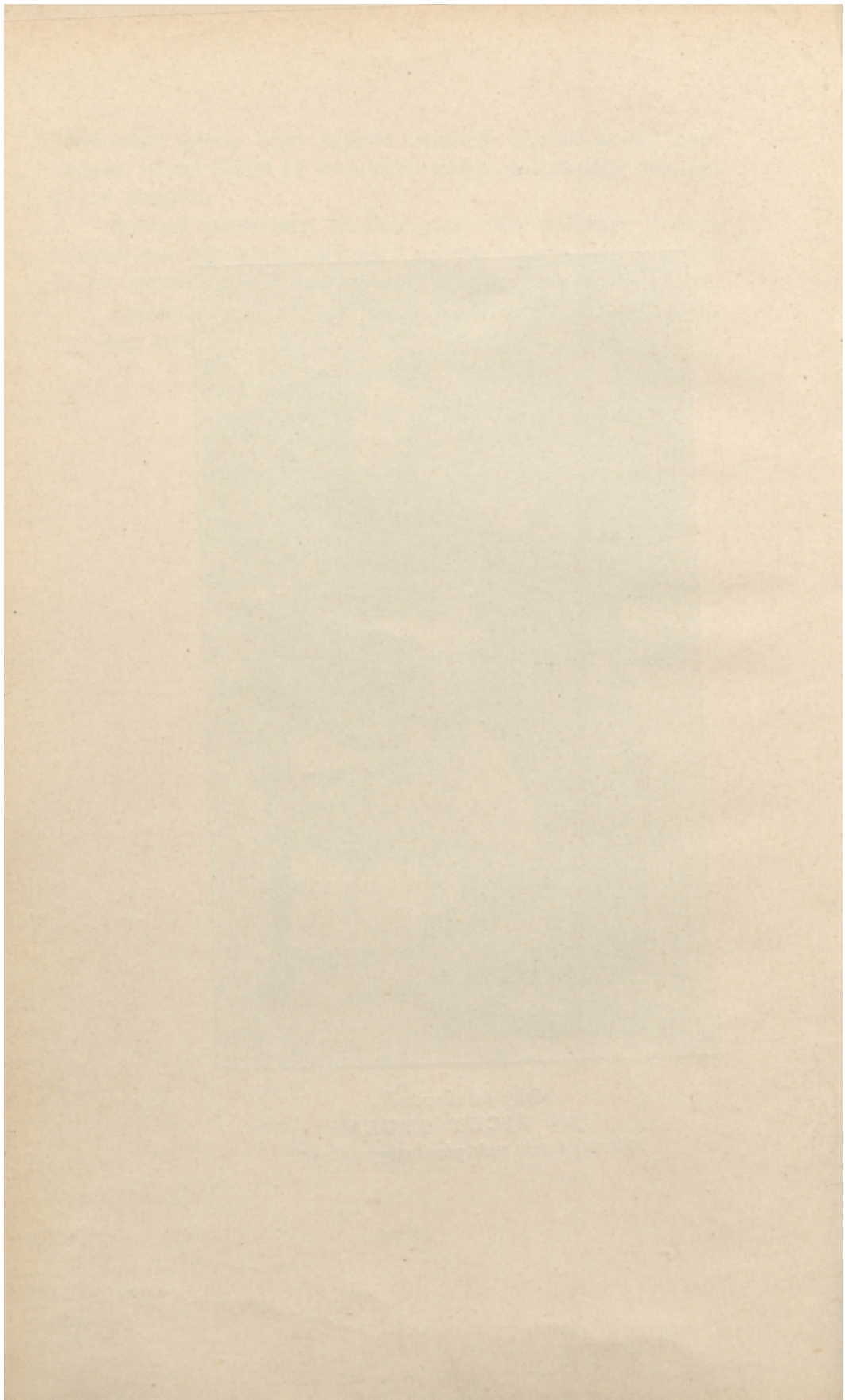
kötelességét mindig híven teljesítő keresztény sajtóval gazdagodott. Számos iskolát állított fel és minden tétével a katolikus szervezkedést szolgálta.

Érdemei elismerésül XI. Pius pápa 1923 december 10-én a kalocsai érsekség adminisztrátorává nevezte ki, ahová 1924 január 27-én iktatták be. 1926 szeptember 9-óta valóságos kalocsai érsek.

Egyházmegyéje, minden hívője örökké, hódoló emlékezettel őrzi meg emlékét.

zichy és vásonkeői
gróf **ZICHY GYULA**
kalocsai érsek, volt pécsi megyéspüspök.

VIRÁG FERENC

PÉCSI RÓM. KATH. MEGYÉSPÜSPÖK.

Büszkén tündöklő csillag a magyar katolicizmus egén. S méltón az elsők sorába tartozik az egyháznagyok díszes csoportjában, mert káprázatos méltósága dacára sem más, mint alázatos és hű szolgája az Úrnak. Virág Ferenc curriculum vitaejét megírni kimondottan könnyű dolog, hiszen ritkán találkozik olyan sokoldalú, nagy tudású és nagyvonalú ember.

• 1868 augusztus 22-én született Bonyhádon. Egyszerű, polgári család gyermeke, aki önerejéből, csak saját tudásánál és kivételes tehetségével emelkedett a püspöki székbe.

Elemi iskolai tanulmányait szülőfalujában, Bonyhádon végezte, középiskoláit és a teológiát Pécsen, ahol 1892-ben szentelték pappá. Azóta is állandóan a pécsi egyházmegye szolgálatában áll. Szellemi tehetségének és kivételes tehetségének már kora ifjúságában tanujelét adta és szépirodalmi téren is komoly eredményeket ért el. 1892-ben jelent meg első verseskötete „Hajnal” címmel.

1892—1912-ig több plébánián mint káplán működött, majd 1912-ben Paks plébánosa lett. Itteni plébánossága alatt nyerte el előbb az esperesi, majd a pápai kamarási tisztségeket. 1922-ben Szekszárd plébánosa lett és e minőségben mind egyházi, mind társadalmi téren kifejtett működésével hervadhatatlan érdemeket szerzett.

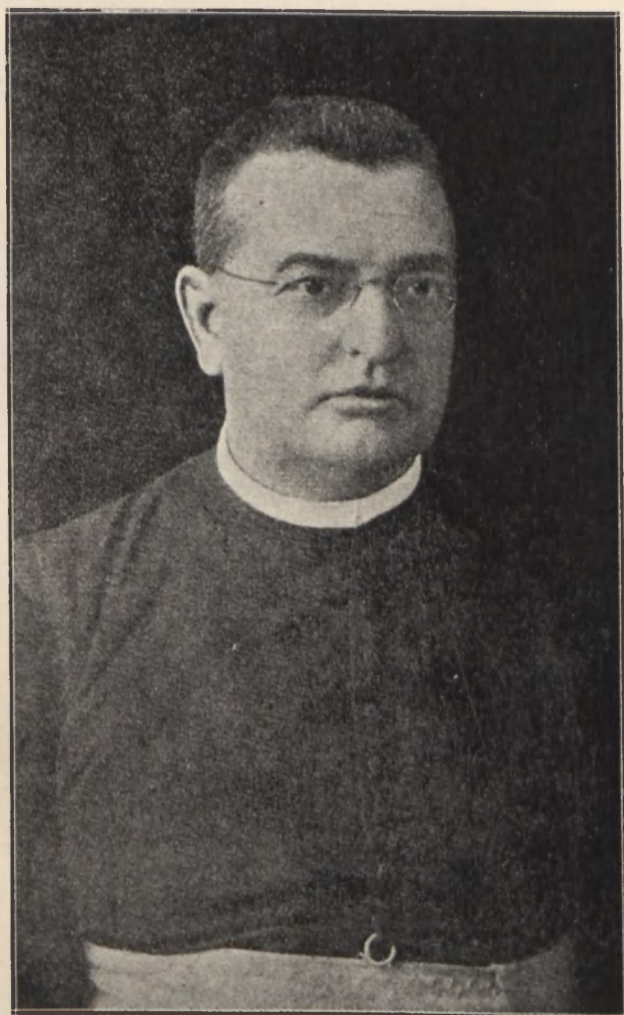
A pécsi róm. kath. egyházmegye püspökévé 1926 március 1-én nevezte ki a pápa Őszentsége és 1926 május 19-én szentelték fel püspökké és iktatták be ünnepélyesen.

Mint Krisztus felkent katonája, a hivatott vezér kezében viszi a vezérlő pásztorbotot. A tömegből feléje áramló nagy szeretettel magába zárja a lelkek üdvéért élő meleg szíve, hogy megsokszorozódott ténnyel és melegséggel sugározza vissza.

THE HISTORY OF THE

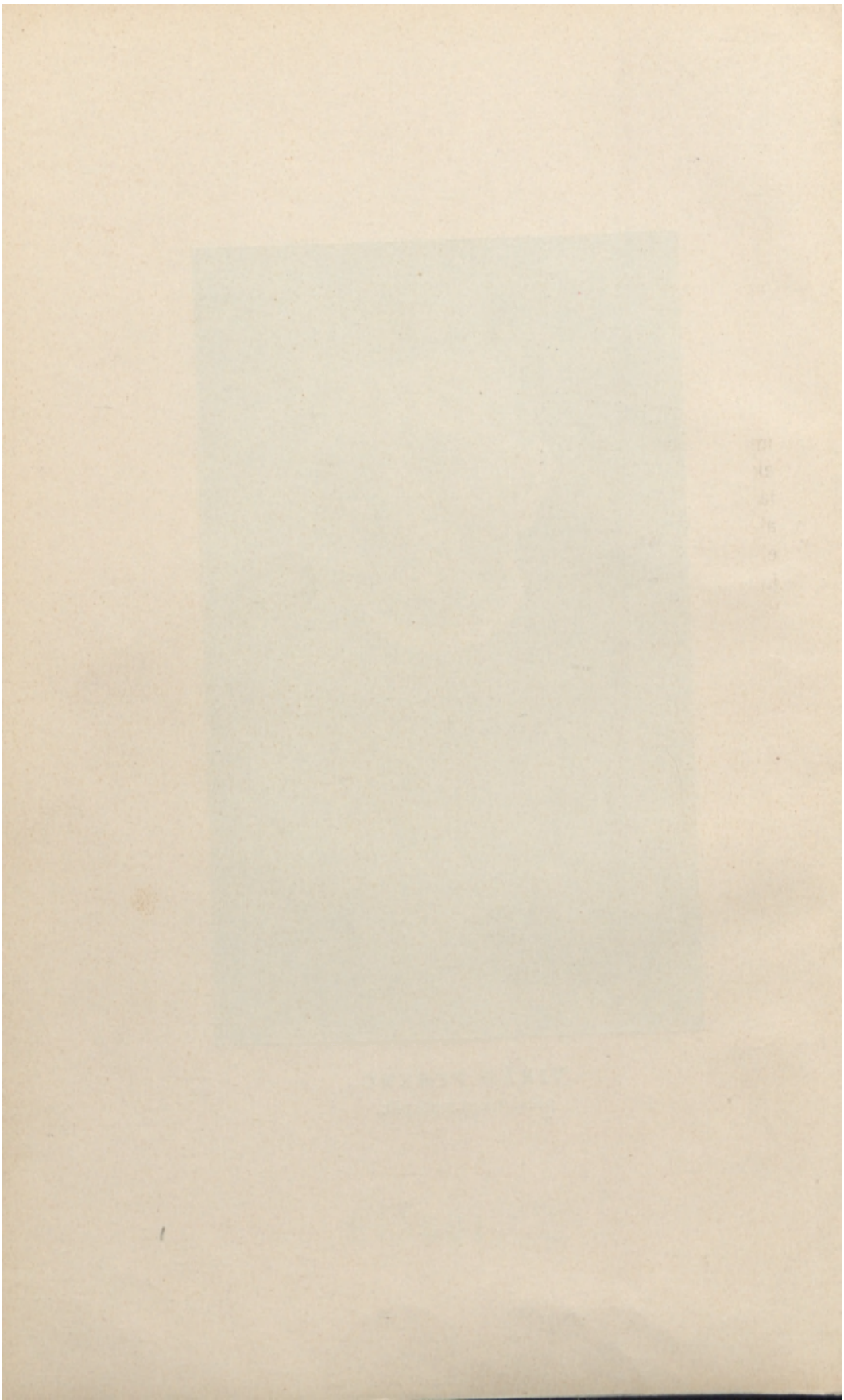
REPUBLIC OF THE UNITED STATES

The history of the United States is a story of a young nation that grew from a small group of colonies on the eastern coast of North America to a powerful superpower that spans across two continents. The story begins with the first European settlers in the early 17th century, who established colonies in Virginia, Massachusetts, and other parts of the eastern seaboard. These colonies were founded by people seeking religious freedom, economic opportunity, and a better life. Over time, the colonies developed their own distinct cultures and political systems, and they began to assert their independence from British rule. The American Revolution, which began in 1775, was a pivotal moment in the nation's history, as the colonies fought for and won their independence from Great Britain. The new nation was founded on the principles of liberty, democracy, and the rule of law, and it has since become a model for other nations around the world. The history of the United States is a story of resilience, innovation, and the pursuit of the American dream. It is a story of a nation that has overcome many challenges and setbacks, but has always emerged stronger and more united. The history of the United States is a story that continues to inspire and inform us today.

VIRÁG FERENC
pécsi megyéspüspök.

MEGYEI KVT/
PÉCS 100413

VITÉZ KERESZTES-FISCHER FERENC DR.

BARANYA, SOMOGY VÁRMEGYÉK
ÉS PÉCS SZAB. KIR. VÁROS FŐISPÁNJA.

Pécsett és Baranya vármegyében a kormány első képviselője immár tíz esztendeje vitéz Keresztes-Fischer Ferenc dr. Erélyes, akaratát tűzön-vizen keresztül vivő főispán, aki egy évtized alatt tántoríthatatlan hűséggel védi kormánya álláspontját. Politikus, akinek természetesen sok gáncsolója akad, de politikai ellenfelei is elismerik puritán tisztakezűségét és önzetlenségét. Tíz esztendő jubileuma előtt pártatlanul megállapíthatjuk róla, hogy sokat tett városa és megyéje érdekében.

Vitéz Keresztes-Fischer dr. Pécsett 1880-ban született. Édesatyja, Fischer Ferenc, a pécsi ügyvédi kamara nesztora, a Pécsi Takarékpénztár volt ügyésze. Középiskolai és jogi tanulmányait szülővárosában végzi, jogi doktorrá a budapesti tudományegyetemen avatják. Ügyvédi vizsgája letétele után előbb édesatyja irodájában dolgozik, majd ő is a Pécsi Takarékpénztár ügyésze lesz. A háborút a különböző frontokon vitézül végigküzdi a 69. tüzérezredben és számos kitérítéssel dekorálva, mint tartalékos főhadnagy szerel le.

Pécs város közéletébe nagyobb mértékben a szerb megszállás alatt kapcsolódik be, amikor a fiatal ügyvéd a nemzeti ellenállás egyik vezére lesz. 1920 tavaszán magához ragadja az ellenállás vezetését és most már legfőbb helyről ő irányítja Baranya és Pécs vezetését. 1920 július 15-én, midőn Pécs város polgársága memorandumot nyújt át a pécsi entente-missziónak, hogy ennek a mozgalomnak vezetői titokban maradjanak, Fischer Ferenc dr., az ügy vezetésének ódiáját magára vállalja és önként indul fogságba, majd internálásba. Hazatérve ismét átveszi a város és a megye ellenállását és ezért még a kiűrés alatt, 1921 június havában őt jelölik Pécs és Baranya vármegye közéletének akkori korifeusai a főispáni székbe, amelyet a felszabadult terület pacificálása után 1921 október havában foglal el. November elején nagy ünnepséggel iktatják be Pécs szab. kir. város és Baranya vármegye főispáni székébe.

1926 január havában a kormány, amelynek feltétlen bizalmát élvezi, kinevezi Somogy vármegye főispánjává és így jelenleg három törvényhatóság élén áll, irányítva annak kormányzatát.

Érdemei elismerésül 1926-ban a Kormányzó Úr Öföméltósága a II. osztályú magyar érdemkereszttel és csillaggal tüntette ki, 1929-ben pedig vitézzé avatta.

FISCHER BÉLA

BARANYA VÁRMEGYE ALISPÁNJA.

Egy ember élete, egy ember becsülete, egy közhivatalnok rátermettsége és egy vezető pártatlansága kisvárosi emberek előtt nyitott könyv. Itt nem lehet titkolózni, nem lehet elbújni, minden lépés a közvélemény színe előtt játszódik le, itt csak olyan egyének állhatnak a jármon, akiknek élete nyitott könyv, amelyben csak folytatlan lapok vannak.

Ezért nem lehet különös érdemül betudni azt, hogy megyei vezető tisztviselő rendelkezik az ilyen tulajdonságokkal.

Baranya vármegye alispáni székében azonban olyan férfi ül, aki e kötelező tulajdonságokon kívül még olyanokkal is bír, amelyek csak kivételes egyéneknél találhatók.

Fischer Béla 1877 május 1-én Gyöngyösön született. Korán árvaságra jutott és hét éves kora óta nagybátyja, Fischer Lajos püspökbogádi jegyző neveltette. Középiskolai és jogi tanulmányait Pécsen végezte. Baranya vármegye szolgálatába 1900-ban lépett, mind díjtalan közigazgatási gyakornok.

Még ez év október 26-án tb. aljegyzővé nevezik ki. 1903 január 12-én ötödjegyűzővé, 1907 július 8-án negyedjegyűzővé választják. 1904-ben megnősült és Visy László dr. ügyvéd, későbbi főispán leányát, Mártát vette feleségül.

Működése alatt dolgozott minden reszortban. Munkaköre a háború alatt tetemesen kibővült és a megye élelmezésének intézésével 1918 július 8-án másodfőjegyzővé választja a közgyűlés, a megszállás alatt a sásdra száműzött néhai Stenge Ferenc alispán helyett ő intézi a megszállott vármegye ügyeit, szervezi a tisztviselők ellenállását, állandó érintkezésben áll a Sásdon élő alispánnal és az ő útján a magyar kormánnyal. Ezért a szerbek többször le is tartóztatták, sőt két hónapra Mitrovicán internálták.

A felszabadulás után, 1922 július 10-én tartott közgyűlés egyhangú lelkesedéssel valóságos főjegyzővé választotta, 1925 január 12-én pedig Baranya vármegye alispáni székébe emelte.

Alispáni működéséhez rövid hat év alatt is számos nagy alkotás fűződik. A vármegye elektrifikálásának kezdeményezése, annak megvalósítása, már a testnevelési törvény életbeléptetése előtt a levante-ügy felkarolása és országos színvonalra való emelése, a vármegye úthálózatának reorganizálása, az iskolán kívüli népoktatás megszervezése, községenként és legmagasabb színvonalra való emelése stb. Neki köszönhetjük a Janus Pannonius Társaság létrejöttét is. Ezenkívül egy olyan nagykoncepciójú gazdasági politikát inaugurált, amelynek megvalósulása megyénket az ország legelső vármegyéi sorába emelte.

Ime ezek az eredmények beszélnek Fischer Béla munkásságáról. Ennél szebb és csillogóbb signum laudist pedig köztisztviselő nem tűzhet mellére.

VITÉZ BÁDOKI
SOÓS KÁROLY

VOLT HONVÉDELMI MINISZTER, NY. GYALOGSÁGI TÁBORNOK,
A FELSŐHÁZ TAGJA.

Idegen! Ha e város utcáin jársz és magyar zászló lengedezését látod a házak ormairól, gondolj vitéz bádoki Soós Károly nevére, mert neki köszönhető, hogy Pécs ismét magyar.

1869-ben született Nagyszebenben. Atyja ezredes, az egykori cs. és kir. 2. gyalogezred parancsnoka volt. A nagyszebeni evangélikus főgimnázium elvégzése után a bécsújhelyi katonai akadémia növendéke lett, majd csapatszolgálatot teljesített. Főhadnaggyá történt kinevezése után bevezényelték a hadiiskolába. A háború előtti években különböző parancsnokságoknál és csapattesteknél szolgált vezérkari, illetőleg parancsnoki beosztásban.

A világháború kitörésekor a 4. hadsereggel vonult hadba és Auffenberg tábornok mellett működött, mint a hadseregparancsnokság vezérkari főnöke. 1914 októberétől 1915 március végéig a Pflanzler-Baltin hadsereg vezérkari főnöke volt és jelentős szerepet vitt a Kárpátok és Bukovina védelmének irányításában. 1915 márciusában az 1. tiroli császári vadászrezred parancsnokságát vette át s annak élén az oroszok, majd az olaszok ellen harcolt. 1915 augusztusában a 33. gyalogdandár parancsnokságát vette át és a Doberdót védelmezte. 1916 júniusában a Dél-tirolban harcoló 11. hadtest vezérkari főnöke lett és e minőségben működött 1918 tavaszáig, mikor is a 34. gyalogdandár parancsnokává nevezték ki és azt vezette az összeomlásig. Rendkívül eredményes és bátor magatartásáért a hadikitüntetések egész sorában részesült. Tulajdonosa a Lipót-rend hadiékítményes és kardokkal díszített parancsnoki keresztjének, a hadiékítményes II. osztályú vaskoronarendnek, a kétszer adományozott hadiékítményes II. osztályú katonai érdemkeresztnek, a Lipót-rend lovagkeresztjének, a kardokkal díszített III. osztályú katonai érdemkeresztnek, az ezüst és bronz signum laudisnak, a II. osztályú német vaskeresztnek, a török félholdnak stb.

Az összeomlás után visszavonult, majd a kommunizmus alatt résztvett a szegedi ellenforradalom szervezésében, később pedig a nemzeti hadsereg vezérkari főnöke lett. 1920 januárjában hadügyi államtitkárrá, három hónappal később pedig honvédelmi miniszterré nevezték ki.

1920 júliusában lemondott és a kaposvári, majd a pécsi katonai körlet parancsnokságát vette át. Baranya és a déli határok felszabadulásakor a déli végek vezénylő tábornokaként működött és az ő csapatai vonultak be a felszabadult területekre. 1922 tavaszáig maradt e beosztásában, majd a honvédfőparancsnoksághoz került. 1927-ben a felsőház tagjává neveztetett ki.

NENDTVICH ANDOR DR.

KIR. TANÁCSOS, POLGÁRMESTER.

Született Pécsen 1867-ben. Középiskoláit Pécsen, jogot pedig szintén a pécsi jogakadémián hallgatott. Pályáját 1890-ben a pécsi kir. törvényszéknél, mint joggyakornok kezdte. 1891-ben a törv.-hatósághoz aljegyzőnek nevezték ki. 1893-ban 1. oszt. aljegyző, 94-ben árvaszéki ülnök, 96-ban városi tanácsnok, 98-ban árvaszéki elnök és helyettes polgármester és 1905-ben Pécs szab. kir. város polgármestere. Ez állásában mind a mai napig a város érdekeit szolgálja és nála a polgármesteri cím valóban azt jelenti, hogy ő a város legelső polgára.

Érdemei elismeréséül számos kitüntetést kapott és az egyetem felállítása érdekében kifejtett munkásságáért 1927 december havában az Erzsébet kir. egyetem avatta díszdoktorrá.

VARGHA IMRE DR.

ÁLLAMTITKÁR,
PÉCS SZAB. KIR. VÁROS KÉPVISELŐJE.

Nekünk pécsieknek még új barátja, aki pár hónapja képviseli városunkat. A választás alatt és után is tanusított nobiles és megértő viselkedése azonban garancia arra, hogy ez a friss barátság hosszantartó lesz.

1876 február 26-án született Szolnokon. Jogi tanulmányait Budapesten elvégezvén, 1894-ben a pénzügyminiszterium szolgálatába lép. 1910-ben a közigazgatási bírósághoz osztották be tanácsjegyzőnek, később elnöki titkár, 1918-ban pedig közigazgatási bíró lett. 1921-ben pénzügyminiszteri államtitkárnak nevezték ki. A pénzügyi jog terén kiváló s maradandó, igen sokoldalú munkásságot fejtett ki. Wekerle Sándor a háború utolsó éveiben az illetéktörvények átdolgozásával bízta meg. Az 1918: XI. törvénycikk, továbbá az 1920: XXXIV. törvénycikk indokolásával együtt teljesen az ő munkája. Eredményes és nagyfontosságú munkássága elismerésül több magas kitüntetésben részesült, az 1928. évben pedig miniszteri rangra emelték.

Pécs szab. kir. város 1931 június 30-án nagy lelkesedéssel és hatalmas szótöbbséggel országgyűlési képviselőjévé választotta.

ESZTERGÁLYOS JÁNOS

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ.

Született 1873. évben Dunaföldvárott, ahol atyja asztalosmester volt. Később Budapestre került és itt végezte iskoláit. 14 éves kora elmúltával iparostanonc, majd vasesztergályos lett. Felszabadulása után hosszabb ideig külföldön tartózkodott. Hazatérve, a 69-ik gy. ezrednél katonai szolgálatba lépett. Katonaságtól hazatérve, élete változatos volt. Volt művezető, szakszervezeti titkár, fővárosi tisztviselő, 1916-ban a Népszavához került. Ettől kezdve állandó alkalmazottja a Magyarországi Szociáldemokrata Párt-nak.

1922-ben Pécs város nemzetgyűlési képviselőjévé választották. Pécs városát immár harmadízben képviseli.

FELSŐPULYAI
MADARÁSZ ISTVÁN DR.
FELSŐHÁZI TAG,
A PÉCSI KÖZJEGYZŐI KAMARA ELNÖKE,
KORMÁNYFŐTANÁCSOS STB.

Ha van életrajz, amely a mindennapi szürkeségből papírra kívánczik, úgy Madarász István dr. közel négy évtizedes pécsi közéleti multja feltétlenül megérdemli, hogy egy munkásélet példaképének adassék át az emlékezésnek.

Madarász István dr. 1862-ben született Tamási tolnamegyei községben. Középiskolai tanulmányait Nagyszombaton és Székesfehérvárott végezte, majd a budapesti Tudományegyetemen jogi doktorátust és ügyvédi diplomát szerzett. Ezután hosszabb külföldi tanulmányúton volt Németországban, Olaszországban és Svájcban. 1894-ben telepedett le Pécssett, ahová közjegyzővé nevezték ki.

1905-ben lett a pécsi közjegyzői kamara elnöke és egy negyed századon keresztül önzetlenül és fáradhatatlanul dolgozik az intézménynek és kartársainak érdekében.

Tagja Pécs szab. kir. város és 32 év óta Baranya vármegye törvényhatósági bizottságának, a kisgyűlésnek és több albizottságának.

A szerb megszállás idején folytonos zaklatás és fenyegetés dacára, tántoríthatatlanul vigyázott a közjegyzői kamara tekintélyére, védte úgy a közjegyzői kart, mint az állam érdekeit. Hivatalos helyiségeit le is zárták. 1923-ban kormányfőtanácsossá neveztetett ki.

A törvényhozásnak első ízben tagja, mint a közjegyzői kamarák képviselője.

Ime az adatok, egy munkás élet rövid vázlata.

Még valamit: ember, csöndes, szerény és közvetlen melegszívű. Nem volt példa arra, hogy valaki megsegítés nélkül, szomorúan jött volna ki hivatali szobájából.

NAGYATÁDI
VISY LÁSZLÓ DR.

PÉCS SZAB. KIR. VÁROS ÉS BARANYAVÁRMEGYE
VOLT FŐISPÁNJA.

Kevés ember van Pécsen, aki nagyobb népszerűségnek örvendene, mint Visy László dr., aki patriárkális kora dacára is fiatalos fürgeséggel áll mindenki rendelkezésére. Már rég nem főispán, de megyéje és városa közönsége előtt még mindig „főispán“, akihez mindenki bizalommal fordul ügyes-bajos dolgaiban és aki mindenkinek segítségére is siet.

1854 október 17-én született Nagyatádon. Középiskoláit elvégezve, jogi tanulmányait Budapesten folytatta, ahol a jogtudományok doktorává avatták. Később az ügyvédi diplomát is megszerezte.

1910-ben nevezték ki Pécs és Baranya főispánjává s ezt a tisztséget tölti be 1917-ig, amikor a Tisza-kormány távozásával ő is beadta lemondását.

Vármegyénk gazdasági és társadalmi életében évtizedek óta vezetőserepet játszik és valamennyi jelentősebb gazdasági, társadalmi és kulturális egyesület vezetőségében helyet foglal. A Nemzeti Kaszinó elnöke. Kiváló munkássága elismerésül 1917-ben a Lipóttrend lovagkeresztjével tüntette ki Őfelsége.

A SZERB MEGSZÁLLÁS PÉNZÜGYI HELYZETE.

Irta : Dr. Nagy Károly.

Pécs városa és Baranya vármegye a megszálló hatalom zsarnokságát közel három évig — és egyúttal a szerbek által favorizált lappangó internacionális kommunista uralmat pedig közel egy évig szenvedte.

„Pécs városa, hogy visszakerülhetett a magyar szent koronához, abban jelentős része volt elsősorban Pécs tisztviselőinek“. E sikert a magyar tisztviselők jól megszervezett anyagi támogatása biztosította.

Az anyagi támogatás történetét a megszállás alatt működő pécsi köztisztviselők és nyugdíjasok beszerzési csoportja, a felszabadulás után, az első közgyűlésén, jegyzőkönyvében háláérzet nyilvánításával örökítette meg.

1918. Pécs város parancsnoka, Cvetics szerb alezredes, szavai szerint, „a vármegye csendes és békés megszállása a vagyon- és a közbiztonság megvédése érdekében történt“.

A bevonulás napján, november 15-én, a pécsi kir. adóhivatalban idegen vagyonként őrzött (állami, vármegyei, gyámi) értékpapíroknak és letéteknek jegyzékelt értékei együtt, a mai becslésben circa 20 millió pengőt képviseltek. A kérdéses értékek, a megszálló hatalom harácsolása elől, két részletben, a Duna Gőzhajózási Társaság kocsijain, 16 ládában átmenttettek Sásdra, onnan Dombóvárra. A mentésben résztvettek Szonntág Károly főellenőr, Nagy Károly pécsi, Freund Miklós sásdi adótisztek, Csuka Károly p. ü. őri biztos és négy fegyveres pénzügyőr. Dombóvárról az értékek, zimankós időben, ezer veszély közt, oly vonaton jutottak fel Budapestre, amely szerelvényen az ablaktalan kocsikban, a harc-terekről hazatörtető, fáradt, éhes, didergő katonák — polgári utasokkal vegyesen, ülve-állva, zsúfolva tartózkodtak. A fent nevezettek Budapesten a ládákat egyfogatú szállító kocsin, a köztársaság kikiáltásának a hatása alatt, az utcákon hömpölygő néparadatban, lépésről-lépésre, meg-megállva, vitték a IX. ker. állampénztár pincéjéhez. E pincében helyeztettek el az értékek.

Baranya vármegye csendes és békés megszállása, rövid időn belül, ellenséges formában bontakozott ki azáltal, hogy Cvetics többféle korlátozó intézkedéseket léptetett életbe, köztük pl.: *a közszolgáltatásoknak a behajtását megtiltotta.*

Baranyában a magyar célok érdekében felmerülő kiadások fedezésére Szonntág, Nagy és a fenti fegyveres pénzügyőrök Buda-

pestről november 26-án, vonaton, postakocsiban, 3 millió koronát hoztak le Sásdra, Sásdról a pénzt Szonntag egyedül — részletekben — hátizsákban csempészte be Pécsre.

„Narodna Uprava” december 14-én a lugosi, nagybecskereki, pécsi, temesvári és zombori pénzügyigazgatóságoknak azonos szövegű körrendeletet küldött. A körrendelet szigorúan előírta a számadásoknak és pénzfeleslegeknek Újvidékre való küldését.

Az újvidéki szerb nemzeti tanács december 16-án a pécsi pénzügyigazgatósággal írásban ezt közölte: „Vojnics István, mint Baranya vármegye megszállott területére kinevezett főispán, fel van hatalmazva arra, hogy a pénzügyi tisztviselőktől a hűségesküt kivegye és azt elbocsássa, ki a hűségesküt letenni vonakodik.”

A bevonuló nemzeti hadsereg.

1. Soós K., 2. Horthy M., 3. Maxon L. (Fodor felv.)

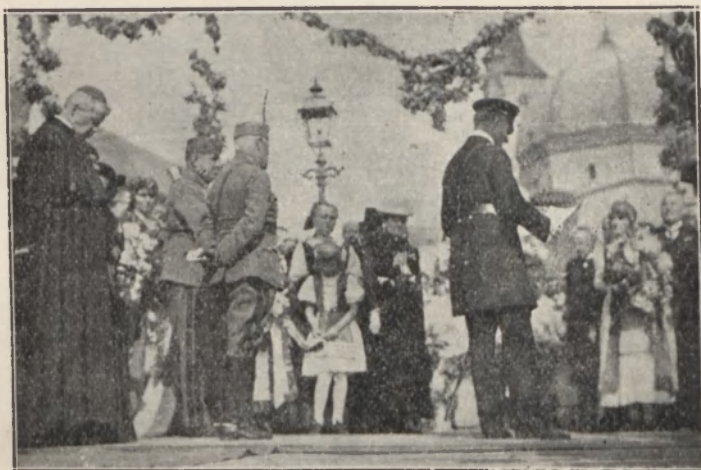
Ezen intézkedés folytán a pénzügyi tisztviselők kiutasításra számítottak, ezért a pénzügyigazgatóságtól illetményeikről számfeltekönyvi kivonatokat kértek és kaptak.

Vojnics, amint Pécsre érkezett, maga elé rendelte a vármegye alispánját és a társhatóságok vezetőit s tőlük követelte leendő működésének az elfogadását —, e követelést a jelen voltak egyhangúlag megtagadták. Ezen ellenállás miatt Vojnics eltávozott Pécsről.

Az év végén a pénzügyi kormány Heckenast Kálmánt min. tan., p. ü. igazgatót és Cserta Kálmánt, az adóhivatal főnökét, nyugdíjazta. Ezen nyugdíjazások után — a pénzügyigazgatóság vezetése Pálfi Zoltán h. pénzügyigazgatóra hárult, mellette a személyes ügyeket dr. Orbán István intézte — az állampénztár vezetője Szonntag Károly főtanácsos lett, mellette az ellenőri teendőket Csonkai Emil tanácsos végezte.

1919. Január elején a szerbek a demarkációs vonalat véglegesen megállapították. Baranyában a hegyháti (sásdi) járásban 47 község a megszállás alól mentes maradt. Január 1-től, a vonalon engedéllyel átkelők csak 1000 koronát hozhattak magukkal Pécsre. A vonal lezárása után a pécsi posta- és távirda-igazgatóság szerb ellenőrzés alá került. A posta ellenőrzése miatt a vidéki adóhivatalok vezetői ú. m.: Hende Ferenc (Dárda), Kende Ignác (Mohács), Husvéth Mihály (Siklós), Nóga János (Pécsvárad), Czinkó Kornél (Szentlőrinc) az ellátmányokat Pécsről futárok útján kapták.

Január első felében a szerb impérium közhírré tette, hogy: I. a Károlyi-féle fehérhátú 200, 25 koronásokat és a II-ik kibocsátású 20 koronásokat fizetőeszköznek nem ismerte el; II. az 1, 2,

Horthy kormányzó a felszabadulási ünnepségen.

(Fodor felv.)

10, 20, 50, 100 és 1000 koronás OMB jegyeket az ú. n. sima „kék“ pénzeket SHS bélyegzés alá vonja; III. azokat, akik a bélyegzési rendeletnek nem tesznek eleget, felelősségre fogják vonni; IV. a bélyegzetlen pénzt el fogja kobozni. (L. 826. sz. rendelet.)

Az OMB jegyek lebélyegzése után a közpénztárak (vasút posta, város) bélyegzetlen pénzeket sem el nem fogadtak, sem ki nem adtak. (L. 5542/1925. sz. hatósági bizonyítványt.)

A közszolgáltatások behajtásának a tilalma, a szerbek 1918. évi dec. 14-iki körrendelete, továbbá a 826. sz. rendelet és az a tény, hogy a meg nem szállott területről csak sima kék bankjegyek voltak hozhatók Pécsre, — a pécsi kir. adóhivatal normális működését lehetetlenné tették.

A pénzügyminisztérium január 12-én kelt távirati intézkedésével az adóhivatali utasítás számfejtési szabályait megváltoztatta. Ezután a tisztviselők pénzjárandóságukat havonta számfejtések

nélkül a főnökek által szerkesztett jegyzékek alapján kapták meg. Ez a rendelkezés a PM-nak utolsó hivatalos utasítása volt, vele a főfelügyeleti jogának a gyakorlása megszakadt, miért is később a Pécsen működő p. ü. tisztviselőknek, a folyton váltakozó szerb politikában, a magyar célú p. ü. feladatokat esetről-esetre az adott helyzetekhez simulva — belátásuk szerint kellett megoldani. (Lásd 51176/1921 PM. sz.)

A megszálló hatalom eddigi magyarelles magatartása Pécsen és vidékén a polgárság szívében az ellenállás érzését napról-napra növelte. Az adott helyzet folytán keletkezett fájdalmas érzés a tetőfokát az 1500 főt számláló tisztviselő és nyugdíjas társadalomban akkor érte el, mikor körözve lett, hogy a „Narodna Uprava“ egyik

A felszabadító csapatok.

(Fodor felv.)

minisztere, névszerint Lalosevics János, a pécsi hivatalok főnökei előtt e kijelentést tette: — „*Baranya vármegye megszállt része önálló tartomány gyanánt a szerb királysághoz csatoltatott*“.

A megszállott területek második főispánjának — a volt pécsi hadapród-iskola tanárának, névszerint Pandurovics Vladiszlávnak erőszakos beiktatása Pécsen, a vidékről berendelt szerbek előtt, január 27-én történt meg. Pandurovics, hogy a baranyai közigazgatási tisztviselőket megfélemlítse, ily módon őket behódolásra kényszerítse — e cél érdekében — a vármegye alispánját és a város polgármesterét a megszállott területről eltávolította és egyidejűleg a pécsi p. ü. igazgatóság katonai megszállását elrendelte. A p. ü. palota megszállása a renegát pécsi állampénztári főtiszt, Pobulics Pál vezetése alatt történt. A katonák érkezése előtt Takács József állampénztári altiszt a titkos pénzkészletet 2 ládában átvitte a szomszédos épületben működő MÁH bank pécsi fiókjába.

A bank a pénzt csak egy éjjel őrizte, e tényt a szerbek később megtudták és érte a bank főnökét felelősségre vonták. A kimentett pénzekből Szonntag és társai a szabadságuk kockára tételével a város különböző helyein (körökben, borpincében) fizették ki a február havi fizetéseket és nyugdíjakat.

Szinkovits Károly vm. főjegyző őrizetbe vétele után — Pandurovics február 1-én a központi, 10-én pedig a járási tisztviselőket az eskü letételére vonatkozólag egyenkint hallgatta meg. A feltételek pontokba voltak foglalva. A feltételeket a tisztviselők nem fogadták el, azért a hivatalukból azonnal távozniok kellett. — „A szerbeknek nem a tisztviselők, hanem azoknak a megnyilatkozása kellett a Nagy-Szerbiához való csatlakozás iránt“.

Cserkészek várják a magyar katonákat.

(Fodor felv.)

Február közepén, mikor a szerb katonák a pénzügyi palotából kivonultak, a p. ü. tisztviselők hivatalukba visszatérhettek.

Február 20-án Pálfit egy munkásküldöttség kereste fel, e küldöttség a következő kérést terjesztette elő: „Ha a munkásság a szerbek ellen politikai sztrájkba lépne, tegye lehetővé, hogy a szegényebb bányászcsaládok a sztrájk alatt lizsthez jussanak“. E kérés teljesítését Pálfi megígérte.

Az utódállamok az OMB jegyek lebélyegzését befejezték. A befejezés után Bácskában és Baranyában egyesek megkísérelték a sima „kék“ pénzt utánzótt SHS bélyegzéssel ellátni. Ily vállalkozás kockázatos volt, érte sokan szenvedtek büntetést és kárt.

Február 22-én a szocialisták kezdeményezésére úgy a hazafiasan érző, mint a nemzetközi tömegek tiltakozásképpen a — jogtalan megszállás ellen — általános, az egész megszállott területre kiterjedő sztrájkba kezdtek. Pécselt a gyárak leállása, az üzletek és műhelyek becsukása, a vasút, posta és a hivatalok néma csendje,

a város parancsnokát meglepte és felbőszítette. A parancsnok részéről a sztrájk letörésére alkalmazott intézkedések u. m. a lovaskatonák utcai kardlapozásai, a gyülekezési jog elkobzása, a hadbírótság felállítása stb. eljárások, mind meddőnek bizonyultak, mert gazdag, szegény, polgár és munkás törhetetlen hűséggel demonstráltak tovább az ezeréves Magyarország mellett.

Február végén az öt vidéki adóhivatal által Pécsre szállított letéteket Szonntág hátizsákban kicsempészte Sásdra, az adott helyzetről pedig Pálfi 52. főn. sz. alatt a pénzügyminisztériumot értesítette és 3 millió korona kiutalását kérte.

A szerb pénzügyi hatóság március 1-én karhatalommal átvette a pécsi pénzügyigazgatóságot, fővámhivatalt és a dohányrak-

Részlet a felszabadulási ünnepségből.

(Fodor felv.)

tárt. A dohányraktárból a bélyeganyagot dr. Orbán megmentette és annak nagyrészét bizottságilag elégette.

A város parancsnoka március 2-án Keresztény János gyógyszerészt letartóztatta azért, mert az ő gyógyszerésztárában és az ő elnöklete alatt álló kath. körben fizetések teljesítették a tisztviselők részére.

Szonntág március 3-án az adóhivatalból a szerb pénzügyigazgatót, ki a hivatalt átvenni szándékozott, kiutasította; a kiutasított igazgató rövid idő múlva szerb katonákkal tért vissza, így módon az adóhivatal csekély pénzkészletével a szerbek kezére került.

Az adóhivatal átvétele után a szerb pénzügyi hatóság elfogató parancsot adott ki a hivatal főtisztjei ellen. Az elfogató parancs vétele után a pécsi magyar rendőrkapitányság egy nő útján Szonntágot és Csokonait értesítette. A nevezettek az értesítés után a demarkációs vonalon keresztül Sásdra menekültek.

Az adóhivatal átvétele alkalmával Halász Nándor díjnok szerb szolgálatot vállalt s mellette kifelé hírszolgálatot teljesített, ezért később menekülnie kellett; menekülés közben őt a demarkációs vonalon a szerbek lelőtték.

Sztrájk derekán a város parancsnoka az OMB pécsi fiókjának a működését megszüntette és Szerbia belsejébe túszoikat internált. A túszoik közt internált Szabon István postaigazgatónak a bűne az volt, hogy február 28-án a munkások fizetésére pénzt utalt ki. Pálfi mint túszo az internálás elől Sásdra menekült.

Pálfi érkezése után Szonntag és Csokonai kényelmi álláspontra nem helyezkedtek, azaz Sásdon beosztásukat nem kérték, hanem azon fájó tudattal, hogy őket keresve, a szerb csendőrök

Gróf Zichy Lujza üdvözli a kormányzót.

(Fodor felv.)

családjuknál éjszakai házkutatásokat tartanak, Sásdon megkezdtek a szerbeknek ellentálló baranyai és pécsi köztisztviselők és nyugdíjasok anyagi ellátásához szükséges azon rendkívüli és kockázatos munkálatok előkészítését, amelyekre a pénzügyminisztérium megállapítása szerint — „őket szabályok alapján kötelezni nem lehetett, amely munkálatok végrehajtására sem Pálfi, sem társai központi utasítást nem kaptak, mint ahogy az adott viszonyok között nem is kaphattak“.

Az elemi szükségletek a „nagy sztrájk“ alatt minden vonalon fennakadás nélkül nyertek kielégítést. A bányász asszonyok naponta éjjel titokban jöttek Pécsre — Pálfi ígérete értelmében — az „Anna“ malomba a lisztkvótájukért.

Március hó közepén a sztrájk megszűnt, az internált túszoik haza jöhettek, a demarkációs vonal pedig néhány kilométerrel a Mecsek hegyvíz észak-déli választójáig visszavonatot.

Március 19-én Belgrádból parancs érkezett Pécsre, a magyar közigazgatás visszaállítása érdekében. A város parancsnoka, mivel Budapesten március 21-én a tanácsköztársaságot kikiáltották, a parancs teljesítését megtagadta, ellenben engedélyezte a polgármester visszatérését, az alispánét nem.

Időközben a pénzügyminisztérium Pálfi kérését teljesítette és a sásdi állampénztár részére Budapesten kiutalt 3 millió koronát; ezt az összeget Szonntág és Csokonai vonaton hozták le Sásdra. A pénzügyminiszter szóbeli felhatalmazása értelmében Pálfi a sásdi adóhivatalnál belátás szerint utalványozhatta Pécsre a szükséges ellátmányokat. Március 25-én kocsisnak öltözött Vadász Jenő irodafőtiszt a demarkációs vonalon engedéllyel Sásdra ment, a pécsi szeszgyár kocsiján vascsövekbe rakva félmillió koronát hozott be Pécsre. A fenti 3 millió koronát Szonntág és Csokonai március 27-én éjjel hátizsákokban csempészték be Pécsre. Az említett összegek egyik részét Tabak Lajos p. ü. főtanácsos, a másik részét dr. Csalotzky Károly p. ü. titkár őrizte; ők az őrzött pénzből a hónapok végén a saját lakásukon adtak ellátmányokat a vidéki hivatalok főnökeinek. A szerb impérium fészkeben, Pécsen a tisztviselők és nyugdíjasok járandóságait Nagy Károly állampénztári főtitiszt adta ki. Nagy fizetéseket a hónapok végén, bizonytalan napokon eszközölte a kémkedő szerbek miatt.

Április elsejétől a pénzügyminiszter szóbeli utasítása folytán Pécsen a fizetések és a nyugdíjak helyett Pálfi segélyeket folyósított. A pénzügyminiszter január 12-én kelt utasítása szerint a hivatalfőnökök havonta a hivataloknak járó segélyekről két kimutatást szerkesztettek. Az egyik kimutatás alapján, ezt a hivatalfőnök írta alá, Nagy kiadta a hivatalnak a havi ellátmány összegét, a másik kimutatás alapján: a hivatal személyzete aláírásuk ellenében megkapták a segélyüket. Az utóbbi kimutatás, mely az aláírásokat tartalmazta, a hivatalfőnök vagy megbízottja őrizetében maradt azért, hogy adandó alkalomkor az illetékes miniszteri számvevősséggel elszámolhasson.

A nyugdíjasok segélyüket havonta könyvecskéjük és életben létüket igazoló nyugták ellenében Mosonyi Géza nyug. adóhivatali főpénztárnok útján kapták meg.

A Pécsen kiosztandó segélyek összegét az adóhivatal átvételétől Naggyal egy folyosón lakott Jerger József szabómester saját lakásán őrizte.

Az úti számlák és a diszkrécionális költségek — kis cédulákon, kelet nélkül külön voltak nyilvántartva. Ezeket a kiadásokat felszabadulás után a pénzügyminisztérium aggály nélkül elfogadta.

A pénzek lebélyegzése után az év végéig, az SHS bélyegzésű pénzek márkázásáig, Pécsre, a segélyek fizetésére becsempésztett ezer koronások eredeti állapotukban — a 826. sz. elkobzó rendelet és hamis bélyegzés esetén a magas serie-számuk miatt — forgalomképesek nem voltak. A segélyeknek 90%-a pedig ezer koronán alul volt. A felsorolt okok miatt és az adóhivatali utasítás

20. §-a értelmében gondoskodni kellett a segélyek érdekében forgalomképes pénzekről — főleg apró pénzekről, de ez nehéz ügy volt.

A papírpénzek lebélyegzése után a 100, 50, 20 és 10 koronás sima, kék és SHS bélyegzésű pénzek a forgalomból eltűntek. Az eltűnés okai a következők voltak, ú. m.: I. A sima kék pénzek értékmentés céljából kivándoroltak a meg nem szállott területre, ott pedig a kommun miatt tűntek el. II. A kereskedelem folytán az árúkért a bélyegzett kék pénzek Belgrádban, Fiumében, Zágrábban maradtak. III. A szerb adóhivatalok a közszolgáltatásokra befolyt kék pénzeket Újvidékre küldték, azok onnan többé a forgalomba vissza nem kerülhettek, mert a szerbek dologi kiadásokat nem teljesítettek, a személyi járandóságokat pedig dinárban fizették.

Részlet a bevonuló csapatból.

(Fodor felv.)

Az apró kék pénz hiányának enyhítése céljából április hó 4-én Pécs város tanácsa, a város ingó és ingatlan vagyonának és a 4 nagy pécsi pénztintézetnek ú. m.: Pécsi Takarékszövetkezet, Egyházmegyei Takarékszövetkezet, Kereskedelmi és Iparbank, Központi Takarékszövetkezet garanciája mellett, 2 részletben, 20 millió korona értékű, nem kamatozó, városi pénztárjegyeket bocsátott ki. A pénztárjegyek 100, 20 és 10 koronás címletűek voltak. A városi pénztárjegyek helyzete a pénzpiacon a következő volt: I. Vele szerb állami adót fizetni nem lehetett. II. A város főpénztára a saját pénzt mindenkor névértékben fogadta el. III. A kibocsátó határozat értelmében, a garanzáló pénztintézetek, feleik tartozásának kiegyenlítésére a városi pénzt névértékben tartoztak elfogadni. IV. Mivel az apró kékpénz hiánya az ezresek értékét csökkentette, ezért Pécsen, a helyi forgalomban, az ezreseknek városi pénzre való átváltása előnyösnek bizonyult, mert a kereskedők az árúkért, az iparosok pedig a munkájukért a városi pénzt névértékben fogadták el. V. Az első kibocsátású vá-

rosi pénztárjegyek, egy pár hét alatt, vidéki pénzügyintézetekbe vándoroltak.

A tisztviselők és nyugdíjasok segélyére gyűjtött társadalmi kölcsönök főleg városi pénzekben folytak be (1 millió fölül). A gyűjtésekben résztvettek dr. Prakatur Tamás mohácsi ügyvéd, dr. Margittay Lajos mohácsi főbíró, Oberhammer Antal városi főjegyző, Pálfi, Tabak, Lukács pénzügyi főtanácsosok és mások.

A szerbek azoknak a kifizetett segélyeknek eredetét, amelyek véletlen, vagy árusítás folytán a tudomásukra jutott — hosszú ideig — adományokra vezették vissza. Sima „kék“ ezresekkel való fizetések az apró kék pénz hiánya miatt, zavarokat okoztak volna — a zavarok pedig a segélyezés lehetőségét és a hozzáfűződő fontos célt a gyökerében támadták volna meg.

Április közepén a szerbek átvették a pécsi tanfelügyelőséget és később megkezdték a fémipari iskola, a kir. tábla, a törvényszék és az elemi iskolák berendezéseit Újvidékre szállítani.

Ezen időben a barcsi, szigetvári, pécsváradi és a szentlőrinci járások jegyzői jugoszláv impérium elismerésével szolgálatot vállaltak, ez a tény reményt nyújtott a megszálló hatalomnak a Baranyában megvont „Nagy Szerbia“ határának biztosítására. E cél érdekében a szerbek — jugoszláv tisztviselők és csendőrök útján, szerb nevű és idegen ajkú polgároktól, terrorral, Jugoszláviához csatlakozást kérő aláírásokat erőszakoltak ki, a szigetvári, pécsváradi és a szentlőrinci adóhivatalok működését megszüntették, a dárdai, mohácsi és a siklói adóhivatalokban jugoszláv tisztviselőket helyezték el, Pécsre pedig a fővámhivatal felállították.

A vidéki adóhivatalok átvétele után a hivatalok vezetői a segélyeket lakásukon fizették ki. Dr. Kertésznek Szentlőrincről Pécsre való költözése után, Szentlőrincen a segélyeket Agárdi Ferenc adta ki.

A nyugdíjasok segélyezésére Pécs város tanácsa 160.000 korona városi pénzt folyósított Heckenast Kálmán és Cserta Kálmán kezeihez.

Júniusig a pénzügyi népbiztos Pécsre, a segélyek fizetésére, csak szovjet pénzt adott. Pécsre a kapott szovjet pénz teljesen értéktelen erejű volt. Június végén a segélyekre a népbiztos, egy betű elírása folytán, 1 millió korona sima „kék“ pénzt utalt ki, — nevezetesen — a népbiztos, a megzavart pásztorórája alatt, a hirtelen szerkesztett utalványában a „készpénz“ szót „kékpénz“-nek írta be.

Június hó sorozatos rablások, utcai fosztogatások jegyében folyt le. A szerb katonák gyilkosságokat is követtek el, a zsákmányolóbizottság pedig, egyes állami intézmények, pl. államépítészeti, kultúrmérnökség, gyermekmenhely, bábaképző stb. épületek berendezéseit lefoglalta és elszállította.

Július elején Pécsre az a hír terjedt el, hogy a nyugdíjasok segélyezése súlyos teherként nehezedik a polgárságra és a városra. A nyugdíjasok érdekében gróf Zichy Gyula megyéspüspök vezetése alatt egy küldöttség ment Belgrádba. A küldöttség eredményt nem ért el.

Augusztus 1-én Pécs város kiáltványt intézett a város lakosságához oly kérelemmel, hogy az SHS bélyegzésű pénzeket váltsák át városi pénzre. A több hónapi szünetelés után augusztus elején a pécsi nagy pénzintézetek korlátolt mennyiségű bélyegzett kék pénzzel a működésüket megkezdték. A nevezett pénzintézetek hetenkint csak két fizetési napot tartottak és hetenkint bárkinek csak 100 koronát fizettek ki.

Péter szerb király névnapján a Pécsre becsődített falusi szerbek a gyűlésükön Baranyának Jugoszláviához való csatolását követelték. Mivel eddig már négy járásnak a jegyző kara vállalt szerb szolgálatot, ezért Rajcs alispán, az ellentálló dárdai, mohácsi és siklói járások jegyzőit terrorral akarta szerb szolgálatra kényszerí-

Tábori mise.

(Fodor felv.)

teni, a Baranyában megvont Nagy-Szerbia határának biztosítása érdekében. E célra később a munkástömeget Budapestről Pécsre menekült kommunista agitátorok Rajcsnak lassankint kiszolgáltatták.

A kommun bukása után a nemzeti kormány a szeptember 4-iki minisztertanácsán határozatban kimondotta, „hogy a megszállott területeken (bármely részen) visszamaradt magyar közzolgálati tisztviselőknek és nyugdíjasoknak se a multa, se a jövőre semmiféle illetmények nem utalványozhatók“. E határozat miatt öt hónapig Pécsre ellátmányokat nem kaptunk. A felszabadulás után a pécsi pénzügyigazgatóság 97/1921. fön. sz. határozatában egy menekült tollából napvilágot látott e vád: a megszállás alatt Nagy „fizetéseket teljesített oly időben, amidőn a fizetések teljesítésétől miniszteri rendelettel el volt tiltva“. A fenti határozatot, ha Pálfi és társai figyelembe veszik, tán helyre nem hozható hibát követtek volna el. Baranya vármegye 1/922. sz. hivatalos lapja szerint, — a szerb impérium a Baranya vármegye megszállott területén visz-

szamaradt köztisztviselőket a jugoszláv állam szolgálatába akarta állítani, ha ez a szerbeknek sikerül, annak akkor kiszámíthatatlan következményei lettek volna a békefeltételek készítése idejében.

A békefeltételekre és a magyar hajnal hasadásra váró, de magukra maradt magyar köztisztviselők további segélyezése céljából, a tiltó határozat megjelenése előtt, egy merész elhatározással, Pálfi a sásdi állampénztár összes pénzkészletét kiutalta Szonntág és Csokonai kezeihez, — az utóbb nevezettek szintén bíztak a magyar feltámadásban — ezért ők a kezükhöz kiutalt összeget, amely adódott Pécssett nem használható fehérhátú pénzekből és 10.000 koronásokból, úgymint eddig a szovjet pénzeket, a pénzügyi kormány támogatása nélkül — a viszonyoknak megfelelőleg — fáradtságos munkával Budapesten és más városokban síma kék ezresekre cserélték át, — így a 8590. PM sz. körrendelet megjelenése előtt 2,944.315 korona Pécsre érkezett.

Ezen nehéz idők pénzügyi állapotát a meg nem szállott területen „Az Újság“ október 9-iki száma így világítja meg: „Lassan az üzleti forgalom teljesen megakad a pénznemek különfélesége, értékváltozása és a kék pénz hiánya miatt“.

Pálfi, Szonntág és Csokonai, kik a PM megállapítása szerint az „önként vállalt kötelezettségüket teljesítették“ — visszatértek Pécsre. Szonntág és Csokonai visszatérésük után a Pécs körüli falvakban és szőlőkben bujkáltak.

A pécsi kir. ügyészségnek 5392/1924. K. ü. sz. határozatában e sorok olvashatók: „Szonntág Károly, Csokonai Emil, Tabak Lajos, Pálfi Zoltán a szerb megszállás idején az itt maradt állami tisztviselők illetményeit hónapról-hónapra életük veszélyeztetésével a demarkációs vonalon át nem egyszer a szerb vagy vörösrég által feltartóztatva, azoknak megvesztegetése útján igen költséges módon csempészték be“. Szonntágot és Csokonait a demarkációs vonalon való egyik átkelésük alkalmával az éj közepén záporosó lepte meg, ez esetben oly szerencsétlenül, hogy őket a vízmosságokban rohanó árvíz a lábukról sokszor lesodorta, a vihar ereje pedig többször a fák derekához lapította. Az ide-oda dobálás közben Csokonai pénzes hátizsákja kioldódott, a pénz a földre hullott s abból egy csekély összeget a hegyről lerohanó víztömeg magával sodort.

Október 17-iki kelettel 50, 20, és 10 filléres városi pénzek kerültek forgalomba.

November havában Pécssett a szerbek megkísérelték az adó-kivetést: az adó-kivető bizottságba a szerbek Pálfit is beválasztották. Pálfi a bizottság ülésén meg is jelent. A bizottság rövid időn belül feloszlott, mert az elnökét, Mészáros Lászlót, vm. főjegyzőt felettes hatósága zsarolás vádjával állásától felfüggesztette és letartóztatta. Ezen ügyből kifolyólag a szerbek ártatlanul pécsi polgárokat is letartóztattak. Letartóztatás elől Pálfi elmenekült.

Ismeretlen tettesek november 20-án a pécsi szerb árvaszék pénztárát kifosztották. A pénztárból a betörők elvitték a pénzkész-

letet és az év elején a pénzek lebélyegzésénél használt SHS pecsétet.

A városi pénztárjegyek beváltása a kibocsátó határozat értelmében megkezdődött.

A jugoszláv kormány december 20-án — ekkor már valószínűleg a békefeltételeket ismerte — elrendelte az egész megszállott területen — Baranyában csak a dárdai, mohácsi és a siklósi járásokban, — az SHS bélyegzésű kék pénzeknek 20°/o-os levonásával a felülbélyegzését, azaz a márkázását (bélyegfelragasztást.) A márkázott pénzeket később a szerbek 4:1 arányban dinárra cserélték át. A márkázás után — hamis SHS bélyegzés útján — a dinárra átváltandó OMB jegyek mennyisége már

v. Soós tábornok imádkozik. (Fodor felv.)

nem emelkedhetett, azért a szerbek Pécssett és vidékén az eddig elkobzás tárgyát képező síma „kék“ pénzeket a forgalomban kezdték túrni.

Március végétől ezekben az év végéig Sásdról Pécsre becsempészett, de Pécssett forgalomba nem hozható síma „kék“ pénzü ellátmányok együttes összege 10,022.000 korona volt. Ezen összegből — a „városi pénz“ idejében — a százalék mellett eszközölt beváltásokról a tisztviselők számadást vezettek, kimutatván a fél nevét, akinél a csere eszközöltetett. (L. kir. ügyészség 5392/1924. k. ü. sz.) A segélyekre kiadott 9,849.032 kor. A társadalmi kölcsönök visszafizetése a 8590. PM sz. körrendelet miatt halasztást szenvedett. A befolyt összes városi pénzekekről vezetett számadás végösszege 3,485.000 korona volt.

Az év végén Nagy Károly a kifizetett segélyekről szóló feljegyzéseket és okmányokat átadta számszaki ellenőrzés és megőrzés céljából a számvevőség főnökének. (L. 365/1925. sz.)

1920. Az év elején ismeretessé lett a hazánkat megcsönkítő békeparancs, annak értelmében a szerbeknek nem sikerült a Baranyában megvonni Nagy-Szerbia határát biztosítani, e cél érdekében azért Rajics tovább működött.

Január elejétől hosszú ideig a szerbek Pálfi, Szonntag, Csokonai és dr. Kertész családjánál éjjeli házkutatásokat tartottak azon a címen, hogy csempészett katonai terveket keresnek.

Öt hónapi szünetelés után, február 23-án Baranya vármegye megszállott területére ismét kaptunk ellátmányokat. A kérdéses öt hónap alatt a tisztviselők és a nyugdíjasok havonta rendszeresen megkapták a segélyüket.

Rajics azokat a jegyzőket, akik szerb szolgálatot nem vállaltak, a községekből kiutasította, — a szocialista párt pedig február 26-án tartott népgyűlésén a megszállás fenntartását követelte.

Március elején a meg nem szállott területen megjelent a pénz-lebélyegzési rendelet, annak értelmében öt évi börtönnel és súlyos pénzbüntetéssel volt súlytható az, aki sima kék pénzt külföldre, illetve a megszállott területre kivinni törekedett. A lebélyegzés 50%-os levonás alkalmazásával történt. A lebélyegzési rendelet, mivel nem intézkedett a levont 50% címén visszatartott papírpénzek elégetéséről, azért a lebélyegzés után a szerbek szerint a bankjegyen a „Magyarország“ körpecsét nem az 50%-os plusz értéket jelentette, hanem azt, hogy a bankjegy 50%-os vagyonváltáson ment keresztül. E felfogás alapján a szerb impérium Pécssett eleinte állítólag a lakosság megtévesztésének elkerülése érdekében a „Magyarország“ bélyegzésű pénzt elkobozta. Ide vonatkozólag egyik nagy pécsi pénzügyintézetnek egy kiadványában e sorok olvashatók: „Intézetünk „Magyarország“ bélyegzésű pénzt még névértékben sem vehet át vagy cserélhet ki SHS bélyegzésű pénzre az elkobzás veszélye miatt“.

Március 15-én Nagy Károly bekapcsolódott a szerb pénzügyigazgatásba. Nagy naponkint délelőtt a szerb adóhivatalban dolgozott, délután a segélyezés ügyével foglalkozott.

Május hó 5-én a belgrádi pénzügyminiszter elrendelte az egész megszállott területen elkobzott sima „kék“ OMB jegyek visszaadását. E bankjegyek ekkor már, csak Pécssett és vidékén voltak forgalomba hozhatók.

A békeszerződés aláírásának jósolt hírére a kistőkések körében a „Magyarország“ lebélyegzésű pénz ársíója lassan kezdett emelkedni. A békeszerződés aláírásáig Pécsre a segélyek fizetésére becsempészett „Magyarország“ bélyegzésű pénzeket az elkobzás veszélye miatt egy bizottság, illetve a tisztviselő-társadalom megbizottjai átcserélték sima kék SHS bélyegzésű pénzekre, jegyzőkönyvekbe leszögezett különböző ársíókkal.

A pécsi szocialista pártnak június 13-iki gyűlésén a szónokok — Rajics sugallatára, rohamot intéztek a városi közigazgatás ellen — új polgármestert, új tanácsnokot kívántak, az 1918. évi októberi forradalom szellemében.

A nyár elején Nagy, a magyar pénzügyi altisztek segítségével, a számvevőség, árvaszék, az igazgatóság, a pécsi, pécsváradi és a szentlőrinci adóhivatalok meglevő könyveit, a szerb zsákmányoló-bizottság elől elrejtette.

Június végén Szonntág és Csokonai 1,400.000 koronát csempésztek be Pécsre. Ez az ellátmány, a szerbek mozgolódása miatt, Csalótzky helyett Orbán őrizetére bízott. A kérdéses ellátmányból Nagy, július hóra a tisztviselőket magyar bélyegzésű pénzzel, a nyugdíjasokat pedig SHS bélyegzésű pénzzel és felpénzzel fizette ki. E két kipuhított körülményből Rajcs azt vezette le, hogy ő eddig félre volt vezetve, ezért a szerb detektíveknek a következő utasításokat adta ki, úgymint: I. Megállapítandó a magyar felülbélyegzésű pénzek eredete. II. A demarkációs vonalon a szerb katonák kommunista, civilruhás detektívekkel erősítendőek meg.

Nagy, a szerbek mozgolódását és a nyomozás érdekében a szerb detektívek körözött mende-mondáit két hivatal elnökével közölte, aztán július 14-én írásban a rovincsoló biztosnak jelentette, a jelentést Lukács kiküldte Sásdra.

Július 20-án a Pécssett működő pénzügyi tisztviselők elővigyázatból írásban kérték Pálfit arra, hogy a szerbek miatt a segélyezés ügyét bízva oty egyénekre, akik eddig még magukat nem exponálták.

Július 25-én egy bizottság, a Pécssett időző ántánt-misszió-nak, aláírásokkal ellátott memorandumot adott át, azon kéréssel, hogy hasson oda, hogy a szerbek ürítsék ki a területet. A titok kipattant, így a középosztály óhaja lángra lobbantotta a szerbek vad gyűlöletét. A vad gyűlölet szülőoka lett a következő eseményeknek, úgymint: I. Rajcs a mozgalom vezetőit Szerbia belsejébe vitette. II. A szerb impérium engedélyezte a lappangó kommunista városi törvényhatósági bizottsági tagok választását és tisztújítást. III. A szerb határrendőrség nyomozott az augusztusi segélyek fizetése után. IV. A vonalon a kommunista detektívek megkezdték működésüket.

Ily szomorú állapotok közt érkezett meg az augusztus elseje, a segélyek fedezésére pénz nem volt, ez az első eset a tisztviselőkben izgalmat és félelmet keltett. Szonntág, Csokonai és Pécsről segítségükre küldött Böhm István, városi erdőőr, az erősen őrzött demarkációs vonalat — egy millió koronával — több napi próbálkozások után, siker reményében, csak augusztus 5-én merték át-lépni. A pénz éjjel Orbán lakására került.

Augusztus 6-án a pénzügyi tisztviselők üldözése megkezdődött. A szerbek Husvéth Mihály siklósi adóhivatal főnökét, Christoph Béla járási számvevőt, Róth Mihály és Nosztázovics József pénzügyigazgatósági altiszteket letartóztatták. E hírre Csalótzky és Orbán a lakásukról eltávoztak és a fenti ellátmányt biztonságba helyezték, azután a pécsi szőlőkbe menekültek, onnan egy pár napi bujkálás után, követték Szonntágot és Csokonait, azaz Sásdra távoztak.

A fogvatartottaktól a szerbek azt akarták megtudni, hogy a pénzek szerzése és kiosztása élén kik állanak?! Husvéth Orbánra hivatkozott, Róth és Nosztazovics ellenben, ezidőszereint Kaposvárott tartózkodó Jambrich számellenőrt nevezték meg. A megnevezettek az ismertett okok miatt, szerb kézre nem kerülhettek. A szerb detektívek eredménytelen működése után, a nyomozást Rajics kormánybiztos titkára, Andrics vette át. Andrics, a szerb detektívekkel, Csalótzky lakását többször átkutatta, de a házkutatás a vélt eredményt nem érte el. Csalótzky távozása miatt felesége és Gedeon tanár neje fogházbüntetést szenvedtek. A fogvatartott aszszonyok kiszabadítása érdekében Gáll Jenő posta-számellenőr szorgoskodott.

A szerbek dr. Kertész és a többi menekültek lakásán, heteken át, éjjeli házkutatásokat tartottak és pénzkeresés címén Pálfi kiskertjét felásták. Pálfi házában hosszú ideig szerb detektív tartózkodott.

Nagy, augusztusban a kifizetett segélyeket átutalásokra kapott pénzekből fedezte. Az átutalások ezen időben kezdődtek.

Március közepétől Nagy kezeibe Bácska, Torontál vármegyék és Baranya vármegye megszállott területén fekvő adóhivatalok illetékügyi futottak össze. Nagy a bíróságok vezetői, Tabak és a közjegyzők felszólítására vállalt szerb szolgálatot azért — „hogy a magyar kincstár részére mentse a menthetőt“. E cél sikerült-e? Később megismerjük.

A menekült pénzügyi tisztviselők lakásán, mivel az éjjeli házkutatások még nem szűntek, azért Nagy, a szerb detektíveknel önként kihallgatásra jelentkezett. E jelentkezésnek a házkutatásokra csak mérséklő hatása volt.

Csalótzkyné kiszabadulása után, két kisgyermekével, házi-berendezésének a hátrahagyásával, végleg eltávozott Pécsről. Lukács főtanácsos, kiutasítás útján, bútoraival Sásdra költözött.

Az adott helyzet nagyon alkalmas volt érdemek szerzésére. Gosztonyi kormánybiztos és Brédli István segédtanfelügyelő körül csoportosult néhány pécsi tanító, kétségbe vonták annak a lehetőségét, hogy a szerbek vad gyűlölete miatt Pálfi és társai a segélyezések ügyét tovább is intézhetik, ezért Tabakban keresték a jövő emberét. Idevonatkozólag multheti eseményeket kell iktatni, nevezetesen: a szerbek 1919 április havában átvették a tanfelügyelőiséget, az átvétel után, azon kor szellemében, a vidéki tanítók segélyezési ügyeit a kommunista érzelmű Bodnár Zsigmond segédtanfelügyelő intézte. Tabak intézkedésére az év nyaratól a tanítók segélyezési ügyét a ker. szoc. elveket valló Brédli segédtanfelügyelő végezte három pénzügyi titkár, névszerint: dr. Kozma Ödön, Ormai Kálmán és Csepeli Aladár segítségével. A nevezett pénzügyi titkárok — állítólag, főleg városi pénzekben — Tabaktól kapták az ellátmányokat. A segédtanfelügyelőkkel való kísérletezés, mivel nem vált be, azért Pálfi 1919. év őszén, a Baranya vármegye megszállott területén lakó és a pécsi tanítók segélyezési ügyét a semleges elveket valló Göbel Károly tanítóra bízta.

Göbel, ki az adott helyzetet felismerte, a tanításra készülő tanítók segélyezési ügyében Nagyhoz fordult. Pálfi és társai házában az éjjeli házkutatások még nem szűntek meg, ily veszélyes állapotban Sásdról pénzt várni nem lehetett. Nagy, hogy a július 20-iki beadványa miatt Göbel jóindulatú kérését magától elháríthassa, vagy a kérésének a teljesítését minimálisra szoríthassa, ezért a tanítóktól Pálfi nevére szóló megbízó aláírásokat kért. E címen, azon puszkaporos időben (július 25 és augusztus 6), ki mert volna aláírást adni?!

A meg nem szállott területen egy év előtt a vörös nap lenyugodott, egy év után Pécssett felkelőben volt. Szeptember 23-án Pécs város közigazgatásában, a Károlyi-kormány volt hadügymi-

Részlet a felszabadulási ünnepekből.

(Fodor felv.)

nisztere, Linder Béla, mint polgármester, új tisztikarával elhelyezkedett. A közigazgatás átvétele előtt Groba szerb detektívőnök Nagyot az adóhivatalból kihívatta és tőle az utcán Nendtvich polgármester egyéniségéről, családi helyzetéről stb. információt kért. A beszélgetés hatása alatt Groba megígérte, hogy a polgármestert, — Pécsről való eltávolítása esetén — a demarkációs vonalig személyesen elkíséri, nehogy útközben inzultus érje.

A városi közigazgatás átvétele után a szolgálatot megtagadott városi tisztviselők közt a pénzügyi tisztviselőktől kapott ellátmányokat segélyek címén néhai Oberhammer Antal főjegyző osztotta szét; az ő értesítései alapján (sokszor vitték Szonntag, Csokonai, Böhm) a Sásdon székelő polgármester a magyar kormányt esetről-estetre tájékoztatta.

Az a tény, hogy a „Magyarország“ bélyegzésű pénz ázsiója az SHS bélyegzésű és a sima kék pénz névértéke alá esett, újabb apró hiányt eredményezett, azért az apró papírpénz (100, 50, 20,

10 kor.) áru lett. Üzletekben a sima kék SHS bélyegzésű 1000 koronásból még akkor se adtak vissza, ha a vásárlás az 500 koronát meghaladta. (L. Pécsi Napló 1920. X/10. sz.) Később a Dunagőzhajózási Társaság az apró kék pénz hiánya miatt a bányamunkásokat Pécssett forgalomban nem volt román bélyegzésű (tehát nem „Magyarország“ bélyegzésű) kék 100, 50, 20, 10 koronásokkal fizette ki. Pénzcserék folytán a MÁV budapesti gyűjtőpénztárából apró román kék pénzek egy kis összegben Sásdra is elkerültek.

Az adott helyzet figyelembevételével, Pálfi kérésére, a pénzügyminisztérium, az állami készletből, a segélyekre, egy határozott összegű dinárt folyósított. A dinárt Sásdról Böhm vadásztáskájában csempészte be Pécsre. Ezen összegből a visszamenőleges segélyeket, dologi kiadásokat (faátalány, fogháznak átalány, hivatalok bére stb.), szóval dinárral nem fizethető kiadásokat Nagy bizottságilag jegyzőkönyvekben leszögezett dinár-cserékből fedezte. A cserék folytán keletkezett felpénzeket Nagy a kincstár javára nem vételezte be, hanem a tisztviselők közt, karácsonyi segélyként, apró „kék“ pénzben szétosztotta. (A P. M. megállapítása: Az ellátmányok átváltásának szükségessége adva volt.)

A menekült pénzügyi tisztviselők családjánál, mivel a házkutatások megszűntek — Orbán vissza mert térni Pécsre. Amíg Orbán Sásdon tartózkodott, azon idő alatt Nagynak munkája végzésében Gáll Jenő segédkezett.

1921 január hóra szükséges ellátmány 3-án érkezett Pécsre. A késés oka az volt, hogy Szonntag és Csokonai, az előző év végén, a pénzügyi kormány támogatása nélkül, Budapesten, a kabinetirodában és más helyeken, a „Magyarország“ bélyegzésű pénzekért nehezen tudták felhajtani a sima kék és SHS bélyegzésű pénzeket.

Január 8-án, a közigazgatás visszaállítása érdekében, Pécsről egy bizottság ment Belgrádba. A küldöttségnek, több napi belgrádi tartózkodása alatt, nem sikerült a miniszterelnök elé járulni.

Az év elején, Szabon postafőigazgató indítványára, Pécs város összes gazdasági érdekközösségei elhatározták, hogy a „Magyarország“ bélyegzésű 100, 50, 20, 10 koronásokat váltópénz gyanánt elfogadják. (Ezt a megállapodást a résztvevők nem sokáig állták. L. „Pécsi Napló“ 11/24. sz.) Pálfi a „Magyarország“ bélyegzésű pénz értékének emelési lehetősége érdekében a P. M.-től egy táviratot kért Sásdra. A távirat meg is érkezett és annak homályos szövege, egy hivatalos kiadvány szerint, így hangzott: „Idegen hatalmak által felülbélyegzett OMB jegyekért a magyar állam felelősséget nem vállal“. (A felszabadulás után tényleg a felülbélyegzett, azaz márkázott SHS bélyegzésű pénz, beváltás tárgyát nem képezte.) A távirat másolatát, a cél érdekében Pálfi megküldte a Pécsi Takarékpénztárnak azzal, hogy bizalmasan a többi pénzügyintézetekkel közölje, — a közlést Gosztonyi, akkori kormánybiztos és a takarékpénztár akkori ügyésze, dr. Fischer Ferenc (jelenleg főipán), megakadályozták. (L. 2326/1924. k. b. sz. hat.)

Linder-rezsim alatt egy törvénytelen adókető bizottság többször vetett ki busás városi jövedelmi adókat, ezen behajtott adókat az új rezsimet szolgáló tisztviselők 100%-os fizetés emelése emésztette fel. A Linder-rezsim számára a szerb kormánytól többször érkeztek dinárra szóló utalványok a pécsi szerb adóhivatalba. (Egy kifizetett összeget, jelenleg a belgrádi pénzügyi kormány döntőbíróság útján, követel a magyar kormánytól.)

Pálfi kérése alapján, a P. M. utasítására, a meg nem szállott területen fekvő állampénztáraktól és letéteket kezelő hatóságoktól a budapesti központi állampénztárba beérkezett sima kék és vegyes bélyegzésű OMB jegyeket a pénztár ládáknak küldte le Sásdra. Sásdról a pénzesládákat Szonntag és Csokonai a demarkációs

v. Soós tábornok az ünneplők sorában.

(Fodor felv.)

vonalig kocsin szállították, — a vonalról pedig, a pénzesládák, Orbán és Böhm segítségével, az „Árpádtetőn“ át, a szerb katonák megvesztegetése után, — hasábfák közé rakva, szekereken jutottak be Pécsre. Ily költséges pénzszállítás többször történt.

A pécsi tábla h. elnöke, Chudovszky, Rajics szerb kormánybiztost a tél végén felkereste és tőle ezt kérte: Engedné meg, hogy Sásdról, a pénzek a bírósági tisztviselők részére, a vonalon át, engedéllyel jöhessenek Pécsre. A kérést Rajics Nagygyal tárgyalta le. Rajics, mivel a pénz biztonságát a vonalon és a vonaltól Pécsig kifejezetten nem garantálta, ezért a kérés tárgytalan lett.

Ezen időben Sásdról a családja látogatására Pécsre érkezett Pirity irodafőtisztet, egy szerb katona, a város felső szélén elfogta és bekísérte. A szerbek Pirity hátizsákjában talált tárgyakat lefoglalták (később sem adták vissza) és Pirityt lezárták. Pirity kiszabadítása érdekében, Nagy kérésére, dr. Kálmán Jenő pécsi ügyvéd Rajicsnál többször eljárta, de eredményt nem ért el, hosszabb

idő után, Kálmán, Nagy támogatásával, anyagi áldozatok árán, a szerb tiszti főorvos útján, Pirityt a városi kórházba utaltatta.

Március elején a baranyai és pécsi köztisztviselők és nyugdíjasok beszerzési csoportja részére, a PM élelmiszerváltság díja címén, 5,150.000 koronát utalt ki. Ezen összegből egy-egy igényjogosultnak és családtagjának fejenként 1000 korona (circa 20 pengő) járt.

A kérdéses összegért a „Magyarország“ bélyegzésű pénz pécsi diszázsiója miatt, a PM segítségével, (lásd: Pénzügyi Központ 111/21-iki táviratát) a meg nem szállott területen dinár szereztetett. Az ezer koronák szétszétlása, Linderék magatartása miatt (a csoportot le is zárták), oly időre esett, amikor Pécssett, egy hír miatt, a „Magyarország“ bélyegzésű pénz értéke emelkedésben volt.

Április havában Pécssett a szerbek kivonulásának a híre terjedt el. A hírrel egyidejűleg a szerb határrendőrség a fegyvertartási engedélyeket bevonta. Ez az eljárás a lakosság nézete szerint a hírt erősítette, ezért a „Magyarország“ bélyegzésű pénz kereslet tárgya lett.

Április 27-én a pécsi rendőrfőkapitányság egy hirdeteményt adott ki, e hirdetemény értelmében a ragasztott síma kék és SHS bélyegzésű bankjegyeknek visszautasítása a fizetések alkalmával kihágást képezett. Sásdról a ládákban Pécsre szállított aprópénzek közt sok olyan darab volt, amelyek ragasztásra szorultak volna, ezeket és a nem SHS bélyegzésű bankjegyeket Nagy visszaküldte Sásdra, mivel Pécssett pénzcserélő intézmény nem volt.

Ezen időben a pécsi pénzügyigazgatóság sásdi kirendeltsége utasítást kapott arra, hogy a demarkációs vonalon működő pénzügyi szervek a megszállott területről az élelmiszerek csempészését ne akadályozzák, sőt ellenkezőleg támogassák. (L. Közélelmezési miniszter 7552/1921-11. sz.)

Április végén intézkedés történt a meg nem szállott területen a „Magyarország“ bélyegzésű pénzeknek államjegyekre való átcserelésére. A cseréknél sok eredeti bélyegzésű bankjegy, hamisítványnak minősített, ennek pedig oka az volt, hogy a bélyegzésnél nem erre a célra készült, hanem e célra átalakított gépek használtattak. Az átalakított gépek eleinte zavarokat okoztak, amennyiben egyes bankjegyeken a pecsét mosódott, halványabb vagy túl élénk lett. Ez a körülmény egy év után feledésbe ment.

Májustól — mivel eddig a katonai futárokat a vonalon a szerbek többször kifosztották — a katonai nyugdíjasok részére az ellátmányokat Szonntág és Csokonai hozták Pécsre. E kérdéses ügyben a honvédelmi minisztériumnak 4480/1921. sz. átiratára adott pénzügyminiszteri válasziratban Szonntágra és Csokonaira vonatkozólag elismerő sorok is találhatóak; pl.: — Figyelemmel azonban arra, hogy erre a célra szükséges ellátmányoknak Pécsre való szállítására a szerb hatóságok engedélyt nem adnak, sőt, ha adnának is engedélyt, annak érvényességére nincs biztosítékunk, így a pénzszállítás csak titokban, a legnagyobb elővigyázattal tör-

ténhetik, amiben pedig az említett pénzügyi tisztviselők hosszú időn át nagy gyakorlatot szereztek.

Június végén Nagy e fél évről szóló feljegyzéseit okmányokkal együtt számszaki megvizsgálás céljából átadta a számvevőség főnökének.

Az első hírlapi hír augusztus 10-én érkezett meg arról, hogy a kiürítés augusztus 20-án megtörténik. Ezen időközben az események egymást kergették, senkisé tudta, hogy mit hozhat a holnap. Augusztus 20-án Gyogyevits szerb alezredes, mint kiürítési biztos, Rajics kezéből kiütött minden rendelkezési jogot. Két napi türelmi idő alatt megindult a pakkolás és a fejvesztett hurcolkodás.

Augusztus 23-án a szerb uralom, a vörös rém kimult, mint szélvész, orkán, tűz, háború és pestis, e napon a tisztviselők beszerzési csoportja jegyzőkönyve szerint — „a pénzügyigazgatóságnak és az adóhivatalnak mindenki által ismert, köztisztületben és közbecsülésben álló fényes alakjai, kik a legszomorúbb és a legnehezebb időkben fáradságot nem ismerve, életet kockáztatva, úttalan vidéken, viharban, hóban, fagyban, nélkülözések közt a kartársak iránt való szeretettől s a magyar közszolgálati alkalmazott becsületességétől átmelegítve — havonta — meghozták a hivatali járandóságokat“ — céljukat, a kitűzött céljukat, a magyar hajnalhasadását elérték — e napon a nemzeti hadsereg a város szélétől a lakosság sorfala és virágeső alatt — a lelkesedés orkánja közt érkezett meg a város szívébe, a Széchenyi térre.

A
PÉCSI M. KIR. GYERMEKMENHELY TÖRTÉNETE
A SZERB MEGSZÁLLÁS ALATT.

Irta: **Dr. GOBBI GYULA** egészségügyi főtanácsos, igazgató-főorvos.

Pécs, szab. kir. városnak és Baranya vármegyének a világháború befejeződése után 1918. év november 13-án kezdődő és 1921. évi augusztus hó 21-ig tartó megszállása alatt a pécsi m. kir. állami gyermekmenhely sok kárt szenvedett s a legsúlyosabb anyagi válságokon ment keresztül. Tisztviselői üldöztetéseknek és kellemetlenségeknek voltak állandóan kitéve a szerb hatóságok és az azokkal érdekszövetségben álló kommunista elemek részéről, akik a város vezetését magukhoz ragadták.

Az SHS állam katonai zsákmányoló-bizottsága megjelent a pécsi állami gyermekmenhely központi intézetében is és mint a Drina-hadosztály hadizsákmányát, elvitette az igazgató-főorvos és a gondnok egész irodai berendezését és a nagy vaspénztárszekrényt, ezenfelül elszállított még 2 nagy üvegajtós iratszekrényt, szőnyeget, pokrócot és 10 nagy vaságyat. Megemlítendő, hogy a megszállók a nyomorral küzdő szegény gyermekmenhely által még 11.451 jugoszláv korona behozatali vámilletéket is fizettettek a proletárdiktatura alatt az intézeti gondnok által Dombóvárról Pécsre beszállított gyermekcipőkért.

1920. év január hónapjában Damjanovits Milán miniszteri titkár, a délszláv szociális minisztérium szabadkai gyermekvédelmi kirendeltségének főnöke, azt ajánlotta a pécsi állami gyermekmenhely vezetőjének, hogy sürgősen állíttasson egybe egy kimutatást azon szláv származású gyermekekről, kik a pécsi magyar állami gyermekmenhely kötelékében gondoztatnak és kérje az ezek után felmerült gondozási költségek megtérítését az SHS államtól. A kérelmet azonban nem teljesítették, sőt ehelyett a kimutatásban feltüntetett gyermekek Szabadkára leendő elszállítását rendelték el. Ez ellen a gyermekmenhely igazgató-főorvosa élőszóval, majd indokolt átiratban is tiltakozott, de eredménytelenül, mert Jovanovich György dr. szerb orvos 1920. év február 18-án csendőrségi karhatalom alkalmazásával, a pécsi állami gyermekmenhely központi intézetéből 31, a pécsvárosi s vidéki telepközségekből pedig 19, tehát összesen 50 szláv nevű vagy szláv származású, de már elmagyarosodott s mindeddig a magyar állam által gondozott gyermeket szállított el Szabadkára. A pécsi állami gyermekmenhely tisztviselői és alkal-

mazottai ezt megelőzőleg minden lehető elkövettek, hogy a szerbek által eredetileg kiválasztott 97 gyermek közül minél többet megtarthassanak a magyar államnak, ez azonban — mint az imént láttuk — csak részben sikerült, jóllehet a tényleg elszállított 50 gyermek közül is később néhányan visszakerültek Magyarországon lakó hozzátartozóihoz és nevelőszüleikhez. Egy évvel később ugyanezen szerb hatóságok a pécsi aliami gyermekmenhely központi intézetében ápolt csecsemőket anyáikkal együtt Szabadkára akarták szállíttatni, ezt azonban az igazgató-főorvos a magyar kormánynek és a pécsi ántánt-misszióknak küldött titkos jelentéseivel, úgyszintén az SHS állam szociális minisztériumánál való írásbeli tiltakozásával megakadályozta.

gr. Zichy érsek és Horthy kormányzó.

(Fodor felv.)

1921. év február 24-én a kommunisták rágalmozó feljelentésére s vádaskodására az SHS állam Pécs-baranyamegyei főispánja hivatalos vizsgálatot indított a pécsi állami gyermekmenhely vezetői ellen: e vizsgálat 4 hónapig tartott és arra irányult, hogy az igazgató-főorvost és a gondnokot állásukból eltávolítsa és helyüket szerb tisztviselőkkel töltsse be. A hivatalvizsgálatot azonban végül mégis abbahagyták, mert a vádak nem tudták bizonyítani s így semmi remény sem volt arra, hogy a hazafias érzelmű vezetőket ez alapon eltávolíttassák.

A megszállás alatt a gyermekmenhely a legnagyobb nélkülözéseket szenvedte el. A megszálló SHS állam beszedte ugyan az állami adókat, vámilletékeket s egyéb nagyszegű állami jövedelmeket, a közérdekű állami intézmények fenntartására azonban nem gondolt. Így történt, hogy csak 1920. év január hónapjában kapott a pécsi állami gyermekmenhely először a délszláv szociálpolitikai minisztériumtól 15.000 és a délszláv gyermekvédelmi egyesülettől

10.000 jugoszlav korona összegű gyorssegélyt. A gyermekmenhely rendszeres segélyezése csak az 1920. év október 1-től vette kezdetét, mikor is az SHS állam kormánya havi 5.000 dinárt utalványozott, az 1921. év február, március és április hónapjaira azonban semmit sem juttatott a nyomorral küzdő intézetnek.

A magyar állam sokáig nem volt abban a helyzetben, hogy a pécsi állami gyermekmenhelynek rendszeres segítséget nyújthasson. Az 1919. év júniusának végén az igazgató-főorvos egy magyar diákvonatot vezetett a megszállott területről Magyarországra és ott a proletárdiktatura utolsó hónapjában a népbiztosoktól százhuszezer osztrák-magyar koronát (kébankókban) sikerült kicsikarnia és a demarkációs vonalon átcsempésznie az intézet részére. Mihaljovits Tivadar gondnok ismétellen átszökött a határon, hogy a magyar kormánytól az intézet kiadásainak fedezésére pénzt hozzon, az igazgató-főorvosnak a fontosabb ügyekről készített beszámoló jelentéseit a központi főhatóságnak átadja és az azokra vonatkozó rendelkezéseket elhossa. A megszállás utolsó évében a magyar kormány a sásdi állampénztárból rendszeresen eljuttatta a tisztviselők és alkalmazottak havi fizetését, sőt több ízben nagyobb összegű ellátmányt is küldött a menhely fenntarthatásának biztosítására.

Az elmondott körülmények között több mint egy éven át csupán a pécsi és baranyamegyei magyar társadalom jószívű adományaiból és állandóan igénybevett kölcsöneiből volt lehetséges a pécsi állami gyermekmenhely működését — szinte hétről-hétre — biztosítani. Az igazgató-főorvos gyűjtéseket, hangversenyeket és színházi előadásokat rendezett a súlyos anyagi válsággal küzdő intézet javára s ugyanígy a gondnok is ügyességével és élelmességével mindig meg tudta szerezni a csödbejutás veszélye által fenyegetett menhelynek a nélkülözhetetlenül szükséges eszközöket.

A nagyobb gyermekek hamar tönkremenő papírból készült, vagy régi, elrongyosodott s már alig foltozható vászon- és szövetrohákban jártak. Cipője a legtöbbször vagy egyáltalán nem, vagy olyan rossz állapotban volt, hogy azt már többé megjavítani és használatos tenni nem lehetett. A ruha- és fehérneműek hiánya és a gyermektartásdíjaknak csekély volta, a kedvezőtlen politikai és közlekedési viszonyok, de főleg a megvagyonosodott falusi nép legnagyobb részének a szegény elhagyott gyermekek iránt tanúsított önző közönyössége még az egészséges gyermekeknek nevelőszülőknél való elhelyezését is megnehezítették, ami viszont a pécsi állami gyermekmenhely központi intézetében, főleg közegészségügyi szempontból káros, állandó túlszűfolttságot okozott.

A szerb megszállás alóli felszabadulás után a pécsi állami gyermekmenhely visszakapta a régi működési területéhez tartozó Somogy és Tolna vármegyéket, valamint Bács megyéből a felső bajai háromszögnek nevezett részt, amely a háború végéig a szabadkai állami gyermekmenhelyhez tartozott. Elvesztette azonban a gyermekmenhely Baranya vármegyének délkeleti kisebbik, a trianoni békeszerződéssel Jugoszláviának ítélt részét. Az e területen gondozott gyermekek közül azok, akik mint hadiárvaik saját hozzátarto-

zóiknál voltak elhelyezve, vagy magyar anyanyelvű nevelőszülei által évek óta gondoztatván már belenőttek a családba, meghagyat- tak továbbra is eddigi környezetükben, de további segélyezésüket és felügyeletüket a jugoszláv állam szociálpolitikai minisztériumá- nak szabadkai gyermekvédelmi kirendeltsége vette át. Azon magyar származású gyermekek viszont, kiknek további gondozása és jövője akkori nevelőszüleiknél véglegesen biztosítva nem volt, még a meg- szállás végén a pécsi állami gyermekmenhely központi intézetébe szállították vissza, onnan azután Csonkamagyarország megmaradt részében fekvő telekközségekből lakó új magyar nevelőszülőkhöz helyezték ki.

A felszabadulás idejében az SHS állam által megszállva tartott magyarországi területrészekben nevelőszülőknél elhelyezve 1163 sze- gény gyermek nyert gondozást. A telepközségekben az 1919. évben 27, 1920-ban 15, és az 1921. évben 20 gyermek halt meg. Meg- jegyzendő azonban, hogy a csecsemőknek, valamint a hiányosan fejlett vagy beteg gyermekeknek legnagyobb része mindig a men- hely központi intézetében van elhelyezve.

Pécs város polgármestere, tanácsnokai, tisztifőorvosa, kerületi orvosai és többi tisztviselője — míg helyükön voltak — jóindula- tulag segítették a pécsi állami gyermekmenhelyet, minthogy azonban előmozdításukkal maguk is nehéz helyzetbe jutottak, nem tudták a pécsi állami gyermekmenhely fenntartását biztosítani.

Amikor pedig a kommunista érzelmű ú. n. magyar emigránsok erőszakosan és törvénytelen módon magukhoz ragadták Pécs város ügyeinek irányítását, nemcsak hogy az intézetet nem részesítették anyagi és erkölcsi támogatásban, de még vezetőit is hazafias érzé- sük miatt rendszeresen üldözték, sőt a szerb hatóságok segítségével, alaptalan rágalom felhasználásával a menhely éléről is el akarták távolítani. Ez aljas tervük azonban nem sikerült.

A pécsi állami gyermekmenhely tisztviselőinek és alkalmazot- tainak legnagyobb része hű maradt magyar hazájához és lelkiismer- tetesen teljesítette kötelességét. Az SHS államnak egyikük sem tett hűségesküvet vagy fogadalmat, a menhely vezetősége pedig nem en- gedte meg sohasem, hogy akár a délszláv állam, akár pedig a tör- vénytelen pécsvárosi szocialista-kommunista hatóságok tisztviselői és alkalmazottai illetéktelenül beavatkozzanak a pécsi állami gyermek- menhely ügyeinek irányításába.

Az 1922. év folyamán, a szerb megszállás megszűntével a pécsi állami gyermekmenhely — mint egy lábbadozó beteg — lassú, fokozatos helyzetjavuláson ment át. A magyar állam akkori kedve- zőtlen pénzügyi viszonyai nem engedték meg az intézet gyors sza- nálását, de már az első évben elvégeztettek a legszükségesebb épületjavítási munkák s a teljesen elrongyolódott vagy kifogyott ágyneműek és gyermekruhaneműek pótlása is megtörtént.

A PÉCSI HAZAFIAS KÖZÖNSÉG TILTAKOZÁSA A SZERB MEGSZÁLLÁS ELLEN.

Hosszú húsz hónapos megszállás természetes következményeként mutatkozó kétségbeejtő helyzetünk adja kezünkbe a tollat, hogy szívünk keserűségét sokat szenvedő gyermekeink, hitveseink, apáink, anyáink, hozzátartozóink, a dolgozni vágyó békés munkásság, az összes iparosok, kereskedők és a város összes lakossága fájdalmát, sírását, jajgatását hallassuk és tárjuk a mélyen tisztelt ántánt-hatalmak legmagasabb fóruma elé. Sokáig tépelődtünk, míg ezen elhatározásra adtuk magunkat, mert mindig abban bíztunk, hogy a megszállás már nem tarthat soká. De sajnos, csak nem akar elmúlni. Mi pedig már nem bírjuk tovább azt a mérhetetlen sok szenvedést, bántalmakat, azt a sok igazságtalanságot, melyet csak azért kell viselnünk, mert megszállás alatt állunk és nem tehetünk ellene semmit. Nem bírjuk tovább elviselni a mi helyzetünket, mert mi nem vagyunk szabadok, nekünk itt szólni nem szabad, itt mi nem beszélhetünk, nem mozoghatunk, sőt még csak nem is panaszkodhatunk. Ellenben mindent szabad a kommunista népbolondítóknak, akik, hogy hitvány bőrüket megmenthessék és hogy a sok rablásukért, gonosztetteikért, gyilkosságukért, melyet a kommun uralma alatt Magyarország érdeke ellen elkövettek, a felelősségrevonást elkerüljék, oda-dobták magukat a szerb érdekek szolgálatába és a szerb katonai hatalom és közigazgatás pártfogásba vette őket és ezt a pártfogást most arra használják fel, hogy felvonulásokat rendezzenek, népgyűléseket tartsanak, ahol előbb terrorral összecsőditett munkásságot hazugságokkal felizgatják és félrevezetik, aztán pedig kimondatják velük, hogy nem kívánjuk a magyar rezsím bevonulását.

Ezt a hitvány hazaárulást, hazugságot nekünk végig kell hallgatnunk, végig kell néznünk, és szótlannul kell tűrnünk akkor, amikor már feszült idegizzal és sóvárgó lélekkel várjuk azt a pillanatot, hogy végre ismét magyarok lehessünk, hogy ismét egyesülhessünk szeretett, édes magyar testvéreinkkel s amikor a való igazság az, hogy Pécs város óriási többsége ezen tiltakozó gyűléseken elhangzott beszédektől teljesen távol áll.

Bátran állíthatjuk, hogy Pécs város lakosságának túlnyomó része, mondhatjuk 95%-a igenis nem kívánja a szerb megszállást. Nem kívánják az iparosok, a kereskedők, a vasút, a posta és a villamosvasút személyzete sem. Nem kívánják a keresztényszociálisták és kispolgárok sok ezret számláló tömege sem. Nem kívánják a testületek és intézmények sem, a keresztényszociálista munkásság sem, sőt a szociáldemokrata munkásság tisztességes, komoly elemei sem.

De mindez még csak valahogy elviselhető lenne. — Nagyobb baj azonban az, hogy mialatt a munkásság néhány száz megtévedett hazafiain kommuista töredéke, így igyekszik Magyarország helyzetét és a pécsi állapotokat hamis világításba beállítani s mialatt a munkásság dologkerülő vezérei Bécsben és Párizsban járnak, a munkásság tudta és beleegyezése nélkül, hogy újabb hazugságokkal vezessék félre a világot, azalatt itt minden teljes züllésnek, pusztulásnak és elszegényedésnek indul.

Nem kell Önök előtt ismertetnünk, mit jelent a nemzetek életében az ipar és kereskedelem, mit jelent a békés produktív munka. Mi jól tudjuk, hogy Önök, mint művelt és gazdag nyugati államok és mint nagyhatalmak, nemzeti nagyságukat és szabad életüket az ipar, kereskedelem és a produktív munka szabadságának köszönhetik. A mi városunk az iparnak és kereskedelemnek mindig fontos gópontját képezte. Az ötvenezeret meghaladó lakosságnak az ipar és kereskedelem adta évszázadokon a kenyeret, a ruházatot, életet, erőt és vérkeringést. Ma már mindennek vége. Mindenből nincs már semmi, mióta a megszállás alatt állunk. Az ipar, a kereskedelem szünetel, mert nincs anyag és nincs kereskedelmi áruforgalom. A közönség is tartózkodó, félti a pénzét. A nagybirtokok, gyárak nagyrésze jogtalan szekvesztrum alatt állnak. Szóval az élet teljesen kihalóban van, mert az életfeltételeknek legnélkülözhetlenebb szükségleteivel sem rendelkezünk. De nincs gyermekeinknek való táplálékunk sem. Már egy év óta nincs cukorunk és nincsenek tejtermékeink, mert a nagy uradalmakból a tehénállományt jogtalanul elvitték. Nincs ruhánk, cipőnk és sok fontos iparcikkünk és mindezek mellett még kormányzati erőnk sincs, mely az élet vérkeringését szabályozná.

Iskoláink a legsiralmasabb állapotban vannak, úgyhogy tanítani sem lehet, mert iskolai felszerelésünket a szerbek elvitték. A közérkölciség, fejelem és törvényiránti tisztelet a minimálisra redukálódott, mert a szociáldemokrata-kommunista újságoknak még az is megvan engedve a megszálló hatalom által, hogy nyíltan lázítsanak és szembeszálljanak a hazai törvényeket végrehajtani akaró hatóságokkal.

A magyar közigazgatás mindezen szomorú jelenségekkel szemben tehetetlenül áll, mert működését a szerb közigazgatás mindenképpen keresztezi. Példa erre Friedlender Mihály esete, akit többrendbeli sajtóvétség miatt a magyar állami bíróság 2 és félévi fegyházra ítelt a szerb megszállás alatt és félévi fogság után, kommuista barátai közbenjárására, a szerb hatóság fegyveres erővel a magyar bíróság ellenkezése dacára kiszabadította.

Vagy midőn a pécsi misszióhoz beosztott magyar alezredest életveszélyesen fenyegető pécsi kommuistát, kit egy villamoskalauz feljelentésére a rendőrség lezárt, nemsokára rá a szociáldemokraták közbenjárására a szerb hatóság kiszabadította.

A tisztviselők legnagyobb része nyomorban sínylődik. Ruháikból kikapva járnak és nem tudnak rendesen táplálkozni, mert átlag 700 koronára rúgó havi fizetésükből a téli fájukat, ruhájukat és cipőjük foltozását sem tudják fedezni. A vasút személyzetének túlnyomó része el van bocsátva a szol-

PÉCS SAJTÓJA 1918–1921-BEN A SZERB MEGSZÁLLÁS ALATT

Tíz év távlatán át is füleinkbe dübörög az a pergőtűz, amely alatt a megszállott Pécs sajtója tartotta a várost és a vármegyét. Egy időben hét napilapja volt a máskor még sajtójában is csendes-álmos mecsekalji metropolisnak és ezek mellett ugyanakkor még vagy harminc nyomdatermék: hétfői lap, riportújság, revű, élclap, állandóan megjelenő röpirat, folyóirat, színházi újság és szakközlöny propagálta a legkülönbözőbb politikai pártállást, felfogást. A város történetében ismeretlen a nyomdaipar hasonló konjunkturája és bizonyos fájdalommal kell gondolnunk arra, hogy az ősi kultúr- városban csak ezek az idők robbanthattak ki ilyen méretű szellemi hadjáratot, egy szinte túldimenzionált sajtót, a nagyközönség állandó és fokozódó érdeklődését (nagyon sok esetben szívós ellentállását) bizonyos problémák iránt, egy olyan szellemi hadjáratot, amely példátlanul nagy tömegeket tudott megmozgatni a maga jól-rosszul megválasztott céljai érdekében. A megszállás két és háromnegyed éve alatt mindkét oldalról egy permanens honfoglalás folyt, amelyben a szembenálló felek egyáltalában nem kímélték és nem is válogatták fegyvereiket. Kíméletlen, késhegyig menő, elszánt háborúskodás folyt, jól megfogalmazott programokért, világos célkitűzésekért, hajlíthatatlanul kemény elhatározottsággal. Soha a sajtónak olyan szerep nem jutott Pécsen és Baranyában, mint éppen a szerb megszállás ideje alatt. Ez a sajtó valóban irányító tényező volt, amely vezette vagy visszatartotta a tömegeket, uralkodott rajtuk, irányított, lelkesített, felvilágosított, tiltakozott, terrorizált, sike-reket aratott és bűnöket követett el, átkozódott és imádkozott. Aztán elmúlt, mint a fergeteg...

A civilizált Nyugat és a legsötétebb Kelet háborúja befejeződött. A bolsevizmus és az a szellemi radikálizmus, amely a francia jakobinizmus örökében egy forradalom programját akarta ráoktrojálni az ősi tradíciók által megszentelt baranyai földre, elbukott szent Mór és Janus Pannonius püspökök városában. A szervezett

gálatból, miáltal a legnagyobb nyomornak néznek elébe. A munkanélküli munkásság is teljesen lerongyolódottan várja kikerülhetetlen szomorú sorsát.

Mindent megpróbáltunk, hogy helyzetünkön valamiképpen segítsünk. De semmi sem megy, semmi sem sikerül, mert mindent lehetetlenné tesz a megszállás, a teljes elszigeteltség és szerencsétlen pénzügyi helyzetünk. Lehetetlenné teszi az életet a teljes elszigeteltségünk, ami abban áll, hogy mi az egész világtól el vagyunk zárva, semmit sem hoznak ide, mi sem szállíthatunk semmit sehová. Sőt pénzünkkel még a megszállott keskeny, baranyamegyei területen sem szerezhethetjük be a legnélkülözhetetlenebb szükségleteinket, mert ahány község, annyi pénz van forgalomban. Nálunk ugyanis nem történt a szerbek által pénzlebélyegzés, míg az egyes megszállott részeken lebélyegzett pénz van forgalomban, máshol pedig koronadinár. Más a mi pénzünk és más a baranyamegyei megszállott területek egyes vidékein. Más a mi pénzünk, mint az anyaország pénze, más mint Jugoszlávia pénze. Ez a rendezetlen állapot mindent megbénít. Sem az iparhoz nem vehetünk anyagot, sem a kereskedelem részére nem szerezhethetünk be árut, mert csak a Balkánra mehetünk vásárolni, itt azonban csak nehezen találunk valamit és amit kapunk, azt nem bírjuk megfizetni, mert csak koronadinárban fogadnak el fizetést, ez nálunk nincs és ha arra vagyunk utalva, akkor 11-szeres árt kell érte adnunk. Így kell nekünk mindent, mindent 11-szeresen drágábban fizetni. Nagyon sokat lehetne még panaszkodnunk, ha el akarnók mondani mindazt, ami életünket sorvasztja, fájdalmunkat elviselhetetlenné teszi és erőnket állandóan gyengíti. De nem tépjük, szaggatjuk tovább sajgó sebeinket. Megelégszünk azzal, amit elmondtunk, mert elégnék találjuk ahhoz, hogy ebből az ántánt-hatalmak meghallják egy megnyomorított országrész kétségbeejtő segélykiáltását és hogy kiolvassák belőle azt, hogy bennünket már csak egy gyorsabb segítség menthet meg. Ezt a segítséget csak az ántánt-hatalmak nyújthatják azáltal, ha mielőbb felszabadítanak bennünket az alól a megszállás alól, mely már a trianoni békeszerződés értelmében sem illeti meg a szerbeket. Vagyis, ha visszaadják az elszakított gyermeket édesanyjának.

Pécs városa sokat szenvedő népe nevében kérünk könyörületet, segítséget és meghallgatást.

Aláírva :

Pécsi Iparosok Szövetsége.

Pécsi Kereskedők Testülete.

Keresztényszociálista Egyesület.

M. kir. postahivatal.

Ipartestület.

Fűszerkereskedők szakosztálya.

Ker. szociálisták összes szakszervezetei.

Pécsi Villamos Vasút személyzete.

bolsevizmussal szemben a szervezeten nacionalizmus álláspontja győzött. A vörös rongy a sárba bukott 1921 nyarán nemcsak Pécsen és Baranyában, de egész Európában is. A futók rohanó léptei régen eldübörögtek már. A forradalmi sajtó akkori munkásai jórészt ma is a hontalanság keserű kenyerét eszik és Belgrádtól Buenos-Ayresig a világ majd minden sarkán akad egy-egy tépelődő, aki azokon az eseményeken medítál, amelyek előidézésében részes volt s amelyek alapjaiban rázták meg az ősi vármegye pilléreit. Azok pedig, akik a vallásos és nemzeti gondolat védelmének jegyében a megtaposott Baranya véres földjén három évig meztelen mellüket feszítették terrornak és balkáni gögnek, ma a trianoni ország taposómalmában sorvadnak, kínlódva gonddal, bajjal, fáradtan dolgozva a szűkös mindennapi kenyérért. A nagy események lassanként történelmi távlatba kerülnek és a krónikás talán ilyen hivatást teljesít, amikor még lehetőleg felismerhető vonásokkal megrajzolni igyekszik az elfakuló portrékat. A szerb megszállás alatt folyt intellektuális hadjárat vezéreinek arcképét úgy a jobb, mint a baloldaltól. Mert az idő rohan, az arcok ködbe vesznek, a valamikor izzó szavak elfakulnak, a tűz kihuny és ha az írás késik, már paraszt sem lehet kikaparni a nagy tűz hamvaiból és elvész a tanulság is: itt, e megszentelt földön kell élned, halnod és nincs sehol a világon másutt számodra hely.

Nincs Belgrádban, Zágrábban, Bukarestben, Párisban és Buenos-Ayresben. A megszállás minden eseménye égő, perzselő nacionalizmusra tanít, mint egyetemes, mindent átfogó, minden párton, felekezeten és világszemléleten túlemelkedő kollektív gondolatra, amely egyesegyedül vezethet a város és a vármegye igazi jövője felé. Tíz évvel ezelőtt a forradalmi sajtó munkásai még lenini álmokat kérődztek Pécsen és Baranyában is. Kár volt a sok ellobbant lelkesülésért, elpazarolt energiáért, kettétört karrierekért, szenvedésért és csalódásért, bűnért és bűnhődésért. Rövidebben: kár volt minden csepp tintaért és minden szóért, amely mint a leninizmus szálláscsinálója hangzott el a pécsi politika kakofóniájában. Kár volt, de Szabó Dezsőnek van igaza, aki „öngyilkos faj”-nak tartja a magyarságot. Talán a pszichopatológus számára volna méltóbb feladat a pécsi forradalmi sajtó egyes tüneteinek megvizsgálása, de Clio kötelességet teljesít, amikor feljegyez a pécsi történelem margójára egy-két nevet és egynéhány eseményt. Sohsem lehet tudni, tán egykor ezen a ponton megkönnyíti a pszichopatológiai kutatás sikerét is.

Pécsett a szerb megszállás idejében hét napilap jelent meg. A „Dunántúl“, a „Pécsi Napló“, a „Munkás“, a „Hir“, a „Pécsi Újság“, a „Pécsi Est“ és a megszállók hivatalos lapja, a „Baranski Glasnik.“ A Pécsi Naplót, miután a szocialista párt szerkesztésében erősen baloldali felfogást igyekezett kifejezésre juttatni, a megszállás derekán a szerbek beszüntették a bátran nacionalista Pécsi Esttel együtt, amelynek v. Horváth Kázmér volt a szerkesztője. Ennek a szokatlanul eleven sajtónak élete és munkássága pontosan követte a megszállás eseményekben gazdag életének hullámvonalát és annak valóban hű kifejezője volt. A megszállás alatti sajtóról alkotott kép pontosan jelzi a város és vármegye társadal-

A falvak is várják a magyar sereget.

(Fodor felv.)

mának frakciókra bomlását és azt az elkeseredett, majdnem végkimerülésig folytatott harcot, amelyben ezek a frakciók állottak egymással. Ennek a sajtónak a szerepe minden tekintetben jelentős a megszállás alatt és a krónikás számára annak lehetőleg hű megörökítése minden bizonnyal elsőrangú feladat.

Miután a polgári és a forradalmi gondolat szembenállása ásta két tábor között a legmélyebb szakadékot, mindenekelőtt a két felfogás vezetőorgánumának, a „Dunántúl“-nak és a „Munkás“-nak szerepével kívánunk foglalkozni.

*

A „DUNÁNTÚL“

sem a forradalmi időkben, sem a megszállás alatt nem hagyta cserben azokat az ideálokat, amelyekért nemes alapítói harcba

küldötték 1911 nyarán, megalapításának napján. Konzervatív, keresztény és nemzeti felfogást hirdetett azokban az időkben is, amikor a sajtó legnagyobb része forradalmi hangú megnyilatkozásokban excellált. Felelős szerkesztője, Linder Ernő hasonlíthatatlan diplomatikus ügyességgel igyekezett a lap programjának sérthetetlenségét átmenteni az események zajló forgatagában és a „Dunántúl“ a megszállás egész ideje alatt, megtámadtatásokon, cenzurán és üldözésen keresztül mint a keresztény és nemzeti gondolat zászlóvivője érkezett el 1921 nyarán nyomdája megtámadásáig és utána a felszabadulás boldog pillanatáig. Szerkesztősége gyűjtőhelye volt a pécsi nacionalisták táborának, központja a mind erőteljesebben szervezkedő nemzeti ellenállásnak, kitervelője mindazon próbálkozásoknak, amelyek újabb és újabb injekciókkal tartották ébren az elfáradásra hajlamos lelkekben a bizakodást. Felvilágosító munkájával, bátor, de okosan diplomatikus állásfoglalásával hajthatatlan védelmezője volt úgy a vallásos eszménynek, mint az integritás gondolatának. Történelmi missziót teljesített az inferno éveiben és ezt a missziót dicséretreméltóan és maradéktalanul töltötte be. Szerkesztője és munkatársai, cikkírói és barátai köré mind hatalmasabb tábor csoportosult és a nemzeti ellenállás heroikus küzdelmei közepette a lap vezető organummá nőtte ki magát. A szerb cenzura félelmetes hatalma itt érvényesül a legteljesebben. A lapot háromszor tiltották be s a harmadik betiltást követő hosszabb szünet után már csak „Új Dunántúl“ címmel engedélyezték megjelenését. Linder Ernő felelős szerkesztőt egy ízben letartóztatták és három hétig fogvatartották a szerbek. A házkutatások, idézés és a terrorizálás mindennapos volt a szerkesztőségben, amelynek mégis minden tagja hajlíthatatlan elhatározottsággal állott a lapprogram a keresztény: és nemzeti gondolat szolgálatában. A kimondottan katolikus lap ezekben a súlyos időkben vallásfelekezetre való tekintet nélkül egyetlen táborba tömörítette a nacionalizmus hívőit és ennek a munkának eredménye az a felekezeti béke, amely Pécsen nem bomlott meg a megszállást követő években sem. Linder Ernő mellett a korán elhalt nagytehetségű Ákos Ferenc dr.-t és Nyáry Pál református esperest illeti elismerés azért a veszedelemtől el nem rettenő állásfoglalásért, amely a megszállás alatt mindvégig szembehelyezkedett a fosztogatók terrorjával.

A „MUNKÁS“

a pécsi szocialista párt hetilapja volt, 1918 decemberében azonban a megszálló „politikai hatóság“, amely akkor még nem szimpatizált sem Moszkvával, sem azok pécsi képviselőivel, betiltotta az akkor még jámbor szociáldemokrata sajtóorgánumnak minősülő hetilapot. A szocialista párt ezekben az időkben egy pécsi ügyvéd, *Kardos Imre dr.* által szerkesztett napilapban a „Hír“-ben keresett megnyilvánulási lehetőségeket, majd a párt teljhatalmú vezére, *Hajdu Imre dr.* összevásárolta a polgári „Pécsi Napló“, illetőleg a pécsi Részvénynyomda részvénytöbbségét és az évtizedek óta pol-

Részlet a lóversenyteri ünnepségekről.

(Fodor felv.)

gári gondolatot képviselő újság, egy *Léderer* nevű pécsi nagytőkés támogatásával egy szép napon úgy jelent meg, mint: „A pécsi szocialista párt hivatalos lapja“. A polgári előfizetők rémülten küldték vissza a lapot, amelyet viszont a hatalmasan megnövekedett párt összes tagjaira ráoktrojáltak. A lap szerkesztését a régi katolikus „Pécsi Közlöny“ egykori szerkesztője, *Dömel Anzelm* vette át, akinek polgári mentalitása nem tudott megbirkózni a szerkesztőségi tagok forradalmi radikálizmusával, sőt *Doktor Sándor dr.* bábaképzőintézeti igazgató kifejezett leninizmusával. A lap 1919 tavaszán olyan tüntető szimpátiával foglalt állást a magyarországi proletárdiktatura mellett, hogy a szerbek beszüntették. A magyar nacionalista kormány megalakulása áthidalhatatlan szakadékot ásott a hazafias pécsi polgárság és a megszállók közé. A szerbek akkor

a forradalmi hangulatba izgatott munkásság felé kerestek közeledést, hogy azok támogatásával, illetőleg becsapásával igyekezzenek céljukhoz, az annekciónak közeljutni. Többszöri deputációzás után 1919 szeptemberében Gruber György szerkesztésében megjelent a „Munkás“ című napilap első száma. A magyarországi események hatása alatt a „Munkás“ féktelen izgatásba kezdett. Munkatársai, valamint Bodnár Zsigmond dr. kir. s.-tanfelügyelő, Doktor Sándor dr., Pázmány Zoltán, Haraszi Sándor, Magyar József és számos szocialista intellektuel olyan radikálizmust hirdettek a 22.000 példányban megjelenő lap hasábjain, hogy Gruber György szerkesztő, a polgári „Pécsi Napló“ egykori munkatársa kilépett a szerkesztő-

Részlet a Széchenyi-téri ünnepségről.

(Fodor felv.)

ségből, átadva helyét Magyar József munkatársának, a párt egykori hetilapját jegyző szerkesztőnek. Ettől kezdve a lap szélsőséges szocialista irányba lendült. Kíméletlen kampányt kezdett a pécsi városháza ellen, a „fehér terror“ állítólagos rémségeinek feltárásával fellármázta egész Baranyát, Somogyi és Bacsó meggyilkolása után pedig olyan féktelen hangon írt a magyarországi eseményekről, hogy volt lapszám, amelyben húsz-harminc közleményt inkriminált a pécsi királyi ügyészség. A lap nyíltan kifejezést adott „a munkásságot védő“ szerb megszállók iránt érzett szimpátiájának és pártvezetőségének, valamint lapbizottságának (Leitkám Árpád, Doktor Sándor dr., Minker Ádám és Bodnár Zsigmond dr.) utasítására nyíltan beszélt a megszállás meghosszabbítását, „mindig, amíg Magyarországon a teljes rend helyre nem áll“. A fanatizmus-

tól fűtött izgatás megtermette gyümölcseit. A városban „községi választást“ rendeztek, a törvényes rezsimet karhatalommal eltávolították. A „Munkás“ dicshimnuszokat zengett és lassankint teljesen a Magyarországról szökött kommunista agitátorok befolyása alá került. A lap most már teljesen a III. internacionálé célkitűzéseinek szolgálatában állott és elkeseredetten küzdött minden polgári gondolat és megnyilatkozás ellen. A nagy küzdelem azonban hiábavalónak bizonyult. A lap szerkesztősege, szerkesztőbizottsága és egész táborára 1921 augusztus 20-án, a bevonuló magyar impérium várható megtorlása előtt, sürgősen Újvidékre tette át működése színhelyét.

Magyarruhás leányok csoportja.

(Fodor felv.)

„A HÍR“

című „polgári radikális“ napilapnak, az azóta is külföldön élő pécsi ügyvéd, Kardos Imre dr. volt a szerkesztője. Mentalitásában szocialista, megnyilatkozásában ügyeskedően polgári radikális szerkesztője lapjának megjelentetésével inkább anyagi sikerekre, semmint a polgári front megbontására törekedett. A külvilágtól és hírforrásoktól elzárt pécsi közönséget a „fehér terror“ hajmeresztő eseményeinek más és hosszadalmasan részletes leírásával igyekezett szórakoztatni. A lap a pécsi Részvénnyomdában készült, amely előállítója volt a szocialisták hivatalos lapjának is.

A szélső jobboldali sajtót a vitéz dr. Horváth Kázmér szerkesztésében megjelenő

„PÉCSI EST“

képviselte. Az önfeláldozásig bátor, sokszor vakmerő újság írása hamarosan szemet szúrt a megszállóknak, akik rövid megjelenés után betiltották a nacionalizmus gondolatának eme valóban bátor és fürgé hírhordozóját. Szerkesztője, vitéz Horváth Kázmér a szerbek bosszúja elől kénytelen volt Kaposvárra menekülni. A lap a „Dunántúl“ nyomdájában készült és azokat csoportosította maga körül, akik mint a pécsi keresztényszocialisták vezérkara, Komócsy István kanonok irányítása mellett, az első csatasorban küzdöttek az új magyar nacionalizmus diadaláért. Lapjukat a szerbek betiltották, szerkesztőjének menekülnie kellett s a magyar hadseregben szolgált tovább; Komócsy Istvánt, Légrády Ferencet bilincsbe verték, börtönbe vetették, Viezer Lajost, a keresztényszocialisták titkárát tuszul tartották.

A „PÉCSI ÚJSÁG“

első száma 1920-ban jelent meg. Független sajtóterméknek indult, de később a szerkesztőségbe szerb támogatással befurakodott menekült kommunisták terrorizálása következtében annak a politikának szolgálatába szegődött, amelyet a szocialista párt balszárnya követett. Bizonyos függetlenséget még ekkor is megőrzött, mert teret adva az összes elégedetlen elemeknek, ekképpen támadta Bethlen kormányát, a pécsi szocialista párt vezetőségét, a „polgárnak“ minősített Linder-rezsimet és a konzervatív Dunántúlt. Lenkei Imre festőművész és Boros-Blumschein Imre menekült budapesti bankhivatalnok szerkesztették néhány ifjú kommunista írónak társaságában.

A szerbek az elenyészően csekély és írni, olvasni alig tudó baranyai szerbség tájékoztatására

„BARANSKI GLASNIK“

címmel szerbnyelvű napilapot adtak ki egy alkoholista szerb tanító, Glibonyzki Iván szerkesztésében. A jelentőség nélküli, nivótlan nyomdatermék, alig néhány száz példányszámban jelent meg és inkább csak szerkesztője, valamint a renegát szerb főispán, Rajics Szvetiszláv irodalmi és publicisztikai ambícióinak kielégítésére, valamint bizonyos tekintélyes összegű belgrádi szubvenció felvételére szolgált. Egyébként a megszállás végéig rendszeresen megjelent.

*

A szerb megszállás egész ideje alatt a Károlyi-forradalom ideje alatt „intézményesített” sajtószabadság uralkodott. A lapok és nyomdatermékek megjelentetése nem volt semmiféle engedélyhez kötve, mindössze az első szám megjelentetése után közölni kellett a fős pánnal a lap címét, szerkesztőjének nevét és a lap megjelenésének idejét. Ez a rendszer a demarkációs vonalon túl már régen a múlté volt, amikor itt még mindig ennek szellemében kezelték a sajtót a megszálló szerb hatóságok, akik egyébként szigorú cenzurát léptettek életbe. A sajtószabadságnak ez a rendszere természetesen rengeteg sok sajtóterméket hívott életre. Volt idő, amikor a város területén hét napilap mellett közel félszáz különböző pártállást és világszemléleti felfogást propagáló nyomtatvány jelent meg rendszeresen. Ebből a zűrzavarból ma már alig lehet kimenteni néhány címet és nevet. Az emlékezetesebb sajtótermékek ezek voltak:

„A VÁD.” Első száma az októberi forradalom napjaiban jelent meg. Kíméletlensége, agresszivitása és a forradalom „vívományai” mellett való harcos állásfoglalása akkoriban igen népszerűvé tették a pécsi utcákon. Amikor már senkisé volt a városban, akit meg ne hurcolt volna, csendesesen kimúlt. A megszállás alatt elhunyt Göncz Lajos szerkesztette.

A „PÉCSI ÉLET”. Hetilap volt, amely a budapesti dzsungel-zsurnalisztika nyomdokain haladva, főképpen közéleti férfiak magántermészetű ügyeinek pertraktálásával igyekezett az utca éhségét kielégíteni. A megszállás után külföldre menekült Fekete Tivadar szerkesztette.

A „HÉTFŐI ÚJSÁG”. Éles (Friedlender)-Mihály szerkesztésében jelent meg főképpen azzal a céllal, hogy a kommunista államrendszert propagálja. Minden számában bolsevista nagyságok nyilatkozatainak közlésével igyekezett a magyarországi proletárdiktatura borzalmaival eltagadni azok előtt, akik nem voltak ezen eszmények szemtanúi. Amikor a lap szerkesztőjét osztály és felekezet elleni izgatásért két és fél évi börtönre ítélték, a „Hétfői Újság” megszűnt. Éles-Friedlender Mihály egy ízben szökést kísérelt meg s amikor ez nem sikerült, hosszas utánjárás után a belgrádi igazságügyminiszter a magyar jogszolgáltatás szuverénítésének flagráns megsértésével, karhatalom igénybevétele útján egyszerűen „kiemelte” Éles-Friedlendert a börtönből is szabadlábra helyezte. A póruljárt szerkesztő első és utolsó külpolitikai sikere óta külföldön tartózkodik.

„AZ UCCA.” A megszállás alatti zsurnalisztika egyik legtöbbet szereplő újságírójának, Fekete Tivadarnak szerkesztésében jelent

meg. Színes és eleven riportújság volt — a nacionalista szempontok teljes feladásával, — minden erkölcsi kényeskedés nélkül. A lap hű tükörképe volt közismerten moral insanytiben szenvedő szerkesztőjének, aki különben szorozatos utcai botrányokkal is igyekezett felhívni lapjára a közönség figyelmét.

A „PÉCSI REVÚ”. Boros-(Blumschein) Imre budapesti bankhivatalnok szerkesztette, Lenkei Jenő állítólagos festőművész társaságában. A lap szerkesztősége találkozóhelye volt a magyar proletárdiktatura bukása után elmenekült kommunista agitátoroknak és kifejezetten kommunista propagandát folytatott. A lapot különösen a pécsvidéki bányamunkások között terjesztették. A szerb cenzura és az itt folytatott politika kétarcúságára mi sem jellemzőbb, mint az, hogy a lapot szerkesztő Boros-Blumschein Imre együtt lakott a lapot cenzurázó Andrits Tivadar szerb főispáni titkárral, az egykori pécsi 8-as honvédszázadnaggyal. A felszabadulás után az egész szerkesztőség külföldre távozott.

Részlet a keresztény sajtónapból. (Fodor felv.)

„A BEKE” címmel a pécsi keresztényszociálisták és a

harcos nacionalisták jelentettek meg egy fürge riportlapot Perr Gyula szerkesztésében. Amikor a hetilap bátor igazmondása kezdett kellemetlenné válni úgy a szociálisták, mint a megszálló hatalom számára, a Károlyi-féle „sajtószabadságra” való minden tekintet nélkül, egyszerűen beszüntették.

A több-kevesebb tendenciával megjelenő politikai hetilapok mellett megjelent két vicclap, vagy tízféle színházi újság, közgazdasági és irodalmi revűk, diáklapok, sőt volt egy cionista és egy futurista folyóirat is. Állandóan hatalmas plakátok jelentették egy-egy újabb sajtótermék megszületését. A lapok közül természetesen nem mindegyik élte végig a megszállás harmadfél évét. A legtöbbje

kevéséletű volt és kilobbant az első hetekben, több hanggal, mint szellemi energiával rendelkezvén. A megszálló szerbek egyébként is rendszeresen irtották azt a sajtót, amely a nacionalista felfogásnak volt hirdetője. A „Dunántúl“ számtalanszor szüneteltették „illojális magatartása“ miatt. A szociálisták által kompromittált „Pécsi Napló“ teljesen megszűnt s amikor a cenzura betiltotta a „Dunántúlt“, a polgári és nacionalista gondolatnak már egyáltalán nem volt képviselője a pécsi sajtóban. Hosszas utánjárás és többszöri deputációzás után Rajics Szvetisláv dr. végre engedélyezte az „Új Dunántúl“ megjelenését, de ugyanekkor megjelentette a megszállók magyar nyelvű hivatalos lapját, a „*Baranyai Magyar Újság*“-ot, amelynek szerkesztésére egy Budapestről elmenekült kommunista ügyvéd, Hesslein József dr. vállalkozott.

A lapot szerb csendőrök felügyelete mellett a „Dunántúl“ nyomdája volt kénytelen előállítani. Megjelentetése egybeesik a szerbeknek Baranyáért folytatott küzdelme utolsó fázisával. Pécsen akkor súlyosan nehezedett a sajtóra a papirhiány. A lapok két, legfeljebb négy oldalon jelenhettek meg. A megszálló hatalom magyar nyelvű hivatalos lapjának korlátlan mértékben állott rendelkezésre papír. Tudósítói állandóan Belgrádban tartózkodtak és naponként öles tudósításokban és nyilatkozatokban igyekeztek a megszállás gondolatát népszerűsíteni. A lappal elárasztották egész Baranyát, szerkesztői propagandakirándulásokat végeztek és a szerkesztőséget a szerbek által elfoglalt vármegyeház egyik szobájában helyezték el. A „Munkás“ mellett úgyszólván teljesen ez a lap vette kezébe a közvélemény informálását, sőt irányítását is. S amikor az utolsó napokban kirobbant forradalmi események már-már azt a látszatot keltették, hogy ez a propaganda eléri céljait, megjelent a városban Gosset angol ezredes, aki röviden közölte Rajics Szvetisláv „főispánnal“ és Csolak Antics szerb ezredessel, hogy a megszálló szerb csapatok negyvennyolc óra alatt kötelesek kiüríteni Baranyát. Három nap múlva már csak egyetlen napilapja volt Pécsnek és Baranyának. A többi ugyanaz a vihar vitte el, amely elsodorta őket...

Clio.

HÁBORÚSÁG A CSUKÁS-SZŐLŐBEN.

1920 év nyarán Csukás Zoltán családjával kint lakott szkókói szőlőjében. Július hóban, este tíz óra után, Csukásék nyugovóra tértek. 11 óra után, Csukás 18 éves fia, aki szerbül is beszélt, szerb beszédet hallott az ablaka alatt, felkelt, felöltözött és bejött sötétben nővére szobájába és felkelti, nővérét, hogy adja oda revolverét, mert szerbek vannak kint. Csukás is felébredt ezen szóra, hogy szerbek vannak itt és fiát megnyugtatóan igyekezett, hogy az nem lehet, fia csak képzelődik. Nem, nem papám — szólta a fiú —, csak nyissa ki az ajtót és engedjen a verandára. Eközben a fiú egyik revolvert nadrágzsebébe dugta, másikat a kezében szorította és egyenesen ment a verandaajtó felé. Csukás a szobából felgyűjtötte a bejárat előtti villanyt, valamint a verandán levőt, és a keleti kertrész oldalán függő villanylámpákat, ezen nemvárt villakörűli kivilágítás hét fegyveres szerb katonát riasztott el a villa környékéről. Csukás fia azonban a verandáról feljárható toronyban valami lépcsőzörejét hallott, elszántan kiment, felment egyenesen a toronyba, az apa azt hitte, hogy a fia csak egypár riasztó lövést fog leadni a verandáról. Hogy a világosságban fia célpont ne lehessen, a villanyt eloltotta mindenhol. Egy fél perc sem mulott el, mikor a toronyban két lövés dördült el, ugyanis a toronyban szorult nyolcadik szerb katona, amint hallotta, hogy a fiú a lépcsőn felhalad, felülről rálőtt, a fiú visszalőtt, de egyik sem talált. A szerb katona ekkor a toronyablakon kiugrott a tetőre, a fiú utána és a tetőn valóságos fegyverharc folyt le. Bent az apa, aki a leányát és a szakácsnét alig tudta vigasztalni, azt hitte, hogy fia már halott, mert sem hangját nem hallotta, sem hívó szavára nem tért vissza a szobába. Egypár perc múlva ütök az ajtót és a fiú kétségbeesett hangon szól apjának, hogy eressze be. Csukás a fiút beereszti, aki odaesett a díványra és csak annyit mondott: „jaj papám, fejbeütöttek“. Ugyanis a lövöldözés közben fiának is, a szerb katonának is elfogyott a tölténye, miközben a szerb katona a hegynek menekülni akart a többi után, a fiú pedig utána akart futni, a szerb katona visszafordult és a puskatusával a fiút fejbevégtá. Csukás

bekapcsolta mindjárt a villamos vészjelzőt, a szomszédságot értesítette és telefonált a rendőrségre, ahonnan két városi és hat szerb rendőr sietett a helyszínre. Amidőn a betörési szándék és annak megghiúsítása a rendőrségnek el lett magyarázva, ők nem hogy nyomozva keresésükre mentek volna, hogy nem lappangnak-e még valahol a szőlőben, hanem valamennyi szerb rendőr fegyveréből élestölténnyel olyan lövöldözést rögtönzött, hogy még a környék lakóit is megrémítették. Másnap Csukás a szkókói szőlővillatulajdonosokat összehívta értekezletre és elhatározták, hogy a szőlőtulajdonosok saját költségükre, leszerelt frontharcos katonákból állandó őrséget szerveznek, akik fegyvertartási engedéllyel a Vadnai-

Várják a magyar seregeket.

(Fodor felv.)

féle villában fognak lakni és éjjel-nappal felváltva vigyáznak a szkókói közbiztonságra. — Két nap múlva Csukás vacsora után, mivel kora reggel üzleti dolga volt, hazament a Perczel-utcai lakásába aludni. Három óra után éjjel, éktelen lármát, éneket, cigányzenét és puskalövéseket hallott, mivel 12 órakor volt a kávéházi záróra, ezen zaj pedig 3 óra után történt, mindjárt gondolta Csukás, hogy szerb tisztek mulatnak. A láрма, az ének és cigányzene mindig halkabb lett és már alig volt hallható, a társaság a cigánnyal együtt a Király-utcán végigment és eltűnt. Másnap reggel Csukás mindjárt felment Schmiedt akkori ideiglenes rendőrkapitányhoz, hogy a szervezendő szkókói őrséget megszervezzék, Schmiedt rendőrfőkapitány Csukást leültette és azt mondta: ugy-e, az éjszakai kávéházi láрма miatt jött? Csukás kérde: micsoda láрма volt az éjszaka?

— Hát nem tudja, — felelt Schmiedt főkapitány. Nem én, mondja Csukás. Nem? nahát majd én elmondom: A szerb rendőrkapitány, a szerb csendőrkapitány és egy szerb főhadnagy mulattak az Otthon-kávéházban. Éjjel 3 óra után a cigányzenét magukkal vitték és a Király-utcában járó szerb katonai őrseget is csatlakoztatták, akiknek menet közben lövöldözni kellett. Elmentek a Kossuth Lajos-utcába dr. Tichy tanácsosék háza elé és itt cigányzene-szerenádot adtak. A cigánynak „Csak egy kis leány van a világon” című dalt kellett játszani. Itt azonban megtudták, hogy Tichy tanácsos leánya a Csukás-szőlőben van. Innen elmentek Jankovits szappangyáros Edit leányának szerenádot adni. Azután az egész társaság a szókói szőlő felé tartott. A cigányzene és a szerb katonákkal együtt. A szerb főhadnagy, aki temesvári patikus volt, magyar ezredben szolgált mint főhadnagy aki korrektül beszélt magyarul, azt kiabálta: „lovasság előre”. Már hajnalodott és az álmából felébredt polgárság azt hitte, hogy a vörösek jöttek be a demarkációs vonalon át a szerbek kiűzésére és mikor látták, hogy az élestöltények szerb katonák fegyveréből repülnek cigányzene mellett, sietett mindenki vissza hajlékába. A szerb társaság pedig egyenesen a Csukás-szőlő kapuja elé ment, itt a cigánynak megint „Csak egy kis lány van a világon”-t kellett játszani és közben a fegyverek durrogtak. Már világos volt, a villában Csukás és Tichy leánya reszkettek a félelemtől és még jobban bezárkóztak. Az Irgalmasrend szőlőjében tanyázó állandó szerb őrség a nagy zaj hallatára hamar fegyverbe lépett és a Buzássy-szőlőn keresztül egyenesen a szerenád színhelyére siettek, ahol amidőn látták, hogy nem ellenség, hanem saját tisztjeiknek van jókedvük, a puska csövére támaszkodva hallgatták ők is, hogy „Csak egy kis leány van a világon.” Az egyik szerb tiszt bekiáltott a Buzássy kerítésén belül álló szerb katonáknak, hogy szedjék le az ott gyönyörűen virító piros muskátlikat és azt mind bedobáltatták Csukás szőlőjébe. Úgy, hogy egész piros lett a kapubejárat előtti tér és azután az egész társaság bevonult a városba. Még aznap délelőtt Filepits tábornok, a pécsi helyőrség volt parancsnoka, aki a Rihmer-féle szőlőben lakott, egyenesen elment az akkori szerb helyőrségi parancsnokhoz és panaszt tett, hogy ezen nap-nap után elkövetett közbotrányokat szüntesse meg.

A PÉCSI TÚZOLTÓSÁG SZEREPE A MEGSZÁLLÁS ALATT.

Közli **Rostás Géza** tűzoltófőparancsnok.

Mielőtt a város törvényes vezetősége a városházát elhagyta, illetve helyét a törvénytelen uralomnak átengedte, Soós Nándor akkori városi rendőrfőkapitány magához rendelt és közölte velem polgármester úr azon rendeletét, hogy továbbra is a helyemen kell maradnom, különösen hangsúlyozta, hogy éberem őrködjem a város tűzbiztonsága felett. — Ugyanakkor polgármester úr rendeletére, Schmidt Boldizsár volt rendőrkapitány, a hiv. és önkéntes tűzoltóság főparancsnoka helyett a főparancsnoki teendők ellátását és a tűzoltóságok vezetését is teljesen reám bízta. E kettős megbízatásnak készséggel tettem eleget. Eleget tehettem azért, hogy a törvénytelen uralom látszólag megtűrt állásomban, valószínűleg mert nem volt alkalmasabb, vagy szakértő egyénük, akire a tűzoltóság vezetését bízhatták volna. E feltevésem bizonyítottnak látszik, mert megvoltak győződve arról, hogy nem tartozom pártjukhoz, elveiket nem vallom, amit több ízben szemembe vágtak és mégsem mozdítottak el állásomból. Azért meglehetősen mostohán bántak velem.

Nagyobb kellemetlenségeim nem voltak; egy ízben az egyik tanácsnok a színházban, úgy a nézőtéren, mint a színpadon nagyobb átalakításokat kívánt eszközölni, többek között a nézőtér középső szabadon álló közlekedési útját ülőhelyekkel akarta beépíttetni, a vészkijáratokat a közönség részére állandó kijáratul átengedni, a nézőtér alatti bútorraktárt ruhatár céljaira berendezni és több hasonló, a színház tűzrendészetét, tűzbiztonságát veszélyeztető átalakításokat. Ezek ellen a legerélyesebben tiltakoznom kellett és sikerült polgármesterüket az átalakítások célszerűtlenségéről, tűzrendészeti szempontból tűzveszélyéről meggyőzőnem és így sikerült színházunkat az általános felforgatástól megmentenem.

Egy más alkalommal két emigránst küldtek hozzám, hogy őket a tűzoltóságnál alkalmazzam. A két egyén már az első látásra sem bizonyult megbízhatónak s mikor ezenfelül még egyetlen maga-

viseletet tanúsítottak irántam, egyenesen elutasítottam őket. Természetesen a polgármesterhez került az ügy, ki magához hívatott s azzal a kérdéssel fordult hozzám, hogy miért nem alkalmaztam a tűzoltósághoz irányított két atyafit. E miatt erélyesebb szóváltás történt köztünk, de végül is nekem lett igazam, amennyiben azzal indokoltam elutasításukat, hogy a tűzoltósághoz csak olyan egyének vehetők fel, akiket magam személyesen ismerek s tudom, hogy megbízhatók és a tűzoltói szolgálatra feltétlenül alkalmasak.

Ezekhez hasonló kisebb kellemetlenségeim voltak a törvénytelen vezetőség áldatlan uralma alatt.

EMLÉKEIM A SZERB MEGSZÁLLÁSRÓL.

Írta : **Dr. Greiner József** ügyvéd, a Pécsi Kereskedők Testületének
főtitkára.

A szerb megszállás kezdetétől fogva ösztönszerű aggodalommal igyekeztem magamat minden szerb vonatkozástól távoltartani.

És ez sikerült is mindaddig, míg Bors Emil nem közölte a nemzeti ellenállás vezetőivel, hogy a szerbek „pénzügyigazgatója“ (a nevére nem is emlékszem) a város polgárságát kifosztani akarja, harácsolásnak beillő „adóztatás“ útján, 24 órai ukázokkal, felebbezés kizárásával, amely célra a vagonok légiója áll rendelkezésére, hogy Belgrádba szállítja a lakók butorait, a kereskedők árúit, az iparosok készleteit, gépeit, a bankok kincseit.

Tanácskozás tanácskozást követett, a legkülönbözőbb gondolatok merültek fel a fenyegető veszély elhárítására, de eredményesnek egy sem ígérkezett, a zsarolásnak engedni volt kénytelen a város polgársága. Mint a kereskedők testületének főtitkárát, engem jelöltek ki, ahová a harács céljait szolgáló összegeket be kell fizetni. Nem szívesen, de vállaltam, vállalnom kellett, mert valamennyien a város kifosztásának megakadályozását tartottuk szemünk előtt. A beszedett pénzekből a harácsot Bors Emil útján „fogadta“ el a pénzügyigazgató.

Megtudta a dolgot a szerbek főjegyzője is, Mészáros László. Ő volt annak a bizonyos „megadóztató bizottságnak“ az elnöke. Ő is részt kért a harácsból, ő is zsarolt. — Megtárgyaltattott ez is bőségesen. Hadd kapjon ő is, volt az elhatározás. Hisz nincs különbség köztük, ha csak az nem, hogy az egyik rosszabb, mint a másik.

És mi áldoztunk mindenképpen, még a pénzbeli volt a legelviselhetőbb.

Kegyvesztett lett a főjegyző. Elfogták, vele együtt Bors Emil is, engem is.

Több mint egy félesztendő kálváriajárás volt a következménye. Hol Pécssett zártak be, hol Zomborba vittek, hol kieresztettek, hol ismét becsuktak. Megismerni tanultuk a szerb „büntető eljárásnak“ minden csínját-bínját. Dúltak-fúltak, mert látták, látniok kellett, hogy ártatlan áldozatai vagyunk az idesereglett és általuk hivatalba ültetett hordának, akik elhelyezésüket csak zsarolásra használták fel, legfőképp azonban az fájt nekik, hogy semmiképp sem tudták kivenni belőlünk, sem Bors Emiltől, sem tőlem, hogy kiknek a megbízásából jártunk el.

Idegekben leírhatatlan, pénzben jelentékeny áldozatok árán szüntették meg az eljárást. Örööm a szerb bíróság megszüntető határozatát, „Elégtételt adtak“, „felismerték a megválogatás nélküli iderendelt tisztviselőik zsarolását“.

Még álomnak is rossz a visszaemlékezés, csak annak a megnyugtató tudata maradt meg, hogy híven teljesítettem a nemzeti ellentállás vezetőinek megbízását és válságos időkben hozzájárultam a város polgárságának kifosztását célzó veszély elhárításához.

Pécs, 1931 május 24.

1918 NOVEMBER 14.

3

1921 AUGUSZTUS 22.

ESZTENDŐ
SZOMORÚ MÉRLEGE.*

1918 november 14. Ennél feketébb dátuma még sohasem volt Pécs városának. Ekkor kezdődött a szerb megszállás, ettől a naptól kezdve lett tilos a magyar zászló és e napon tanulta meg városunk és megyénk minden egyes polgára, hogy a költő szavai:

„Az nem lehet, hogy annyi szív hiába onta vért“

nemcsak egy szép verssor, hanem szívbe markoló, döbbenetes erejű igazság.

Ezen a napon Beksics Olivér őrnagy, Littke Jenő üzletvezető stb. tiltakozása ellenére *Cvetics* Milos szerb alezredes katonáival „elfoglalta“ a várost.

A szerb megszállás első hetei minden különösebb incidens nélkül múlnak el, a szerbek még nem mernek erőszakoskodni, de bezzeg a következő hónapban, decemberben már mindenki retteg a szerbek terrorjától. Ebben az időben Pécs város közönsége a nemzeti érzésnek oly ragyogó példáját mutatta, amely egyetlen fénysugár volt e felhős napokban. A pécsi pártok és egyesületek egyöntetűen az alábbi proklamációt bocsátották ki:

„Pécs város minden lakóját felölelő alulírt pártok, felekezetek, egyesületek, intézmények megállapítják azt, hogy

*Pécs városának magyar érzésben teljesen egyöntetű és
ügyszólván kizárólag magyar anyanyelvű lakossága van,*

a százalékban alig kifejezhető, szlávul is beszélők (49.822 főnyi polgári összlakosból 685 horvát, 125 szerb) magyarul beszélnek és soha a leghalványabb kifejezést nem adták oly óhajnak, mintha a magyar állam lakói idegen állam kötelékében akarnának élni, hanem ellenkezőleg: mindig épp ők voltak a magyar nacionalista politikai iránynak a legszélsőségesebb támogatói és harcosai.

* *Forrásmunkák: „Dunántúl“ megszállás alatti lappéldányai és „Pécs-Baranya 1918–1928.“ c. könyv.*

Ezen tényre támaszkodva, kizártnak kell tartanunk még annak feltevését is, hogy ez a város, amelynek máshová tartozása a népvándorlás kora óta soha szóba sem került, Magyarországtól elszakítsák és akár Nagyszerbiához, akár bármilyen más államalaku-lathoz csatoltassák.

Ezzel szemben hírlapi közlemények oly állítólagos törekvésekről számolnak be, mintha az egész megszállt terület, tehát annak keretében városunkat is a délszláv államhoz kívánnák csatolni. A megszálló szerb csapatok pedig adószedési tilalom előírásával és más rendelkezésekkel a város közigazgatásába erőteljesen befolyást

A nemzeti hadsereg vezércsapata.

(Fodor felv.)

gyakorolnak, teljesen figyelmen kívül hagyva azt a tényt, hogy Pécs ma is a magyar népköztársasághoz tartozó város és

minden körülmények között az is akar maradni.

A város egész népe: osztály, felekezet, gazdasági hitvallás, politikai pártállásra való tekintet nélkül egyöntetű, megmásíthatatlanul szilárd akarattal, a tökéletes igazság érzésének legerélyesebb nyomatékával hangsúlyozottan tiltakozik minden olyan törekvés ellen, amely városunkat a magyar népköztársaságtól elszakítani megkísérelné.

A népek és a nemzetek szabadságának elve nem tűrhet oly égbekiáltó igazságtalanságot, hogy színmagyar városunk, Pécs, nemzetiségi, gazdasági, földrajzi helyzetének, ezredéves hagyomá-

nyainak teljes figyelmen kívül hagyásával Magyarország egységes nemzeti kötelékéből erőszakkal kitépessék.

Ezért minden erőnkkel követeljük, hogy ország-világ hallja meg a délszláv részről fenyegető igazságtalanság miatt aggódó városunk kiáltását: Magyarok voltunk, magyarok vagyunk és a magyar népköztársaság polgárai akarunk maradni!”

Ezt a néphatározatot valóban a nép adta ki felekezeti és pártállásra való tekintet nélkül. Aláírta mindenki, még a később kommunista befolyástól megmetélyezett pécsi szociáldemokrata párt is.

Hálaadó szentmise a Székesegyházban.

(Fodor felv.)

Akkor még egy volt a város, akkor még nem kezdett százfelé húzni; ha ez az egység továbbra is megmaradt volna, a szerb megszállás lényegesen megrövidült volna. Sajnos, a későbbi események, a szertehúzás és a kicsinyes pártpolitikai csatározások közepette következtek be és ezzel helyrehozhatatlan kárt okoztak a nemzeti ellenállásnak.

A TIZENHÉTNAPOS SZTRÁJK.

A fenti tiltakozó proklamáció hatása alatt a szerbek még erősebben kezdték kimutatni balkáni mivoltukat, egymásután napirenden voltak a fosztogatások, rablások, letartóztatások. Közben Pandurovics Vladiszláv dr. ügyvédet nevezi ki a szerb állam a megszállott területek főispánjává. A katonai parancsnok pedig megkezdi a tuszok szedését.

A tuszok sorában letartóztatták *Nendtvich Andort, Fürst Gyulát, Hamerli Imrét, Krausz Mórt, Oberhammer Antalt, Hummel Edét, Türr Mihályt, Soós Nándort, Légrády Ferencet, Fischer Bélát, Blaskovich Iván dr.-t, Tichy Ferencet, Hajdu Gyulát, Ruzsinszky Bélát* stb.

A jogtalan letartóztatások után újabb jogsérelmet követtek el a szerbek. A szerb „kormánybiztost“ Nendtvich polgármester tiltakozása dacára erőszakkal iktatták be a városházi közgyűlési teremben és a magyar lobogó helyébe a szerb zászlót tűzték ki. A magyar zászlót többen megéltették és emiatt számos pécsi polgárt

Részlet a Széchenyi-téri ünnepségekből.

(Fodor felv.)

letartóztattak. A rablások is annyira elszaporodnak, hogy a polgárság helyzete már tarthatatlan. Az elkeseredést fokozzák a közéletmezés nehézségei és mindezt betetőzi a szerb parancsnokság alábbi falragasza:

Pécs város közönségéhez!

Minden csoportosulást betiltok. Semmiféle gyülekezést, még magánházakban magánjellegűeket sem szabad megtartani, míg azok nekem be nem jelentenek s míg azokra engedélyt nem adok. Azokat az egyéneket, akik valamely nem engedélyezett csoportosulásban vesznek részt, zendülőknek fogom tekinteni s velük, mint zendülőkkal fogok eljárni.

Stevo Radovanovics
alekszedes, városparancsnok.

Rá egy héttel, épp amikor a belgrádi parlamenti bizottság itt tanácskozott, kezdetét vette

a nemzeti ellenállás leghatalmasabb megnyilvánulása: az általános sztrájk.

A város valamennyi üzleti redőnye egy perc alatt legördült, a közutzemekben, gyárakban megálltak a gépek, a bányák munkásai otthagyták a tárnákat, a tisztviselők letették tollukat, hogy *egy lélekkel ötvenezer ember tiltakozzék az idegen rabság ellen.*

Ezekben a napokban ismét és sajnos utoljára egygyé forrt a város. A tiltakozó sztrájk kezdetét vette és ez ellen hiába volt a

Gróf Zichy Lujza és a kormányzó.

(Fodor felv.)

fegyverszurony, letartóztatás, lovasosztág, kardlapozás, ez a város bebizonyította, hogy hű marad hazájához.

A megszálló hatalmak ostromállapotot teremtettek és a sztrájk másnapján már megjelent a városparancsnokság felhívása:

„A munkások képviselői a tisztviselőkkel egyetértve oly politikai feltételeket állítottak fel, amelyeket nem fogadok és nem fogadhatok el. A sztrájknak nincs összeköttetése a gazdasági kérdésekkel s csak vérontásra és megsemmisülésre vezet. Az összes bányá-, villanyközponti, vasúti és postai munkásokat felhívom, hogy 48 órán belül kezdjék meg munkájukat, ellenkező esetben azt, aki ezt nem teszi meg,

renitens katonának fogom tekinteni, aki halálbüntetéssel lesz sújtva.

Az összes fenti üzemek katonai parancsnokság alá helyeztetnek. Minden gyülekezést megtiltok, négyenél több egyén egy helyen össze nem gyűlhet. A kijelölt tuszok életükkel felelnek, ha rendbontás történne. Este 7 órakor záróra minden helyiségre reggel 6 óráig. Ezen idő alatt az utcán és tereken senkisésem tartózkodhat.

Pécs, 1919 február hó 22-én.

Stevo Radovanovics
alezredes, városparancsnok.

De ez a plakát sem használt. A szociáldemokrata párt a további általános sztrájk mellett döntött.

Erre a parancsnokság újabb tuszokat szedett, akiket azonnal letartóztatott. Ezek a tuszok a következők voltak: *dr. Blaskovich Iván* (jelenleg sásdi főszolgabíró), *dr. Hajdu Gyula*, *Makay István*, *Fischer Béla*, *Szabó József*, *Fábián György*, *Kreutzer Jenő*, *Tarló György dr.*, *Noe János*, *Ruzsinszky Béla*, *Ruzsinszky Sándor dr.*, *Soós Nándor*, *dr. Fischer Miklós*, *Kineth Viktor* stb. Ezeket azonnal Vinkovcára, Zágrábba, illetőleg Viroviticára hurcolták.

És ennek dacára 17 napig áll a néma demonstráció. Pedig a szerbek mindent megpróbáltak, hogy letörjék. A bányavidéken még a kutakat is bezárták, a városban pedig az élelmiszerüzleteket sem engedték kinyitni. Végre belátták, hogy kudarccal végződtek próbálkozásaik és erre *dr. Hajdu Gyulát* hazaengedték, aki öttagú küldöttség élén Belgrádban megkötötte a „békeszerződést“, amely azonban csak rövid fegyverszünetnek bizonyult, mert a hazaáruló volt magyar tiszt, *Pandurovics László dr.* szerb kormánybiztos és a balkáni kegyetlenségekben méltó utódja, szintén renegát *Rajics Szvetiszláv*, minden elképzelhetőt elkövettek, hogy Pécs városát szerb államhoz csatolják.

A sztrájkot követő hónapok alatt a város sokat szenved az élelmiszerhiány miatt. Közben a Budapestről visszajött *Tichy Ferenc dr.-t* letartóztatják. A városi közigazgatás felett pedig katonai karhatalom segítségével egy szerb főszolgabíró és egy árvaszéki ülnök ellenőrzést gyakorolnak. A fosztogatások, utcai rablások pedig sorozatosak. Elszállítják az ítélőtábla, törvényszék, iskolák teljes felszerelését, *dr. Tichy Ferencet* Szemendriába internálják.

Közben a Magyarországon dülő proletárdiktatura kezdi éreztetni hatását Péccsett is. Bérmozgalmak, sztrájkok bénítják még jobban meg a város vérkeringését.

Így érkezik el szeptember 1.,

a pécsi szociáldemokrata párt bomlása.

Ezen a napon tartotta első népgyűlését a pécsi szociáldemokrata párt, amelyen a magyarországi eseményekkel foglalkoztak. Ekkor látszott meg, hogy a lelketlen uszítás, amit a pártba be-furakodó emigráns bolsevista agitátorok véghezvittek, termékeny talajra akadt. A munkásság mindinkább kimutatta szimpátiáját a megszálló hatalmakkal. Néhány héttel később már a régi Sörházban tartott gyűlésen nyíltan hangoztatják azt a követelésüket, hogy a városi tanácsot munkástagokkal kell felfrissíteni.

Magyarruhás leányok csoportja.

(Fodor felv.)

A közbiztonsági állapotok közben valóságos balkáni helyzetet teremtenek és ezért a szerb parancsnokság

az egész megszállt területre kiterjedő statáriumot rendel el.

A statárium egyetlen eredménye: a szerb katonák rablásai még jobban elszaporodnak, sőt gyilkosságok is előfordulnak, így Drávatamásiban egy szerb rablóbanda *Thassy Elemér* földbirtokost, feleségét és gyermekét vadállati módon koncolja fel.

A szociáldemokrata párt pedig folytatja gyűléseit, amelyeken a városi vezetőség ellen agitálnak. Ezt az aknamunkát igyekezik ellensúlyozni *Oberhammer Antal*, *Komócsy István* és *Fischer Ferenc* munkássága, amely féltve őrizte a magyarság ügyeit. Anyagi dolgokban pedig önzetlenül állt segítségükre *Visnya Ernő* és *Tyószits Sándor* vezetésével a megyei földbirtokosság.

A LINDER-REZSIM TŰNDÖKLÉSE ÉS BUKÁSA.

1920-ban a szociálista párt és a megszálló hatalmak már nagy barátságban vannak. A Zrinyi-utcában a menekült kommunisták mindjobban kezdik a párt irányítását magukhoz kaparintani és így következnek el azok a szégyenteljes események, amelyek legsötétebb epizódjai a megszállás történetének.

1920 február 26-án folyt le az emlékezetes Majláth-téri népgyűlés, amelyen *dr. Doktor Sándor, Polácsi János, Pécs József és Schmira Károly* tartottak izgató beszédeket a „fehér terror“ ellen. Végül *Polácsi* indítványára a népgyűlés határozatot hozott, hogy *tiltakozik a nemzeti hadsereg Pécsre való bevonulása ellen és*

a megszállás fenntartását kéri,

amíg Magyarországon új rendszer nem lép életbe.

Ezt a határozatot a szerb alispán és a város parancsnoksága elé terjesztik, akik természetesen támogatásukat ígérik. Ezzel megindul az a bolsevista folyamat, amit már hónapok óta sikeresen készített elő *dr. Hajdu Gyula* és vezérkara a párton belül és a párt akkori hivatalos lapján, a „Pécsi Napló“ sokszor már a hírhedt pesti „Vörös Újság“-ra emlékeztető cikkein keresztül.

Május elsején már kommunista tüntetőktől voltak hangosak a pécsi utcák.

Június végén a szociálista párt olyan lépésre ragadtatta magát, amely kimerítette már a hazaárulás tényét. A nemzetközi szociálista párt bojkott alá helyezte Magyarországot és ezt a határozatát a pécsi párt is aláírta. Erre százával léptek ki a tagok a pártból, ami bizonyítja, hogy a kommunista eszmék nem mindenkinél találtak talajra.

A pécsi szociáldemokrata párt ezután elhatározta, hogy újjáalakítja az 1918-as Nemzeti Tanácsot és a néptanács segítségével megbuktatja a város jelenlegi vezetőségét és saját soraiból pótolja azokat.

A határozatot a szerb megszállók részéről két intézkedés követte. Az egyik egy hivatalos kommuniké volt, amelyet a lapokban adatott le —, természetesen erőszakkal. Ez így hangzott:

„Az SHS határrendőrség megállapította, hogy egyes pécsi polgárok aláírásokat gyűjtenek egy memorandumra, amelyet a budapesti ántántmisszióhoz kívántak eljuttatni, s amelyben a megszállás sürgős megszüntetését kérték. Egyeseket azzal fenyegettek meg (?!), hogyha nem írják alá a kérvényt, a fehér csapatok vonják őket felelősségre. A nyomozás szerint

Visy László dr. ny. főispán, Fischer Béla megyei II. főjegyző és különösen Hamerli József gyáros fejtettek ki nagy tevékenységet az aláírások gyűjtésében. A vizsgálat ez ügyben tovább folyik. Az SHS hatóság vizsgálóbiztos kiküldését kérte a kormánytól. A memorandum az SHS kormányt még kommunistákkal való konspirálással is vádolja.

Természetesen, hogy erre fel *Visyt, Fischert és Hamerlit* a szerbek letartóztatták, sőt hónapokra Szerbiába internálták.

Másnap pedig megjelent a szerb kormánybiztos alábbi hirdetménye :

Részlet a felszabadulási ünnepekből.

(Fodor felv.)

Baranyavármegye és Pécs város kormánybiztos főispánjától.
2551. sz. főisp. 1920.

Pécs város polgáraihoz !

A pécsi szociálista pártnak, mint a Pécsi Nemzeti Tanácsban képviselve volt pártok legnagyobbjának azon kérelmét, hogy a volt Nemzeti Tanácsnak népgyűlés útján való visszaállítását, a városi törvényhatósági bizottság megválasztását és a tisztújítás végrehajtását, a kir. kormány hozzájárulásával a volt Nemzeti Tanácsnak népgyűlés útján való visszaállítását, a városi tisztújítást engedélyezem, mert a régi törvényhatósági bizottság és tisztikar mandátuma lejárt.

Pécs város összes lakóinak részvételével f. é. aug. 1-én vagy az ezt követő hét bármely napján népgyűlés tartható a

volt Nemzeti Tanács visszaállítása céljából. A Nemzeti Tanács a városi törvényhatósági bizottságnak az egész választópolgárság részvételével való megválasztását eszközli és a törvényhatósági bizottság megválasztásakor megszűnik. A törvényhatósági bizottság megejti a tisztújítást és az új városi tisztikarral intézi a város ügyeit.

A Nemzeti Tanácsot visszaállító népgyűlésen és a Nemzeti Tanács mellett megbizottamul Bérics Szvetiszláv pécsi járási főszolgabíró-t küldöm ki, kinek működése a törvényhatósági bizottság megválasztásakor megszűnik.

Pécs, 1920 július 29.

Rajics s. k.

kormánybiztos, főispán-helyettes.

A hazafias pécsi polgárság és keresztény munkásság ezer tagú küldöttséggel *gróf Zichy Gyula* megyéspüspök vezetésével tiltakozó memorandumot nyújtottak át *Rajics* alispánnak. A jogtalan választás ellen protestáló memorandum aláírói többek között az alábbiak voltak:

gróf Zichy Gyula megyéspüspök, *Nendtvich Andor* polgármester és a tisztviselői kar, *Nyáry Pál* ref. esperes, *Szuly János* az ügyvédi kamara elnöke, *Kenessey Aladár* dr., ref. pésziter, *Baldauf Gusztáv* ág. ev. lelkész, *dr. Pfeifer Izsák* izr. főrabbi, *Légrády Ferenc*, a keresztény nemzeti egyesület pártjának vezetője, *Vasváry Ferenc* dr. jogak. tanár, *Linder Ernő*, a „Dunántúl“ felelős szerkesztője, *Taizs József* ker. tanácsos, *Visnya Ernő* kincstári tanácsos, *Ruzsinszky Béla*, az Iparos Szövetség elnöke, *Madarász József* ipar-testületi elnök, *Buzássy Ábel* cisztercita igazgató, *Horváth-Bors Gyula* és *Lukács Aladár*.

A memorandum „ad acta“ került...

A Nemzeti Tanács 1920 augusztus 8-án alakult meg a Majláth-téri népgyűlésen. Szónokok voltak: *Doktor Sándor dr.*, *Leitkám Árpád*, *Hock János*, *Polácsi János dr.* és *Éber Nándor*.

A Nemzeti Tanács tagjai voltak: *Bildhauer József* vasúti műhelymunkás, *Bodnár Zsigmond* s.-tanfelügyelő, *dr. Doktor Sándor* orvos, *Eibeck János* vasmunkás, *Éber Nándor dr.* máv. titkár, *Hajdu Imre dr.* betegsegélyzőpénztári igazgató, *Horváth József* ácsmester, *Keresztes Andor* asztalos, *Klein Ferenc* kerámikai munkás, *Kelemen Béla* műszerész, *Kozma József* vasmunkás, *Kübler Mihály* dohánygyári alkalmazott, *Pécs József* vendéglős, *Sárics József* gazdálkodó, *Sarbak János* szabómester, *Schwarcz Gábor dr.* ügyvéd, *Zidarics*

József vasmunkás, *Kardos Imre dr.* ügyvéd, *Bauer Károly* lakatos, *Fitz Károly* tisztviselő, *Gaál György* építőmunkás, *Graits István* kőművesmester, *Gotthard József* péksegéd, *Göncz Lajos* máv. hivatalnok, *Herbert András* vasmunkás, *Hock János* bányász, *Horváth Sütke István* gazdálkodó, *Kispapp János*, *Kaszapovics István* gazdálkodó, *Lépes György* vasmunkás, *Mihálovics András* cserepes, *Mihálovics János* gazdálkodó, *Polácsi János* tanító, *Ponauer János* mérnök, *Magyar József* hírlapíró, *Mattenheim János* vendéglős, *Prohászka Gyula* bányász, *Rakk József* szabó, *Papp Dezső* magántisztviselő, *Soltész János* Máv. s.-titkár, *Stein Lajos dr.* orvos,

Ünnepelő magyarruhás leányok.

(Fodor felv.)

Schmira Károly építőmunkás, *Szabó István* famunkás, *Szabó Ferenc* festőmunkás, *Szoboszlai István* földmunkás, *Till István* kereskedelmi alkalmazott, *Will János* vasmunkás, *Weizer János* kárpitos és *Wolák Gyula* tanár. — Az új Nemzeti Tanács elnöke *dr. Doktor Sándor*, bábaképzőintézeti igazgató-főorvos.

A Nemzeti Tanács megalakulása után augusztus 29 és 30-án tüzték ki a választást. Ezt megelőzően megérkezett Pécsre *dr. Hajdu Gyula*, aki a szerb kormány engedélyével jött vissza Bécsből.

A választás, tekintve, hogy a polgárság bojkottálta, abszolút győzelmet hozott a szociálista pártnak.

Szeptember 22-én az új törvényhatósági bizottság megejtí az új vezetőség választását. Polgármester: *Linder Béla*, a Károlyi-kormány volt hadügyminisztere, főjegyző: *dr. Dettre János* (nem

vállalta), tanácsnokok: *Bodnár Zsigmond, Lépes György, Soltész János* és *Papp Dezső*. Főmérnök: *Steinmetz István*, főkapitány: *Polácsi János*. Az új tisztikar tagjai katonai segédkezéssel foglalták el hivatalukat és *Nendtvich* polgármestert erőszakkal hurcolják ki szobájából, majd a demarkációs vonalon átdobják. A városi tisztviselők otthagyták állásukat és néhányan csak a terror miatt és a városi ügykezelés érdekében tértek ismét vissza hivatalukba.

A Linder-rezsim tündöklése nem sokáig tartott, a hozzá nem értés gyorsan megbosszulta magát. Mást alig tettek, mint adókat vetettek ki. Mutatóba közlünk néhány ilyen „szociális” ízű adóösszeget:

DGHT 1,500.000, Zsolnay M. 1,500.000, Littke József 1,500.000, Höffler bőrgyár 1,500.000, Pannónia sörgyár 1,500.000, Hamerli József 800.000, Mezőgazd. sörgyár 700.000, Pécsi Takarékszövetkezet 350.000, Schapringer J. 250.000, Lauber Viktor 250.000, Engel A. és Fia 600.000, Eisner János 400.000, Benkő Mihály 800.000, Páll Ödön 350.000, Inselt Jenő 300.000, Hamerli Imre 300.000, Griffaton Miklós 300.000, Schützer S. 800.000, Kollár Ferenc 500.000, Hummel Ede 400.000, Kálmán Ferenc 300.000, Stark Lajos 400.000, Visnya Ernő 400.000, Forbát Arnold 400.000, Léderer Sándor 1,000.000, Szeifricz István 350.000, Wurster József 250.000, Hanuy Gábor 200.000, Szilvek Lajos 200.000, Döbrössy Alajos 200.000, Mazaly József 300.000 korona.

Ezen kívül alig produkált valamit.

Dr. Hoffmann Ottó és társai közben december 12-én összehívják az emlékezetes vigadói népgyűlést, amelyen hazaáruló beszédben kéri, hogy a megszálló hatalmak engedélyezzék az önkormányzatot. A gyűlésen *Lovászy Márton* is felszólal, de ő kijelenti, hogy magyarságát nem hagyja cserben.

Közben lassan szétbomlik a szociálista párt, amely saját kebelében is százfelé húz és a vezetők egymást támadják.

Még egy szomorú és véres esetről kell megemlékeznünk. 1921 januárjában egy *Dózsa Lajos* nevű önkéntest a városi rendőrség letartóztat és gummibotokkal vallas. A halálra kínozott magyar fiút — a detektívek szerint kiugrott — mások szerint kidobták a csukott ablakon. *Dózsa Lajos* temetése valóságos demonstráció volt a szerb és kommunista uralom ellen. *Nyáry Pál* református esperes izzó gyászbeszédét több, mint hatezer ember hallgatta végig és hiába kobozták el a detektívek a nemzeti szalagos koszorút a koporsóról, a hatalmas tömeg a detektívek lövöldözése dacára is a Himnuszt énekelte.

Egy tiltakozó gyűlés miatt a szerbek *Zichy Lujza grófnőt, Littke Jenőné, Wranits Gizellát, Linder Ernőt* stb. letartóztatták. A letartóztatások különben is napirenden vannak, de már mindenki érzi, hogy a megszállás órái meg vannak számlálva.

A DIADALMAS FELSZABADULÁS.

És eljön 1921 augusztus hava, amikor az „*Új Dunántúl*“ elsőnek adja hírül, hogy a megszállott területek kiürítése augusztus 20-án kezdődik.

Formaruhás diákok csapata.

(Fodor felv.)

Augusztus 14-én a Széchenyi-téren a felizgatott munkásság ugyan még kikiáltja a

„Baranyai-bajai szerb-magyar köztársaság“ megalakulását és fegyveres erővel akarják a felszabadítást megakadályozni,

de 5 nap múlva már hanyatt-homlok menekülnek a kommunista vezérek Pécsről.

Augusztus 20-án *Gosztonyi Gyula* kir. kormánybiztos a szerb alispántól átveszi a közigazgatást és 22-én megjelenik *bádoki Soós Károly* alábbi hirdetménye:

„Magyarország kormányzója, a magyar nemzeti hadsereg Hadura,

Horthy Miklós Őfőméltósága

és a magyar királyi kormány nevében a magyar nemzeti hadsereg csapatai újra kitűzik a nemzeti lobogót e részeken, melyek ősidők óta Szent István koronájához tartoztak.

Visszahozza ezzel a hadsereg hazánk nyelvét és a törvényes rendet — visszahozza e földre, mely mindig izig-vérig magyar volt és amelyhez dicsőségnek, gyásznak emléke is fűződik. Hadi erényünket hirdető Szigetvár, — Mohács a meg hasonlítás végzetes veszedelmét, — de azt is, hogy a ma-

Pedlow kapitány a gyermekek közt.

(Fodor felv.)

gyar nemzet a legborzalmasabb után is talpraáll, ha Istent és hazát tisztelve, erejében összetart.

Három évet sínylődtetek idegen uralom alatt, a lakosság zöme mégis híven kitartott a magyar hazához való hűségben és vágyódó honszeretettel sóvárgott a felszabadulás után.

Ime, elérkezett a megváltás napja!

Meleg szeretettel üdvözlöm a Kormányzó Úr és a magyar kormány nevében a földnek minden hazafias polgárát, földművest, iparost, munkást egyaránt.

Édes Hazánk mindnyájotokat keblére ölel!

Könnyet letörölni, nyomort megváltani, nehéz sebeket gyógyítani jöttünk.

Kiengesztelő, megértő szívvel testvéri szeretetet hozunk még azoknak is, akiket lelketlen felbujtók megtévesztettek, pillanatra megtántorítottak.

Csak a felbujtók azok, akiket a törvény szigora el fog érni!

A magyar nemzeti hadsereg fegyverei nyugalmat, jogrendet hoznak és oltalmat a minél előbb meginduló nemzeti keresztény újjáépítés munkájának.

Aki vakmerő kézzel e munkát, a törvényes rend visszaállítását meg merné zavarni, arra lecsap kíméletlenül a nemzeti hadsereg erős keze.

Szent István napjának jegyében indul meg felszabadító útunk! Vezérel Istenbe vetett hitünk és a hazaszeretet!“

1921 augusztus havában.

báddoki SOÓS KÁROLY s. k.

m. kir. altábornagy.

a déli végeken vezénylő tábornok.

1921 aug. 21-én érkeznek meg a magyar csendőrök és másnap reggel 6 órakor bevonul az első magyar század. Reggel 8 órakor érkezik *Maxon* tábornok és tisztjei. A város fellobogózva, diadal-mámorban fogadja őket.

A lelkes, ezrekre menő tömeg sorfala között vonul be *Fürdős Géza* huszárőrnagy vezetésével *Soós Károly*, *Gosset** angol ezredes, *Forster* angol őrnagy, *Derain* francia őrnagy és *Mando* olasz kapitány.

És a sokat szenvedett város fellélegezve, boldogan, újjászülve felejtí a megszállás véres árnyait.

*A kép alatt elírásból Horthy szerepel.

DR. HAJDU GYULA SZEREPE A MEGSZÁLLÁS ALATT.

Az úgynevezett forradalom majdnem mindenütt ismeretlen nevű embereket vet felszínre, akiket ismeretlen mélységekből rejtélyes energiák lendítenek a zajló események élére. Ennek a tapasztalásnak könnyű igazolását adni a francia forradalom vezéralakjaitól egészen Szamuely Tibor véres árnyáig bármely forradalommal, csak azokkal az eseményekkel nem, amelyek Pécs és Baranya vármegye területén söpörtek végig, 1918 őszétől 1921 augusztusáig. A pécsi eseményeket a megszállás egész tartama alatt úgyszólván mindvégig azok irányították, akik Pécs polgári társadalmában már a forradalmat megelőző időkben is jelentős pozíciót töltöttek be. A szociáldemokrata munkásmozgalom harci készségét magukba szívott fizikai munkások mellett a vezérszerepet ügyvédek, néhány tanár, egy orvosprofesszor, egy királyi s.-tanfelügyelő és néhány tanító — valamennyien intellektueller — töltötték be, beszédes igazolásául annak, hogy a pécsi forradalmi megmozdulás sem osztályharcot vívott, de egy gazdasági program kiverelkedésének feladásával világszemléleti küzdelmet inaugurált s a gazdasági rend biztosítása helyett a maga homályos jelszavainak védelmében tudatlan és tájékozatlan tömegeket ugratott egy kétségbeejtően kilátástalan küzdelem katasztrófájába. Pécsen és Baranyában a francia forradalom szellemi öröke vívott harcot és a tizenkét év óta bujdosó vezérek sorsa lehet meggyőző igazolása annak, hogy ez a küzdelem milyen katasztrófális vereséget szenvedett. A magyar Glóbuszon azóta minden vonalon győzött a vallásos és nemzeti princípiumokra alapozott politikai irányzat. Az ezeréves Magyarország politikai élete annyi kisiklás után ismét visszatért ezek védelméhez és ma politikai élete azokat a szellemi fegyvereket alkalmazza, amelyek ezer évvel ezelőtt kijelölték a magyar nemzet helyét Európa ege alatt.

Azok, akik 1921 augusztusában, politikájuk következményei és a diadalmasan bevonuló magyar nemzeti hadsereg elől külföldre menekültek, még ma is ernyedetlen gyűlölettel és a fanatizmus fűtötte bosszúszomjjal harcolnak Magyarország mai politikája és politikai rendszere ellen. Belgrádtól Párisig mindsűrűbben találkozunk azokkal a Pécsen valamikor sűrűn szerepelt nevekkel, amelyeknek viselői ma a kisántánt államok kormányainak igyekeznek politikai szolgálatokat tenni. A gyűlölködésnek ez a mértéke és a vakságnak ilyen reménytelensége nem a vallásos és nacionalista tábor

híveire hat kiábrándítólag, de éppen azokra a tömegekre, amelyek valamikor a ma „emigrációban“ élő vezérek mögött állottak s akik, miután csalódtak a programban, most csalódással vegyes megvetéssel fordulnak el a vezérektől is.

A baranyai szerb megszállás alatt szereplő személyek közül a legérdekesebb és legtöbbet szereplő volt:

Hajdu Gyula dr.,

a pécsi szociálista munkásmozgalom egyik legmarkánsabb egyénisége. Kitűnő ügyvéd, a legjobb pécsi szónok, telítve nemcsak a marxi ideológiával, de azzal a túlfűtött, heves és hatalomratörő vággyal, amely faji idegenségének velejárója a világ minden táján. A nacionalista felfogás hajthatatlan ellenfele, hangsúlyozottan „felekezet nélküli“. Már a háború alatti években (amikor egyébként huszárhadnagy egyenruhát viselt) egyeduralkodója volt a pécsi szociálista munkásságnak, „bálványa“ a pécskönyéki bányatelepeknek. Tízezer jólszervezett, harcos szociáldemokrata munkással rendelkezett, olyan táborral, amelyhez hasonlót sem fegyelem, sem szervezettség, sem öntudatosság tekintetében egyetlen más párt sem tudott felmutatni. Az 1918-as forradalom idején a Károlyi-kormány neki ajánlotta fel Pécs kormánybiztosságát, de Hajdu Gyula dr., a doktriner szociáldemokrata nem volt hajlandó együttműködni a polgári pártokkal egyrészt azért, hogy ezen állásfoglalásával növelje népszerűségét a munkástömegek előtt, másrészt — és talán elsősorban azért —, mert ismerte a teljesen széthullott polgári front gyöngeségét és jelentéktelenségét. Az élesszemű zsidó fiskálisnak nem kellett a gyöngye tábor fegyverbarátsága. És Hajdu Gyula, a későbbi délvidéki direktórium vezetője már ekkor tudta, hogy az események rövidesen elvezetnek az őszirózsás forradalomtól a lenini vörös, véres rongyig. A magyarországi proletárdiktatura kikiáltása előtt Pécsen megrendezett általános, demonstratív sztrájk előkészítésében tevékeny részt vett. De nem nacionalista meggyőződésből, csupán azon megfontolásból kiindulva, hogy neki kellemesebb és megfelelőbb külső környezet egy szociálista államrendszer, mint egy barbár balkáni megszállás. A szerbek tuszként elhurcolják őt is. A sztrájk megszűnése után visszakerült Pécsre, majd a demarkációs vonalon átszökve, Kaposváron ütötte fel tanyáját, ahol a vörös diktatura megbízásából a délvidéki direktórium élére került. A kommün bukása után Bécsbe menekült, de innét is állandó összeköttetést tartott fenn a pécsi szociáldemokrata párttal, annak a megszállás alatt követett politikájára döntő befolyást gyakorolt. A törvénytelen városi rezsím megalkotása után — 1920 végén, a megszálló szerb hatóságok engedélyével — visszatér Pécsre. A vasúti főpályaudvaron hatalmas tömeg fogadta. Az elhagyott, elárvult városba a kiérdemesült vörös diktátor úgy vonult be, mint egy hadvezér. Megérkezése után a szociáldemokrata pártban és a szociálista városházán folytatott tanácskozások csupán a „szükséges formáság“ jellegét vették fel, minden fontos tárgyban Hajdu Gyula dr. lakásán, az ő imperatori rendelkezésére döntöttek. Állá-

sokat töltött és tisztviselőket mozdított el, rendelkezett, irányított, tárgyalt a megszállókkal, Belgrádba járt és mialatt a pécsi városházát megtömte Magyarország területéről menekült kommunista elbarátaival, egy szociálista „ellenkormány“ megalakításáról álmodozott. Visszatérése után a pécsi szociálista párt politikája teljesen balra tolódott és a minden héten szokott utcai tüntetéseken mind sűrűbben hangzott fel:

— Éljen a III. internacionálé!

Ezek a jelenségek a szociálistákkal csak önös politikai érdekből „szimpatizáló“ szerb megszálló hatóságokat is aggodalomba ejtették, s amikor Pécs polgári társadalma már több ízben figyelmeztette Belgrádot a növekvő kommunista veszedelemre és arra, hogy ennek a tébolynak kitenyésztését a megszálló szerb hatóság segíti elő, Belgrád hirtelen feladva a kétszínű játékot, 1921 tavaszán, néhány hónappal a kiűrités előtt kiutasította Pécs területéről Hajdut, aki ismét visszatért bécsi emigrációjába. Azóta is ott él. Eltávolítása azonban már nem akadályozhatta meg munkája gyümölcsének kiérlelődését. A mob Pécsét megegyeszer elöntötte az utcát, aztán a futók lábdobogása verte fel a csöndet a kiderülő baranyai éjszakában. És nyomukban rendet, békét és nyugalmat hozva, a meggyalázott földre bevonult a diadalmas nemzeti hadsereg...

BAJA

THJF. VÁROS SORSA A SZERB MEGSZÁLLÁS ALATT.

1918. évi november 15-ike az emlékezetes és szomorúan nevezetes nap, amelyen városunk szerb megszállás alá került. E megszállás előzményei: a bolgár frontnak októberben történt áttörése, a november hó 1-én itt is tombolt forradalom, Károlyi Mihálynak és társainak belgrádi árulása csakhamar sejtették a megszállás közeli bekövetkezését.

A 4 év óta dúló háború nélkülözéseit betetőzte a forradalom, melynek jellemző tünete a fosztogatás, nem egy polgártársunkat juttatta a tönk szélére. A kormány Meskó Zoltán orszgy. képviselőt küldötte ki biztosul ide. Ő és a hadsereg tisztikarának itteni tagjai rövidesen elfojtották a garázdálkodó csöcselék féktelenkedéseit s éppen azon voltak, hogy az őrizet nélkül maradt katonai raktárakban felhalmozott élelmiszer-, ruha- és cipőkészleteket leltározva átvegye a város polgári hatósága s azt a nélkülözö polgárság ellátására fordítsa, amikor híre érkezett annak, hogy a szerbek átlépték a határt s Zombor felől városunkhoz közelednek. Ellentállásra az idegkimerültség ezen állapotában senki sem gondolt, menekülésre még kevésbé; az elszállításra készen állott állami vagyont továbbítására kilátásba helyezett utasítások nem érkeztek meg, sőt egy újabb jelige: „helyen maradni“ — parancsa tartotta vissza az állami vagyont őrzö állami tisztviselőket is.

A megszállók első, üvöltve éneklö csapata trénnel látszott: számár- és öszvérfogatok, néhány nyomorult gebe, fanyergében hitványul felruházott és felszerelt, gondozatlan obsitosnak tetsző vándorlegények, kik az első napokban a bajai katonai raktárakból teljesen kiöltöztek s csakhamar berendezkedtek. Elsö parancsnokuk Zsivulyevics Koszta őrnagy volt, ki a városházát rendezte be a katonai parancsnokság s a politikai hatóság (főispán-polgármesteri jogokat teljesítő) Dolinka Vasa bajai származású, volt m. kir. honvédszázados hivatalos helyiségeül.

A megszállók és a város általában hazafiasan érzö közönsége között való első érintkezés nem volt barátságatlan; a parancsnokság nem egyszer hangsúlyozta, hogy csak mint rendfenntartó szerv teljesít a magyar állam területén szervezkedett szerb nemzetiségi tanács: „Narodna Uprava“ földrajzi körzetébe tartozó városunkban küldetést addig, míg a megszervezendö új magyar hadsereg átveszi

a rendfenntartás feletti intézkedést. A megszállók nem tiltakoztak a törvényhatóság működése ellen sem, sőt hozzájárultak Meskó Zoltán kormánybiztos-főispáni beiktatásához, de tanácskozmányainkon megbízásukból már Gyorgyevics Miklós volt városi tanácsnok jelent meg.

A háborúból hazatért katonatisztjeinknek megengedték a régi formaruha- s oldalfegyverviselést is. A helyzet csak akkor vált gyanússá, amikor a város polgáraitól az összes fegyverek beszolgáltatását (állami tanítóképző helyiségeiben), a postahivatal tisztikarától, majd a közigazgatás vezetőitől, később az összes közalkalmazottaktól a fogadalom letételét kívánták.

A fentemlített 2 hatósági személyen kívül a város rendőrkapitányi hivatalába Jakovlyevics Milorád került, míg a határrendőrség főnöke Tomovics tanító lett. Szomorú sors várt azokra, akik ez utóbbinak kezei közé kerültek. Ekkor már a katonaság és polgárság közötti viszony — az előbbinek agresszív föllépése miatt is feszültté vált. Enyhítette ezt némileg az idevezényelt francia katonaság tisztikara s legénysége, mely a város polgári elemeinek megfelelő rétegeinél mindig viszonzott s szíves fogadtatást talált.

Ez utóbbi körülmény azonban nem nyerhette meg a katonai felsőbbség helyeslését, minek következménye csakhamar *Mr. Gardel* francia csapatának innenvaló elvezényelését eredményezte. A városunk minden rétegében szimpátikus érzelmeket kiváltott francia csapatok — öregek és ifjak őszinte sajnálatára — eltávoztak. S ezzel a megszállás első, legkevésbé kellemetlen korszaka is elmúlt.

A második periódust a megszállók még agresszívebb fellépése jellemzi. Oka ennek részint az eltávozott franciák iránt tüntetően kimutatott rokonszenves megnyilatkozás volt, mert polgárságunk a franciáknál mindig megértésre talált, amely az alsóbb rétegekben tettleges segítségben is megnyilvánult. Távozásuk után úgy a katonai, mint a polgári hatóság a tisztviselőktől fogadalmat kívánt, ezt a megélhetés megvonásával ki is kényszerítette. Amikor a Narodna Upravának Jugoszláviába való beolvadásával a fogadalom is érvényét veszítette s ezt a tisztviselők demonstratív be is jelentették, kezdetét vette az üldözés, az illetmények beszüntetése, a vezető tisztviselőknek 60 bajai előkelő polgárral egyetemben tuszokká való nyilvánítása, majd a lakosságnak súlyos adóemeléssel s végrehajtással való zaklatása.

Innentől kezdve nyilvánvalóan kitűnt a megszállók törekvésének hármas célja: a polgárság anyagi tönkretétele, erkölcsi és szellemi destruálása, majd a bajai háromszögnek az SHS államba való erőszakos bekebelezése.

Hogy az első célt elérjék, nemcsak a kegyetlen adóvégrahajtásokat, hanem egyéb közvetlen fosztogatásokat s azonkívül a pénzürtékek ismételt bekövetkezett lebélyegzéseit, az ezekkel összekötött sarcolásokat léptették életbe. Beszüntették a fogadalmat visszavont köztisztviselők, tanárok s tanítók illetményeit, zaklatták azokat, akik nemes önzetlenséggel kisebb-nagyobb összegeket ajánlottak az illetmények nélkül maradt köztisztviselők megélhetésének biztosítá-

sára. Lefoglalták az árvavagyonokat, megsarcolták a pénzüzeteket, a Hangyát, az iparvállalatokat, végül hozzáláttak az állami tanítóképző intézet felszerelésének teljes egészében való elrablásához. Ez utóbbi tevékenység kb. 8 héten át tartott s több vonatkomány taneszköz, butor, felszerelési tárgy, hangszer (11 zongora, 4 harmonium), múzeumok s az internátus 100 ágya, szekrénye lett a megszállók tehetetlenségének zsákmánya. Nagyrészt ez a sors érte a helybeli ciszt. főgimnáziumot s az elemi és polgári iskolákat is. Lerombolták az állami selyemgubóbeváltót is. Hogy az így anyagi tönk szélére juttatott iskolák szellemi munkája is megbénult, az részletesebb magyarázatot nem igényel.

Az elemi és ipariskolák tanítóit, 2 tanítóképzői tanárt kiutasítottak s ugyanez a sors érte a m. kir. állampénztár tisztviselőit is. Nemsokára letartóztatták a város polgármesterét, dr. Vojnic Ferencet, kit aztán Valjevóban internáltak. Mindez csak kezdete volt az agresszívebb fellépésnek, mert közben mindig híre járt a közeli felszabadulásnak, melynek esetleges zavarait az 1918-i novemberi hősök ismét a maguk javára akartak kihasználni. Az óvatosság arra készítette a város sorsáért aggódó komoly férfiakat, hogy szervezetet alakítsanak, melynek célja a polgárság vagyonának és nyugalmanak biztosítása lett volna. A szervezkedő urak árkosi Benkő Sándor ny. huszárezredes, Kocsis János dr. tanácsnok, Kolozsvár Árpád százados, vitéz Losoncy György nevelő, kikhez a tisztviselők anyagi ügyeit intéző Weisz Nándor h. polgármester, dr. Hechtl József rendőrkapitány, Posta Árpád kórházigondnok, Huber Nándor v. számvevő, Puskás Dezső dr. főjegyző, Koller Dezső tanácsnok, Oltványi István dr., Versényi Jenő dr. rendőrkapitányok csatlakoztak.

A megszállók az itteni szerb lakosok bementése alapján ebben a szervezkedésben bizonyos, ő ellenük irányuló összeesküvést véltek felfedezni. Ezért városunk e derék férfait először $\frac{1}{2}$ évre börtönbe vetették, majd midőn az ellenük emelt vád beigazolható nem volt, újabb $\frac{1}{2}$ év elmúltával az eddig el nem távozottakat Valjevóba internálták, honnan csak 1921 szeptemberében kerültek haza.

Az állami s közigazgatási köztisztviselők, tanárok, nagyrészt helyükön maradtak. Úgy kellett, hogy ezt a mártíriumot, melyet a demarkációs vonalon túl nem tudtak vagy nem akartak megérteni s méltányolni, az itteni *közönség bizakodásának s reményének ébrentartása* érdekében vállalják. Hisz minden áldozat a magyarság megmentésének szólt!

Hogy szellemileg mily pusztítást vitt a lelkekben a megszállás végig, annak illusztrálásául elég azt mondanunk, hogy az innen kiüldözött magyar tanítók helyét renegát pedagógusokkal töltötték be, kik szerb recept szerint kezdték meg nemzetlenítő munkájukat.

A kifosztások megtörténte után a tanítás a középfokú iskolákban zavartalanul folyhatott az iskolai évek végéig. Csak ekkor kísérleteztek az érettségi és képesítő vizsgálatokhoz küldendő miniszteri biztosok útján a beavatkozással, ami az állami tanítóképzőintézetben mindig el volt kerülhető. A cisztercita főgimnázium

egy véletlen incidens következtében jutott a jugosztáv biztosok kétes szerencsáját jelentő élvezetéhez. Nem kímélték ez intézetek igazgatóit személyükben, sok-sok kellemetlenség, durvaság, megáláztatás okozásával. A szerb nyelv tanítását, a tanítóképző intézetet kivéve, minden iskolában kötelezően elrendelték. Mégis épp a tanítóképzővel éreztették legjobban bosszújukat.

A közigazgatás terén is csakhamar tabula rasa-t csináltak. Szent István községet Bajához csatolták (ez ellen akkor nem zúgolódtak e városrész polgárai). A régi törvényhatósági bizottságot nem hívták össze, de kinevezett tagokkal új képviselőtestületet alakítottak. A kiutasított és felfüggesztett tisztviselőket is csakhamar pótolták, mert itt is akadt mindenre vállalkozó egyén. Vallás-erkölcsi téren is súlyos aggodalmat s lelki lehangoltságot okozott a belvárosi plébániának egy prononszirozott pánszlávval való betöltése, ki később a szabadkai plébános, majd magatartásának jutalmául püspöki helynök lett. Ezzel ellentétben a szegény magyar Unyi Bernárdin szerzetes fél évig börtönben ült. A közigazgatás munkája a polgárok mértéken felüli megadóztatásában, a végrehajtások kegyetlen kítűzésében, s a már fent említett pénzszerzés különböző módjában nyilvánult meg.

Megváltást remélt a városi polgárság az előre beharangozott rendszerváltozástól, mely Mátics István új kormánybiztos nevéhez kapcsolódott volna. De megint csalódás érte a polgárságot itt is s az új *harmadik korszak* csak annyiban különbözött az előbbtől, hogy ennek alapszíne erősen vörös volt. Míg a határvonalon túl vörös világ volt, addig itt nem volt szabad májust ünnepelni, most éppen a vörös urak ünnepelték. Pock, Österreicher s kísérik lettek az új rendszer dédelgetett vezérei, akik most már csak demonstrációk, tüntető felvonulások rendezésével akarták a készülő hazaárulást teljesebbé tenni. Különös, új események alig izgatták a már eddig is elfásult polgárságot, mert bízunk ugyan a felszabadulást jelentő hírekben, de a magyar repülőgépek jóhíreit hozó napokat csakhamar felváltották a Kalocsáról idemenekülő üldözöttek panaszaikkal, a levert ellenforradalom monitorjaival ideérkezett magyar tengerészek, kik mind az állami tanítóképzőben nyertek elhelyezést s városunk polgárainak adományából ellátást. Erre az akkori magyar vörös népbiztonság megszüntette az intézet további segélyezését, 1919 júniusban.

A menekülőktől szerzett információk nagyon megzavarhatták az itteni megszállók nyugalmát, mert a városnak Petár napján *elmaradt* kivilágítása és fellobogózása miatt beverették az összes polgárok ablakait, mely hősz tényben városunk szerb nemzetiségű polgárai adtak szíves útbaigazításokat a szerb hadsereg tagjainak. Ekkor foglalkozhattak már a város kiürítésének a gondolatával, mert a város polgáraink összes állatállományát egybeterelték s Újvidékre hajszolták, ahonnan a szegény, agyongyötört állatok csak részben s nagy áron voltak visszaszerezhetők.

Ugyanakkor az itt állomásozott katonatisztek a vasúti állomás mellett levő parkban vertek sátrort s az éjszakát családjukkal egye-

temben menekülésre készen a szabadban töltötték. A vasúti sinek egész vonalát éjszakánként hosszú heteken keresztül magyar polgárokkal őriztették, hogy azok legyenek a várt magyar támadás első áldozatai.

A szerbek atrocitásai különösen akkor fokozódtak, amikor bizonyos ünnepeik, gyásznapiak jelentőségét a magyar polgárság nem akarta tüntető rokonszenvvel emelni. A fent említett Petár napon kívül még Petár király elhalálása adott erre okot.

A legsúlyosabb áldozatot városunk állami tanítóitól, tanáraitól s azon köztisztviselőitől kívánták a szerbek, akiket irgalom nélkül családtagjaikkal egyetemben városunkból kiűldöztek. Ők már csak a felszabadulás után 1—1½ évi távollét után térhettek vissza.

A város ügyeit intéző hatalmasságok most már vígan rendezték tüntetéseiket a határmegállapító s más ántántbizottságok előtt. Gyalázták hazánkat s vígan előkészítették a létesítendő Bácska — Baranya szociális köztársaság elszakadását. Ekkora szemérmelenség mégsem maradhatott elnézés nélkül. 1921 augusztus 20-ika meghozta a felszabadulást. Az agyongyötört polgárság a magyar intézmények megértésére, még kevésbé méltánylásra nem talált vezetői és tisztviselői a határvonalon túlról még biztatást sem kaptak s csak az Isten segítségébe vetett bizalom tartotta meg a végletekig feszített erő kifejtésben a magyar lelkek acélos rugékonyságát, hogy a felszabadulás napját bensőséges Te Deummal ünnepelhették. A rossz emlékéllenség s itteni szatellesei gyászos emléket hagytak, elemelték nemcsak a város, nemcsak a polgárság, de egyúttal a védtelen árvák s szegény nyomorultak minden vagyonát is. Lehet-e az ilyeneken Isten áldása? Megszabadult a város ellenségeitől, de egyúttal azoktól is, akik az áradás szennyos vizében, felkerekedve az árral el is takarodtak. Mi pedig folytattuk a honmentés megszakitott munkáját erős, soha meg nem tántorodó, bízó magyar lélekkel!

Nem akartam sok apró, de annál keserűbb jelenetre kiterjeszkedni, melyek a megszállók aknamunkájának eredményekéért egyes testületek kezdetben igen híven kitartó hazafias tagjait kishitűvé, bizalmatlanokká és csüggedőkké tették. Hiszen az anyagi ellátmányok közel 3 év óta húzódo elmaradása megtörte azokat, akik a szerbek szolgálatában álló gyászmagyarok minden anyagi jókban való bővelkedését látták. De hogy a magyar társadalom még ma is elnézi egyesek hívalkodó szereplését, akik akkor nagyon kétes szolgálatokat tettek, az még ma 10 év múltán sem érthető. Hol késik az osztó igazság? Vagy ennyire jutott már a mi megalázkodásunk, hogy már észre se vesszük, ha valaki közülünk már nem is érzi idegen voltát, amikor leghazafiasabban kellene éreznünk?

A város nehezen várt felszabadítását még egyszer kísérelték megakadályozni a szerbek szolgálatába szegődött vörösök. Tüntetés tüntetés után következett, hol a nemzetközi bizottságok, hol a francia megbízottak előtt, követelve Bajának, Bácskának s Baranyának Jugoszláviához való csatolását. 1921 augusztus 19-én jelent meg városunkban az első magyar tiszt *Rott* főhadnagy személyében, kinek a francia megbízottak átadták a szerbektől átvett állomáspa-

rancsnokságot. Csakhamar bevonult egy csendőrkülönítmény *Mauks* százados vezetése alatt, akiket *Rátvay Imre* ezredes egy zászlóalj élén követett. A szerbek kénytelen-kelletlen adták át a polgári hatóságok hivatalait, összeszedték embereiket, renegátjaikat is s a városi pénztár kifosztása után az éj sötétjében elhagyták a várost. Emléküket csak könny és átok kíséri, mert a közelfekvő falvakból csak öldöklés után pusztultak el.

A magyar munka újból fellendíti polgárságunk alkotásait. S ma Baja szomorú viszonyok között is sokkal előbbre haladt, mint a háború előtt, a háború alatt s a megszállás idején. Isten ujját, áldását kell ebben látnunk, ki a Benne bízókat az igazságtalanul elszenvedett csapások után kárpótolja.

PÉCS IZGALMAI A MEGSZÁLLÁS UTOLSÓ HETEIBEN.

Írta: Komócsy István.

Terrorfiúk szállják meg a várost.

A szerb megszálló hatalom — ameddig odaát a meg nem szállott Magyarországon a Károlyiék, majd a kommunisták voltak uralmon — nem szívesen nézte a Pécsre is átszűremkedő kommunistákat. Sőt! Megtörtént az is, hogy az ittenieket is fölpackolta, éjnek idején szekérre tette és átdobatta a határon. Hogy azután mi történt ezekkel az emberekkel —, ma sem tudja senki. Akárhány nyomtalanul eltűnt közülük.

Megváltozott a helyzet, amikor a szegedi magyar hadsereg bevonult Budapestre és Horthy Miklós fővezér megfenyegette a „bűnös Budapestet“. Kun Béla, Samuelly és társai után a népbiztosok, a terrorfiúk és a kommunista különítmények százai, sőt ezrei hanyatthomlok menekültek. Pécsre is jutott belőlük pár száz darab. Itt jártak közöttünk vigyorgó arccal, dacosan fölvergő fejjel, kekre nyírott tarkóval, bozontos hajjal. Eleinte volt mit enniök. Ha nem hoztak magukkal, adtak nekik a szerbek, mert hát ezeknek nagyon megváltozott a „szociálpolitikájuk“. Most már a leghírhedtebb kommunistákat sem dobálták át a határon. Sőt! Dédelgették őket. Lekötött kezű terroristái lettek a városnak. Nem gyilkolhattak, nem rabolhattak. Ha azt nyílt kérdésnek hagyjuk is, hogy a Linder-Polácsi-Hajdu-Magyar-Doktor Sándor rezsím inkább szocialista volt-e, mint kommunista, egy bizonyos és az az, hogy uralkodhattak. Linderék bent voltak, azaz a városház falának csak a sarkát támogatták, ordítottak a népgyűléseken, ödöngtek a városban és a járókelőket inzultálták. Úgy néztek ki, mintha most szalasztották volna ide őket a parlament pincéiből. Lezúllott hintáslegények a városligetből. A gyengébb idegzetűek rettegtek tőlük, noha — amint mondtam — a szerbek nem engedték őket túlon-túl garázdálkodni.

A mecseki parkerdők pusztításait, a gyakori utánállásokat csak részben tulajdonítottuk ezeknek az ideszökött szegénylegényeknek.

Az így-amúgy lefolytatott vizsgálat szálai legtöbbször erőszakoskodó szerb katonákhoz vezettek. Az azonban bizonyos, hogy vígan lubickoltak a szerb fegyveres hatalom és a szerb közigazgatás napfényében. A népgyűléseken ordítottak, a fölvonulásokon táblákat vittek, a Kaszinó, Katholikus Kör, a keresztényszociálista székház ablakbeveréseinél köveket dobáltak. A közismerten exponáltabb magyaroknak az utcákon szemükbe nevettek. Volt idő, amikor e sorok írója alig mehetett végig az utcán, hogy a legdurvább megjegyzésekkel ne kísérték volna. Olyanok voltak ezek a legények, mint a harapós kutya a láncon. Meg voltak kötözve, de morogtak, fogaikat vicsorították és felénk haraptak.

A siklósi fősolgabíróóság
a szerb fosztogatás után.

Rémfiúk egy Linder elleni merényletről.

Július 1-én (1921) híre terjedt, hogy Linder Béla ellen merényletet terveztek. Cserta Béla szociálista rendőrkapitány elfogatta Maximovics Antalt, de az kicsúszott a kezéből és a város ajtajában átlötte a rendőrkapitány orrát. Üldözőbe vették, bekerítették s a színház melletti lépcsőn, az Otthon kávéház előtt golyó repült a fejébe. Egy napig agonizált, de titkát — mit akart? — mi része volt az összebeszélésben? — ki lötte fejbe? — mit vallott halálusájában? — magával vitte a sírba.

Maximovicscsal egyidőben elfogták Niedermann Béla magyar hadseregbeli alhadnagyot is, aki állítólag azért szökött át a határon, hogy Linder Bélát agyonlője. Ez végzetes szerencsétlenséget zúdított volna a városra. A szerbek és a kommunisták véres boszút állhattak volna. A mesterségesen is provokált zendülések, vérengzések okul és ürügyül szolgáltak volna a megszállás meghosszabbítására, amely pedig a küszöbön állott.

A szerbek így is szigorú vizsgálatot indítottak. Másnap le tartóztatták Pilch Andor műépítést, Berta János nyomdászt, Kovács Imre raktárnokot és Légrády Ferencet a keresztényszociálisták titkárát. Harmadnapra engem is. A vád az volt ellenünk, hogy tudunk a Maximovics-Niedermann állítólagos tervéről. A tény azonban az volt, hogy csak arról tudunk, hogy Niedermann magyar hadseregbeli alhadnagy, aki a demarkációs vonalon átszökött

Pécsre, akinek itt tartózkodása veszedelmes volt személyére éppen úgy, mint a városra — tehát visszaküldtük oda, ahonnan jött. Már meg volt a vezetője, éjjel tíz órakor kellett volna visszaindulnia. Azonban keresték. Maximovicssal voltak egy kis korcsmában. Ittak és sokat beszéltek. Pár óra múlva keresték őket. Maximovicst Cserta előállította. Niedermann a hátulsó ajtón elmenekült. A Tichy-ház udvarán petroleumos hordók rengetegéből húzta elő a szociálista rendőrség. Mire a magánzárkába lökték, nem volt emberi formája. Majd agyonverték! Én akkor ismertem meg, amikor harmadnapon egy láncra fűztek bennünket. Gondolom vasárnap volt. A korzó tele emberekkel. Az egész város az utolsó huszonnégy óra eredményeinek hatása alatt állott. Maximovics menekülése közben vadul lövöldözött a népes Király-utcán. Végzetes balsorsa szembe hozta vele Szünder Istvánt, az Emericanum portásának fiát, aki akkor munkanélkül volt s naponkint nálam járt. Maximovics egyik golyója szíventálalta. Szörnyet halt. Szünder menyasszonya kiment sírjához, szublimátot ivott és utána ment a villany-szerelőnek.

A felszabadult
Siklós.

A börtönben.

Amikor Pilch Andorral, Légrády Ferencsel, Kovács Józseffel, Berta Jánossal és Niedermann Bélával egy láncra fűzve hurcoltak át bennünket a városházi fogdából az ügyészség magánzárkáiba, a borotvált nyakú bolsevikiek voltak kísérőink. Kutya-korbáccsal fenyegettek meg férfiakat és nőket, akiknek egy jó szava vagy résztvevő könnye volt számunkra.

Egy második emeleti priccs-nélküli magánzárkába zártak. Téglán, poloskák és százlábúak között kellett volna aludnom. Nem sikerült.

Másnap reggel fél suttogóhangok hívogattak a negyedik ablakból. A pécsi ügyészségi fogház **L** alakban épült. Az én magánzárkám ablakának rácsa mögül át lehetett tekinteni a fogház közös zárkájáig. Itt könnyebb bűncselekményekkel, vétségekkel és határátlépéssel vádolt foglyok voltak zár alatt. Nappal azonban kivézényelték őket munkára. Molnár Géza fogtechnikus, volt tanítványom hívogatott halk, de biztos bátorítással:

— Komócsy tisztelendő úr! Komócsy tisztelendő úr! — suttogta a szürkülő homályban. Látta, hogy homlokomat a zárka vas-korlátjaihoz szögezve, Caflischék udvara fölött a Lyceum-templom patinás tornyai fölött kinéztek a városra, ahol ébredőben voltak a magyarok és a szerbek, a kommunisták és a polgárok. És én bent, magányosan rácsok mögött.

— Komócsy tisztelendő úr! — Komócsy tisztelendő úr! — hangzott megint. Fölfigyeltem. Géza megismertette magát. Két nap óta volt bent valami határátlépés miatt. Megkérdezte, hogy akarok-e valamit hazaizenni.

— Hát hogyan akarnék! De hogyan?

— Tessék lassan lenni és figyelni.

Levegőt, gondolatokat, erőt és kitartást keresve, lázas homlokomat a vasrácsához szorítom és nézek Caflischék udvarába és távolról kéklő, azúros égbe, amely nekem akkor a magyar szabadságot is jelentette.

Géza háromszor halkán kopogott a szomszéd zárka falán. Visszakopogás és így ment ez a negyedik zárkáig, ahol én voltam. Megértettem és én is visszakopogtam. Ekkor a közösből egy hosszú, nagy, de egészen könnyű, vékony erdei csemetefa sudarát nyújtották ki. Egy szót se szóltunk. Csak néztem és vártam mi lesz. A második és a harmadik ablakból kezek nyúltak elő. Tovább adták a sudárfát. Én aztán bevontam. Papír és ceruza volt a végén.

Megvolt az összeköttetésem a világgal. A közösből kijártak munkára a letartóztatottak. Kivitték az első izenetet. A többi ment magától, bár nem minden veszély és izgalom nélkül. Nekem is kosárban, saját edényeimben hordhatták be az ételeket. Börtönőreim mind jóindulatú, résztvevő magyar emberek voltak. A szerb őrmesterrel is lehetett beszélni.

Harmadnapra Rajics alispán keresett fel. Rajicscsal azelőtt nagyon sokat tárgyaltam. A keresztényszociálistáknak némi levegőt engedett, mint papot is megkülönböztetett előzékenységgel kezelt. Végül, ki tudja, nem sejtette-e, hogy akkor a pécsi magyarság leghivatottabb képviselőivel állandó összeköttetésben voltam. Azt hiszem, sőt tudom — igen. Ismerte megbízásaimat. Benézett a rácson, szemrehányásokat tett és megkérdezte, hogy nincs-e valami mondanivalóm.

— Nincsen, köszönöm — feleltem.

— És kérése?

— Vitesse ki méltóságod azt a nagy bádogedényt! (T. i. egy otromba vödör éktelenkedett és búzlótt a sarokban.) Rabelődeim talán heteken keresztül használták anélkül, hogy tisztították volna.

Megértett. Másnap már egy Oroszországból hazakerült, de a határátlépésért fogdába került hazatérő sváb rabtestvérem gondoskodott a más külblivel a higiénikusabb tisztaságról. Megosztottam vele ebédemet. Különösen a francia barackoknak örült. Hét éve nem evett gyümölcsöt.

A következő nap két földre dobott szalmazsákot is kaptam. Az egyikem én feküdtem, a másikon egy másik nyugtalan magyar. Az volt az érzésem, hogy egy detektívnek beállott kommunista szökevény volt. Alig állottam vele szóba. Annál inkább kerestem a szót Pilch Andorral és Légrády Ferencsel, akikkel vadlúdsorban, egy-egy

rövidi Maxon Lajos
ny. altábornagy, a felszabadult
Pécs városparancsnoka.

óráig róttam a fogház udvarát. Szépen kicseréltük a sorrendet. Azután előre arc. Hátra nem nézni! Előre beszélni! Így. Azután jött a mosakodás a kutnál. Derékig nekivetkőztünk. Élveztük a napsugarat és a hidegvizet a 23 órás,

Radovanovics Mirko
Pécs első szerb városparancsnoka

dohos, piszkos levegő után. Börtönőreink mind jóindulatúak voltak. Visszamenet „véletlenül“ találkoztam egy megyei hajdúval. Kezébe nyomtam napló-jegyzeteimet és kiizentem, hogy jól érzem magamat, csak szeretnék kint „dolgozni“.

Pár nap mulva jött a kihallgatás. Minker Ádám, a volt nyomdász-segéd volt akkor a szerb Linder-rezsim főkapitánya. Elővezettetett bennünket. Intelligens, udvarias ember volt. Szándékosan nem gyötört bennünket. Én föntartottam állításomat: Niedermann nem ismertem, hogy nevem bent volt jegyzetei között, lehet, de nem tehetek róla. Lehet, hogy valaki felhívta a magyar tiszt figyelmét rám. Talán hírszerző volt. Talán... mit tudom én, miért jött Pécsre? — aminthogy nem is tudtam.

Sem a szerbek, sem a szociálista rezsim emberei nem sokra mentek velünk. Gyilkosság kísérlete és gyilkosságra való fölbujtás vádjával átadtak bennünket a rendes bíróságnak. A szerb megszállt

területről —, gondolom Szabadkáról iderendelt bíró, egy becsületes, igazsághoz szokott, volt magyar bíró — nyugodtan, vizsgálta az ügyet. Kikapcsolta belőle a politikát. A vádat elejtette. Július 12-én szabadlábba helyeztetett.

Kint a város izgalomban égett.

A helyzet túlfűtött volt. Odaát a magyarok katonailag berendezkedtek. Kaposvárott összevonások történtek. Híreket kaptunk, hogy hamarosan bejönnek. Akárhogy titkolták, megtudtuk, hogy a párisi szerb küldöttség nem ért el eredményt. A szerbek nem kapják meg Pécsét és a pécsi szénmedencét. Ki kell üríteni a várost. Két szerb miniszteriális megbízott is járt nálunk. Hoffmann Ottót, engem, Visnya Ernőt és másokat magukhoz kérttek. Az eredmény: Hoffmann Ottó részéről engedékenység, a polgári részről az abszolút visszautasítás. Derain francia százados, az ántánt hatalmak állandó pécsi megbízottja semmit sem tudott, vagy ha tudott is valamit, a semminél is kevesebbet mondott.

A várakozás a forrponton volt mind a két részen. Mi reménykedtünk, a szerbek tagadtak és maradni akartak. A szökevények izgultak. Mindenki figyelt. A vásártéren a kommunisták fegyvergyakorlatokat tartottak. Augusztus 14-én kikiáltották a Baranya-bajai szerb-magyar köztársaságot.

A fölizgatott tömeg — élén Doktor Sándorral és leányaival — éljenezve és abcugolva vonul végig a belvároson. Beverik a Nemzeti Kaszinó, a Katolikus Kör, a keresztényszociálisták és Katolikus Legényegylet székházainak ablakait. Izgul, remeg, fél, reménykedik és bátorít mindenki. A szerbek, a szökevények, a szociáldemokraták oda —, a keresztényszociálisták, az egész pécsi polgárság ide. Biztosat senki sem tudott. Még mi sem.

Ki ez a *mi*?

A polgári ellenállás tanácskozással.

A megszállás egész ideje alatt lakásom, majd a bálicsi szemináriumi szőlő volt tanácskozó helye Pécs polgári ellenállása szervezőinek. Néha dr. Fischer Ferencnél gyűltünk össze. Gosztonyi Gyula, dr. Fischer Ferenc, Fischer Béla, Oberhammer Antal, dr. Cholnoky Ferenc, Seyfried Ernő, Pilch Andor s egyideig Hamerli József vettünk részt ezeken a tanácskozásokon. Mindenkinek meg volt a maga szerepe.

Gosztonyi Gyulát „in petto” kormánybiztos-főispánnak nevezte volt már ki a magyar kormány. Fischer Ferenc dr., vitéz Keresztes-Fischer Ferenc, főleg a katonai magyar hatóságokkal és Pécs pénzügyi köreivel tartotta az összeköttetéseket. Fischer Béla

főjegyző a vármegye, Oberhammer Antal főjegyző a város adminisztrációja részéről hozták az adatokat s közvetítették azokat a demarkációs vonalon túl a Sásdra száműzött Stenge Ferenc alispánnak és Nendtwich Andor polgármesternek. Pilch Andornak valami márványbányája volt Árpádtetőn. Oda járt ki csodálatos merészséggel, szabadságát és életét százszor veszélyeztető áldozatossággal. A bányán túl volt a demarkációs vonal, a bányán innét, Kolossváry erdőtanácsos házában a szerb őrház. Ott magyarok, itt szerbek. És e között a két pont között járt-kelt sok fontos, írásos közleménnyel Pécs város egyik legbátrabb és legszerényebb embere, Pilch Andor műépítész. Seyfried Ernő bányatanácsos Derain ántánt megbízottnál volt tolmácsunk és tárgyaló felünk. E tekintetben — bár közvetve — sok jó hasznát vettük Tausz Gyula bankárnak is.

Jó magam vitéz dr. Horváth Kázmérral, míg végleg be nem szüntették a szerbek a „Pécsi Estet“ szerkesztettem, Légrády Ferencsel együtt a keresztényszociálistáknál szerveztem az ellenállást. Kevesen tudták, hogy a Katholikus Körben rendezett népes gyűléseket mi beszéltük meg előzőleg. Megtehettük. Az elnök Gosztonyi Gyula volt. Százpercentes magyar ember és százpercentes a miénk. Amikor pedig Horváth Kázmérnak menekülnie kellett s a T osztálynál vállalt Kaposváron tiszti szolgálatot, neki küldöttem meg a pécsi sajtó minden árnyalatbeli számaikat. Közben Visnya Ernő kezéből Fischer őrnagy kezeihez közvetítette a Pécssett tartózkodó katonai személyek és nyugdíjasok fizetéseit.

Kár, hogy az átküldött sajtótermékek legnagyobb része elveszett. Sem a katonai irodákban, sem a miniszterelnökségen, sem a belügyben, külügyben vagy miniszterelnöki sajtófonökségen nem találjuk. Dr. Visy László csodálatos gondossága és dr. Szőnyi Ottó tudományos utánjárása azóta pótolta sokat, de nem mindent. Alább közlök egy dátum nélküli levelet, amelyet Tóth Máriával küldöttem Horváth Kázmér útján a miniszterelnökség sajtóirodájához.

Tóth Mária.

Ez a Tóth Mária egy igénytelen, mosolygós arcú, paraszti származású 36—40 éves, mindenre elszánt leány volt. Csak ma-

Gosztonyi Gyula,
a felszabadult Pécs
kormánybiztos-főispánja.

gyarul beszélt. Ismerte a Mecseknek minden zegét-zúgát. A madarak repülését, az őzek és szarvasok csapását, a vaddisznók törését és a szerb járőrök útjait. Állandó összekötőnk volt a meg nem szált területtel. Két- vagy háromízben el is fogták a szerb határőrök. De nem lett nagyobb baj. Úgy látszik, hogy Tóth Mári jókor hallotta meg a haraszt zizzenését. Mire a szerbek odaértek, kis, rendesen schiffrirozottan írt értesítéseinket vagy lenyelte vagy eldobta. Az bizonyos, hogy a motozásnál semmit sem találtak nála. Szabadon is bocsátották az eszelős, bőbeszédű Márit. Pedig kevés eszejobb, előrelátóbb közvetítőnk volt nála. Hiszen csak rőzsét szedett a bükkösi határban. Közben hozzánk tévedt a demarkációs vonalon. Hiszen csak epret gyűjtött a Jakabetőn. Dehogy is akart volna eltévedni oda túlra, ahol a magyarok várják a pécsi fölszabadulást.

**Helyzetjelentés, amelyet
1920 őszélejtén Tóth Mária
adott át vitéz dr. Horváth
Kázmér főhadnagynak
továbbítás végeit.**

A Magyar Kir. Miniszterelnökségi Sajtóirodának Budapest.

A budapesti újságokban a pécsi eseményekről sok valótlanság jelent meg, amiket itt Pécsen reprodukálnak a pécsi kommunista színezetű lapjaink a magyar és keresztény agiláció nem kicsi hátrányára. Ilyen valótlanságok voltak:

hogy a városházát kisajátították a kommunisták és hogy kívül-belül vörösre meszelték. (A Nemzeti Újság kb. 3 hete.)

Hogy a püspököt letartóztatták és csak másfélmillió váltságdíjért bocsátották szabadon, hogy a rendőrség feloszlott és 150 kommunista bányászt állítottak fel helyettük. (Új Lap egy héttel előbb.)

Hogy Nendnich Andor polgármestert és Soós Nándor főkapitányt elfogták és lezárták. („Az Est” egyik száma.)

Ismélem, ezek így valótlanságok, eredetükben hazugságok, tendenciájukban félrevezetések, hogy itt azután a magyar keresztény lapokat újságokba és kirakatokba kipellengérezzék és a magyar nemzeti irány munkáját nehezítsék. Azzal sem vádolhatnak, hogy mi a valóság részleteiről nem értesítjük a kormányt és a sajtót. A fővezérség, a miniszterelnök úr és a belügyminiszter úr hetenként kapnak értesítést, úgyszintén a kaposvári védelmi, illetve nyomozó osztály. Ismétleten részletes, való értesítést küldöttem magam a Magyar Kurirnak. Lényegesebb eseményekről, már amennyiben a nyilvánosságot megbírnák vagy arra kíváncsiaknak, ezután is fogok tudósításról gondoskodni. Az ilyen tőlünk származó hiteles tudósításoknak vezérszava a kezdeten ez lesz: Tőlünk, másokra vigyázz! Aláírása: Ez valóság.

Most röviden összefoglalva így állunk: A szociáldemokrata sajtó a „Munkás” és a „Hír” hónapok óta a legféltelenebb igazatást sza-

badon folytathatja, a mai Magyarország és annak feje, Horthy kormányzó és kormányai ellen. A területi visszakapcsolás ellen izgat. A megszálló hatóság engedélyével először a Somogyi—Bacsó gyilkosság címén, azután a fehér terror ellen való tiltakozás címén, végül azon célból, hogy a Nemzeti Tanácsot a Károlyi-forradalom folytatásaképpen felélesszék, három népgyűlést tartottak. Ez utóbbin tényleg ki is kiáltották az 52 tagú Nemzeti Tanácsot.

Notórius szocialisták és néhány radikális valamennyi. A polgári elem és a keresztényszocialisták teljesen távol tartják magukat. A kimondott passzív rezisztencia a város óriási többsége részéről teljes és egységes. Augusztus elején 103 hatóság, intézmény és egyesület, tehát kivéve a szociáldemokratákat, mindenki, a pécsi ánlántmisszió útján a párisi nagytanácshoz fordult, hogy a megszálló csapatok hagyják el a várost és állítsák vissza a magyar közigazgatás. Ezért Visy László dr. volt főispánt, dr. Fischer Ferenc ügyvédet, Fischer Béla vármegyei főjegyzőt, Hamerli József gyárost bebörtönözték és dacára annak, hogy a bírósági eljárást kénytelenek voltak velük szemben beszűntetni, ma is fogva tartják az ügyészségi fogház magánzárkájában. Tény az is, hogy Zichy püspököt két kommunista legényből szerb detektívekké vedlett emberrel elő akarták vezetetni és csak a püspök ellenállásán múlt, hogy a városon keresztül nem hurcolták. Augusztus 3-án egy ezer tagú polgári küldöttség tiltakozott, élén Zichy Gyula gróf püspökkel az ellen, hogy Pécselt a Károlyi-törvények alapján, a Nemzeti Tanács felélesztessék és ennek hatásköre alapján, a törvényhatósági választások rendeltessenek el. A tiltakozást Rajits Svetislav kormánybiztos-alispánnál és Tsolak Antich brigadéros városparancsnoknál nyújtották át. A szerb hatóságok ennek dacára megengedik, hatóságilag irányítják a megválasztott Nemzeti Tanács munkásságát, amely most végzi a szavazatra jogosítottak összeírását. Szavazó joggal bír majd minden 21 éves férfi, aki legalább 6 éve magyar állampolgár, fél éve pécsi lakos vagy állandó lakása van itt. Az összeírás hiányos, részben az összeíró közegek hiányos műveltsége, részben a polgárság rezisztenciája következtében. A szociáldemokrata sajtó elvadultan izgat. Hangja, tárgya, iránya szinte kommunisztikus dühben lobogott. A keresztényszocialisták lapjait, a Pécsi Estet és a Békét végleg betiltották, a régi, liberális Pécsi Naplónak nem szabad szint vallania, a Hétfő eladását csak úgy engedélyezték, ha nem lesz polgári, keresztény és nemzeti. Még legkevesebbet szenved a cenzurától a keresztény, polgári Dunántúl. Azonban mozgás- és szólásszabadsága ennek is háborús módon van korlátozva. A szerb hatóságoknak és a szociálistáknak nyíltan bevallott és hivatalos helyről is hirdetett célja, hogy a Pécs—Baja—Bátaszék háromszögön olyképpen nyilvánuljon meg a nép akarata: „hogy ebből a terrortól megkímélt kis impériumból egy miniatűr, kis demokrata államegységet kell alakítani a Népek Ligájának védelme alatt, ahonnan ki fog indulni a jövő, demokratikus Ma-

gyarország újjáépítése. Szóval azonban a Magyarországtól végleg függetlenítendő szerb protektorátus alatt álló független köztársaság érdekében is agitálnak. A gyűjtőanyag, az agitáció iránya és anyaga minden valószínűség szerint külföldről, a bécsi kommunistáktól, a volt kaposvári népbiztostól, Hajdu Gyulától és társaitól származik. A még birtokban lévő városi hatóságok el vannak rá készülve, hogy erőszakkal ellátvolítják őket. A magyar hatóságok és az összpolgárság, valamint és különösen a keresztényszociálista szervezetek magatartása miatt nem fogják a törvényesség látszatát sem elérni. Linder Béla, volt magyar hadügyminiszter a belgrádi kormány felszólítására és megbízásából Pécsell tartózkodik. Az észéki Die Drau azt írja róla, hogy Pécs városkapitánya lesz. A szociálistákon kívül régi barátja, dr. Hoffmann Ottó, volt magyar országgyűlési képviselőn keresztül a kiszegedéssel is keres kapcsolatot. A kiszegedapárt állásfoglalása még kétes, de nem valószínű, hogy a magyar álláspontot, a passzivitást egész teljességében feladják. Újabban a szerbek ellenőrzik, hogy a hivatalukból elbocsátott volt magyar tisztviselők miből élnek. Az is igaz, hogy P. Lajos szent ferencrendi atyát, aki egy községet arra bízott, hogy a Pelár-ünnepre ne jöjjenek Pécsre tüntetőleg, nemcsak bezárták, hanem többiben, kezél-lábát nemzeti szalaggal átkötözve, megbotozták.*

A várakozás tetőfokán.

Az idő lassan múlt, mintha ónlába lett volna. Pedig terhesek voltak a közel eljövendők lehetőségeivel. A szerbek mindenáron maradni akartak. Mi minden idegszálunkkal kikivántuk őket. Végre 1921 augusztus 7-én megérkezett Gosset angol ezredes, hogy a kiűritést előkészítse és végrehajtsa. Dr. Keresztes-Fischer Ferenc hozta tőle is, Kaposvárról is a kedvező híreket. Közben a szerbeknek és az idemenekült kommunistáknak sem volt nyugtuk. Azok utolsó diplomáciai erőfeszítéseiket tették. Ezek csíptek, rúgtak, mint a vesztüket érző mérges őszi legyek.

1921 augusztus 14-én a városház erkélyéről kikiáltották a baranyai háromszög szerb-magyar köztársaságát. Rajics szerb főispán és sajtója hangosan hirdette — nekem személyesen mondotta — hogy nem megyünk. Hogy az ántánt hatalmak nekik ítélik, már oda is ítélték a pécsi bányamedencét. Izgatottak voltunk. Újra elmentünk Gosset ezredeshez — mondja meg, hát mi lesz? Gosset fölényesen mosolygott:

— A szerbek augusztus 20-án ki fogják üresíteni a várost, ugyanakkor bejönnek a magyar csapatok.

Az angol tábornok közlései fedték azokat az üzeneteket, amit dr. Fischer Ferenc Soós Károly tábornoktól, én pedig Kovách Antal ezredestől kaptam.

Forrók voltak azok az augusztusi napok 1921-ben. Nekem délelőtt, délután a szerbeknél kellett jelentkeznem, hogy még nem szöktem meg, hogy még vagyok.

A Boltívköz bejáratánál egy torzonborz szakállú cipőtisztító előtt kellett elmennem. A nép napok óta azt regélte róla, hogy vérre szomjazik. Kommunista szájhősnek és mindenre kész forradalmárnak ismerte mindenki. Ez az ember volt a nyírott nyakúak szócsöve: Itt maradunk, vagy vérbe fojtjuk, lángbaborítjuk a várost.

A szerbek maguk hivatalosan hallgattak. A „nép” beszélt. Amint említettem, augusztus 14-én Dobrovics Péter festőművész elnöklete alatt népgyűlésen kikiáltatják „a baranya-bajai szerb-magyar köztársaság”-ot. Tüntető csoportok járták be a várost. Ablakokat zúztak. A megyeháza előtt Rajics szerb főispán csitítja a tömeget, mintha nem az ő hallgatója beleegyezésével történt volna minden.

Baldauf szomszédnál.

A tömeg szétment, de az utcán veszedelmes volt járni. A szerb hatóságok fölkinálták, hogy ne jelentkezzem többet. Hát nem jelentkeztem, de otthon is keveset tartózkodtam. Oberhammer Antalnak összeköttetései voltak a városházán. Ő figyelmeztetett, hogy nem is annyira a szerbek, mint a kommunisták figyelnek. Baldauf Gusztáv evangélikus lelkész, közvetlen szomszédom kétszer is átüzent hozzám, hogy vigyázzak, mert gyanús alakok őgyelegnek az Emericanum előtt. Ez elővigyázatra készítetett. Hátral a kertnél, a Zrinyi-utca felé, a szociálisták házához szomszédságához magas létrát támasztottam. Ez lett volna az egyik út. A másik Baldaufék kőkerítése volt. Estére kelve munkásruhába öltöztem, átmásztam a falon. Csendesesen, fájdalmasan és mégis reménykedően, tetterre készen késő éjszakáig beszélgettük meg a teendőket.

Baldaufnak még közvetlenebb értesülései voltak a kommunisták nyugtalanságáról, mint nekem. Egyik híve szállította tőlük a legfrissebb híreket. Nyomatékkal három puskát is hozott a nagytiszteletű úrnak. Elfogadtuk és eldugtuk ezeket a kommunista fegyvereket, hogy senki meg ne lássa és mégis kéznél legyenek, ha kell. Napokon keresztül Baldaufnál aludtam. Felesége nem volt odahaza. Bedugott hálószobájukba, ő maga az irodába ment aludni. Jóságos, drága humorával ismételtette:

— Na, itt ugyan senki sem fogja keresni szomszéd urat. A katolikus papot a lutheránusnál.

Egy éjjel azonban mégis elhagytam búvóhelyemet. Emberünk azt jelentette, hogy a kommunisták Zichy püspök ellen akarnak

tüntetni. Beverik az ablakokat, betörnek(?) a kaput s rátörnek a palotára. Fischer Ferenc kint aludt valahol a hegyekben, Légrády Ferenc régi barátjánál, dr. Fein Jenőnél tünt el a szem elől — mit volt mit tennem? Átmásztam a kerítésen, fölkeltem a Ferencet, aki az Americanum intézeti inasa volt. Katonaviselt ember, bátor és erős. Az ujjai között vasdarabokat hajlított meg. Ezenkívül dziu-dzicu birkózó. Engem nagyon szeretett. Már előbb elkísért vagy értem jött egy-egy éjjelbe nyúló ülésünkre. Nagyon bíztam benne. Nekiindultunk az éjszakába. Rajtam megint munkásruha és vörös nyakkendő. Felzörgettük a püspöki palota portását, hogy szóljon az udvarmesternek. Legyenek készen. A szokottnál gondosabban zárják be a nagy tölgyfakaput. A Petrezselyem-utcai hátulsó kapunál is vigyáznak a kocsisok. A kegyelmes úrnak azonban ne szóljon senki. Aztán elmentünk haza. Elaludtunk. Nem zavart bennünket senkisé. Legalább azon az éjjelen nem.

Augusztus 19-én éjjel.

Szent István-nap előtt nyugtalanul ugyan, de aludtam. Közel éjjel után bejött hozzám Baldauf. Az első álmaimból riasztott föl:

— Futnak a kommunisták. Zajlik a város. Százan meg ezren fejet veszve szaladnak a vasút felé. Ott állott mellette megbizottja és boldogan intett, hogy: — igen.

Másnap délben egy kis leány a bujdosó Mikes Kelemen díszkötésű leveleit hozta hozzám. A könyvhöz ezt a levelet csatolta küldője:

Nagyságos Uram!

Elköltözésünk utolsó percében engedje meg, hogy még egyszer kifejezzem mélységes hálámat. Ön akkor igyekezett rajtam segíteni amikor a legnagyobb bajban voltam és ezt sohasem felejtetem el. Ön talán az egyetlen ember, akinek hálával tartozom. Mindent könnyűszerrel hagyok itt, csak házam és könyveim fájnak. Azért abból, ami legkedvesebb, fogadja el a küldött könyvet tőlem. Nagyon fogok örülni, hogy arra gondolhatok, hogy könyvbarát kezében van.

Bizony, kúsza az irásom, de úgy-e, nagyon erős idegzet kellene, ha teljes nyugalommal lávozhatnék 25 év után. Még csak annyit, hogy Palihoz készülünk, aki minden politikai törekvéssel szakított és kitűnő sajtóíródjaja van Bukarestben.

Hálásan köszönti tisztelő híve:

BODÓ MÓRNÉ.

Bodóék és gondolom, valami Radóék voltak Linder Bélának utolsó szállásadói, menekülésének elősegítői. Az atya valamikor zsidó hitoktató-tanító volt a reáliskolában, ahol én is hitoktató voltam. A Pali? Egyike az iskola legjobb tanítóinak. Már a háború

végén megingott nemzethűségében és polgári gondolkozásában. Ezért került Bukarestbe.

A levél meghatott. Elgondolkoztam felette s egy cédulára föl-írtam válaszomat:

„Nem éreztem talán sohasem, hogy az örök emberi, az igazán Krisztusi ennyire közös bennünk.

És most még inkább fölsír bennem a probléma: Miért kellett ennek így lennie? Mikor találjuk meg egymást igaz szeretetben? Sokan. Valamennyien?

Jönnék a magyarok!

Bodóék, Radóék, Linder és ezer megijedt ember elmenekültek. Én pedig elvételtem a létrát a Zrinyi-utcai hátsó kertfaltól, kicsomagoltam egy rövidre szabott civil kabátot, mellényt és nadrágot, némi fehérneműt. Hónapok óta készen állott a pakk, hogy magammal vigyem, akár internálnak, akár menekülök. Kint zsivajgott, ünnepezt a nép:

Jönnék a magyarok!

A
FELSZABADULT BÁCS-BODROG VÁRMEGYE
ELSŐ KÉT KÖZGYŰLÉSE.

Közli: SZABOVLEVICUS DUSÁN
m. kir. kormányfőtanácsos, alispán.

KIVONAT

Bács-Bodrog vármegye törvényhatósági bizottságának Jánoshalmán, 1920.
évi december hó 18-án tartott rendes évnegyedes közgyűlése jegyzőkönyvéből.

MÉLTÓSÁGOS FŐISPÁN ÚR!
TEKINTETES TÖRVÉNYHATÓSÁGI BIZOTTSÁG!

Immár éppen 2¹/₂ év telt el azóta, hogy utolsó alispáni jelentésemet a törvényes alapon egybegyűlt közgyűlések legutolsóján előadtam.

Azóta összeomlott egy egész világ és vele a mi régi szép, hatalmas és virágzó vármegyénk is.

Mérhetetlen küzdelem, radikális változások egész tömegén át odajutottunk, hogy ma egész joghatóságunk négy községre szorítkozik.

Az eseményekben gazdag korszak minden egyes mozzanata annyira ismeretes, hogy fölösleges volna velük bővebben foglalkoznom.

Éppen azért e történelmi pillanatban, midőn Jánoshalma, mint főispánt installáló megyei székhely vonul be a megye történelmébe, csak arra szorítokozom, hogy kiemeljem belőlük a legfőbbeket, mint olyanokat, melyek egyrészt fényt derítenek a tisztviselőknek a megszállás alatt tanúsított magatartására, másrészt a közigazgatásnak a jövőben várható alakulására.

E szempontból meg kell emlékezni a következőkről:

I.

Mikor az Újvidéken megalakult szerb nemzeti kormány, az úgynevezett Narodna Uprava, 1918. évi november 25-én a kormányzatot átvette, kiküldöttjei mindjárt két napra rá arra akartak rábírní, hogy az alispáni állást fogadjam el.

Ezt természetesen a leghatározottabban visszautasítottam és mindjárt kijelentettem, hogy teljes morális lehetetlenségnek tartom egy olyan eskű, vagy fogadalom letételét, melyben az új impériumra bármily formában is célzás történik.

Mikor azután a kiküldöttek ezt az álláspontomat honorálni hajlandóknak mutatkoztak, a közszolgálat és tisztviselőtársaim érdekében, másrészt a

a magyar kormány intentionak megfelelően tárgyalásokba bocsátkoztam velük oly megoldás irányába, mely az összes tisztviselők — ezek között elsősorban Scultéty Ferenc, alispán — megtartását lehetővé tenné. Az alispán úr azonban arra való tekintettel, hogy már 40 évi szolgálata van és égyébként is nyugalomba szándékozott vonulni, beadta nyugdíjaztatás iránti kérvényét. Így ezután mint törvény szerinti helyettesére, reám hárult a vármegye vezetésének feladata. Ezt vállaltam is, azonban számos és nyomós feltétel mellett. Ezek között volt elsősorban az, hogy sem előléptetést nem fogadok el, sem meg nem engedem, hogy fölém mást helyezzenek alispánnak; hogy továbbá hűségeskü tőlünk nem követelhető és az eskü kérdése a békekonferencia döntéséig egyáltalán nem bolygatható, hogy a közigazgatási állások betöltésének kérdésébe az egész vármegye területén beleszólásom lehessen s a régi, kipróbált, szakképzett tisztviselők állásaikban meghagyassanak s így tovább. Így létrejött közöttem és a Narodna Uprava között egy compromissum, amely azután alkalmazást nyert nemcsak a megyei, hanem a megye területén működő összes többi (község, államépítészeti, tanügyi pénzügyi, folyam mérnöki stb.) tisztviselőkre is, annyira, hogy a tárgyalások folyamata alatt, illetve a compromissum létrejöveteléig állásaiktól felfüggesztett államépítészeti, tanfelügyelői és pénzügyi tisztviselőket is ez alapon visszahelyezték hivatalaikba.

Ekként Bács-Bodrog megye az egész megszállt területen hosszú ideig mintegy szigetként szerepelt a maga szakképzett, régi, magyar tisztviselőivel. Mert a compromisszumot úgy a Narodna Uprava, mint — ennek feloszlatása után — a belgrádi kormány nagyban és egészben tiszteletben tartotta, habár közben mindig történtek kísérletek abban az irányban, hogy részt törjenek rajta; aminek én csak nehéz küzdelelem árán, igen gyakran csupán a kabinet-kérdés felvetésével voltam képes — legalább is a szorosan vett megyei adminisztráció terén — útját állni.

A folyó évi március havában azonban, amikor a Davidovits-Pribicevits kormány megbukott, megkínáltak ismét — mint közben is többször — az alispáni állással, valószínűleg azért, hogy az ekként felszabadult főjegyzői állást saját pártjükkal tölthessék be; s mikor az ajánlatot újból visszautasítottam, kinevezték saját alispánjukat.

Igaz, hogy ez utóbbi a kinevezést el nem fogadta; részemről azonban e tényt a köztem és a kormány között fennálló compromissum megszegésének nyilvánítottam és kijelentettem, hogy állásomat otthagynom. Erre a belügyminiszter elrendelte május 1-től kezdődő hivatalból való nyugdíjaztatásomat, addig pedig szabadságolt.

Ez a nyugdíjazás ugyan de facto a mai napig sem következett be, mert a radikális párti új főispán abban a reményben, hogy az alispáni állást mégis csak elfogadom, nyugdíjaztatásom kérdését levétette a megyei közgyűlés napirendjéről; mindamellet március 24-én otthagytam hivatalomat és azt a szerb főispán részéről jövő többszöri kapacitáció ellenére sem foglaltam el újra.

Alig hogy eltávoztam, a helyemre kinevezett új alispán-helyettes elő-

rántotta a hűségeskü kérdését és mivel azt a megyei alkalmazottak aránytalanul túlnyomó része letenni nem akarta, őket 24, illetve 72 óra alatt a demarkációs vonalon átvette.

Ez f. évi május 11-én történt. Ez a kegyetlen elbánás azt a morális kötelességet róta rám, hogy az érzésben és gondolkodásban velem egybeforrt tisztviselőtársaim sorsát megosszam, mivel hiszen ők annak az álláspontnak védelmében estek el és veszélyeztették kenyerüket, melyet én inau guráltam és másfél éven át következetesen érvényesíttem. Mihelyt tehát az idő arra alkalmasnak mutatkozott, vagyis mihelyt a hűségeskü megtagadása miatt a szerbség körében mutatkozó izgatottság némileg lecsillapult, magam is utlevelemet kértem és mihelyt azt személyi viszonyaim, illetve megviselt egészségi állapotom lehetővé tették, jelentkeztem a belügyminiszter úrnál.

Közben a kiutasított megyei tisztviselőknél, elsősorban pedig az alispáni hivatal ideiglenes vezetésével megbízott Dr. Frank Mihály, árvaszéki elnök szakavatott és valóban lankadatlan fáradozásainak, sikerült a belügyminiszteriumban azt az álláspontot érvényesíteni, hogy Bács-Bodrog megye, melynek meg nem szállott négy községe közigazgatásilag eddig Pest vármegyéhez volt csatolva, úgy a jogfenntartás, mint a közigazgatás szakszerűsége érdekében Pest megyétől ismét elválasztassék és történelmi múltjának és hivatásának megfelelően ismét önálló törvényhatósággá emeltessék, Jánoshalma ideiglenes székhelyen bezárva azt az időt, amíg a bajai háromszög a békeszerződés értelmében kiürül és a végleges székhely Baján felállítható lesz.

E döntésnek megfelelően akkor, mikor én a belügyminiszteriumban f. évi szeptember 16-án jelentkeztem, az alispáni hivatal Jánoshalmán már két hónapja — pontosan f. évi július 20-ika óta — működött. Én tehát azt az utasítást kaptam a Belügyminiszter Úrtól, hogy rövid úton kapott szabadságom leteltével vegyem át az alispáni hivatal vezetését. Ez f. évi november hó 2-án meg is történt.

II.

Jánoshalmára érve, kettős célt tűztem ki magam elé.

Az egyik: a közigazgatásnak a meglévő szűk keretek között a lehetőség határán belül való javítása és tökéletesítése; a másik: az új vármegye jövődő, végleges berendezésének már most és olyképp való előkészítése, hogy a bajai háromszögbe való bevonuláskor az egész szervezet azonnal megkezdhesse működését.

Az első cél szolgálatában biztosítanom kellett a közigazgatás technikai és személyi feltételeit. Lehetővé kellett tehát tennem, hogy egyrészt a szükséges hivatalos helyiségek rendelkezésre álljanak és a szükséges anyagi és dologi eszközökkel a lehetőségig felszerelve legyenek; másrészt meg kellett óvnom a megyei alkalmazottakat attól, hogy a hivatalos működéshez annyira — a mai időben fokozottabban — szükséges fegyelem felbomoljék és hogy a meglévő elméleti és gyakorlati ismereteik tértelenségük folytán eltompuljanak, illetve a jogélet folytonos haladásától elmaradjanak.

Az egyik irányban a hivatalok átcsoportosításával, egyesítésével és összevonásával, illetve új hivatali helyiségek biztosításával és többé-kevésbé

új berendezésével sikerült a lehető eredményt elérnem; a másik irányban elrendeltem, hogy mindenki köteles a hivatalba rendesen eljárni és a hivatalos órákat pontosan betartani.

Ezzel egyúttal elértem azt is, hogy a tisztviselőknek már-már lankadó önbizalmát és öntudatát emeltem, kifelé pedig a tétlenségük folytán alászállt tekintélyt bizonyos fokig helyreállítottam.

Meglehetősen sikerült őket eddig is munkával ellátnom és remélem, hogy mihelyt az előkészítés munkája teljes erővel megindul, képes leszek munkaerejüket teljes mértékben kihasználni.

E cél szolgálatában egyébként nem zárkoztam el attól sem, sőt minden módon előmozdítom azt, hogy a netán felesleges munkaerőt akár a közigazgatás más ágában, akár a szomszéd megyében alkalmaztassam.

E célból rendelkezésre bocsátottam a kért munkaerőket a községeknek, az államrendőrségnek, a közlelmezési kirendeltségeknek, az Áruforgalmi R. T.-nak, Pest vármegyének stb. — természetesen addig a határig, ameddig az illető alkalmazottnak a megélhetése a működés helyén veszélyeztetve nincsen.

Mert egyik mellékcélom volt e tekintetben az is, hogy az ilyen kirendelésekkel az illető alkalmazottak kétségbeejtő helyzetén segíthessek, ne pedig még rontsak.

A fent jelzett törekvéseimhez és eljárásomhoz előre is biztosítottam magamnak a belügyminiszterium hozzájárulását.

Természetes, hogy lépten-nyomon óriási nehézségekkel találkozom.

Méltóztassék elképzelni, mit jelent az, hogy sem törvények, sem rendeletek, sem szakkönyvek, sem jogi közlönyök, sem előiratok, sem nyilvánítások, sem főkönyvek, sem előírások nem állanak rendelkezésre.

Mennyi fáradságba került csak a legszükségesebb felszerelést: asztalokat, székeket, szekrényeket innen-onnan kikölcsönözni!

Mennyi utánjárás kellett hozzá, míg két számvevő kirendelését lehetett a megye számára kieszközölni!

Mégis a legnagyobb gondokat okozza nekem a szükséges pénzbeli fedezet beszerzések.

Tudvalevő dolog ugyanis, hogy a megye részére megállapított állami dotáció még normális viszonyok között sem volna elegendő; annál kevésbbé lehet az ma, mikor a megyének sem saját hivatalos helyisége, sem bútora, sem felszerelése, főleg pedig egy fillérnyi vagyona sincsen, mert összes alapjai Zomborban maradtak, a hivataloskodáshoz szükséges dologi eszközök pedig hihetetlen mértékben megdrágultak.

Ilyen körülmények között egyik legfőbb törekvésem arra irányul, hogy megszerezsem a megye számára legalább azt, ami legálisan megilleti.

Értem itt az 1918 évi rekvirált gabona és tengeri után a megye közlelmezési alapjába befizetendő, de tényleg eddig be nem fizetett jutalékokat, valamint az állategészségügyi alapot megillető 1918 évi állatrekvirálási jutalékokat, melyek együttvéve több millióra rúgnak; amely összeg a jogos igé-

nyek kielégítése után is még egy oly tekintélyes felesleget jelentene a megye javára, hogy az bizonyos mozgási szabadságot tenne lehetővé a közigazgatási szükségletek terén is.

Ezért számtalan előterjesztéssel éltem a közéletmezési, földművelésügyi és pénzügyminisztériumhoz; megfordultam személyesen úgy e minisztériumok több előadójánál, valamint a felszámolás alatt álló Hadi Termény R.-t.-nál, illetve Állat- és Takarmányforgalmi Részvénytársaságnál, de eddig eredmény nélkül.

Személyesen eljártam az illető minisztériumoknál abban az irányban is, hogy — mint fentebb említettem — előkészítsem a vármegyének a bajai háromszögben való teljes berendezését.

E tekintetben álláspontom az, hogy nem szabad a szervezkedéssel várunk addig, míg Bajára bevonulunk, mert akkor feltétlenül elköstünk vele; hanem már most és — hogy úgy mondjam papíroson fel kell állítanunk minden szervet, amely az új vármegye területén működni hivatva lesz és pedig nemcsak a megyei közigazgatás, hanem az igazságügyi, pénzügyi, tanügyi, államépítészeti stb. közigazgatás terén is.

Úgy képezem a dolgot, hogy elvileg fel lesz állítva már most a törvényszék, ügyészség, járásbíróóságok, pénzügyigazgatóság, tanfelügyelőség, államépítészeti hivatal stb.; e hivatalokhoz már már most kiszemeltetnek, esetleg ki is neveztetnek a megfelelő munkaerők, kijelöltetik a székhely és a hatósági terület úgy, hogy ha a háromszög kiürítésére kerül a sor, egy távirat alapján az összes funkcionáriusok 48 óra alatt elfoglalhatják állomásaikat.

Erre annyival is inkább szükség lesz, mert attól lehet tartani, hogy a kiürítés és első berendezés zűrzavarában felelőtlen, vagy illetéktelen tényezők részéről olyan hibák történhetnek, amelyek végzetes következményekkel járhatnak nemcsak a belső konszolidáció, hanem a külpolitika szempontjából is.

Szükség lesz továbbra azért is, mert véleményem szerint azon az exponált területen, melyet úgyszólván újból meg kell hódítani és amelyen a jövőben igen intenzív közigazgatást kell kifejtenünk, — okvetlenül változtatni kell majd a szorosán vett közigazgatási, azaz megyei beosztáson is.

Így elkerülhetetlen lesz az eddigi két járásból 4 járás alakítása; amikor azután az állami igazgatásnak is az új beosztáshoz kell alkalmazkodnia.

Egyes szakminisztériumokban tervemet rokonszenvesen fogadták, sőt pl. a közoktatásügyi minisztérium azonnal intézkedett is tanfelügyelőség felállítására és kirendelése iránt; a kereskedelemügyi minisztérium pedig egyelőre egy államépítészeti mérnököt bocsátott rendelkezésemre, mint a megyei államépítészeti hivatal képviselőjét. Más minisztériumok, pl. az igazságügyi és pénzügyi egyelőre várakozó állásponton vannak és részletesebb előterjesztést kívántak tőlem.

Remélem, hogy most, mikor már főispánunk is van, Öméltósága támogatásával sikerülni fog mindezekben a kérdésekben a körülményekhez mért kedvező döntést elérnünk.

E fejezetben említem meg azt, hogy Jánoshalma derék népe — kevés kivétellel — a hontalan tisztviselőket szeretettel fogadta be és adott nekik ideiglenes hajlékot, — amiért e helyen is legmelegebb köszönetemet nyilvánítom.

Dr. Szabovljevits Dusán
alispán.

II.

KIVONAT

Bács-Bodrog vármegye törvényhatósági bizottságának Baján, 1921. évi december hó 10-én tartott rendes évnegyedes közgyűlése jegyzőkönyvéből.

Felvétetett a vármegye alispánjának 8364/1921. szám alatt iktatott következő előterjesztése:

MÉLTÓSÁGOS FŐISPÁN ÚR! TEKINTETES TÖRVÉNYHATÓSÁGI BIZOTTSÁG!

A viszontlátás örömein a legutóbbi, rendkívüli közgyűlésen túlesvén, legyen szabad in medias res bocsátkozva egyenesen belefognom jelentésem érdemébe.

A jogfolytonosság elvéből folyólag természetesen a Jánoshalmán, a mainál is csonkább törvényhatósági bizottság elé terjesztett jelentéseim az egész törvényhatósághoz intézetteknek tekintendők; minélfogva arra való tekintettel, hogy e jelentésekben beszámoltam úgy a megszállás alatt, mint a megye megszállva nem volt területén a legutolsó $\frac{3}{4}$ év alatt történetekről, ezuttal nem óhajtok a megyei közigazgatásnak utolsó három évi viszontagságos történetével részletesen foglalkozni.

Míndamellet nem térhetek ki az elől, hogy a legközelebbi multból néhány mozzanatot ki ne ragadjak, hogy egyrészt a tekintetes törvényhatósági bizottság minden tagja képet alkothasson magának a tisztviselők sáfárkodásáról, másrészt bírálat tárgyává tehesse a közigazgatás megszervezésénél és berendezésénél követett elveimet és azok gyakorlati megvalósítását, amely végeredményben a közigazgatás mai állapotára vezetett; mert ezzel egyúttal módott óhajtok nyújtani arra, hogy a megye közönsége mai szervezetében szankciónálhassa eddig követett eljárásomat és amennyiben helyeslésével találkozom, felhatalmazzon a jövőben is hasonló irány követésére.

Eppen azért meg fogja engedni a tekintetes törvényhatósági bizottság, hogy ismétlések elkerülése végett itt-ott, ahol szükségét látom, előző jelentéseimet idézzem.

Ezek előrebocsátása után a következőkre hívom fel a mélyen tisztelt bizottsági tag Urak figyelmét:

I.

Közismert tény, hogy a mindössze négy községre és bennük 20.000 lakosra zsugorított, meg nem szállott Bács-Bodrog megye — a belügyminiszter Úr intézkedése folytán — Jánoshalmán üttötte fel székhelyét.

Ott helyezkedett tehát el az alispáni hivatal, a megyei árvaszék és az ezekkel kapcsolatos központi hivatalok, valamint a négy községre kiterjedő jánoshalmi főszolgabírói hivatal.

Első teendőm volt ennél fogva a megyei közigazgatásnak a meglevő szűk keretek és nehéz elhelyezkedési viszonyok között a lehetőség határára belül való megszervezése és berendezése, majd javítása és tökéletesítése.

Ez nagy és fáradságos utánjárás mellett lassan-lassan és fokozatosan sikerült, úgy, hogy a közigazgatás gépezete már a folyó év elejétől kezdve tökéletesen funkcionált és pedig nemcsak a rendes hivatali, hanem autonóm szerveiben: a közgyűlések és közigazgatási bizottság ülésein is.

Ennél a pontnál azonban meg nem álltam.

Tudva ugyanis azt, hogy az úgynevezett bajai háromszöget a megszálló szerbeknek előbb-utóbb ki kell üríteniök, minden törekvésem arra irányult, hogy a közigazgatást még Jánoshalmán, hogy úgy mondjam: a kapuk előtt olyképpen készítsem elő és szervezzem meg, hogy a jövődöbeli csonka vármegye részére már előre felállítsassék minden szerv, mely annak területén működni hivatva lesz és pedig nemcsak a szorosán vett megyei közigazgatás, hanem a pénzügyi, igazságügyi, tanügyi, földművelésügyi stb. állami igazgatás terén is.

Egyszóval oda igyekeztem hatni, hogy a csonka vármegye legyen az önálló élet minden előfeltételével rendelkező egész, a területén működni hivatott minden funkcionárius pedig már odakünn kiszemelve és kijelölve, úgy, hogy a Bajára való bevonulás után már az első napon megkezdhesse működését.

Hogy e tekintetben minő magasabb szempontok vezéreltek, annak bizonyosságául hadd álljon itt a folyó évi június 4-én előterjesztett jelentésem következő része:

„Meggyőződés, hogy a hazának egyetlen munkása, akármilyen téren és akármily szerény hatáskörben, különösen azonban a köztisztviselő egy pillanatig sem szabad, hogy megfélemedjék arról, hogy tevékenységének végcélja: Magyarország elvesztett területeinek visszaszerzése.

A terület integritásának helyreállítása, illetve az erre való törekvés kell, hogy irányítsa minden gondolatunkat, minden elhatározásunkat, minden tettünket.

A közfelfogás szerint ez a feladat elsősorban az irredentizmusnak jut osztályrészül.

Ezt a tételt elfogadom, de csak azzal a correctivummal, hogy az irredentizmusnak két faja van.

Az egyik az a titkos, soha meg nem szünő, soha meg nem alkuvó aknamunka, amelyet a különböző szervezetek végeznek a megszállt területek lakossága a magyar szellemének ébrentartása érdekében.

A másik: a belső rend és konszolidáció megteremtésére irányuló megfeszített munka, a hódító hatalommal való nyílt versenyreklés, amely mintha azt mondaná: „Hadd lássuk hát, ki a legény a gáton? Ki tud a civilizáció, a konszolidáció terén nagyobb eredményeket felmutatni? Ki tudja a maga polgárait boldogabbá tenni?”

Meggyőződésem szerint a területi integritás kérdése egyszerűen Kolumbus tojása: a megszállt területeknek az fog végleges birtokába jutni, akinek rövid idő alatt sikerülni fog a maga államában nagyobb konszolidációt megteremteni.

A megszállt területek lakossága természetesen oda fog gravitálni, ahol nagyobb a rend, a személy- és vagyonbiztonság, ahol szellemi és életszükségeit jobban és kisebb fáradsággal tudja kielégíteni.

Ebből a szempontból — véleményem szerint, — az irredentizmusnak az a fajtája, mely a konszolidáció mennél nagyobb fokának elérésére törekszik, a másikinál sokkal nagyobb fontossággal bír, különösen mostan, amikor szomszédaink köztudomásúlag az egész Magyarország megszállására törekszenek és erre igen alkalmas ürügyül kínálkoznék számunkra az az állítás, hogy Magyarország zavaros viszonyaiban a világbéke érdekében rendet kell teremteni.

Belső rend, béke, lankadatlan munka és az ezek nyomán járó általános megelégedés tehát az, amire hazánknak a mai viszonyok között mindenáron szüksége van.

Különösen azonban ezen az exponált vidéken, a demarkacionális vonal közvetlen közelében bír rendkívüli fontossággal az, hogy itt a legnagyobb rend, a legtökéletesebb jogtisztelet, a legnagyobb fokú személy- vagyon- és jogbiztonság, általában a legkielégítőbb konszolidáció és ennek nyomán a határszéli lakosság között virágzó jólét és általános megelégedettség honoljon, mert így annál szembetűnőbb lesz egyrészt az itteni állapotok, másrészt a megszállt területeken uralkodó viszonyok közötti különbség és annál élelkebb lesz a vágy a megszállt területek lakosságában, hogy hozzánk visszatérüljenek.

Ez a nagyfontosságú nemzetközi-politikai elv azonban csak akkor érvényesülhet, ha a kellően tagozott és kellő személyzettel bíró közigazgatásnak módja és ideje van a lakossággal állandó érintkezésben lenni, kívánságairól és szükségleteiről tudomást szerezni, ezek kielégítéséről gondoskodni és bajait orvosolni; ha továbbá a jogszolgáltatás mindenki számára könnyen hozzáférhető, ha bíróság gyorsan és alaposan ítélezik és e révén a jog- és a közbiztonságot alaposan garantálja.

Ezért szükséges, hogy a csonka megyének a közigazgatás illetve a jogszolgáltatás minden ágában a saját területén elhelyezett külön szerve legyen.

De szükséges azért is, mert ha a csonka megye területe a közigazgatás bármely ágazata tekintetében — pl. pénzügyileg, vagy igazságügyileg — valamely más megye területén székelő, idegen szervnek rendeltetik alá, annak mostoha gyermeke lesz, holott a fentiekből kitetszőleg szemefénye és dédelgetett kedvence kell hogy legyen.

Erre különösen a pénzügyi közigazgatás tekintetében már is vannak igen szomorú tapasztalataim.

Végül szükséges a közigazgatás, illetve jogszolgáltatás minden egyes ágazatát képviselő külön szervnek a megye területén való felállítása még a jogfenntartás szempontjából is.

Erre vonatkozólag ugyan általában ellenkező a felfogás.

Azt állítják ugyanis, hogy ha mi a békeszerződés által nekünk ítélt csonka területen véglegesen berendezkedünk, az annyit jelent, hogy a szerződés rendelkezéseit elismerjük, az elvesztett területről lemondunk.

Ennek azonban éppen az ellenkezője áll.

Mert kérdem, melyik a hatályosabb jogfenntartás: az-e, ha pl. az alispáni hivatalt, a zombori pénzügyigazgatóságot, vagy a zombori törvényszéket feloszlatom, tisztviselőit szélnek eresztem, a megyét pedig közigazgatásilag Pest megyéhez, pénzügyileg a budapestvidéki pénzügyigazgatósághoz, igazságügyileg a szekszárdi törvényszékhez csatolom, avagy ha az az alispáni hivatal, pénzügyigazgatóság és törvényszék mint Bács-Bodrog megye külön szervei bevonulnak Bajára és ott élő tiltakozásként mintegy várják azt az időpontot, midőn visszatérhetnek Zomborba?

E kérdésre oly könnyű a felelet, hogy azt ki-ki megadhatja önmagának.

Eddig jelentésem.

Hogy ezután e célnak szolgálatában és mindig ugyanabban a szellemen úgyszólván valamennyi miniszteriumhoz hány előterjesztéssel éltem, ott hányszor fordultam meg, hány ankéton vettem részt, — annak felsorolásával nem óhajtom a tekintetes Bizottsági Tag Urakat fárasztani.

Hogy azonban fáradozásom eredménnyel járt-e, annak megítélését a tekintetes Törvényhatósági Bizottságra bízom; ma a megyének a régi két eljárás helyett a speciális viszonyokhoz merten és a fentebb vázolt elérendő céljának megfelelően négy járása van; van továbbá külön államépítészeti hivatala, gazdasági felügyelősege, tanfelügyelősege, pénzügyigazgatósága és lesz törvényszéki kirendeltsége és királyi ügyészsege.

II.

Elérkeztünk tehát Bajára.

Ezt közvetlenül megelőzőleg azonban biztosítani kellett azt, hogy ez a bevonulás mennél kisebb rázkódtatással, mennél simábban menjen végbe, hogy — ismét csak ugyanazt a célt tartva szem előtt — tanubizonyoságot tehessünk kultúr-fölényünkről és arról a konszolidációról, melyet ellenségeink annyira szeretnek tagadásba venni.

Az idevonatkozó előkészítési munkákban is tevékenyen részt vettem.

Hogy azután ezekkel a munkákkal az illetékes tényezőknek mennyire sikerült a kitűzött célt elérniök, annak Önök a leghívatottabb megítélői.

Távol legyen tőlem, hogy a bevonulás erkölcsi sikeréből magamnak részt követeljek; hisz köztudomású, hogy ez Soós Károly, altábornagy úr páratlan tapintatának, a nemzeti hadsereg kiváló fegyelmezettségének és annak a kitűnő összhangnak tulajdonítható, melyet Soós altábornagy és Ki-

szely kormánybiztos uraknak sikerült bölcs előrelátással és megfelelő intézkedésekkel a katonai és polgári hatóságok között megteremteniök.

De hogy az események mennyire igazoltak engem, aki az előre megjósolt vérfürdőt és terrort mindig cáfoltam és a kiürítendő terület lakosságát a Jánoshalmi Hirlap útján is megnyugtadni igyekeztem, annak igazolásául legyen szabad idéznem a folyó évi július 30-iki közgyűlésen előterjesztett jelentésem következő néhány sorát:

„A fent említetteknel öröndetesebb mozzanat az, — mondottam — hogy minden remény meg van arra nézve, hogy a szerbek a megszállott területet rövidesen visszabocsátják a magyar jogar alá.

A bajai úgynevezett háromszögbe való bevonulás előkészítési munkái serényen folynak.

Fix időpontról természetesen még korai volna beszélni, de minden jel arra mutat, hogy a kiürítés már nincsen messze.

Ami azonban a legöröndetesebb az, hogy emberi számítás szerint minden biztosíték meg van arra nézve, hogy a Bajára való bevonulás a legsimábban, minden atrocitás és egyéni akció kizárásával fog végbemenni.

Az ember lelke örül, ha látja és tapasztalja, hogy mindazoknál, akik a kérdéses terület birtokba vételénél eljárni hivatva lesznek, úgy katonai mint polgári részről, a legmagasabb állásútól a legalacsonyabb rangúig, — meg van a legtökéletesebb összhang, egyetértés és igyekezet abban az irányban, hogy a magyar állam imperiumának a visszaeső területekre való kiterjesztése mintaszerű rendben és a teljes jogszerűség korlátai között menjen végbe.

Erre már meg vannak az intézményes garanciák is és így alkalmunk lesz az egész világ ámulatára és ellenségeink rágalmainak leghathatósabb megcáfolásával beigazolni, hogy a konszolidáció terén mennyit haladtunk és hogy nálunk a jogtisztelet és a jogbiztonság nem pusztá fogalom, hanem élő valóság“.

III.

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

Ismétlem: elérkeztünk Bajára és hála a fentebb vázolt előkészítő munkáknak, az alispáni hivatal, valamint a hajai, bácsalmási és jánoshalmi főszolgabíró már az első napon, a hercegszántói a második napon megkezdte a működését.

Azonnal intézkedtem, hogy a jogfolytonosság elve alapján a megszállás, illetve forradalom előtti előljáróságok, községi tisztviselők és képviselőtestületek visszahelyeztessenek jogaikba, az előbbieik közül természetesen csak azok akiknek a megszállás alatt tanúsított magaviselete a hazafiasság követelményeinek megfelel.

E végből igazolás alá vontam minden itt talált megyei és községi alkalmazottat és mellékesen, de örömmel mondom, hogy az eddigi eredmény szerint alig akadt közülük valaki, aki hazájával szemben tartozó kötelességéről megfeledezett volna.

A magyar közigazgatásnak rekonstrukciójával körülbelül egy hét alatt az egész csonka megye területén elkészültünk és ettől a pillanattól kezdve a mai napig mindenütt lázas munka folyik, hogy a három évi idegen uralom nyomait eltüntessük, az okozott súlyos sebeket orvosoljuk.

De éppen ezért, mivel e téren rengeteg a tennivaló s mivel úgy a háború mint a megszállás óriási visszaesést idézett elő a közigazgatás terén, a községi pénztárak üresek, az adóügyek és pénzügyek ziláltak, a munkaerő pedig mindenütt kevés: már a bevonulásuk után következő napon elrendeltem, hogy mindazok a községek, amelyek anyagi viszonyaiknál fogva erre képesek, lehetőleg adóügyi jegyzői, de legalább is segédjegyzői állásokat, esetleg mind a kettőt szervezzenek és pedig a legrövidebb idő, lehetőleg 8 nap alatt.

Ismerem ugyanis a községi képviselőknek az új állások szervezésével szemben érzett érthetetlen ellenszenvét és ennél fogva az első lelkesedést is felhasználva, túl akartam esni ezen az okvetlenül szükséges műtéten, mely a méregfog kihúzásával és későbbi huzavonáknak elkerülésével biztos alapon nyugvó kormányzásra nyújt reményt.

Örömmel állapítom meg, hogy a községek - kevés kivétellel megfelelő felhívásomnak úgy, hogy a legtöbb községben ma már kellő munkaerő áll rendelkezésre.

A községek és lakosságuk ma még nem is sejtik, hogy mennyire hálásak lesznek ezért a jövőben.

hiszen pl. az adóelőírások hiánya miatt a községek háztartása örökös zavarokkal küzdök, az adózók nagy károkat szenvedhetnek; a munkaerők hiánya miatt a jogkereső felek ügyes-bajos dolgai késedelmesen, vagy hiányosan lesznek elintézve és így tovább.

Most ez lassan-lassan mind meg fog szűnni.

Ezzel szemben pedig a községek az új állomások szervezésével járó megterhelhetése alig számbavehető; mert már is tisztáztam a belügyminisztériumban, hogy az 1-2 ezer korona alapfizetésen felül az illető állásokkal járó összes javadalmazások, az úgynevezett állami pótlékokat az új állások tisztviselői meg fogják kapni.

Ekként biztosítottam a községi közigazgatás materiális eszközeit, de nem feledkeztem meg a személyiekről sem.

E célból rendelkezésére bocsájtottam a községeknek a megszállott területekről menekült községi jegyzőket, segédjegyzőket és írnokokat.

Idevonatkozó eljárásban hármast cél vezérelt.

Az első mindenesetre az, hogy a községek kipróbált, megbízható, szakértő munkásokat kapjanak.

És mivel itt felállítottam azt az elvet, hogy Bácska a bácskaiaké és ennek megfelelően kizárólag bácskai menekülteket alkalmaztattam, elértem azt, hogy ezek egyrészt sokkal nagyobb munkakedvvel dolgoznak ott ahová őket szívük vonzza, másrészt mint a helyi viszonyokkal ismerősek, jobb eredménnyel működhetnek a többiekénél.

Ezekből kitetszőleg a bácskai menekült községi alkalmazottaknak a

a községekhez való beosztásánál második célként az lebegett szemem előtt hogy ezeknek a derék és szerencsétlen embereknek, akik hazájukhoz való ragaszkodásuk miatt kenyerüket veszítették, megélhetést biztosítsak.

Harmadik célom az volt, hogy a menekültek segélyezéséből az államra háruló óriási terheken a lehetőséghez képest könnyítsek az államra háruló óriási terheken a lehetőséghez képest könnyítsek az által, hogy a menekülteknek elhelyezésével ezt a terhet az állam vállairól leemeljem.

Tudom, hogy a menekült alkalmazottaknak elhelyezése sok községben úgy a képviselőtestületeknél, mint az oda való községi alkalmazottaknál akik maguk is előmenetelre számítanak — elégedetlenséget szül.

Meg kellene azonban fontolniok, -- ha már a fentebb jelzett közérdekre nincsenek tekintettel, — hogy a községi állások betöltésébe ma beleszólása van a pénzügyminiszter úrnak is, akinek joga van az állásokra menekülteket kirendelni.

És amikor a bácskai menekült községi alkalmazottak elhelyezésének igen terhes és igen hálátlan ügyét a kezembe vettem és a pénzügyminiszter úrtól felhatalmazást kértem és kaptam, hogy ily irányban intézkedhessem, tettem ezt éppen azért, hogy útját vágjam annak, hogy az ország bármely részéről menekült, a helyi viszonyokkal ismeretlen kétes értékű és kétes erkölcsi munkaerőknek reánk zúdítását megakadályozzam, mialatt a mi menekülteink a bizonytalan sors labdája lesznek.

Egyébiránt tapasztalásból tudom, hogy az állások betöltésének a központból való kezelése egyértelmű azzal, hogy ezek az állások éveken át üresen maradnak; mert az alsóbb hatóságoknak a betöltéshez joguk nincsen, a helyi viszonyokkal nem ismerős felsőbb hatóságok pedig vagy nem intézkednek, vagy sokszor tévesen intézkednek.

Ime, Uraim! Könnyű kritizálni; de a kifogásoltnál jobbat tenni bajos. És én meg vagyok győződve, hogy ha a méltatlankodók az intézkedések okai után kérdezősködve azokat meg tudták volna, egészen más szemmel néznék a dolgokat.

Azoknak a helybeli községi alkalmazottaknak pedig, akik a menekültek behelyezése folytán magukat mellőzötteknek érzik, arra kellene gondolniok, hogy ezeknek a szegény embereknek nincsen meg az a darab kenyerük sem, ami nekik megmaradt; hogy legtöbbjük kénytelen volt néhány óra vagy nap alatt otthonát otthagyni, ingóságát elpredálni vagy legjobb esetben rengeteg költséggel áthozni, hónapokon át nélkülözni, nyomorúságos segélyeken tengődni, vasuti kocsikban vagy odúban sokszor a pusztá padlón hálni, mialatt ők, az itthon maradottak, megkapták az aránylag nagy jugoszláv fizetéseket, vagy legrossabb esetben is, ha t. i. állásaiktól elmozdítottak, megmaradtak otthonukban, megszokott életviszonyaik között, megtartották bútoraikat s míg a hurcolkodással egyfelől semmi költségük nem volt, másfelől most megkapják visszafelé egész visszatartott fizetésüket.

Erkölcsi kötelességem tehát elsősorban a menekültek elhelyezéséről gondoskodni.

Egyébként igyekszem a helybeli alkalmazottak jogos igényeit is a le-

hetőség szerint kielégíteni úgy, hogy az ő előléptetésük folytán megürült helyekre helyeztetem el a menekülteket; természetes azonban, hogy a vezető-jegyzői és adóügyi jegyzői állásokra a helybeli segédjegyzőkkel szemben a rangidősebb jegyzőket kell előnyben részesítenem.

A fent vázolt eljárással sikerült eddig közel negyven menekültet elhelyeztetnem.

Mindmennyi színe-java a hazafias, szakképzett gárdának úgy, hogy ha majd ezt a nagyon sok körültekintést igénylő és még több ódiummal járó, súlyos munkát befejezem, abban a jóleső tudatban fogok kárpótlást keresni, hogy kevés vármegyének lesz ilyen kitűnő községi tisztviselői kara, mint a mienknek.

Ilyen gárdával azután öröm lesz hozzáfogni a reánk váró munkához.

Dr Szabovljević Dusán
alispán.

UTÓSZÓ.

Írta: Komócsy István.

Ennek az Aranykönyvnek sok tökéletlensége lehet. Bizonyosan van is. De elnézem neki jószándékúságáért és alkalmi voltáért. 1923 június havában dr. Fischer Ferenc főispán, bizottsági elnök aláírásával ezt a felhívást bocsátottuk ki:

A Pécs-Baranyai Megszállás Megírásának Előkészítő Bizottsága.

Pécs szabad királyi város és Baranya vármegye törvényhatósága elhatározta, hogy az 1918—1921. évi szerb megszállás történetét megírják és hogy az aziránt párhuzamosan megindult társadalmi kezdeményezést úgy anyagilag, mint erkölcsileg támogatják.

Nemzeti történelmünknek, közelebbről: szűkebb hazánkknak, Pécsnek és Baranyának válságos, küzdelmes, szomorú és nehéz napjai voltak azok az idők. Útmutató példái sok magyar erénynek. Méltó megemlékezés tárgyai késő utókornak.

Akik szereljük ezt a földet és magyarnak kívánjuk annak minden rögét —, mert magyar a kultúrája, magyar a történelme, magyar a lelke —, tegyünk róla, hogy megírassék legújabb időinknek ez a történelmi válsága. Fogjon össze egész társadalmunk. Teremtjük meg a megszállás története megírásának minden előfeltételét. Akinek eredeti okmányai, újságlapjai, röpiratai, nagyobb jelentőségű személyes feljegyzései, rajzai vagy fényképfelvételei vannak, sziveskedjék azokat a munka fölkért megírójának, dr. Szőnyi Ottó úrnak, a Műemlékek Országos Bizottsága előadójának Budapest, Állatkerti-út 1. szám közvellenül, vagy a helyi bizottság előadójának, Komócsy István tb. kanonok úrnak (Pécs, Deák-utca 8. szám) továbbítás végett rendelkezésre bocsátani.

Fölkérem azonkívül Pécs város és Baranya vármegye Közön-ségét, hogy adományaival is járuljon hozzá a nagy földadat kellő megoldásához. Adományok „PÉCS ÉS BARANYA VÁRMEGYE MEGSZÁLLÁSÁNAK TÖRTÉNELME” címen nyitott folyószámlára a Pécsi Takarékpénztárhoz (Pécs, Széchenyi-tér 9. szám) vagy az állam aláírt és számozott gyűjtőívek körözőinek kezére fizetendők.

Pécs, 1923 június hó.

*Dr. FISCHER FERENC s. k.
főispán, elnök.*

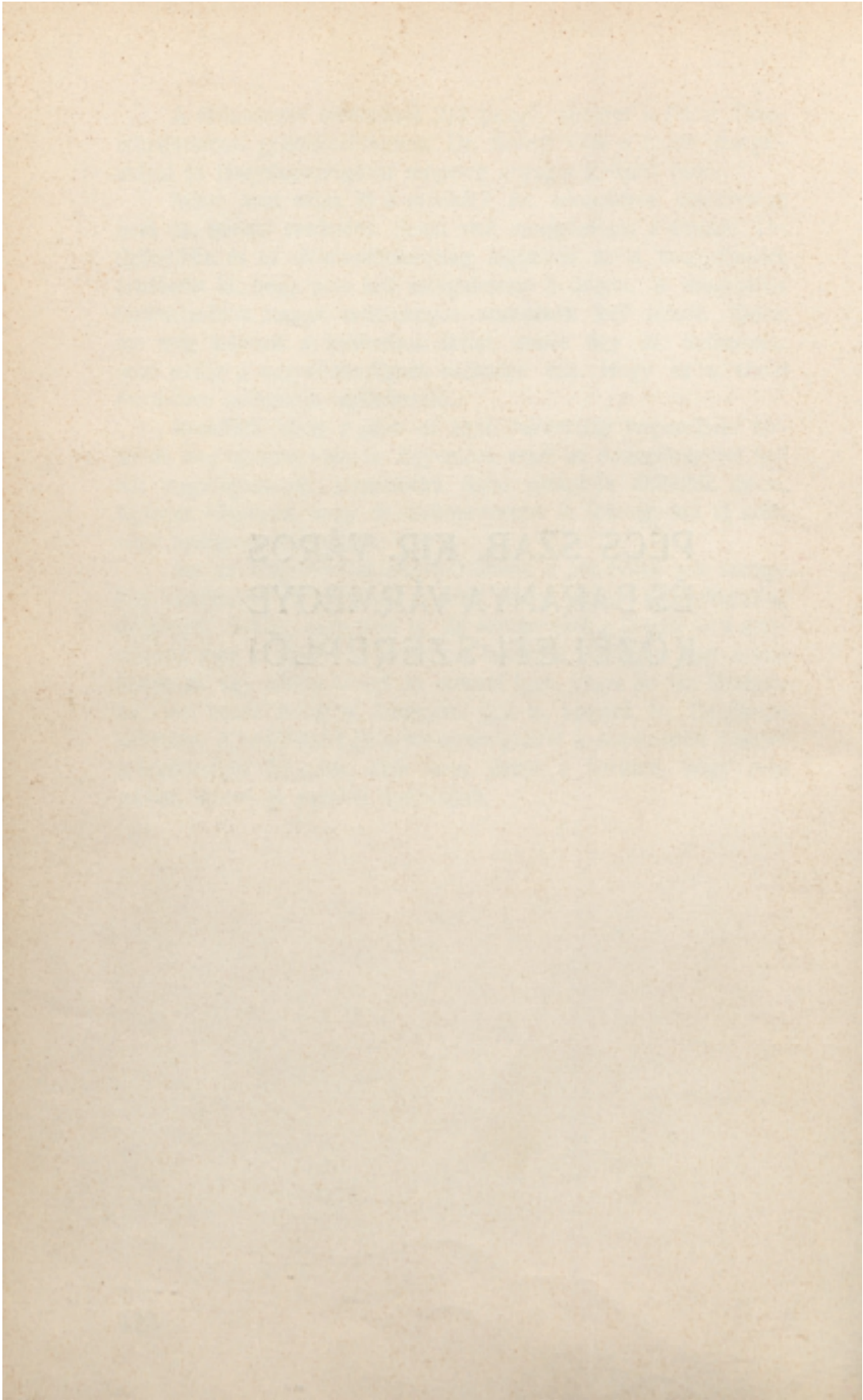
A fölhívásnak eredménye 211 pengő, amelyet a Pécsi Takarékpénztárnál gyümölcsöztetünk. Dr. Szőnyi Ottó a tudós szorgalmával és tárgyilagosságával rengeteg anyagot gyűjtött össze.

Miért nem adják ki a munkát? Az adományok csekélyisége nem ok, hanem eredmény. Senki sem szorgalmazza a munkát. Dr. Szőnyiben és az előkészítőbizottság tagjaiban az a meggyőződés érlelődött ki, hogy nem kell szorgalmazni a dolgot. A megszállás történelmének alapos, tudományos munkának kell lennie. Ehhez ma még hiányzik a történelmi távlat, amire úgy dr. Szőnyinek, mint pedig a nagyközönségnek szüksége van. Hogy ez a távlat évről-évre szélesedik, nyilvánvaló.

Reméljük, eljön a *pécs- és bajai háromszög megszállása története* megírásának ideje is. Egyenlőre ezzel az Aranykönyvvel kell hát megelégednünk. Jószándékú, fiatal újságírók állították össze. Egészen bizonyos, hogy dr. Szőnyi részére is lesz egy-két új adat, vagy szempont könyvükbe.

Azt az idegenkedést amellyel annak a pár évnek sok szereplője viselkedett ez ellen az alkalmi könyv ellen, pszichológiailag megértem. Sokáig osztottam is, de azután ezek a jó fiúk — a szerkesztők meg a kiadó — levettek a lábamról. Arcképet nem adtam nekik, de egy cikket és ezt az utószót igen. Végre is! Ha történelmet írni nehéz dolog is, ünnepelni illik is, könnyű is. Emlékezni kellemes. A beállításért és a hiányosságokért a szerkesztők viseljék a felelősséget. És azok, akik nem jártak a kezükre, hogy még jobbat, többet és szebbet nyújtsanak.

**PÉCS SZAB. KIR. VÁROS
ÉS BARANYA VÁRMEGYE
KÖZÉLETI SZEREPLŐI**

**BENYÓI ÉS URBANÓI
BENYOVSZKY MÓRIC GR.**

Pécs szab. kir. város
és Baranyavármegye ny. főispánja,
v. országgyűlési képviselő.

1872 április 8-án Nagylégen (Pozsony vm.) született. Tanulmányait Pozsonyban és külföldön folytatta. A bécsújhelyi katonai akadémia elvégzése után a 6. cs. és kir. huszárezredhez osztották be. Néhány évi katonai szolgálat után előbb pozsonymegyei, majd baranyai uradalmainak vezetését vette át. 1905-ben egyhangú választással a siklói kerület országgyűlési képviselője lett függetlenségi programmal. 1906—1909-ig Pécs szab. kir. város és Baranya vm. főispánja volt és mint ilyen, nagy szolgálatot tett a vármegyének. 1910-ben újra a siklói kerület képviselőjévé választották ellenzéki programmal az Apponyi Albert gróf vezetése alatt álló pártban.

A világháború kitörésekor 1914 augusztus 1-én bevonult és előbb az orosz fronton teljesített szolgálatot, majd a vezérkarhoz nyert beosztást a főparancsnokságnál, utóbb pedig speciális küldetéssel Varsóba helyezték át. 1917-ben Eszterházy Móric gróf felhívására újból Pécs szab. kir. város és Baranyavármegye főispánja lett. Állásától 1919-ben vált meg, mikor a felfordulás első napjaiban lemondott.

A vármegye életében 25 év óta élénk részt vesz; jelenleg a vármegye fontosabb bizottságainak tagja, a Vármegyei Gazdasági Egyesület elnöke s a Dunántúli Bank R. T. elnöke stb.

**HERCEG
MONTENUOVO
NÁNDOR**

cs. és kir. kamarás.

1888 május 29-én született Margarethen am Moos-ban, Ausztriában. Gimnáziumi és jogi tanulmányait Bécsben végezte, majd a 9-es Nádasdy huszároknál szolgálta le önkéntesi évét. 1912-ben több hónapig tartó expedíciót vezetett Szudánba s egészen a Kongóig jutott el. Diplomáciai pályára készült s a külügyminisztériumban nyert beosztást, mint fogalmazó.

A háború első napjától az összeomlásig teljesített katonai szolgálatot. Másfél évig a 10. cs. és kir. lovashadosztály segédtisztje és két és fél évig a 9-es huszárok kapitánya és századparancsnoka. — Harcolt mind a négy fronton, résztvett a limanowai, lutzki és asiagoi véres harcokban is. Kitüntetései: 2 katonai érdemkereszt, 4 signum laudis a kardokkal, a német vaskereszt II. osztálya és a Károly csapatereszt.

A forradalom kitörése után ő is leszerelt és haza készüldött, hogy átvegye baranyai uradalmának vezetését. Ekkor azonban már megszállták Baranyát a szerbek és a hercegnek nem adtak beutazási engedélyt; így csak a szerbek kivonulása után vehette kezébe gazdasága ügyeinek intézését. Azóta németbolyi kastélyában él, magát teljesen a gazdálkodásnak szenteli, de tevékeny részt vesz megyéje kulturális és gazdasági életében is.

DR. IGAZ BÉLA

kanonok, főrend.

Született a somogyvármegyei Lábod községben 1865-ben. Középsiskolai tanulmányait Veszprémben és Budapesten végezte, majd a pécsi ciszterciánál tett érettségét. Teológiai tanulmányait Bécsben az egyetemen 1888-ban fejezte be, ugyanazon évben szentelték pappá, majd Pincehelyre került káplánnak, később pedig a bécsi Szt. Ágostonról nevezett felső papnöveldebe került el, ott szerezte meg 1891-ben a hittudori oklevelet. Ugyanez évben a mágocsi plébániára, majd 1892

elején Pécsre került káplánnak, ahol egyúttal mint városi hitoktató is működött. 1894-ben a papnevelőintézet tanulmányi felügyelője lett és helyettes teológiai tanár, 1898-ban püspöki titkár, 1899-ben ideiglenes püspöki irodaigazgató és tiszteletbeli kanonok, 1912-ben székesegyházi kanonok, papnevelőintézeti rektor és egyházmegyei főtanfelügyelő, 1916-ben dorozsmai címzetes apát, 1920-ban káptalani uradalmi kormányzó, 1913-ban pápai prelátus. Baranyavármegye közéletében tevékeny munkásságot fejtett ki, mint a törvényhatósági bizottság tagja. A felsőházba Baranya vármegye törvényhatósági bizottsága választotta meg.

DR.

HECKENBERGER KONRÁD

róm. kath. plébános, pápai kamarás,
kormányfőtanácsos.

Garán (Bács m.) 1871-ben született. A pécsi cisztercita főgimnázium elvégzése után a pécsi teológia növendéke lett s 1894-ben pappá szentelték. Pályafutását Olaszországban kezdte, mint káplán, honnan rövidesen Pécsre kerül. Ekkor jelennek meg első irodalmi termékei. Több füzetet ad ki, melyek tárgyakat a szociológia köréből merítették és több napi- és hetilap hasábjain teszi ismertté nevét figyelmet érdemlő cikkeivel.

Pécsről Bisztróvicára (Szlavónia) került káplánnak, majd 1909-ben Olasz plébánosa lett, hol 1922-ig látta el hivatalát. A szerb megszállás alatt számtalan kellemetlenség érte, sőt uralmuk utolsó napján a szerbek le is tartóztatták.

130

1922-ben lett Lánycsók plébánosa. Azóta fáradságot és áldozatot nem kímélve dolgozik a község erkölcsi és anyagi felvirágoztatásán. Hogy milyen kiváló érdemeket szerzett ezen a téren, azt legjobban mutatja az, hogy 1927-ben a kormányzó a kormányfőtanácsosi címet adományozta részére.

Várm. törvhatósági, közigazgatási bizottsági és községi képviselő testületi tag, a Mohácsi Takarékpénztár Rt. igazgatósági tagja.

BÁRÓ
MIRBACH ANTAL DR.
v. felsőházi tag.

1886 augusztus 26-án Sombereken született. Középiskolái elvégzése után 1910-ben jogi doktorátust tett a pécsi püspöki jogakadémián. A vm. törvényhatósági bizottság virilis választott tagja. 1922-ben Mohácson nemzetgyűlési képviselővé választották, 1928-ig Baranya vm. felsőházi tagja volt. Sombereken él ősi birtokán és egyik legértékesebb vezetője a megye társadalmi életének.

PATACSI DÉNES

v. államtitkár, országgy. képviselő.

1877-ben szül. Szentdienesen és iskoláit ugyanitt végezte. Tudásvágyát azonban nem elégitette ki az egyszerű falusi iskola, hanem tovább képezte magát saját szorgalmából. Sokat olvasott és érdeklődése főleg a nemzetgazdaság felé terelődött. Közügyekkel már 18 éves korában kezdett foglalkozni s az ő kezdeményezésére alakult ekkor a Szentdienesi Olvasókör, melynek előbb jegyzője, majd elnöke lett. Már ifjú éveiben is foglalkozott költészettel. Több hazafias versét most zenésítették meg, így az „Ébredj magyar!” is. 1921-ben jelent meg a „Hit és szeretet” című verskötete.

A politikai életben 1908-ban találkoztunk először nevével. Már a háború előtt egyik vezére az akkor még kicsiny kisgazdatábornak s a kisgazdajelöltek buzgó kortese a képviselőválasztásokon.

A világháború kitörésekor bevonult a 19. honv. gy.-ezredhez s a szerb front harcaiban kitüntette magát, már 1914 decemberében őrmesterré léptették elő. Később az orosz és román front harcaiban is részt vett és a kisézüst vitézségi éremmel, Károly cs.-keresztel, valamint a német ezüst érdeméremmel tüntették ki. Háború végén Szurmay altábornagy az erdélyi hazatérő táborok propaganda előadójaul rendelte ki. Az összeomláskor a hazatérő tábor magyarjaiból 1290-et felfegyverzett és ezekkel tartotta fenn a rendet Székelyudvarhely vidékén.

A szerb megszállás alatt Baranyában szervezte a kisgazdapártot, majd mikor a Friedrich-kormány meg-

131

alakult, egy futár hozta részére a kormány meghívását a földművelésügyi államtitkári székbe.

Budapest román megszállása idején nagy nemzeti propagandát fejtett ki a vidéken s az 1920-ban megtartott választáson a csonka szentlőrinci képviselője lett. Horthy Miklós kormányzóvá történt választásakor az eskütelre meghívó bizottság egyik tagja volt. Baranya felszabadulása érdekében a külföldi misszióknál és az angol megbízott-nál interveniált, majd mikor a megye felszabadult, annak miniszteri biztosa lett Soós tábornok mellett. A felszabadult, teljes szentlőrinci kerületben megtartott új választáson egyhangúlag választották meg képviselőnek s azóta állandóan, ellenjelölt nélkül, egyhangú választással nyerte el mandátumát.

A Teleki-kormány alatt a kormányzó Soós honvédelmi miniszter mellé nevezte ki államtitkárrá s ebben a pozíciójában megmaradt Sréter és Belitska minisztersége alatt is és távozásakor a kormányzó meglehangú elismerésben részesítette.

A vármegyei kisgazdapárt elnöke, a vm. Gazdasági Egylet és az Orsz. Magy. Gazdaszöv. igazgatósági tagja és számos társadalmi és kulturális egyesület rendes tagja.

BROGLY JÓZSEF

országgy. képviselő.

Született 1879 jún. 15-én Romonyán. Középiskoláit Pécsen végezte, majd az önkéntesi év letelte után tiszti vizsgát tett. Közigazgatási pályán működött és Máza községben 8 évig körjegyző volt. 1912-ben az Orsz. Községi Bankhoz került, majd

1915-ben a Jegyzők Orsz. Árvaházának titkára lett, amelynek jelenleg főigazgatója. A világháború alatt 48 hónapig frontszolgálatot teljesített és mint tart. százados szerelt le. A Sygnum Laudis, koronás arany érdemkereszt (a kardokkal), Károly csk. stb. tulajdonosa. 1931 júliusában a szalántai kerület országgyűlési képviselőjévé választotta. Értékes munkásságot fejt ki humanisztikai és szociálpolitikai téren.

†
DR. PRAKATUR TAMÁS

Dr. Prakatur Tamás, a mohácsi járáshoz tartozott Dályok községben született, 1879 november hó 11-én. Egyszerű sokác szülők gyermeke. Középiskolai tanulmányait Pécsen és Pozsonyban végezte, egyetemi tanulmányait pedig Budapesten. Mint jogász és ügyvédjelölt, dr. Simonyi-Semadam Sándor volt miniszterelnök irodájában dolgozott. Ügyvédi oklevelének megszerzése után az 1906. évben nyitotta meg ügyvédi irodáját Mohácson, amely csakhamar a legnevesebb és leg-

keresettebb irodák egyike lett. Irodai tevékenysége mellett, már mint fiatal-ember, a közéletben is élénk munkát fejtett ki, ahol erős katolikus meggyőződése vezette tetteiben.

Az ő megjelenésével kezdett Mohácson életre, öntudatra ébredni a katolicizmus s fáradhatatlan munkásságával csakhamar odafejlesztette az általa kezdeményezett munkát, hogy abban az évtizedben a vármegyében minden katolikus megmozdulás innen Mohácsról indult ki, amelynek mozgatója, lelke mindig ő volt.

Úgy a vármegyei, mint a helyi és politikai életben alig volt tárgy, vagy vita, amelyhez ő hozzá nem szólott volna. Beszédeiben mindig öntudatos, tárgyilagos volt és csodálatos nyugalmát a legnagyobb viták hevében sem vesztette el.

A szerb megszállás alatti politikai szereplésének egyik kimagasló eseménye, hogy amikor a szerbek a mohácsi képviselőtestületet feloszlatták, ő a magyar törvénykönyvvel kezében, az asztalra csapva, érelyesen tiltakozott ez ellen akkor, amikor már egyszer internálták s amikor már szálla volt a megszállók szemében.

1920-ban, tehát még a megszállás alatt a kormány kormánybiztosfőispánná nevezte ki s a kiürítés és a magyar hadsereg bevonulása, előkészítése és csendes lebonyolítása az ő érdeme.

A baranyai kisgazdák megszervezésére és politikai párttá való alakítása az egész megyében az ő munkája volt. Már a megszállás alatt szervezkedtek s amikor a felszabadulás jött, kész szervezetek voltak már. Kisgazda-programmal lépett

fel képviselőnek 1921-ben s népszerűségét a legjobban mutatta ez a választás, amikor 1921 október 30-án 5153 szótöbbséggel választották meg képviselőnek.

A következő választáson azután a körülötte folyt állandó intrika kerekedett felül s ő kimaradt. Ezt az időt aztán teljesen városának szentelte. Erre a ciklusra esik 1924-ben a Városi Keresztény Párt megalakítása, amely mint tudjuk, oly fényes győzelemmel került ki a választásokból, hogy az egész országban felfigyeltek rája.

1926 decemberében 294 szótöbbséggel Szabóky Alajos pénzügyi államtitkárral szemben választotta meg a mohácsi kerület képviselőjének s 1927-ben vonult be a parlamentbe. Ugyanazon a tavaszon már betegeskedni kezdett s a nyarat a Tátrában töltötte, amikor szépen gyógyulásnak indult, de túlkorán tért vissza munkájához. Az ősz ismét visszavetette annyira, hogy később orvosai tanácsára Davosban keresett gyógyulást, ahonnan később Wienerwaldra küldték. Innen már mint menthetetlen beteg jött haza és 1929 március 15-én meghalt.

MAKAY ISTVÁN

Pécs szab. kir. város gazdasági tanácsnoka
és poigármesterhelyettese.

Született 1876. évi december hó 20-án. A középiskolát a pécsi ciszt. főgimnáziumban végezte. Jogi tanulmányainak befejeztével — miután előzőleg a bécsi egyetem hittudományi karán mint Pázmány-intézeti növendék 2 évfolyamot végzett, — a város szolgálatába lépett.

133

Az 1901. évben tb. rendőrkapitánnyá nevezték ki, az 1902. évben II. aljegyzővé választották. Mint egyúttal a pécsi bejelentő hivatal első főnöke, ő végezte ennek a hivatalnak alapvető szervező munkáját. Városi szolgálatán kívül több éven át a főispáni titkári teendőkkel is meg volt bízva, báró Fejérváry Imre és Erreth János főispán-sága idején.

Az 1906. évben már mint tb. tanácsnok, tanácsnökká lépett elő. Ebbeli minőségében az első két évben a katonai és illetőségi ügyosztály élén állott.

Majd 18 éven át — a Linderféle forradalmi kormányzat idejének kivételével, amely eltávolította a hivatalától —, az akkor még egyesítve volt gazdasági és építési ügyosztálynak, két év óta pedig máig is a gazdasági ügyosztálynak vezetője, az 1926. év óta egyúttal polgármesterhelyettes.

Az 1917. év ősze óta a II. osztályú pogári hadi érdemkereszt tulajdonosa.

DR. SEBESTYÉN LAJOS

városi tanácsnok.

Született Pécsen, 1890. évi augusztus hó 23-án. Középiszkolai tanulmányait Pécsen, a cisztercita főgimnáziumban, jogi tanulmányait pedig a volt pécsi jogakadémián végezte. A jogi és államtudományi tudori fokot az Erzsébet Tudomány Egyetemen szerezte meg.

1911. évben lépett Pécs város szolgálatába. 1914-ben tb. aljegyző, 1916-ban rendőrfogalmazó, 1918-ban rendőrkapitány, 1911-ben I. oszt. aljegyző, 1925-ben tb. tanácsnok, 1927-ben

pedig tanácsnok lett. 1927. évi május hó 5-ike óta a város adó- és pénzügyi osztályának vezetője.

DR.

KÖBERLING NÁNDOR

Pécs szab. kir. város tanácsnoka.

Született Pécsen, 1885-ben. Ugyanitt végezte el a gimnáziumot az 1895—1903. és a jogot az 1903—1907. években. 1908-ban a kolozsvári tud. egyetemen államtudományi doktorrá avatták.

1907-ben Pécs szab. kir. város szolgálatába lépett. 1908-ban tb. aljegyzővé nevezték ki. 1909-ben egy évi önkéntesi szolgálatot teljesített, a 69. gy. ezredben. 1911-ben fogalmazónak, 1914-ben aljegyzőnek választották meg.

1914 július 27-én az 1/69. zászlóaljjal a szerb harctérre került, augusztus 18-án Sabac alatt megsebesült. 23 hónapig, ez alatt 1916 áprilisától 1917 májusáig, egy éven át, 1916 októbertől 1918 májusáig fél-éven át egyfolytában frontszolgálatot teljesített, 1916-tól mint tartalékos főhadnagy, századparancsnok.

EBESFALVI

DR. TÖRÖK LAJOS

rendőrfőtanácsos,
a pécsi kapitányság vezetője.

Született Aradon, 1880-ban. Középiszkoláit Aradon elvégezve, tanulmányait a bpesti Pázmány egyetemen folytatta. 1905-ben az államvasút szolgálatába állott. Röviddel ezután — 1906-ban ügyvédbojtár és ugyanebben az évben az aradi rendőr-

134

ség szolgálatába lépett mint rapidíjas, 1909-ben fogalmazói minőségben Lugosra helyezték, ahol 1920 februárjáig maradt. Itt 1911-től 1913-ig a ker. munkásbiztosító pénztár miniszteri biztosa volt. 1920-ban Lugosról a székesfehérvári kerületi főkapitánysághoz került, ahol a vezető helyettese volt 1921-ig. 1921-ben, a felszabaduláskor Pécsre jött és az államosítástól elmaradt városi rendőrséget megszervezte, vezette és vezeti. Ittléte alatt megalapította a Pécsi Képzőművészetek Társaságát, amelynek elnöke is.

SOÓS NÁNDOR

rendőrfőtanácsos.

Született Pécsen. A középiskoláit s a joglyceumot Pécsen elvégezve, a város szolgálatába állott s 1906-ban a városi rendőrséghez került. Itt gyorsan emelkedett és 1918-ban, a szerb megszállás alatt, a rendőrség vezetője lett. Meg nem alkuvó természete miatt a szerbek veszélyesnek tartották és állandóan zaklatták. 1919-ben a megszálló csapatok parancsnoka, mint „renitens“ elemet, több pécsi polgárral együtt börtönre vettette. A Pécsen és Eszéken kiállott börtönbüntetés után három hétig Vinkovcén őrizték tuszként. Innen visszatérve, ismét elfoglalta hivatalát, de az üldözés még mindig nem szűnt meg. Most meg az időközben feltűnt kommunisták nézték ferde szemmel, végül is 1920 szeptember havában szerb karhatalommal távolították el hivatalából, hogy könnyebben garázdálkodhassanak.

O volt Magyarország utolsó

városi rendőrfőkapitánya, mert Pécs a megszállás következtében elmaradt az államosítástól és csak két évvel később, 1921-ben szűnt meg a városi rendőrség. A felszabadulás után a Pécsre helyezett kerületi főkapitányságnál teljesített szolgálatot, ennek megszűnése óta a kapitányságon a vezető helyettese.

DR. KENNEDY GÉZA

rendőrtanácsos.

Született 1879-ben Pécsen. Középiskoláit Pécsen, a jogot a pécsi joglyceumban végezte. A jog elvégzése után a városi rendőrség szolgálatába lépett. 1921-ben az államosításkor a pécsi kerületnél I. oszt. kapitány lett. 11 éve rendőri büntető bíró.

A szerb megszállás alatt tusz volt.

Sokoldalú ember. Jogász korában két évig a régi jogászbandának, a kerületi rendőrkapitányság rendőr-zenekarának szintén két évig primása volt. Ő tanította a legénységet a japán önvédelmi rendszerre, pécsi kerületi altiszti iskolában pedig a vívótanfolyamot vezette.

OSDOLAI

DR. ZSÖGÖN GÉZA

rendőrtanácsos.

Született 1885-ben Osdolán, Háromszék megyében. Középiskoláit a csiksomlyói ref. főgimnáziumban, főiskolai tanulmányait a kolozsvári Ferenc József tud. egyetemen végezte, ahol 1910-ben doktorrá avatták. Már jogászkorában rendőri napidíjas, később tb. fogalmazó,

135

kapitány lett. Mint városi kapitányt, 1919-ben a románok a hűségeskü megtagadása miatt kiűldözték Kolozsvárról. 1920-ban a dombóvári államrendőrség kapitányságának vezetője 1921-ig, Pécs felszabadulásáig. Ezután a pécsi kerületi főkapitányság referense, a ker. pol. nyomozó csoport vezetője, majd a kerület megszűnése óta a detektívcsoport vezetője, aztán a büntügyi osztály vezetője. Háború alatt a kaposvári rendőrkapitányságnál teljesített szolgálatot, ugyancsak mint a büntügyi osztály vezetője. Családja régi, székely nemesi család, melynek története benne van a „Székely nemesek történeté”-ben. (Sepsiszentgyörgy.)

HOFFER KÁLMÁN

várm. főjegyző.

Született 1879. évben Kisharsány községben, ahol atyja református lelkész volt. A gimnáziumot 1889-től 1897-ig kiskunhalasi ref. főgimnáziumban, a jogi tanfolyamot a budapesti egyetemen végezte el 1897—1901-ig. Ugyancsak a budapesti egyetemen államtudományi államvizsgát tett.

1901. évben Baranya vármegye szolgálatába lépett, mint közigazgatási gyakornok. 1901. év végén a vármegye árvaszékhéhez, 1902. évben pedig a siklósi járás főszolgabírájához nyert beosztást. 1902. év október 1-től 1903 október 1-ig katonai szolgálatot teljesített. 1903. év végén a vármegyei központba osztották be, itt 1904. év júniusában tiszteletbeli, 1907. év júliusában pedig tényleges vármegyei aljegyzővé lett. 1917. évben tiszteletbeli főjegyzővé nevezték ki.

A világháborúban a mozgósításkor 19. sz. tábori népfőlkelő gyalogezredhez Kaposvárra vonult be, mint népfőlkelő hadnagy, de csak hamar hivatalból felmentették.

1922. év júliusában lett vármegyei másodfőjegyző, 1924. évi április havában pedig a vármegye közönsége a főjegyzői állásra választotta meg.

DR. KUSSINSZKY SÁNDOR

Baranya vármegye árvaszéki
ülnöke.

Született Karádon, Somogy vármegyében, 1881. év július havában. Középiskoláit részben Kalocsán, részben Pécsen, a jogi tanfolyamot pedig a volt pécsi püspöki jogakadémián végezte, ugyanitt tette le előbb az államtudományi, majd a jogtudományi államvizsgálatot. Az 1904. évben lépett mint közigazgatási gyakornok Baranya vármegye szolgálatába, e minőségben fél-évet az alispáni, 4 évet pedig a pécsváradi főszolgabírói hivatalban töltött és pedig ezen négy évből a 2 utolsót mint tiszteletbeli szolgabíró. Az 1909. év július havában vármegyei aljegyzőnek lett megválasztva s mint ilyen, 4 éven át az árvaszékhöz beosztva működött és pedig 2 éven át mint árvaszéki ülnök. 1913 óta egyfolytában mostanáig mint tényleges árvaszéki ülnök működik ugyanott. Magabizárkózott, kevésbé közlékeny természetű ember, kinek egyedüli szórakozása az utazás, jogi és történelmi, de főleg a politikai tudományok tanulmányozása. E két szenvedélye készítette őt arra, hogy úgyszólván az egész Nagy-Magyarorszá-

got beutazza, továbbá, hogy az elsők között legyen, akik a Pécsre került Erzsébet Tudományegyetemen az államtudományokból doktori oklevelet nyernek.

KESERŰ JÁNOS szolgabíró.

Pécsett 1903-ban született és az itteni ciszterciták főgimnáziumában tett érettségét. Tanulmányait a jogakadémián és az Erzsébet Tudományegyetemen folytatta, ahol államvizsgát tett.

Baranya vármegye törvényhatósága 1925 április 11-én választotta meg közigazgatási gyakornoknak. 1926 augusztusában tb. szolgabíró lett. 1929 január 7 óta a mohácsi járásban teljesít szolgálatot. 1930-ban, mint szolgabírót, a pécsi járáshoz helyezték át. A szerb megszállás alatt hazafiás magatartása miatt ép karácsony napján tartóztatták le.

A PAC, Pécs-Baranya tagja.

A PAC aktív futballistája volt.

PELLÉRDI VITÉZ BRÁZAY ISTVÁN nagybirtokos.

1896 július 3-án Pellérden született. Érettségi után a 9. huszárezredhez vonult be és háborús szolgálata után is 1923-ig a hadsereg kötelékében maradt. Végig küzdötte valamennyi frontot. — Számos hadikittüntetés tulajdonosa, 1923-ban vitézzé avatták, szkv. huszárszázados. 1923 óta virilis, 1929 óta virilis választott tagja a megyei törvényhatóságnak, Egyike azon földesurainknak,

akik a polgári élet harcmezéjén is a nemzeti gondolat harcosai maradtak.

TYÓSZITS SÁNDOR földbirtokos.

Baranyavármegye törvényhatóságának örökös tagja, az Alsódunántúli Mezőgazdasági Kamara alelnöke, a vármegyei mezőgazdasági bizottság elnöke stb.

Azon kevés magyar földbirtokosaink sorába tartozik, kik megértik az új idők szavát és teljes energiájukkal, tehetségükkel a magyar rög sokat szenvedett napszamosainak ügyét szolgálják.

Tyószits Sándor 1878 május hó 12-én született Baranyában. Földbirtokos szülők gyermeke. Édesanyja báró Mirbach Valéria, Baranya vármegye első alispánjának, somberekai Sauska Keresztélynek unokája volt.

Középiskoláit a pécsi állami reáliskolában, majd a kereskedelmi iskolában végezte. Gazdasági oklevelet a magyaróvári gazdasági akadémián szerezte meg. Mint fiatal gazda, Sombereken, szüleinek birtokán, majd később Szentkatalinán, jelenleg pedig a 666 holdas Kisasszonyfán gazdálkodik.

A világháborút az általános mozgósítástól kezdve mint népfelkelő küzdötte végig és 48 hónapi megszakítás nélküli elsőfrontbeli szolgálatot teljesített. Kiténtetése: 1 nagy és 2 kis ezüst vitézségi érem, Károly csapatkereszt. Vitéz magatartásáért vizsga nélkül hadnagyá léptették elő. 1918. év novemberében mint népfelkelő főhadnagy szerelt le.

A szerb megszállás alatt hazafiás

157

magatartásáért állandó üldöztetésnek volt kitéve és érzékeny anyagi kárt szenvedett. A megszállás alatt az állami tisztviselők ellátásában tevékeny részt vett.

33 év óta virilis tagja a vármegye törvényhatóságának, melynek életében tevékeny szerepet játszik. A néppel való állandó foglalkozása miatt kiscgazda körökben annyira kedvelt és népszerű lett, hogy a helyi kiscgazdapárt elnökévé választotta. Mint a kisemberek ügyeit mindig szíven viselő, gerinces, puritán gondolkodású gazdavezér, a vármegye egyik legjobb gazdájának hírében áll, önzetlen, hazafias munkájának következménye, hogy a vármegye egész területén általános megbecsülésnek, szeretetnek és népszerűségnek örvend.

DR. NARANCSIK JÓZSEF
ügyvéd,
v. országgyűlési képviselő,
vm. tb. főügyész.

Bellyén született 1875-ben. Középiskoláit Zircen, az egyetemet pedig Budapesten végezte s ugyanott szerezte ügyvédi diplomáját is.

Szentlőrincen 1901 augusztusban telepedett le és nyitott ügyvédi irodát. Népszerűsége és tekintélye rohamosan emelkedett s 1910-ben a szentlőrinci kerület országgyűlési képviselőjévé választották függetlenségi programmal. Mandátumát az 1918-ban bekövetkezett összeomlásig tartotta meg.

A szerb megszálló csapatok részéről állandó üldöztetésben volt része, mint a magyarság exponensének és naponkint házkutatásokkal zaklatták. A vármegyei törvényhatósági és a közigazgatási bizottságnak 30 éve tagja, Baranya vármegye tb. tiszti főügyésze.

KOLOSSVÁRI
KOLOSSVÁRY ANDOR
székesegyház uradalmi erdőtanácsos
Árpádtető-pusztá.

A legrégebb magyar nemesi családok egyikének sarja, mely eredetét az Árpádok korára viszi vissza. Kajáron (Győr m.) született 1863-ban. Középiskoláit Győrött végezte, majd a selmecbányai erdészeti akadémia hallgatója lett s oklevelét 1887-ben szerezte meg. Ugyanaz évben már mint főerdész működött Almássy István Heves megyei uradalmában, azután 1893-ban ugyancsak mint főerdész lépett át a pécsi püspöki uradalmak szolgálatába s a mánfai erdőgazdaság vezetője lett. Később főerdőmérnök lett Pécsen az uradalmi központban, majd az Árpádtető-pusztá székhellyel az ott elterülő erdőbirtokok vezetésével bízták meg és 1925-ben erdőtanácsossá nevezték ki.

Mint erdészeti és vadászati szak-

író, országszerte ismerik és számos szakelőadást is tartott. Szakmáján kívül különösen zenével foglalkozik intenzívebben s mint kiváló zeneértőt ismerik. Különösen hervadhatatlan érdemeket szerzett Sikonda gyógyfürdő létesítése körül. Az ő energikus és kitartó munkájának köszönhető, hogy ez a gyönyörű fürdőhely ma a betegek ezreinek adhat gyógyulást.

BOK JÓZSEF

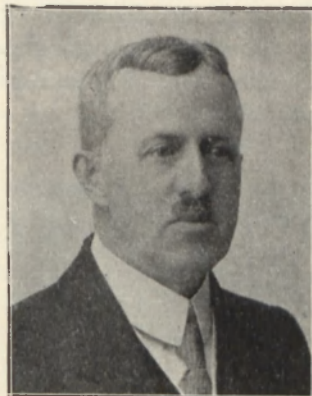
tanfelügyelő, esperes plébános

Lippón született 1886-ban s középiskoláit, valamint a teológiát Pécsen végezte, majd Prágában a Ferdinánd egyetemen folytatott tanulmányokat. 1914 aug.-tól 1918 májusig katonai szolgálatot teljesített, részben a szerb fronton, részben pedig Prágában. Kitűnő szolgálatai elismerésül a II. oszt. lelkési érdemkeresztet, a kardokkal és hadiképménes II. oszt. vöröskereszt jelvényt kapta.

Háború után Mohácson és Pécsen volt segédlelkész s ez utóbbi állomáshelyén sok kellemetlenség érte a kommunisták ellen tartott beszédei miatt. 1923 januárban jött Németbólyba mint vikárius, majd ugyanez év júliusától plébános. Szerkesztett egy németnyelvű imakönyvet, több újságban foglalkozott a gyermekvédelem kérdésével s a Németbólyban megjelenő németnyelvű „Németbólyer Pfarrblatt“ fellelős szerkesztője.

Elnöke a Róm. Kath. Legényegyletnek, Ifjúsági egyletnek és Iparoskörnek, valamint a Katholikus Magyar Népművelési Egyletnek és a Szent László Temetkezési Egy-

letnek. A Németbólyi Kölcsonös Segélyező Egylet felügyelő bizottsági tagja és a pécsmegyei papok Missziós Egyesületének tagja. Községi képviselőtestületi tag.

KOSZITS ÁKOS DR.

ny. vm. tiszti főügyész,
m. kir. kormányfőtanácsos.

1867 június 19-én Mohácson született. Középiskoláit Pécsen, főiskolai tanulmányait Pécsen és Budapesten végezte s ugyanott szerezte meg az ügyvédi oklevelét, mely után Baranya vármegye törvényszéke szolgálatába lépett, hol mint tiszti alügyész a központi gyámpénztár részéről a községektől átvett több ezret kitevő árvatári kétes követelések rendezésével értékes teljesítményeket végzett. 1907-ben egyhangú lelkesedéssel a vármegye főügyészévé választotta meg, mely állásban jogi és közigazgatási szakvéleményeivel ő is hozzájárult Baranya közigazgatási színvonalának emeléséhez. Munkás évtizedek után, 1925. évi szept. 1-én saját kérelmére nyugdíjba vonulván, ügyvédi irodát nyitott, mely alkalmából a pécsi

139

ügyvédi kamara választmányi taggá választotta. — Nyugdíjbamenetelkor a Vármegyei Tisztv. Országos Egyesülete alelnökévé választotta. A világháború allatti buzgó működése elismerésül 1817-ben IV. Károly király a II. oszt. polgári hadi érdemkeresztet adományozta. A Kormányzó Úr Őfőméltósága a magyar királyi kormányfőtanácsosi címmel tüntette ki.

ÁNGYÁN JÁNOS DR.
egyetemi ny. r. tanár.

Született Budapesten, 1886-ban. Középiskoláit a budapesti ág. ev. gimnáziumban végezte. 1890-ben doktorrá avatták és utána a kórbonctani intézetbe került. Itt két évig dolgozott Petrik Ottó professzor oldalán, majd Jendrassik Ernő klinikájára került, ahol 1919-ig, Jendrassik professzor haláláig működött. Egy évig a professzor tanszékét helyettesítette, 1923-ban az Erzsébet egyetem nyilvános rendes tanárává nevezték ki. Tudományos munkássága kiterjed a vérkeringési szervek megbetegedésére, szív és az erek megbetegedésére; foglalkozik a központi idegrendszerrel, a vér,

a vese, a bél, a tüdő pathológiájával. Közleményei magyar és német nyelven jelentek meg. Budapesten, a Munkásbiztosító Felsőbíróság mellett működő orvosi tanács jegyzője és tagja. A pécsi tuberkulózis ellen védekező egyesület ügyvezető elnöke.

DR. SCIPIADES ELEMÉR
egyetemi ny. r. tanár,
az Erzsébet egyetem
szülő- és nőbeteg klinikájának
igazgatója.

Született 1875 aug. 21-én Jászárokszálláson, mint Scipiades János köz- és váltóügyvéd egyetlen fiúgyermeké. Elemi iskoláit szülőfalujában, a gimnázium első osztályát Gyöngyösön (Heves vm.) a Ferencrendieknel, a VI—VIII. éveket pedig Egerben a ciszterciáknál végezte és pedig utóbbi helyen mint a Foglár püspök által alapított érscki fiúnevelő-intézet növendéke. A budapesti Pázmány Péter egyetem orvosi fakultására 1893 szept. 1-én iratkozott be. Itt — miután Salzburgban az önkéntesi félévet is leszolgálta — 1898 október 27-én szerezte meg orvosi diplomáját. Ezután 1898 okt. 1-től 1899 okt. 1-ig díjtalan, majd díjas gyakornok a budapesti egyetem élettani intézeténél (Prof. Klug); 1899 okt. 1-től 1900 szept. 1-ig díjtalan gyakornok a budapesti egyetem II. sz. belgyógyászati klinikáján (Prof. Kétly Károly); 1900 szept. 1-től 1903 júl. 1-ig díjtalan, majd díjas gyakornok, 1903 júl. 1-től 1910 ápr. 1-ig tanársegéd, 1910 ápr. 1-től 1919 aug. 31-ig adjunktus a budapesti egyetem II. sz. szülő- és nőbetegklinikáján (Prof. Tauffer), ahol közben 1910 jún. hó 21-én

egyetemi magántanárrá habilitálták: „A terhességi és szülési pathológia“ c. tárgykörből. Ezután 1919 aug. 31-től 1919 nov. 30-ig helyettes főorvos a székesfőváros Zita kórházában, ahol 1920 szept. 5-től az Erzsébet egyetem szülészeti és nőgyógyászati tanszékének helyettesítésével lett megbízva; 1922 jan. 4-től az Erzsébet egyetem szülészeti és nőgyógyászati tanszékén ny. r. tanár és a pécsi szülő- és nőbetegkliniká igazgatója. Tudományos működésén kívül a pécsi közéletben is résztvesz és minden közérdeklő ügy lelkes előharcosa.

DR. NEUBER ERNŐ
egy. ny. r. tanár.

1886-ban született Szolnokon. Atyja tábornok-orvos volt. Középiskoláit a budapesti Markó-utcai főgimnáziumban végezte. Kórbontani tanulmányait Petrik Ottó professzor mellett kezdte meg 1912-ben Réczey professzor vezetése alatt álló sebészeti klinikán műtőnövendék lett. A műtővizsga letétele után Verebély Tibor professzor klinikáján folytatta tanulmányait. 1915-ben a Margitszigeti tartalékkórház vezető sebésze, 1916-ban a III. sz. sebészeti klinika tanársegéde volt. Klinikai munkája mellett a háború alatt a Wahl-féle segédkórházat is vezette. 1918-ban mint ezredorvos, a klinika sebészcsoportjának vezetője, Belgrádban működött. 1919-ben a szolnoki tartalékkórházat vezette. 1921-ben az I. sz. sebészeti klinika első tanársegéde, majd 1925-ben „A sebészeti diagnosztika“ c. tárgykörből magántanár lett. 1914-ben a pécsi Erzsébet egyetem ny. r. tanárává nevezték ki.

DR. LANG MIHÁLY
egyetemi magántanár,
a bőrklinika h. vezetője.

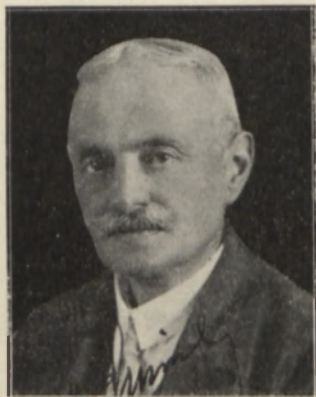
Született 1891-ben Rajkán, Moson megye. Középiskoláit a kegyes-tanítórendiek gimnáziumában Magyaróvárott, Veszprémben s Kécskeméten végezte. 1910-ben a budapesti Tudomány Egyetem orvosi fakultására iratkozott be, ahol 1915-ben orvosdoktorrá avatták. 1914-ben egyéves önkéntesi szolgálatra vonult be s a világháború egész tartama alatt mint egészségügyi közkatona, majd mint segédorvos-helyettes, segédorvos és főorvos, teljesített szolgálatot. Hadiszolgálatából 27 hónapot fronton töltött. A katonai leszerelés után a pozsonyi Erzsébet Tudomány Egyetem bőr- és nemibeteg klinikájának kötelékébe lépett, hol 1919-ben díjtalan gyakornok, ugyanebben az évben díjas gyakornok lett. Miután 1919 szeptemberben a cseh kormány a pozsonyi Erzsébet Egyetem működését megszüntette, Budapestre jött, hol előbb a budapesti egyetem I. számú női klinikán mint externista, majd 1920-tól 23-ig a székesfővárosi Zita-kórház bőrgyógyászati osztályán mint segéd-, majd mint alorvos működött. Midőn 1921 őszén az Erzsébet Tudomány Egyetem működését Budapesten újra megkezdte, a Zita-kórház szolgálata mellett, az egyetem bőrgyógyászati klinikáján a tanársegédi teendőket is ellátta s 1921 február hó 1-én tanársegédi kinevezést nyert. 1922-ben előbb Berlinben, Arndy professzor szövettani laboratóriumában dolgozott, 1924 októberben ismét Berlinben tartózkodott bőrgyógyász-röntgenkurzus abszolválása céljából.

141

DR. SCHMIDT ANTAL

m. kir. egészségügyi főtanácsos,
ny. Erzsébet tud. egyet.
kórházigazgató-főorvos.

Született Vasason 1867-ben. Elemi iskoláit Pécsen a lyceumban, középiskoláit a zirci főgimnáziumban végezte. Orvosdoktori oklevelét a budapesti egyetemen szerezte meg 1893-ban. 1893 október 15-én a pécsi városi közkórházhoz másodor-

vossá nevezték ki. 1895 őszétől a kolozsvári sebészeti klinikán mint első díjas műtőnövendék működött 1896 szeptemberig. Visszatérve a pécsi városi közkórházhoz, 1900-ban tiszteletbeli főorvossá, 1903-ban helyettes főorvossá, 1905-ben a sebészeti osztály főorvosává neveztetett ki.

A háború egész ideje alatt a pécsi vöröskereszt kórház sebész-főorvosa is volt. 1916-ban a pécsi városi közkórház igazgató-főorvosa lett s mint ilyen, működött a közkórháznak Erzsébet Tud. Egyetemé történt átszervezéséig. Kórházigazgatói működése alatt a Kormányzó Úr Ófőméltósága m. kir. egészségügyi főtanácsossá, majd

1924. évi október hó 21-én a pécsi m. kir. Erzsébet Tud. Egyetemi klinikai célokat szolgáló közkórház igazgató-főorvosává nevezte ki. 1926 januárjában nyugalomba vonult.

DR. GYOMLAY GYULA

egyetemi nyilv. r. tanár, prorektor.

Született Nagyváradon 1861-ben. 1883-tól 1906-ig szakvezető tanára volt a budapesti tanítóképzőintézet gyakorló főgimnáziumának. 1902-től 1918-ig a br. Eötvös József-collégiumnak és a budapesti középiskolai tanárképzőnek is, 1910 óta budapesti egyetemi magántanár; a bölcsészeti kar (1918) ny. r. tanára Pozsonyban, majd a Pécsen székelő Erzsébet egyetemen. 1898 óta a M. Tud. Akadémia levelezőtagja s 1907—1922 közt klasszika-filológiai bizottságának előadója.

DR. BIRKÁS GÉZA

egyetemi ny. r. tanár.

Zala vármegyében született egy ősrégi, Balatonmenti tiszta magyar faluban. A sors különös szeszélye, hogy belőle, a tősgyökeres magyar fiúból, akinek ősei évszázadokon át bortermeléssel és földműveléssel foglalkoztak s a magyar nyelven kívül más nyelvet sohasem hallottak és beszéltek, tanárember lett és még hozzá a francia nyelv és irodalom professzora. 25 éven keresztül Budapesten tanult és tanított, anélkül azonban, hogy akklimatizálódni tudott volna. Sokat utazott és tartózkodott külföldön, különösen Francia és Olaszországban, azonban a külföldi utak nem

tették kozmopolitává és nyugat-rajongóvá, megmaradt dunántúli magyar embernek. Az egyetem Pécsre helyezésekor ő is Pécsre került, mint a francia nyelv és irodalom professora.

VASVÁRY FERENC

egyetemi ny. r. tanár.

Született Pécsen 1872-ben. Jogi tanulmányai elvégzése után bírósági, majd Pécsen városi szolgálatba lépett, 1900-ban pedig a pécsi jogakadémián a római jog, 1907-ben a közigazgatási jog, statisztika és államszámviteltan tanárává nevezték ki. 1905-ben a budapesti egyetemen a közigazgatási jogból magántanárrá habilitáltak, 1922-ben kinevezték ny. r. tanárrá az Erzsébet egyetem közgazdaságtani tanszékére.

PRINZ GYULA

geográfus professor.

1882 január 11-én Rábamolnáriban (Vas m.) született. Középkorúkat a nagykanizsai piaristák gimnáziumában végezte, a nyolcadik osztály kivételével. Érettségét a budapesti I. ker. áll. főgimnáziumban tett. Még gimnázista volt, midőn részt vett a Magyar Turista Egylet országos útleírás pályázatán, melynek első díját ötven pályázóval szemben vitte el. 1900-ban a budapesti egyetemen a magyar geográfia és geológia kiváló mestereit hallgatta. 1901-ben a müncheni és berlini egyetemeken tanult. Ezévből tartja első nyilvános tudományos előadását a Magyar Turista Egylet egyik estélyén az Alpok tavairól. 1902-ben a breslauer

egyetem tanítványa lett, ahol 1904 júniusában summa cum laude eredménnyel doktori szigorlatot tett. Már 1903-ban Hilfsassistent volt a nevezett egyetem földtani intézetében, 1904-ben a budapesti egyetem geopaleontológiai intézetében lett gyakornok. Nevét a tudományos irodalomban Bakony jura-korú anyagának feldolgozása révén 1903-ban alapította meg. 1906-ban mint az Almásy-féle expedíció tagja, tanulmányútát tett Közép-Ázsia Tien-shan, Pamir, Kun-lun hegységeibe és a Tarim-medencébe. 1910-ben adjunktus lesz. 1913-ban az Erzsébet-Nőiskola tanárképző főiskolájában a földrajz rendes tanára. Ezévből Skóciában, majd Izlandban utazik. Tanulmányútát tett Macedónia, Itália, Skandinávia, Oroszország stb. földjére is. A budapesti egyetem 26 éves korában magántanárrá habilitálta „leíró földtan” című tárgyuköréből. 1918 március havában a m. kir. Erzsébet Tudományegyetem földrajzi tanszékén ny. r. egyetemi tanárrá lesz. 1920-ban a Magyar Földrajzi Társaság alelnökévé választották. 1923-ban az Erzsébet Tudományegyetemben Pécsen nyer új otthont.

DR. VARGHA DAMJÁN (GYÖRGY)

ciszterci rendi áldozó pap,
egyetemi tanár.

Született Mosonsztriklóson 1863-ban. A ciszt. rendbe 1892-ben lépett. Az egyetemet Budapesten végezte, ahol Gyulai Pálnak volt egyik kedves tanítványa. Doktorátust is az ő cenzorsága alatt, felszentelése évében,

173

1899-ben tett, 1901-ben okl. tanár Baján, Egerben és Székesfehérvárott, majd 1912-től az akkor Békeffi Remig apát által alapított budai Szent Imre gimnáziumban működik, mint annak első tanára. A Szent István Akadémia 1907-ben, a Magyar Tudományos Akadémia pedig 1919-ben választotta tagjává. 1919-ben habilitálták Budapesten a Pázmányegyetemen nyilván. rendes tanárrá. Tudományos munkásságát a „*Codexin Mária siralmai*” című tanulmányával kezdte, mely önálló forráskutatásai eredményeit foglalta össze és ennek az alapján pályázott a Magyar Tud. Akadémia u. e. évben kiírt és Gyulai Páltól megszövegezett tételre: „Kívántatik a Magyar Codexek forrásainak kimutatása.” Az 1901-ben lejárató pályázat Gyulai Pál, Heinrich Gusztáv és Katona Lajos tagokból álló bíráló bizottsága a benyújtott tervek alapján megbízta a tétel részletes kidolgozásával. 1917-ben a kidolgozott tétel kéziratát a M. Tud. Akadémia az „Ipolyi” díjjal jutalmazta. Jelentősebb munkái: *A Nagyszombati Codex teljes bölcsességének forrása és értékelése* (1909), *Seuse H. J. Amand a magyar Codexirodalomban.* (1912. Németül is megjelent), *Speculum Humanae Salvationis és a Magyar Codex irodalom* (1912), *Petrus de Natalibus a magyar Codex-irodalomban* (1915). Több önálló kutatáson alapuló magyar Codex-irodalmi tanulmánya után kiterjesztette vizsgálódását a holland-magyar Codex-irodalom párhuzamos szövegeire is (1924) és megírta a *Magyar Ferencesek Codex-irodalmi érdemeiről szóló tanulmányát*, a Ferenc halálának 700 éves jubileuma alkal-

mából. (1926.) Kisebb cikkeinek száma meghaladja a 300-at; írt bírálatokat, útleírásokat stb.

Általános kedveltségnek örvendenek imakönyvei, melyek egyike: *Kis Jézusom Örömom*, német, tót, lengyel nyelven is megjelent a magyaron kívül, amely a 7-ik kiadásban 150.000 példányban forog már közkezen. Ezenkívül még külön című imakönyvet adott ki, a legnevezetesebbek: *Adoremus Dominum* című, képekkel díszített, 700 oldalas, mindvégig magyar-latin, (bilingois) két nyelvű, a latinul tudó férfiközönség számára. Megjelent külön, csak latinul is.

Budapesten megalapította az *Adalbertinum* egyetemi diák-jóléti intézményt, melyen naponként 350 ifjú étkezik (felénél több ingyen). Pécssett a *Marianum* egyetemi kollégium és kath. tanárképző intézmény alapítása az ő érdeme és ezen országos hírű intézet igazgatója.

ZALAI FENYVESSY BÉLA DR.
egyetemi ny. r. tanár.

Született Budapesten 1873-ban. Egyetemi tanulmányait a budapesti egyetem orvosi fakultásán végezte és 1897 november hó 10-én sub auspiciis Regiis avatott doktorrá. 1897 április hó 1-től 1907 december hó 31-ig a gyógyszer-tan-szék mellett működött, mint tanársegéd. 1905-ben a gyógyszer-tan magántanára lett. 1907-ben lépett a budapesti egyetem közegészségtani intézetébe mint tanársegéd, illetve ugyanazon évben április hó 1-től kezdve mint adjunktus. 1908-ban a közegészségtan magántanára, 1909-ben pedig címzetes rendkívüli tanára

144

lett. 1913-tól fogva a budapesti egyetem bölcsészeti karán is előadója volt a közegészségtannak. Amikor a pozsonyi egyetemen az orvostudományi kar megalakult, 1918 április 3-án oda a közegészségtan nyilvános rendes tanárává neveztetett ki.

WEIGAND JÓZSEF

Pécs szab. kir. város
„Gróf Klebelsberg szakirányú
iparos tanonciskola“
igazgatója.

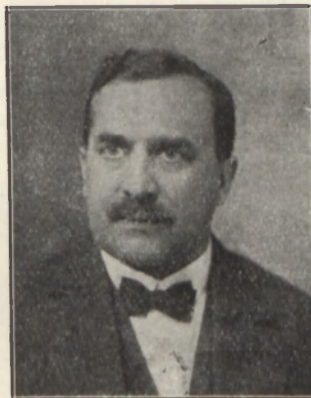
Született Pécsen 1883-ban. A csurgói m. kir. tanítóképző elvégzése után megszerezte Budapesten az építőmesteri képesítő vizsgát. Pályáját Pécsen kezdte meg és ezen intézetnél 1906 óta működik, 1927 óta pedig az intézet igazgatója. 1929 szeptember havában költözött be a tanonciskola új épületébe, amely az ország egyik legszebb és legmodernebbül berendezett tanintézete. Az intézet belső berendezéseit maga Weigand József tervezte. Egyéb építészeti működése a következő: pellérdi kultúrház, a jezsuitáknál háromemeletes toldalék, „Jézus szíve“ templom stb. 1929-ben a pápa őszentsége a „Pro Ecclesia et Pontifice“-val tüntette ki.

MOHÁCSI NÉMET LIPÓT

Frigyes kir. herceg udvari tanácsosa,
földbirtokos, ügyvéd.

1846 október 21-én született Mohácson. Középiskoláit Pécsen és Nagyszombaton végezte, egyetemi tanulmányait Budapesten. Ügyvédi diplomáját 1871 decemberében kapta. Ügyvédi irodáját 1882 január

1-én nyitotta meg Mohácson. 1890 október 12-én Frigyes kir. herceg ügyésze lett. Ezt megelőzően 1881-től, 2 cikluson keresztül, 1887-ig a mohácsi kerület országgyűlési képviselője volt. 1903-ban Őfelsége I. Ferenc József a *mohácsi* előnevet adományozza neki. A Mohácsi Takarékpénztár R. T. alapítója (1872), ügyésze, titkára és 1889 óta elnöke. 1875 óta vm. törv. hatósági és vm. közig. bizottsági tag. A Mohácsi Kaszinó Egyletnek 1878-tól 1924-ig elnöke, a mohácsi Vöröskereszt Egyesületnek 40 éve elnöke, r. k. hitközségi elnök, városi képviselő stb. stb.

BORSY JENŐ

DGHT irodafőnökségi főtisztviselő.

Pécsen, 1879 szeptember 9-én született. Középiskoláit és a jogakadémiát ugyanitt végezte. 1914-től a szerb, montenegrói és orosz fronton küzdött, itt fogságba esett és csak 1920 dec. 31-én jött haza. A jubileumi emlékérem, Károly csapatkereszt és a háborús emlékérem tulajdonosa. Lelkes dalkedvelő, aki a hadifogság ezernyi viszontagságai

145

között is tudott időt áldozni dal-
egyesületek szervezésére. A törvény-
hatósági bizottság és az Egységes
Polgári és Munkáspárt igazoló bi-
zottságának tagja, a királydíjas
Pécsi Dalárda t. titkára, később al-
elnöke, 3 év óta elnöke, az Orsz.
Magyar Dalosszövetség alelnöke, ker.
ügyv. elnöke, 1920 óta dísztagja és
a szöv. aranyérem tulajdonosa, a
Szigeti Külv. Szt. Ferenc Egyház-
község világi elnöke, aki a dalos-
egyesületek érdekében fáradhatatlan
munkásságot fejtett és fejt ki még
ma is.

SCHMIDT KÁROLY

gyógyszerész.

Mohácson született 1879-ben.
Középiskoláit Pécsen, egyetemi tanul-
mányait Budapesten végezte. 1901-
ben gyógyszerészi diplomát nyert.
1904-ben veszi meg Mohácson
gyógyszertárát.

A megszállás alatt rengeteget
szenvedett a szerb megszálló csa-
patoktól. 1919-ben mint tuzst le-
fogták és vasraverték. 1920 októ-
ber 16-án ismét elfogták és Valje-
vába internálták.

Aktív néppárti politikus volt dr.
Prakatur Tamással (1912), később
a ker. szoc. pártban vitt vezető
szerepet. A Mohácsi Néppárt egy-
kori elnöke. 1927-ig elnöke volt a
Mohácsi Torna Egyletnek. A Mo-
hácsi Mezőgazdasági és Iparbank
Rt. ig. tagja, városi és vármegyei
bizottsági tag.

HAKSCH LAJOS

ny. anyakönyvvezető, karnagy.

Született Pécsen az 1862-ik évben.
Sarja a régi pécsi Haksch tanító-

dinasztiának, melynek gyökere az
1700-as évekbe nyúlik le Pécs föld-
jébe.

A középiskolát a pécsi főgimná-
ziumban végezte, a jogot is a pécsi
püspöki jogakadémián hallgatta. De
csakhamar búcsút mondott a jogi
pályának és a hírlapírás szolgálá-
tába szegődött már akkor is elég
izmos, sokoldalú tollát. A Pécs-Ba-
ranyai Hírlap, később a Pécsi Fi-
gyelő munkatársa, majd a Taizs
József által alapított Pécsi Hírlapot
szerkeszti önállóan. Később belső
munkatársa lesz a Pécsi Újság napi-
lapnak s mikor ez beolvad a Pécsi
Naplóba, ott folytatja munkásságát.
Eközben Pécs minden társadalmi,
politikai, művészeti és irodalmi
mozgalmában tevékeny részt vesz.
Jótekingy és kulturális célokra je-
lentős összegeket hord össze, mű-
kedvelői előadások, ünnepélyek stb.
rendezésével. Az állami anyaköny-
vek életbeléptetésekor egyik anya-
könyvvezetői állást vele töltenek be.

1929-ben vonult nyugalomba. A
Pécsi Dalárda aranylírás tagja, tit-
kára, karmestere volt és jelenleg
dísztagja.

DR. FRANKÓ ZOLTÁN

ügyvéd.

Budapesten 1885 május 4-én szü-
letett és ugyanott végezte közép-
iskolai és jogi tanulmányait. Egy-
séges ügyvédi és bírói vizsgát 1913
nov. 30-án tett. Mint egy éves ön-
kéntest az 1-ső honv. huszárezred-
nél 1909—1910-ben szolgált, majd
az általános mozgósításkor, 1914
júniusában, mint tart. hadnagy, a
8. honv. huszárezredhez vonult be,
amellyel az orosz fronton küzdött.

Mint tart. főhadnagy 1918. nov. 15-én szerelt le. Háborús kitüntetései: a bronz „Signum Laudis“ a kardokkal, a hadseregfőparancsnokság dícsérő elismerése és Károly csapatkereszt.

Pályáját Pécssett Varga Nagy István nyug. tábl. tanácselnök irodájában kezdte meg, majd 1923-ban, Varga visszavonulása után átvette az iroda vezetését, amely kriminálista és különösen katonai védelmek terén vezető szerephez jutott.

A szerb impérium alatt állandóan figyelemmel kísérték, számos házkutatást tartottak nála, fegyvereit elkobozták, majd letartóztatták és az ügyészség fogházába zárták. Élénken résztvesz a város minden kulturális és társadalmi megmozdulásában és a pécsi ref. egyházközség életében, amelynek presbiterje és egyházi ügyésze. Az ügyvédi kamara választmányi tagja, a „Patronázs“-egylet titkára, a 19. bajtársi szöv., Frontharcosok szövetsége, Pécsi Vendéglősök Szövetségének ügyésze. Ismert sportember, aktív vívó, a „Vesselényi“ vívóklub titkára és számos versenyének győztese, a Magy. Vívó-szövetség képesített I. oszt. juris tagja.

BAUMANN EMIL

v. nemzetgyűlési képviselő,
vezérigazgató.

Zomborban 1881-ben született. Az ottani felsőkereskedelmi iskola elvégzése után a Pécsi Bőrgyárhoz lépett be. 1910-ben már a Mezőgazdasági Sörgyár vezérigazgatója és azóta kezeli a Baranyai Agrár Ipar RT ügyeit is. A Pécsi Takarékpénztár ügyvezető alelnöke. A Pécsi Keres-

kedelmi és Iparkamara iparosztályának elnöke, törvényhatósági és közigazgatási bizottsági tag. 1921-ben a II. kerület nagy többséggel, pártonkívüli programmal, képviselőjévé választotta. Elnöke a Pécsi Polgári Kaszinónak. Sokat tett a pécsi sport fejlődése érdekében is, a PSC díszelnöke.

DR. PFEIFER MÁRK

ügyvéd.

Pécssett 1881-ben született és itt végezte középiskolai és jogi tanulmányait. 1912-ben nyitotta meg ügyvédi irodáját. 1915 nov. 15-én bevonult a pécsi 52-es cs. és kir. gyalogezredhez, majd 1917 dec. 1-én felmentették és kinevezték Pécsre adóügyi biztosnak.

A szerbek kimozdították állásából, majd újra megnyitotta ügyvédi irodáját. Ismert és lelkes sportmecénás, amiért a szerb impérium alatt kellemetlensége is támadt. Az akkori szerb alispán, mivel a budapesti Magyar Labdarugó Szövetséggel állott összeköttetésben, le akarta tartóztatni. A pécsi Bírőtestület és a PSC régi vezetője.

GOSSMANN MÁRTON

földbirtokos, v. nemzetgyűl. képvis.

1891-ben született Babarcon. Középiskoláit és a felsőkeresk. iskolát Pancsován végezte, majd a késmárki felsőbb textiliskola növendéke lett s tanulmányai befejezése után, 1911-ben visszatért szülőhelyére és gyakorlati gazdává képezte magát.

A háború kitörésétől 1913 májusig az 52. cs. és kir. gy. ezredben teljesített katonai szolgálatot az orosz fronton s a II. oszt. ezüst és

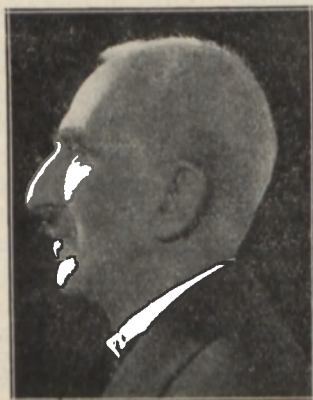
147

bronz vit. érem, a vas és ezüst szolgálati érdemkereszt tulajdonosa.

Háborúból való visszatérte után birtokán gazdálkodik, de békés életét a szerb megszállás zavarja meg. Mint a község egyik exponensének, neki is sok kellemetlensége van a megszállókkal, kik le is tartóztatták, gúzsba kötözték, kínozták.

1921 októberében a villányi kerület az első nemzetgyűlés képviselőjévé választja.

Vm. törv. hat. biz. és közs. képviselőtestületi tag, a vármegyei Kisgazdapárt alelnöke, a babarci kultúrház elnöke, a pécsi Tejcsarnok ig. tagja és számos egyesület választmányi tagja.

BŐBEL FERENC
bankelnök.

1856-ban Szigetváron született. Iskolai tanulmányainak elvégzése után a Pécsi Kölcsönös Segély-Egylet tisztviselőjeként működött öt évtizeden keresztül. 1916-ban — mint igazgató — nyugalomba vonult, ugyan ezen idő óta a pécsi Kereskedelmi és Iparbank elnöke, több helybeli társadalmi egyesület tagja.

† **MAJOROSSY IMRE**
Pécs szab. kir. város
ny. polgármestere.

E könyv hasábjairól nem hiányozhat városunk néhai nagynevű polgármesterének, Majorossy Imrének emlékezete. 1854 jún. 26-án született Pécsen, ahol középiskoláit és jogi tanulmányait is végezte. Bírói vizsgát Budapesten tett és 1871 okt. 2-án ügyvédi oklevelet szerzett. 1870-ben a pécsi kir. törvényszéken fogalmazó lett, 1872-ben városi rendőrfőbiztos, 73-ban v. aljegyző. 75-ben főjegyző és 1896 dec. 30-án Pécs szab. kir. város polgármesterévé választották. 1907-ig, nyugalombavonulásáig vezette városa ügyeit és 1927 május 13-án történt halála a város gyásza volt, mert vele sírba szállott a haladó Pécs legönzettelenebb és leglelkeesebb vezetője. Számos kitüntetés tulajdonosa volt és haláláig kivette részét a közügyekből.

GEBAUER TIVADAR,
a Szentlőrinci Takarékpénztár Rt.
vezérigazgatója.

Szigetváron született 1861-ben. Középiskoláit Pécsen s a felsőkereskedelmi iskolát Grátzban végezte. Pályafutását Siklóson kezdte, hol különféle vállalatoknak volt 13 éven át alkalmazottja, majd Pécsen önállóította magát. 1888-ban került Szentlőrincre. Ma ő a község legtekintélyesebb kereskedője és gyárosa.

1910 óta vezérigazgatója az akkor alakult Szentlőrinci Takarékpénztár Rt.-nak, főrésztvevényese az

Árúforgalmi Rt.-nak, felügyelőbiz. tagja a Baranyai Agrárbanknak, vm. törv. hatósági biz. tag és tagja a községi képviselőtestületnek is.

GÖRGEY MIHÁLY

intéző.

Felsődobszán (Abaúj vm.) született 1877-ben. Gimnáziumi tanulmányait Iglón és Sárospatakon végezte, a gazdasági akadémiát pedig Debrecenben. Oklevele megszerzése

után (1899) önkéntesi évét szolgálta le a 12. kassai honv. gy.-ezredben, azután egy ideig báró Biedermann Rezső uradalmában volt gazdasági segédtsízt Okorágkárászon, majd 1903-ban Bölöny József biharugrai (Bihar vm.) uradalmának lett intézője. Itt érte őt a háború kitörése s ekkor mint népfőlkelő hadnagy, ő is bevonult ezredéhez, mellyel mint zászlóalj-segédtsízt, az orosz frontra került s az oroszok mármározzigeti betörésekor (1914 okt.) Rahónál fogságba esett.

Csak 1922 augusztusában sikerült hazakerülnie az utolsó tiszti tuszokkal, turkesztáni fogságából. A Tisza-

gyilkosságért elítélt Kéri Pál kiadása volt szabadsága ellenértéke. Hazaérkezte után egyideig Nagykárolyban lakó édesanyjánál volt s 1923 áprilisától a hercegi uradalom békási pusztájának intézője.

MANNINGER ADOLF

jóságigazgató.

1880-ban született Sopronban s középiskoláit ugyanott végezte el, majd a 48-as cs. és kir. gyalogezredben szolgálta önkéntesi évét. Utána egy évig a nagycenki cukorgyárban volt gyakornok, azután a magyaróvári gazdasági akadémia hallgatója lett s oklevelét 1902-ben nyerte el. Előbb Szulkovszky herceg pankotai (Arad vm.), majd Drasche Richárd báró tolnai uradalmában segédtsízt, 1907-ben pedig Schaumburg-Lippe herceg dárdai uradalmának intézője lett.

A világháború kitörésekor bevonul mint népfőlkelő hadnagy és 1917 októberben bekövetkezett felmentéséig teljesít katonai szolgálatot, mikor is mint népfőlkelő százados szerelt le. A pólai haditengerészeti parancsnokságnál volt beosztva, mint Isztria gazdasági referense. A Signum Laudis, a Károly csapatkereszt és a Schaumburg-Lippe házirend tulajdonosa.

Felmentésekor ismét a dárdai uradalomba tért vissza és 1918 december 1-én vette át Némethóly központtal herceg Montenuovo összes uradalmainak igazgatását.

Az OMGE és a Baranyavármegyei Gazdasági Egylet ig.választmányának tagja, vármegyei törvényhatósági bizottsági tag.

krenesi és gosztonyi
† GOSZTONYI GYULA
ny. kur. bíró, kormánybiztos-
főispán.

Marcaliban 1874 szept. 25-én született. Középiskoláit Kaposvárott, jogi tanulmányait Budapesten végezte. Megyénk történetében kivételes nagy szerephez jutott, mint a felszabadulás kormánybiztos-főispánja. Tulajdonosa a Pius-rend lovagkeresztjének. 1926 augusztus 2-án bekövetkezett haláláig a város és megye keresztény társadalmi életének leghivatottabb vezére volt.

SZ. DR. ZÁNKAY CORNELIA,
a pécsi városi női felsőkereskedelmi
iskola igazgatója.

Született 1885-ben Pécsen. Középiskolai tanulmányait a pécsi ciszt. rendű főgimnáziumban, egyetemi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tud. Egyetemen végezte és ugyanott nyerte el a doktori diplomát is. A pécsi női felsőkereskedelmi iskolához 1912-ben választották meg helyettes, 1915-ben rendes tanárnak, 1913 óta az intézet igazgatója.

LINDER ERNŐ,

a „Dunántúl“ felelős szerkesztője.

Született 1886-ban a baranyamegyei Majson. — Középiskoláit Budapesten és Pécsen végezte. Második kereskedelmista korában az Ifjú Világnak volt munkatársa, az első tárcája a Budapest-ben jelent meg „Ódondászok“ címmel.

Iskolái elvégzése után jegyzői pályára lépett, majd Pestre ment és a Magyar Állam munkatársa lett. Utána szerkesztette a Katholikus Tudósítót; Nyiregyházán a Szabolcsi Hírlapot. Szerkesztőségi tagja volt a Révai Lexikonnak is. Tizenhét éve a Dunántúl szerkesztője és volt idő, mikor egyidőben három lapnak is a felelős szerkesztője volt: Dunántul-nak, Pécsi Újlap-nak és a Világháború Heti Postájá-nak.

Sokat utazott külföldön, így bejárta Afrikát, Olaszországot, Németországot stb.

Két könyve jelent meg eddig: a Malomember, regény és Várom a babámat, történetek. A pécsi újságírás legértékesebb tagja, aki hazafias meggyőződése mellett kitartott a megszállás alatt is.

LENKEI LAJOS,

a „Pécsi Napló“ főszerkesztője.

1864-ben Pécsen született. A ciszterciták gimnáziuma elvégzése után kereskedelmi pályára készült, de édesatyjának, a legrégebb pécsi hívatásos újságírónak váratlan elhunytá következtében 19 éves korában már arra kényszerült, hogy a „Fünfkirchner Zeitung“ német nyelvű hetilap szerkesztését vegye át. Ebből a lapból rövid idő alatt hetenkint kétszer megjelenő modern

150

hetilapot fejlesztett. Az első távirati hír is ebben jelent meg Pécssett először. Néhány évvel később megindította a „Pécsi Újság“ című napilapot, Perczell Béni országgyűlési képviselő főszerkesztésében. Akkor már a „Pécsi Napló“ is megjelent. Ez nem bírta a versenyt, amiért is fuzionált vele és „Pécsi Napló“ néven ezen idő óta a vidéki sajtó egyik legelterjedtebb orgánumává fejlődött.

E lapnál való munkássága csakis a kommunizmus alatt szakadt meg. Ezt a rövid néhány hónapot sem pihenésnek szánta, hanem megírta a „Negyven év Pécs életéből“ című könyvet, amelynek nagy sikere volt.

NAGY PÁL

Baranya vármegye árvaszéki elnöke.

Régi nemesi családból származik. Született 1876-ban Szentlőrincen, apja Nagy Jenő vármegyei t. főügyész, anyja sikabonyi Angyal Flóra. Iskoláit és a jogot Pécssett végezte. Mint joghallgató, résztvett a vármegyék 1896. évi milleniumi díszfelvonulásában.

Vármegyei szolgálatát mint aljegyző kezdte 1899-ben. Hamarosan szolgabíró, majd árvaszéki ülnök lett. A szomorú emlékü szerb megszállás alatt tevékeny részt vett abban, hogy a tisztviselők az idegen hatalom alatti szolgálatot megtagadták. 1920-ban a demarkációs vonalon át Sásdra ment s ott szervezte a vármegye meg nem szállott részén az árvaszéket s ott működött a felszabadulásig. 1921 augusztusában Pécssett vette át az árvaszék vezetését s azóta mint az árvaszék elnöke működik.

MAUTNER JÓZSEF,

a Baranyai Villamossági R. T. és a Nagyharsányi Ipartelepek R. T. vezérigazgatója.

Sellyén 1887 jan. 1-én született. Középiskoláit a pécsi felsőkereskedelmi iskolában végezte. 14 évig Guttman báró uradalmának adminisztrátora volt. A háborút a 19. cs. és kir. gy.-e. kötelékében küzdötte végig, 2 ízben megsebesült. Háború végén mint tartalékos hadnagy szerelt le.

A Nagyharsányi Ipartelep R. T. és a Baranyai Villamossági R. T. vezérigazgatója.

DR. GYÖRKÖS JÓZSEF,
a Szt. Erzsébet leánygimnázium igazgatója, szentszéki bíró.

1885 június 22-én a somogy-megyei Csököl községben született. Középiskoláit és egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Három évig Püspöknádasdon káplán volt, majd két évig a szt. Imre Kollégium prefektusa, tanítóképzői tanár, utána a leánygimnázium tanára és 1922 óta annak igazgatója. Szentszéki bíró, ismert pedagógiai író.

154

DR. FENICZY IGNÁC

nyug. főszolgabíró,
országgyűlési képviselő.

1873-ban született Baranyajenőn. Középiskoláit Budapesten és Kaposvárott végezte. 1894-ben avatták a budapesti egyetemen jogi doktorrá, aztán Baranya vármegye szolgálatába lépett. 1895-ben Sásdra került szolgabírónak. 1898-ban ugyanebben a minőségben Siklóson, 1903-ban Pécsváradon volt. 1905-ben Pécsre nevezik ki szolgabírónak, ahol 1908-ig marad. 1908-ban megválasztották sásdi főszolgabírónak. 1916-tól pedig Pécssett járási főbíró. 1929-ben nyugdíjaztatta magát és a sásdi kerület országgyűlési képviselőjévé választotta, 1931-ben mandátumát újból megnyerte. A szerb megszállás alatt állandó üldöztetésben volt része.

DR. VIDÁKOVICH LAJOS

vármegyei tiszti főorvos.

1874-ben született Újmoldován, Krassószörény megyében. Középiskoláit Fehértemplomban, Temesvárott és Szegeden végezte. Az egyetemet Bécsben 1899-ben végezte. A bécsi Allgemeines Krankenhaus belgyógyászati osztályán 19 hónapig volt gyakornok. 1901-től 1903-ig az Északmagyarországi Egyesített Kőszénbányák bányakórházát vezette, 1903-tól Bozovicson, majd Lugoson működött a román megszállásig. Innen a kalocsa kir. törvényszékhez került, mint törvényszéki orvos, 1922 óta Pécssett, Baranya vármegye törvényhatóságánál, mint tiszti főorvos teljesít szolgálatot. A világháborúban 1914-től, a forradalom utáni időkhöz vett részt,

mint a 4-ik huszárezred orvosfőnöke. 1915-től a szegedi tartalék, szükségirtalék és honvédcsoportkórházak parancsnoka volt, honnét a szegedi II-ik tartalékkórházzal a román harctérre ment, mint annak parancsnoka.

VITÉZ FELSZEGHY JÁNOS,

a kir. ügyészség elnöke.

Született 1879-ben Kisküküllő megye Harangláb községében. Középiskoláit a marosvásárhelyi református gimnáziumban végezte, ahol 32 évvel ezelőtt tett érettségét. Doktorátusát 28 évvel ezelőtt szerezte meg a budapesti egyetemen, azután a kolozsvári kir. törvényszékhez került joggyakornoknak, 1925 októberében került a pécsi kir. ügyészséghez.

A háborúban a kolozsvári 21-eseknél szolgált. Mint közlegény vonult be és mint hadnagy szerelt le. Erdélyből nyolc évvel ezelőtt menekülnie kellett. Részt vett a nyugatmagyarországi felkelésben. Az „Erdélyi Otthon“ elnöke.

DR. PEISZER GYULA

körorvos

Magyarbóly.

Budapesten született 1898-ban s középiskoláit ugyanott végezte. 1912-től 1916-ig mint ifjúsági atléta, Perényi néven több rekordot állított fel a rövidtávfutás, magas- és távolugrás és a súlydobásban.

1916 májusban az 51. honv. nehéz tüzérezred önkéntese lett, bejárta az orosz, román és olasz frontokat és hősi magatartásáért a kieszüst, nagyezüst vitézségi érmekkel és a Károly csapatkereszttel tüntették ki. Az ösz-

152

szemlélés mint tartalékos hadnagy szerelt le.

Háború után a budapesti egyetem orvosi fakultásának hallgatója lett és diplomáját 1924-ben szerezte. Már mint medikus, klinikai gyakorlatot folytatott s angliai tanulmányútjáról visszatérve, a pécsi szülészeti klinika tanársegédjeként működött, míg azután 1927-ben Magyarbólyon telepedett le, mint körorvos.

Allamvasúti pályaorvos, az 5-ik vándorszakasz orvosfőnöke, több egyesület tagja.

DR. HORVÁTH VIKTOR

m. kir. állami reáliskolai igazgató.

Született 1882 augusztus 27-én Szentbalázson. Középiskoláit a kaposvári állami és a csurgói Református Főgimnáziumban, egyetemi tanulmányait a kolozsvári és budapesti Tudományegyetemen végezte. Tanári oklevelet 1907-ben Kolozsvárott, államtudományi doktorátust a budapesti Tudományegyetemen szerzett. Tanári pályáját 1906-ban a pécsi állami főreáliskolában kezdte meg, azóta megszakítás nélkül ennél az isko-

lánál működik. 1920-ban az intézet igazgatója lett. 1925-ben XI. Pius pápa ösztöne a Szent Sylvester-rend lovagkeresztjét adományozta neki.

VITÉZ

BARSY JÓZSEF

ny. m. kir. honvédtábornok.

Született Budapesten 1871 január 17-én. Gimnáziumi tanulmányait a budapesti piaristáknál végezte, majd azután a katonai pályára lépve, a budapesti cs. és kir. hadapródiskola elvégzése után mint hadapród tiszthelyettes, 1890 augusztus 18-án a cs. és kir. 6-ik gyalogezredhez került. Mint hadnagy, 1893 május 1-én a cs. és kir. 52. gyalogezredben, főhadnagy 1896 november 1-én ugyanott lett. 1898 november 1-én lépett át a m. kir. budapesti 1-ső honvéd gyalogezredhez, hol 1905 november 1-én századossá lépett elő s ezzel egyidejűleg a szegedi 5. honvéd gyalogezredhez helyeztetett át. A harctérre 1914 júliusban mint önálló gyalogzászlóaljparancsnok ment ki. A harctéren 42 hónapot töltött mint gyalogzászlóalj-, gyalogezred- és csoportparancsnok. Őrnaggyá előlépett 1915 március 1-én, alezredessé 1917 február 1-én, majd ezredessé 1919 november 1-én és tábornokká 1924 július 1-én. 1925 július 1-én ment nyugdíjba. Vitézzé avatták 1925 június 21-én. Hadikitüntetései: 3. oszt. Vaskoronarend a kardokkal, Ferenc József rend lovagkeresztje, 3. oszt. katonai érdemkereszt, bronz kat. érdemérem, Károly csapatkereszt, 3. oszt. német vaskereszt stb. A Foed. Emericanum Alta-Ripa korporatiojának priorja.

153

SCHINDLER JÓZSEF,
a pécsi városi fiú felsőkereskedelmi
iskola igazgatója, c. főigazgató.

Szül. Kőrmöcsbányán 1877-ben és ott végezte a főreáliskolai tanulmányokat, melyeknek befejezése után a budapesti tud. egyetem bölcsészeti fakultását hallgatta. 1900-ban került az akkor Porges-féle felsőkereskedelmi iskolához tanárnak. 1908 óta ennek a városított iskolának rendes tanára, majd Czink Lajos igazgatónak 1911-ben bekövetkezett halála után igazgatója lett.

SÁROSI
VÁRADY GÉZA
nyugalmazott honvédezredes.

154

Ősrégi magyar nemesi családból származik. 1871-ben született, középiskoláit ugyanitt, a gazdasági akadémiát Keszthelyen végezte. Önkéntesi éve után aktivált. A világháborúban résztvett. A 18. honvéd gyalogezred kötelékében, az északi harctéren súlyosan megsebesült. 1926-ban ezredesi rangban nyugalomba vonult. Kitüntetései: III. o. kat. érdem-

kereszt a kardokkal, katonai érdemérem a vitézségi szalaggal és sebestülési érem.

Külön fejezetet érdemel a szerb megszállás alatti közérdekű szerepe. Az ő kezdeményezésére a katonai ellátatlanok számára a megyei notabilitások segélyalapot létesítettek, megalakították a katonai ellátatlanok pécsi segélyző egyesületét, amelynek Visy László volt az elnöke, ügyvezetője pedig sárosi Várady Géza. A segélyalap oly jelentős összeget hozott össze, hogy az egész megszállás alatt a pécsi ellátatlanok ebből kapták illetményüket. A finanszírozást Visnya Ernő vállalta, hazafias gesztussal. Később Váradyt a szerbek kiutasították, ekkor Filepics Tábornok folytatta az ügyek vezetését. A felszabadulás után a NyUKOSZ és Belitska honv. miniszter elismerését fejezte ki Váradynak az akció sikere felett. Elismert vadászszakértő és szakiró.

† SZULY JÁNOS
ügyvéd, kormányfőtanácsos

Néhai Szuly János, a Pécsi Ügyvédi Kamara volt nagytudású és értékes múltú elnöke, 1849 március 15-én Csábosfán született. Középiskoláit Pécsen, jogi tanulmányait részben itt, részben Budapesten végezte. 1879-ben nyitotta meg ügyvédi irodáját Pécsen és rövidesen a város legelőkelőbb ügyvédei sorába emelkedett. Kivételes tehetsége és átlagon felüli jogi tudása az Ügyvédi Kamara elnöki székébe juttatta és köz-

hasznú tevékenységéért 1923-ban a m. kir. kormányfőtanácsosi címet kapta. 1929 március 9-én halt meg és halálával pótolhatatlan űrt hagyott hátra. Irodáját fia, *dr. Szuly Jenő* ügyvéd vette át és mindenben atyja puritán példáját követi.

† STENGE FERENC
Baranya vm. v. alispánja.

1886 január 6-án született Pécsváradon. Középiskoláit és jogi tanulmányait Pécsen és részben Budapesten végezte. 1888-ban lépett a megye szolgálatába és szorgalma, valamint tehetsége révén magasba ívelő pályafutást ért el. 1909-ben választották meg Baranya vm. alispánjává és e kitüntető tisztiséget haláláig, 1924 október 1-ig páratlan tökéletességgel viselte. Nagy szerepe van a megszállás történetében. A szerbek több ízben letartóztatták és a folytonos zaklatások elől menekülni volt kénytelen. A Schaumburg-Lippe házirend, Ferenc József rend, Vaskorona-, Porosz Sasrend stb. tulajdo-

nosa. Halálával Baranya vármegye egyik legkiválóbb alispánját veszítette el.

SOMOGYI JENŐ,

a Pius-kollégium rektora.

1879-ben született Szombathelyen. Iskoláit Kőszegen, Szombathelyen és Esztergomban végezte. Mint világi papnövendék, előbb az esztergomi, majd a bécsi Pázmány-papnevelőben tanult. 1897-ben lépett a jezsuita rendbe, ahol alapos szónoklat-tani, bölcseleti és hittudományi kiképzésben részesült. Élén állott a nagyszombati és budapesti rendházaknak, majd hat éven át a rendtartományi főnök tisztjét látta el. Leginkább mint egyházi szónok működött, egy konferenciasorozata könyv alakjában is megjelent. Hat éve vezeti a pécsi Pius-kollégiumot.

NAGY ELEK,

a városi villamos- és légszesztelep igazgatója.

Született Sárközön (Szatmár megye) 1884-ben. Középiskoláit Hódmezővásárhelyen végezte, 1908-ban a budapesti műegyetemen gépészmérnöki oklevelet nyert. 1909-ben a Ganz-féle villamossági gyárhoz került mérnöki minőségben, 1912-ben az Aradhegyaljai Villamos Vasút főmérnöke lett. 1916-ban ugyanilyen minőségben Pozsonyba kerül a városi villamos vasúthoz, később ennek és a Pozsony országhatárszéli vasútnak igazgatójává nevezik ki. 1922-ben a csehek kiutasították, akkor Pécsre jött a városi villamostelephez és ezt igazgatja 1925-ben történt kinevezése óta.

155

ÖZV. P. FUTIMA SAROLTA
polgári fiúiskolai igazgató.

Született Pécsen 1867-ben.
Polgári leányiskolai tanári ok-
levelet 1885-ben szerezte meg.

Ezévben a pécsi városi pol-
gári leányiskolához választották
meg, ahol mint tanárnőt, 1924-
ben igazgatóvá nevezték ki.

BALLA ADOLF DR.
főorvos.

Szül. Kővágószőlősen 1868-
ban. Középiskoláit Pécsen vé-
gezte. A doktorátust Pesten
szerezte meg 1893-ban, aztán
a pécsi kórházhoz került,
ahol 1895-ig működött. Majd
körorvos és tb. járásorvos, később
a munkáspénztár főorvosa
lett. A háborúban a 6. gyalog-
ezred orvosfőnöke. Több tudomá-
nyos előadást tartott, így az
Erzsébet Tudományegyetemen
és az 1927. évben a vándor-
gyűlésen is. Számos értekezé-
se jelent meg orvosi lapokban.

MAZALY JÓZSEF
földbirtokos.

Született 1883-ban Szlatinán.
A gazdasági oklevelet Magyar-

óváron nyerte el. A világhábo-
rúban kezdetől fogva résztvevett
s 1917-ben szerelt le, mint tart.
főhadnagy. Herceg Montenuovo
Nándor gyulapusztái 1000 hol-
das területén gazdálkodik 1914
óta. Közismert jó gazda, aki
különösen az állattenyésztés
terén szerzett és szerez érde-
meket. Félvér lótenyésztése
messze földön híres.

FALUDI ÁDÁM

róm. kath. plébános.

1883-ban Majson született. Kö-
zépiskoláit és a teológiát Pécsen
végezte s 1905-ben szentelték pappá.
Pályájának első állomása Závod
volt, majd Bükkösdön és Hőgyészen
káplán s 1909-ben ismét Závodra
tér vissza, már mint plébános. A vi-
lágháború elején bevonult mint tart.
katonalelkész és egyideig szolgál-
atot teljesített a pécsi 19-es hon-
védgyalozrednél, később azonban
felmentették a katonai szolgálat alól.
Nagynyárádra 1918-ban nevezték
ki plébánosnak s azóta lelkes ve-
zetője és közszeretben álló lelki-
pásztor a községnek.

A helyi Római Katolikus Ol-
vasókör elnöke és több társadalmi
és kulturális egyesület tagja.

BÓZSA KÁLMÁN

ny. körjegyző.

1868-ban Sásdon született.
Középiskoláit Pécsen végezte,
majd egy évig jogot hallgatott.
1888-ban Németbólyon kezdte
meg pályáját, 1891-ben szerezte
meg jegyzői oklevelét, 1893-
ban Berkesden lett vezető jegyző,
1897-ben pedig Hercegszőlős
választotta meg körjegyzővé. Itt
1919 júliusáig szolgált, amikor

a szerb megszállás miatt elhagyta állását. 1921 augusztus 20-án Pécsvárad főjegyzője lett és 40 évi szolgálat után innen ment 1928 július 1-én nyugalomba. 1895 óta választmányi tagja a megyei törvényhatósági bizottságnak, 1929 óta érdekképviseleti választmányi tagja a köz- és a kisgyűlésnek. Számos egyesület tagja. 40 éves működése alatt községeit előrevitte a haladás útján és számos alkotás köszönheti munkásságának eredményét.

RUZSINSZKY BÉLA,
az Ipartestület v. elnöke.

1871-ben született Pécs-Rácvárosban. Gimnáziumi tanulmányai elvégzése után a műasztalos-ipart tanulta ki. 1902-ben önállósította magát. 1903-ban vetette meg alapját a pécsi ker. szoc. mozgalomnak, melynek további életében állandó élénk tevékenységet fejtett ki, mint annak főtitkára. A szerb megszállás alatt hazafias, bátor magatartásával magának sok bántódást és Pécs közönségének hálóját szerezte. — 1904-ben Pécs I. kerülete bevélasztja

a törvényhatósági bizottság tagjai közé. 1919-ben megalakult a Pécsi Iparosok Szövetsége, mely őt elnökévé választja. A pécsi Ipartestület átreformálása és az Iparosok Lapja megalapítása is az ő nevéhez fűződik. 1925-ben élénk tevékenységet fejt az iparosság országos megszervezése munkájában. Az Ipartestület Országos Szövetsége 1923-ban társelnökké és a nagyválasztmány tagjává választja, mely tisztséget 1927. évig viseli. 1931-ben az Ipartestület elnökévé választotta, de utóbb lemondott.

DR. KENGYEL ERNŐ
ügyvéd.

1878-ban született. Elemi és középiskoláit Pécsen, a jogot részint Pécsen, részint Budapesten végezte. 1904-ben ügyvédi vizsgát tett és azóta ügyvédi gyakorlatot folytat. Pécs város pótképviselője (szociáldemokrata).

LITTKÉ JENŐ
kormányfőtanácsos, Máv. ny. üzletigazgató.

1867-ben született Pécsen. A gimnázium elvégzése után egyetemre iratkozott be, ahol államtudományi államvizsgát tett. 1897-ben lépett az államvasút szolgálatába ellenőri ranggal. Ebben a minőségben eltöltött 5 év után, 1902-ben az Á. I. c. osztály vezetőjévé nevezték ki. Az igazgatóság 1913-ban, a pécsi üzletvezetőség felállításakor őt bízta meg a vezetéssel. 1925-ben, érdemei elismerésül kormányfőtanácsossá nevezték ki. 1930-ban vonult nyugalomba.

157

DR. LOVÁSZ PÁL,
az OTI pécsi ker. ügyvezetője.

Született 1896-ban. Középiskolai tanulmányai után 1923-ban a szegedi egyetemen államtudományi doktorrá avatták. A világháború alatt a temesvári 7. tüzérezred kötelékében

teljesített katonai szolgálatot. Pályáját a népjóléti minisztériumban kezdte meg, ahol 1922—1924-ig szolgált, majd az OTI budapesti központjához lépett át, ahonnan 1928-ban a pécsi kerület ügyvezetőjévé nevezték ki. 1929 óta a városi és vármegyei törvényhatósági bizottság tagja.

Hivatali működésén kívül az irodalomnak szenteli idejét és jelentős eredményeket ért el. Irodalmi működésének legszebb elismerése, hogy a most alakult Janus Pannonius Társaság titkárává választotta.

DR. GOBBI GYULA,
a „Pécsi Állami Gyermekmenhely“ igazgató-főorvosa.

1874. február 16-án Budapesten született. Középiskolai és orvostudományegyetemi tanulmányait Budapesten végezte

el. 1904 október hó 1-én lépett be a magyar állami gyermekvédelmi intézményhez, mint a budapesti gyermekmenhely másodorvosa. 1904 április 27-én kapott megbízást az új pécsi gyermekmenhely vezetésére igazgató-főorvosi minőségben.

DR. LUDWIG FERENC
ny. városi tiszti főorvos.

Született 1855-ben Pécsen. Főgimnáziumi tanulmányainak elvégzése után a bécsi egyetemre került, ahol 1881-ben orvosdoktorrá avatták. Tanulmányai végeztével Pécsen telepedett le. Egyike a legrégebb betegpénztári orvosoknak. 1882 óta működik Pécsen. 1894-ben városi kerületi orvossá nevezték ki. 1919-ben mint v. tiszti főorvos vonult nyugalomba.

SCHIPPERT JÁNOS
községi főjegyző.

Tolnán született 1872-ben. Középiskoláit, a felső kereskedelmi iskolát Pécsen végezte s ugyanott tette le 1893-ban a jegyzői vizsgát. Előbb Magyarbólyon gyakornokoskodott, majd segédjegyző volt Hercegszőlősen, Pélmonostoron, Versenden és Nemetbólyban. 1900-ban Ráctöttös, majd 1905-ben Beremend vezetője lett. A szerbek passzív rezisztenciája folytán felfüggesztették állásától s azt csak a magyar csapatok bevonulása után foglalta el ismét.

Nemetbóly főjegyzőjévé 1924-ben választották meg s azóta lelkes munkával fáradozik a község továbbfejlesztésén.

158

SCHNEIDER JÓZSEF,

a Németbolyi Kölcsönös Segélyző
Egylet igazgatója.

1867-ben született Németbolyban. 26 éves korában már választott tagja a törvényhatóságnak és lelkes előharcosa községsé fejlesztésének s annak egyideig bírója is. Az ő kezdeményezésére létesült a gőzmalom, ő alapította a Tejszövetkezetet s egyike az új óvoda kezdeményezőinek.

A kath. hitélet terén is szerepet visz. Több ízben világi elnöke a hitközségnek és iskolaszéki tag, az 1912-ben tartott kath. nagygyűlésen pedig mint szónok vesz részt. Majd a politikára is ráterelődik figyelme. Több közgazdasági és politikai cikket írt s főképpen sokat foglalkozik a nemzetiségi kérdésekkel, melyekben a pángermánokkal szemben a legintrazigensebb magyar nemzeti álláspont harcosa. Legutóbb a világi kerületben Bleyer Jakab csak nagy erőfeszítéssel tudta legyőzni.

A Németbolyi Kölcsönös Segélyző Egyletnek 37 év előtt lett igazgatósági tagja, majd másodigazgatója és 14 év óta annak igazgatója.

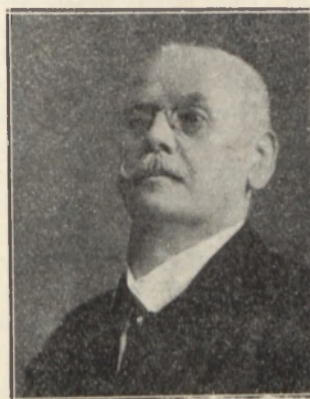
A háborút követő szerb megszállás alatt sok üldöztetés érte a szerbek részéről hazafiás, magyar magatartása miatt s a magyar csapatok élén bevonuló Horthy kormányzót ő üdvözölte a község nevében magyarul.

DR. JÜNGLING KÁLMÁN

klinikai főorvos.

Kaposvárott született 1887-ben. A gimnáziumot Kaposvárott, az egyetemet Budapesten végezte.

1919-ben orvosdoktorrá avatták. Gyakorló éve után Pécsre, az elmeorvóintézetbe került, ahol 1919-től az egyetem Pécsre kerüléséig mint vezető főorvos működött. Résztvett a háborúban, mint ezredorvos működött, kétszer megsebesült. Harctéri érdemei elismeréséül megkapta a Ferenc József-rendet, két Signum Laudist, koronás érdemkeresztet stb.

DR. NICK LAJOS
ny. v. t. főügyész.

1858-ban Pécsen született és itt végezte a középiskolát és a jogot. Doktorátust 1886-ban, ügyvédi vizsgát 1887-ben Budapesten tett. 1889-ben lett városi ügyész, 1907-ben városi tiszti főügyész és 1930 január 1-én vonult nyugalomba. Munkásságával hálára kötelezte a várost és jelenleg a társadalmi életben játszik szerepet.

BOLGÁR TIVADAR

vezérigazgató.

Pécsen született 1872 január hó 10-én. Iskoláit Pécsen az állami főreáliskolán, Budapesten a kir. keresk. akadémián

159

végezte. Ezt követően az Általános Osztr. Légszesztársulat pécsi légszeszgyárában, majd Molnár Mihály áruügynökségében és a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank budapesti központjában gyakornokoskodott, ahonnan 1891-ben a Pécsi Kölcsönös Segélyező Egyletbe került, 1910-ben pedig az ebből alakult Pécsi Kereskedelmi és Iparbank Rt. szolgálatába lépett. Előbbinek 1916, utóbbinak 1917 óta vezérigazgatója.

Nagy elfoglaltsága dacára társadalmi, irodalmi és közgazdasági téren is értékes munkásságot fejtett ki. Állandóan munkatársa a helyi lapoknak. Közgazdasági téren az ő érdeme a Mezőgazdasági Sörgyár és Malátagyár Rt., a most Baranyai Agráripár Rt. cég alatt működő nagy iparvállalat 1908-ban történt megalakulása, valamint nagy része van a Fűszerkereskedők Árúforgalmi Rt., a Pécsi Szőlősgazdák Rt. és a Szállítmányozási és Kereskedelmi Rt. létesülésében is.

DR. JAKAB BÉLA

pápai kamarás, tanítóképezdei igazgató.

Született 1876-ban Püspök-nádasdon. Középiskolai tanulmányait Pécsen végezte, a doktorátust Budapesten szerezte meg. 1899-ben szentelték pappá, majd Hettyey püspök mellett maradt egész a tanítóképző tanárává való kinevezéséig. Később igazgatója lett a Női Tanítóképzőnek és a Leánygimnáziumnak. 1922-ben a Fiú Tanítóképző igazgatója lett, ahol a mai napig is működik. Nevéhez fűződik a hét éve fenn-

álló internátus megalapítása. Teológiai tanár, a Leányképző püspöki biztosa.

JUSTUS VLADIMIR,

a „Baranyai Gazdák Részvénytársaság“ igazgatója.

Született Slebida-puszt. 1874-ben. A pécsi kereskedelmi iskola elvégzése és egyéves önkénteskedése után 1895-től kezdve a 2000 holdas zalalövői birtokon kezdetben mint segédtsízt, később 1898-tól, mint önállóan rendelkező tiszt, teljesített szolgálatot. 1913-ban ezen állástól megvált és elvállalta — mint cégtárs, beltág, — az újonnan létesített „Baranya vármegyei Gazdasági Egyesület Árúosztálya m. b. t.“ szervezését és vezetését. Tagja Pécs szab. kir. város törvényhatóságának.

SIMON JÁNOS,

a siklói kerület országgyűlési képviselője, a Magyar Kisgazdapárt ügyv. alelnöke, a vm. törvényhatósági bizottság stb. tagja.

A magyar kisgazdamozgalomnak kevés lelkesebb, tetterős és tehetségesebb vezére van, mint a siklói kerület országgyűlési képviselője.

Simon János a legnehezebb és legválságosabb időkben, súlyos megpróbáltatások közepette lett a siklói kerület országgyűlési képviselője és mint ilyen, óriási érdemeket szerzett. Egy kerület haldokló életébe új vérkeringést hozni, a rombolás és széthúzás szelleme helyett a lelkeket az építés munkájának ritmusára meghódítani, olyan feladat, ami egész embert követel. Egész férfit, aki hitével,

160

becsületével és tehetségével maradéktalanul álljon az eszme szolgálatában.

Simon János ilyen egész ember és ezért bizalommal tekinthetünk további építő munkásságára.

Nagyharsányon, 1880. évben született. Iskolai tanulmányait szülőfalujában és Németbólyon végezte. Ezután a gazdálkodói pályára lépett és kisbirtokát olyan mintagazdasággá fejlesz-

tette, amely megyszerte híres. Már kora ifjúságától kezdve tevékenyen részt vett a község politikai életében és így már 16 éves korában a polgári olvasókör jegyzője lett.

A háború kitörésekor ő is kivette részét a megpróbáltatásokból és a 19. honvédgyalozezred kötelékében közel harminc hónapi frontszolgálatot teljesített.

Fontos és örökké emlékeztető szerepe volt a szerb megszállás alatt, amikor ő szervezte meg a kisgazdapártot. (Ennek hazafias ténykedését lásd: „A szerb megszállás és a kisgazdapárt” c. fejezetet.) Hazafias magatartása miatt a megszálló

csapatok részéről folytonos üldöztetéseknek volt kitéve, fiát elhurcolták és vagyoniilag is jelentékeny kárt szenvedett. — Egyik vezetője volt 1921-ben a Belgrádban deputáló 14-es küldöttségnek, amely a törvénytelen Linder-rezsim ellen tiltakozott. Ezért őneki Patacsy Dénes, Muszti István és dr. Michalics Mihály előtt Baranya vármegye közgyűlése is kifejezte háláját.

A felszabadulás után, 1921 augusztus 22-én a vármegyei és a kisgazdapárt, mint nagyatádi Szabó István követőjét és személyes barátját, a siklói kerület képviselőjének jelölte, mely választás 4 ellenjelölttel szemben fényes és megérdemelt győzelmével végződött. Azóta három ízben is őt választotta képviselőjéül a siklói kerület.

Ügyvezető alelnöke a vm. kisgazdapártnak, református presbiter, a várm. törvényhatósági bizottság, a közs. képviselőtestület, a várm. gazdasági egyesület, a mohácsi magyar-lengyel bizottság és számos egyéb társadalmi alakulat tagja. A 69 év óta fennálló nagyharsányi polgári olvasókör örökös disz-elelnöke.

BÁRÓ

BIEDERMANN REZSŐ

nagybirtokos.

1855 szeptember 6-án született Badenben. Tanulmányait Wienben és Magyaróvárott végezte. A 8. huszárezrednél teljesített katonai szolgálatot, majd birtokának ügyeit vezeti. A megyei törvényhatóságnak 45 éve tagja. Megyénk egyik leggazdagabb és egyúttal legjótékonyabb földbirtokosa.

161

BÁRÓ
BIEDERMANN IMRE,
országgyűlési képviselő.

Született 1894 okt. 2-án Ab-
báziában, tanulmányait a pécsi
cisz. főgimnáziumban és a
darmstadti elektrotechnikai fő-
iskolán fejezte be. 1914-ben
bevonult a 6. huszárezredhez

és az orosz fronton küzdött.
Tart. főhadnagy. Kitüntetései:
III. o. kat. érdemkereszt, ezüst
és bronz Sygnum Laudis, II. o.
ezüst érem, bronz vit. érem,
Károly csk. 1929 óta tagja a
megyei törvényhatóságnak. 1931
júniusában a szigetvári kerület
országgyűlési képviselőjévé vá-
lasztotta.

FÜRST GYULA
ker. tanácsos.

Pécsett született 1869-ben.
A pécsi főreáliskolában 1888-
ban tett érettségét. Jogi tanul-
mányait a budapesti Tudomány
Egyetemen, részben külföldön
végezte, majd 1901-ben átvette
atyjának Pécsett évtizedek óta
fennálló szállírási üzletét. A
szerb megszállás alatt egyike

volt annak a hat pécsi polgár-
nak, kik vállalták a szerzőséget
„Pécs magyar és magyar fog
maradni“ proklamációért. Ezért
a szerb hadbírótság elé került,
mely azonban felmentette tár-
saival együtt. A megszállás után
volt vállalatát a Pécsi Keres-
kedelmi és Iparbank részvény-
társasággá alakította át s jelen-
leg ennek igazgatója.

1916-ban Károly király kir.
kereskedelmi tanácsosnak ne-
vezte ki. 1905 óta választott
tagja a városi törvényhatóság-
nak, melynek bizottságaiban in-
tenzív munkát fejt ki. 1918-ban
megalapította a pécsi Kereske-
dők Testületét, melynek azóta is
elnöke.

KOSZITS KAMILL

Baranyavármegye nyug. alispánja.

Született 1860-ban. Atyja Pécsett
jeles ügyvéd. Középiskoláit és a
jogot Pécsett végezte. 1883-ik
évben Baranya vármegye szolgál-
latába lépett, hol 1886-ban al-
jegyző, 1894-ben vármegyei fő-
jegyző lett, majd 1901-ik évben alis-
pánná választott, mely minőségben
1909 végén történt nyugdíjazásáig

162

szolgált. 1905. évben III. oszt. vas-koronarenddel lett kitüntetve, tulajdonosa egyben a német koronarend II. oszt. keresztjének és a Schaumburg-Lippe házirendje II. oszt. keresztjének, valamint a katonai és polgári jubileumi emlékéremnek. A város társadalmi életében élénk részt vesz; a Tűzoltó Szövetség elnöke, a Casinó alelnöke, a Múzeum-Egyesület ügyvezető alelnöke.

HAMERLI JÓZSEF

kereskedelmi tanácsos,
a Pécsi Kereskedők Testülete elnöke.

Pécsen, 1878. január 31-én régi pécsi patricius családból született. Középiskoláit itt végezte, majd a 44. gy. e.-nél 1 évig önkéntes volt és tiszti vizsgát tett. 1894-ben kezdte pályáját, 1896-ban lépett be a Matros János céghez, 1907-ig pedig Auber Gyulával társas viszonyban vezette a céget, azóta önálló. A mozgósításkor a 19. honv. gyalogezredhez vonult be, majd, mint tart. főhadnagy, felmentették. 1915-ben nevezték ki ker. tanácsossá. A Kereskedők testületének a megszállás óta elnöke, a Pécs Baranyai

Közp. Takp. Rt. alelnöke és számos vállalat ig. tagja. Sokat szereplő tagja a th. bizottságnak és több helyi egyesületnek.

MAXON OSZKÁR,

ny. m. kir. tábornok.

1875-ben Komáromban született. Tanulmányait a Theresiai Katonai Akadémián Bécsújhegyen végezte. Katonai pályáját 1895-ben a 16. cs. és kir. huszárezrednél kezdte. 1914-ben, mint vezérkari alezredes, a 4. lovassági hadosztály vezérkari főnöke volt. Egy nagy lovasütöközetben egy kardvágástól és két szúrástól sebesült meg. Később a 2., majd a 27. hadtesparancsnokság vezérkarában szolgált és résztvett a kárpáti harcokban is Lemberg felszabadításában és számos más offenzívában. Az összeomlás után a honvédelminisztériumban, majd a pécsi dandárparancsnokságon szolgált. 1924 májusában véglegesen nyugalomba vonult és Pécsen telepedett le. A Lipótrend lovagkeresztje, III. o. katonai érdemrend tulajdonosa a hadiékítményekkel és kardokkal.

DR. GÜNTHER MIHÁLY,
a Pécsi Kereskedelmi és Iparkamara
főtitkára.

Született 1870-ben Győrben.
Középiskoláit Győrött, egyetemi
tanulmányait Budapesten és
Kolozsvárott végezte. 1895-ben

doktorrá avatták, majd a győri
ker. betegsegélyző pénztár tit-
kára lett. 1899-ben került Pécsre,
mint kamarai fogalmazó, 1913-
ban a kamara vezető titkára
lett. Közel húsz esztendő pécsi
működése alatt osztatlan nép-
szerűségnek örvend.

ÁBRAHÁM GYULA,
a Pécs-egyházmegyei Takarékpénztár
vezérigazgatója.

Mucsi községben született
1873-ban. A kereskedelmi el-
végzése után 1891-ben a Si-
montornyai Takarékhöz került,
mint gyakornok. 1892-ben, tehát
alig 20 éves korában, már a
Pincehely-Göbrői Takaréknél fő-
főkönyvelője. Ebben a minő-
ségben tizenhárom és fél évet
töltött. 1906-ban Tolnára került
a Tolnavidéki Takarékpénztár-
hoz mint főkönyvelő; 1907-ben
a takaréknél igazgatója lett. 1918-

ban került Pécsre, az egyház-
megyei Takarékhöz, ahol elő-
ször igazgatóvá, 1920-ban ve-

zérigazgatóvá nevezték ki. XI.
Pius pápa „Pro Ecclesiae et
Pontifice“ érdemkereszttel tün-
tette ki.

TEDESCO VIKTOR,
a Pécs-Baranyai Központi Takaréknél
R. T. vezérigazgatója.

1867-ben, Budapesten szü-
letett. Középiskoláit elvégzése
után a Belvárosi Takarékpénz-
tárhoz lépett be, amelynek 16
éven át igazgatósági titkára
volt. Onnan Pécsre jött, mint
a Pécs-Baranyai Központi Ta-
karékpénztár vezérigazgatója.
Tagja a városi törvényhatósági
bizottságnak. Pécsi működése
alatt az egész városban nagy
népszerűségre tett szert és a
közgazdasági élet egyik vezető
egyénisége.

DUSBABA VILMOS,
a „Dunántúli Bank R. T.“ vezér-
igazgatója.

1874-ben Lippán született.
A kereskedelmi akadémia el-
végzése után aktiv tiszt lett.

164

Közben elvégezte a bécsújhelyi vívóakadémiát és vívóoklevelet nyert és több külföldi vívóversenyen vett részt sikerrel. Kilépve a hadseregből az „Aradi Ipar és Népbank“ igazgatójának választották. E pozícióját húsz éven át tartotta meg. Onnan a 80 éve fennálló „Miskolci Takarékpénztár“ hívta meg vezérigazgatói székébe. Később pedig a Pesti Hazai Takarékpénztár felszólítására elvállalta a „Dunántúli Bank R. T.“ megalapítását, amelynek azóta vezérigazgatója. Számos katonai kitüntetés tulajdonosa.

DR. MONT. H. C.
JICINSKY JAROSLAV

okl. bányamérnök,
m. kir. bányügyi főtanácsos,
a DGHT pécsi szénbányáinak
igazgatója.

1870-ben Polnisch-Ostrauban született, atyja, Jičinsky Vilmos, a Witkowitz Steinkohlengruben közp. igazgatója volt, anyja, csíkszentmihályi Schreiber Laura pedig a gyulafehérvári pénzverde egykori főnökének leánya s így

Jičinsky anyai ágon magyar származású.

A bányászati és kohászati főiskolát Leobenben végezte s mint önkéntes, a vasút és távíró ezrednél szolgált. Bányászati gyakorlatát a Witkowitz Steinkohlengruben R. T.-nál 1892-ben kezdte meg, mely társaságnak szolgálatából, mint a polnisch-ostraui Terézia-akna üzemvezetője, 1901-ben kilépett és a Rossitzer Bergbaugesellschaft-hoz került mint a rossitzi szénbányák és vasművek igazgatója.

Itt Jičinskyre az a nehéz feladat hárult, hogy a rossitzi kerület elavult és életképtelen bányaműveit jövedelmezővé tegye, ami neki, az egész kerület gyökeres átalakítása révén, tökéletesen sikerült. Az ő kezdeményezésére létesült Oslavban a hatalmas villanytelep, mely jelenleg nemcsak Brünn városát, hanem egész Morvaországnak nagy részét látja el villamos árammal. Ezen villanytelep üzeménél a rossitzi bányakerület déli részének silányabb szénfajtáit is gazdaságosabban használhatják fel, minek következtében a már felhagyott Kuklaakna újból üzembe került. Jičinsky ezen aknát egészen újonnan és pedig 3 millió métermázsa évi termelésre rendezte be és itt létesítette Középeurópa első vasbeton-aknatornyát, az akna felett elhelyezett szállítógépekkel. A rossitzi kerület többi bányáit is fokozatosan el látta a legújabb gépészeti berendezésekkel, míg a porszén gazdaságosabb kihasználására a Simson-aknánál egy koksgyárat létesített.

Jičinsky egyidejűleg tevéke-

165

nyen résztvett a bécsi sújtólégvizsgálóbizottság munkásságában s egyúttal az általa felállított kísérleti táróban beható és értékes kísérleteket végzett különösen a szénpornak bányarobbanások esetén való magartására nézve. Azonfelül közreműködött a pribrami bányászati és kohászati főiskolán mint vizsgabiztos, valamint a bécsi ipari tanács tagjaként. Eredményes tevékenységének elismeréséül 1913-ban bányatanácsossá nevezték ki.

Időközben az Első Dunagőzhajózási Társaság megbízta Jičinskyt, mint bányászati szakértőjét, pécsi bányaművei korszerűsítési tervezetének kidolgozásával és amikor ezen társág 1913-ban az előterjesztett tervezet keresztülvitelét ugyancsak rábizta, akkor átvette a pécsi bányagazgatóság vezetését. Nagyszabású tervezetéhez képest Jičinsky egyesítette a Pécsen működő kisebb, elavult és teljesítőképességének határán levő 7 bányaművet 3 korszerű és nagyteljesítményű szállítóaknává és kialakította ezen telepeket úgy föld alatt, mint a külszínen korszerű berendezésekkel.

A rendkívül kedvezőtlen viszonyok ellenére, melyeket a háború, az ellenséges megszállás és a háború utáni idő hozott magával, létesült itten céltudatos vezetése alatt a szabolcsi kerületben a Szent István-akna és a pécsi kerületben a gróf Széchenyi István-akna, egy-egy 40 m magas vasbetonból készült szállítótoronnyal, 2—2 a toronyban elhelyezett szállító géppel, 5—5 millió métermázsas évi szállítóképességre. A vasasi

Thommen-aknát pedig 2.5 millió métermázsas évi szállításra teljesen korszerűen átalakította. A szükséges egyéb gépházakon és műhelyeken kívül az új aknákkal kapcsolatosan nagyszerű aknaházakat épített fel, melyeket úgy üzemeltet, mint jóléti szempontból a legkorszerűbb berendezésekkel szerelt fel. A gyakori sújtólégkitörések okozta üzemveszély csökkentése céljából átépítette a régi szállítóaknákat szellőző aknákká és a szellőztetést még fokozta új nagy keresztmetszetű légaknák létesítésével. Minden bányában gazdaságos géperejű fejtési módszereket vezetett be, nemkülönben a földalatti szállítást is mindenütt mechanizálta.

A termelvény külszíni kezelésére az új aknáknál egyenként 25.000 métermázsas befogadóképességű vasbetontartányokat állított fel önműködő be- és kirakószerkezetekkel, mely rakodóberendezéseket vilamos mozdonyokkal vontatott, ugyancsak önműködően ömlesztő Talbot-vonatok és rendes nyomtávolságú szárnyvonalak útján kötött össze a Pécsújhegyen egyidejűleg létesített központi szénelőkészítő teleppel, mely durvaszén-, Rheoaproszén- és iszapmosó berendezésből áll és óránként együttevén 2400 métermázsát képes teljesíteni. A szénelőkészítő teleppel kapcsolatosan felépült továbbá egy brikett- és bulettgyár, 150 métermázsas egyenkénti és óránkénti teljesítménnyel.

Az új létesítmények erőszükségletének ellátására ugyancsak Pécsújhegyen nagyszabású áramfejlesztő telepet épített 3,

166

együttvéve 20.000 kW-os turboaggregatummal, mely telep nemcsak az összes bányüzemet, hanem Pécs szab. kir. várost, valamint Baranya és Somogy vármegyének nagy részét is ellátja árammal.

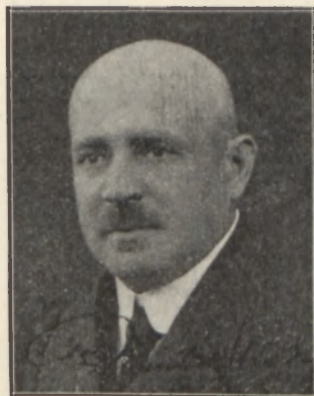
Azonkívül Jičinsky vezetése alatt a pécsi bányaterületen pompás munkás- és tisztviselőtelepek, valamint legényotthonok is létesültek, melyek mind korszerű egészségügyi és kényelmi berendezésekkel vannak ellátva, úgy hogy fáradhatatlan tevékenysége alatt az összes pécsi bányatelepek képe gyökeresen megváltozott és azok most kiváló tehetséggel megáldott újjáalakítójuk műszaki tudásának, gazdasági felkészültségének és szép iránti érzésének legbeszédesebb hírnökei.

Nagy elfoglaltsága ellenére Jičinsky igen gyakran jár tanulmányúttakra, melyeknek bő eredményét nemcsak saját üzemében gyakorlatilag, hanem irodalmi téren tudományosan is hasznosítja, amiről éleslátással megírt számos szakközleménye tanuskodik. Az általa szerkesztett „Katechismus der Grubenwetterführung“, mely rövid idő alatt több kiadást ért el és amelyet még francia nyelvre is lefordítottak, úgyszólván minden bányatechnikusként segédkönyveként szerepel, a sújtólég és szénpor leküzdésére vonatkozó beható és értékes tanulmányai pedig tudományos kutforrásul szolgálnak. Közismeretek még nagyszámú, a szénbányászat minden ágára vonatkozó szakvéleményei, amelyek különösen alaposágukkal és tárgyilagosságukkal tűnnek ki.

Tudományos téren folytatott

eredményes tevékenységének elismeréseként 1923-ban a prabrami bányászati és kohászati főiskola tiszteletbeli doktorrá avatta, 1928-ban pedig a hazai szénbányászat terén kifejtett eredményes és értékes szolgálatai elismerésül a Kormányzó a magy. kir. bányügyi főtanácsosi cím adományozásával tüntette ki.

Dr. Jičinsky Jaroslavnak ez év végével bekövetkező távozása a pécsi szénbányák vezetésétől érzékeny vesztesége nemcsak a pécsvidéki, hanem az egész hazai szénbányászatnak is. Gazdag tudásának és szinte kimeríthetetlen alkotó erejének visszamaradó emlékei megőrkítik nevét a magyar szénbányászat történetében.

BLASCSEK ALADÁR

okl. bányamérnök, m. kir. bányatanácsos, az Első Dunagőzhajózási Társaság pécsvidéki bányaműveinek bányagazgató helyettese.

Született 1876-ban Körmenten (Vas megye). Iskoláit Kőszegen és Sopronban végezte, ahol katonai szolgálatának is eleget téve, Sel-

167

mecbányán a bányamérnöki főiskolát végezte el. 1898. okt. 1-én a Salgótarjáni Kőszénbánya R. T. szolgálatába lépett és 1901-ig a salgótarjáni, majd 1904-ig annak petrozsényi központi mérnökségét vezette, 1904-től 1918 novemberéig mint bányai igazgatóhelyettes, üzemfőnöki minőségben működött. A háború alatt a román betörés alkalmával a zsilvölgyi bányák védelmére hadbavonult és azok visszafoglalásáig a tűzvonalban volt, amiért a román megszállás elől nyugdíjaztatását kérte és visszatért a Dunántúlra, ahol egy évig a Széniparegyesület ajkacsingervölgyi bányáinál mint bányai igazgató, az után 4¹/₂ évig a Magyar Általános Kőszénbánya R. T. tatabányai üzeménél mint bányai igazgató-helyettes, 1924 augusztus óta pedig a pécsi bányai igazgató helyettese.

OROSZI
BÁLVANYI ENDRE
DGHT igazgató, ny. tábornok.
Csakova községben 1882-ben született. A bécsújhelyi Mária Terézia katonai akadémia elvégzése után 1903-ban, mint felavatott gyalogostiszt, a kecs-

kecskeméti közös gy.-ezredhez osztották be. Később Szarajevóban, Budapesten, majd a bécsi hadiiskolában, Kassán, ismét Budapesten és a háború kitörésekor Bécsben szolgált. Ekkor a 2. hadseregparancsnoksággal Szerbiába vonult, innen az orosz harctérre vonult. Később a hadsereg főparancsnoksághoz osztották be, különféle vezérkari beosztásban. Végül a francia harcokban is résztvett. 1917-ben, mint vezérkari őrnagy, a temesvári 34. hadosztály vezérkari főnöke lett és résztvett az ukrainai megszállásban, majd a piavei harcokban. Itt egész hadosztállyal olasz hadifogságba esett. 1919 novemberében szabadult ki a fogságból, majd a nemzeti hadsereg fővezérségénél szolgált tovább. Innen a honvédelmi minisztériumba került, ahonnan 1922 márciusában saját kérelmére nyugalmába vonult. Pécsre a honvédelmi miniszter, Belitska altábornagy képviselőjében a felszabaduláskor jött. Kiténtetése: III. osz. vaskoronarend a kardokkal és hadiékítményekkel, III. o. katonai érdemkereszt, 2 Sygnum Laudis, I. o. német vaskereszt, török vasfélhold és bolgár tisztí vitézségi kereszt.

Nyugalombavonulása után került a DGHT-hoz, amelynek jelenleg h. igazgatója.

A kormányzó 10 éves jubileuma alkalmával Őfőméltósága a tábornoki címmel tüntette ki.

KAMILLI KÁROLY
ny. őrnagy, DGHT felügyelő.

Segesváron 1883-ban született. Középiskoláit és katonai

168

iskoláit Nagyszébenben végezte. 1903-ban a pécsi házirendhez vonult be, ahol mint tanár működött. A mozgósítás után a szerb harctérre került, ahol tífuszt és súlyos sebestülést

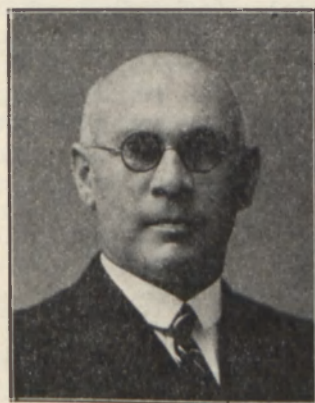
kapott. Felgyógyulása után a hadügyminisztériumban szolgált, ahonnan I. Ferenc J. bécsi kabinetirodájába osztották be. Itt működött, később Károly király alatt is az összeomlásig. Utána a Ludovika Akadémia tanára lett, ekkor a vörösök, mint ellenforradalmárt letartóztatták és a Margit-körúti katonai fogházból hetek után, csak Romanelli ezredes közbelépésére szabadulhatott. Később a románok elől Pécsre szökött, ahol 1919 november 1-én a DGHT szolgálatába lépett, ahol azóta mint felügyelő, a gazd. hivatalt vezeti. A megszállás alatt a pécsi kommunista cselék egy ízben inzultálta. A felszabaduláskor, mint a lovasbandérium vezetője, üdvözölte a kormányzót. Ismert vívó és díjnyertes úrlovas. Kitüntetései: Sygnum Laudis, katonai érdemkereszt, Ferenc József lovagkereszt.

SZENTKIRÁLYI ÖDÖN

okl. mérnök,
DGHT főfelügyelő, a pécsi bányagazgatóság építési osztályának vezetője.

Született 1879-ben Sopronnyéken. Közép- és főiskolai tanulmányait Wienben végezte és az ott szerzett mérnöki oklevelét a budapesti József-műegyetem honosította.

Pályafutását 1900-ban a nagy alpesi vasútvonalak építkezéseinek kezdte, ahol az osztrák vasútiügyi minisztérium szolgálatában az úgynevezett Tauern-vasútak karawanki és wocheini vonalainak nyomjelzésénél és építésénél működött közre. 1905-ben az Ált. Osztr. Építő R. T. meran-malsi vasútépítéséhez került s ott soknemű egyéb mérnöki tevékenysége mellett főleg a merani pályaudvar és az Etsch-híd építését, továbbá a 600 m h. marlingi forduló alagút kitérését és építését vezette, valamint Meran

városnak az új vasútvonal által érintett részeit rendezte.

Az alpesi vasútvonalak kiépítésének befejezése után 1907-ben a m. kir. államvasutak

169

szolgálatába lépett s a kereskedelmi minisztérium megbízásából a fogaras-brassói vasút fogarasi építő kirendeltségét vezette, mikoris a nevezetes újsinkai vasbetonviaduktok építésénél tevékenykedett, mely 60 m, illetőleg 36 m nyílású hidak nemcsak nálunk, de az egész világon is az első nagyszabású vasbetonhidak közé tartoznak. Ezen vasútvonal elkészültével a MÁV igazgatóság építési főosztályában különféle tervezési munkálatokkal foglalkozott s kezdeményezésére épültek egyebek között a nagyobb vontatótelepeken tervezete szerint, a mozdonyoknak szénnel való gazdaságos és gyors felszerelése céljából a salaktisztító berendezésekkel és vizdarukkal kapcsolatos, villamos felvonókkal ellátott vasbetonemelvények, melyek még ma is előnyösen vannak használatban.

A Grünwald és Schiffer építési vállalat meghívására 1912-ben a MÁV kötelékéből kilépve, tevékeny részt vett az ogulin-országhatárszéli (dalmáciai) vasútvonal építésében, ahol a Kapella-hegyi nyílt vonalszakasz, valamint annak alagútjainak kitzési és építési munkálatait vezette s így Nagymagyarországnak leghosszabb ($2\frac{1}{2}$ km hosszú) sinaci alagútja is vezetése alatt létesült.

1919-ben az Első Dunagőzhajózási Társaság szolgálatába lépett s mint bányaigazgatóságának építési főnöke, 1920 óta Pécsen működik, ahol eddig a bányaművek korszerű átalakításával és központosításával kapcsolatos nagyszabású magas- és mélyépítkezéseket vezette.

Bőséges és sokoldalú gyakor-

lati tapasztalatait tudományosan is érvényesíti azáltal, hogy a magyar és német szakfolyóiratokban élénk irodalmi tevékenységet fejt ki oly sikerrel, hogy még a németek legújabb bányászati tankönyvében is találkozunk e magyar mérnök nevével.

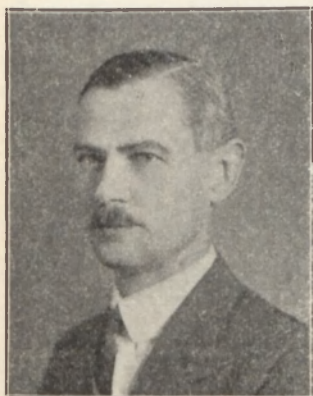
OZANICH GYULA

DGHT. bányafőfelügyelő, a pécsi bányakerület főnöke.

Temesvárott született 1887-ben, ahol a főreáliskolában érettségi bizonyítványt szerzett; majd Selmecbányára, a bányászati és erdészeti főiskolára került. 1908/9-ben Klosterneuburgban hidászönkéntes volt, ahonnan az autósztaghoz helyezték át. 1909-ben mint bányasegéd-mérnök kapott állást a DGHT-nál; 1911-ben letette az államvizsgát és bányamérnöki oklevelet szerzett. A háborúban mint autósztagparancsnok, főhadnagyi rangot ért el. Leszerelése után, mint bányafőmérnök Szabolcsen működik és 1920-ban átvette a pécsi bányakerület vezetését, amely állásban jelenleg mint bányafőfelügyelő működik.

170

A szerb megszállás alatt résztvett a polgárőrség megszervezésében és a „fehérekkel“ összeköttetésben állott. A szerbek kétszer letartóztatták, de a bányagazgatóság és az angol kiküldött gyors beavatkozása folytán bántódás nem érte.

CZIBULKA VILMOS
DGHT gépészeti főfelügyelő.

Született Bokabányán 1885-ben. Kőrmöcbányán érettségizett, majd a kir. József Műegyetemen gépészmérnöki oklevelet nyert 1907-ben. Önkéntesi éve után 2 évig a Pozsonyi Elektrotechnikai Szakiskola tanára volt, majd 1910-ben a DGHT kötelékébe lépett. 1914-ben bevonult a cattarói öböl bejáratánál levő csapattesthez, ahol 1918 januárig szolgált, amikor mint tart. tűzérőhadnagy szerelt le. 1919-óta a gépészeti osztály vezetője, 1928 óta főfelügyelő.

GÄRTNER KÁROLY
ny. DGHT főfelügyelő,
építész.

Született Steierlakon, 1861-ben. Középiskoláit Kecskeméten végezte, majd az építőipari pá-

lyára lépett és képesítését Pécsen szerezte meg. 1884-ben lépett a DGHT szolgálatába és 1908 óta az építési osztály főnöke volt. E tisztségében 1920-ban, 31 évi szolgálat után vonult nyugalomba.

HEINDL GÉZA
DGHT főfelügyelő

Született Pécsen 1876-ban. Középiskolái után Selmecbányán 1898-ban bányamérnöki diplomát nyert. Azóta áll a DGHT szolgálatában. 1920 óta a pécsi központnál teljesít szolgálatot. 10 éven át volt tb. bizottsági tag.

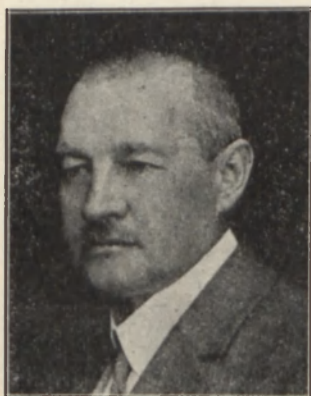
KRAFFT JÁNOS
DGHT főfelügyelő.

Született Barcarozsnyón 1876-ban. Középiskoláit Brassón és Kolozsvárott végezte, majd az ottani egyetemen gyógyszerészi oklevelet, Karlschruheban pedig vegyészmérnöki diplomát szerzett. Ugyanott, mint műegyetemi asszisztens kezdte pályáját, majd 1904-ben a DGHT szerződött. Azóta a pécsbányai vegyészeti laboratórium vezetője. A pécsi ág. ev. egyházköztség volt pénztárnoka.

171

MOTICKA JÓZSEF
DGHT központi felügyelő.

Született Vasasbányatelepen 1879-ben. Középiskoláit Pécsen végezte, majd a műegyetemen gépészmérnöki oklevelet nyert. 1902-ben, mint egyéves önkén-

tes, a haditengerészethez vonult be. 1903 október 15-én a DGHT-hoz lépett be, előbb Pécsbányatelepen, majd a bányagazgatóságon, 1919-óta Pécs-Ujhegyen működik, mint a telep üzemvezetője. A városi törvényhatósági bizottság tagja, DVAC és a pécsújhegyi r. kat. hitközség elnöke.

SZONTÁGH FERENC
DGHT felügyelő.

1887-ben Zalatnán született. Középiskoláit Kolozsvárott, egyetemi tanulmányait a József kir. műegyetemen fejezte be, ahol 1909-ben gépészmérnöki diplomát nyert. Önkéntesi kötelezettsége után pályáját a magyar Siemens-műveknél kezdte, majd a szolnoki közműveknél és később a m. kir. közp. Mesterügyi Intézetnél működött,

utóbbi helyen, mint főfelügyelő. 1914-ben bevonult s az orosz fronton megsebesült és 1918-ban, mint tart. főhadnagy sze-

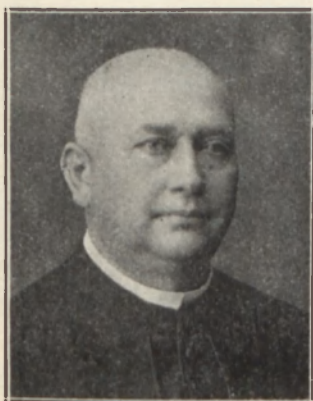
relt le. A DGHT szolgálatába 1922-ben lépett és azóta Pécs-Újhegyen felügyelői rangban a szénélőkészítő osztály és a brikettgyár vezetője.

DR. MIHÁLY HALMOS ARPÁD
DGHT bányafőorvos, Pécs szab kir. város tb. pb. kerületi t. főorvosa.

Nagybrittsén 1867-ben született. Középiskoláit Szegeden végezte. 1891-ben avatták orvossá, 1877-ben pedig tiszt-

orvosi oklevelet szerzett. Pályáját a késmárki szül. és női klinikán kezdte s onnan 1893 máj. 1-én lépett a DGHT szolgálatába, mint vasasi bányaorvos. 1901-ben került Pécsbánya-telepre, ahol azóta megszakítás nélkül működik. Vezetése alatt áll a legmodernebbül felszerelt 89 személyes bányakórház. Ő látja el a város kerületi tisztiorvosi teendőit is.

BARTINAI FERENC
esperes-plébános.

1872 május 9-én Sárosszéken született. Tanulmányait Szombathelyen végezte és 1897 szept. 18-án szentelték pappá. 1910 július 1-én került Pécsbánya-telepre, a DGHT kegyurasága alatt álló plébániára, mint plébános. 1917-ben kerületi tanfelügyelővé, 1927-ben esperessé nevezték ki.

Huszonegy éve áll megszakítás nélkül a plébánia élén és ez idő alatt óriási munkásságot fejt ki. A Szoc. Misszió, Leány Club, Credo stb. alapítója és vezetője. Országosan ismert hit-szónok.

ILLENBERG REZSŐ
MÁV forgalmi főnök.

Született 1873-ban Siklóson. Középiskoláit Pécsen, a vasúti tiszti tanfolyamot Budapesten végezte. A 19. honv. gy. ezred 1 éves önkéntese volt. Pályáját 1891-ben a MPV-nál kezdte, 1909 óta a MPV pécsi forgalmi főnökségén működik, 1922-ben ennek főnöke. A háború alatt a cs. és kir. vonatparancsnokságnak teljesített szolgálatot. A koronás aranyéremkeresztnek a vit. szalagon a tulajdonosa. Több helyi egyesület tagja.

GRAUMANN GUSZTÁV
nagyiparos.

Született 1885-ben Pécsen és 1909-ben lépett édesatyja gyárába, melyet azóta vezet. Az 1884-ben alapított húsfeldolgozó gyárat hatalmas üzemmé fejlesztette és különösen a megszállás óta lett az ország egyik legnagyobb húszüze. Főleg zsír és egyéb hentesárú exportálásával foglalkozik Cseh, Német, Ausztria és Olaszország részére. 1927-től 28-ig 240.000 kg. húst dolgozott fel 480.000 pengő értékben, 1930-ban pedig 862.000 pengő értékűt. Számos kiállításon arany és ezüst érmet nyert gyártmányaival.

A Pécsi Henteszakosztály elnöke, az Orsz. Henteskereskedelmi Egyesület, Kiviteli Intézet szindikátusának stb. igazgatósági tagja.

DR. GEDEON MÁTYÁS,
a pécsi városi polgári fiúiskola igazgatója.

Született Alsómecenzéf községben (Abauj-Torna vm.) 1887

173

augusztus hó 4-én. Tanítói oklevelét az eperjesi tanítóképzőben nyerte, a gimnáziumi érettségit pedig a pécsi ciszt. róm. kath. Nagy Lajos-főgimnáziumában. A polgári iskolai tanári oklevelét Budapesten szerezte meg. Jogi tanulmányait a pécsi joglyceumban kezdte és itt tette le az államtudományi államvizsgát is, dr. publi-

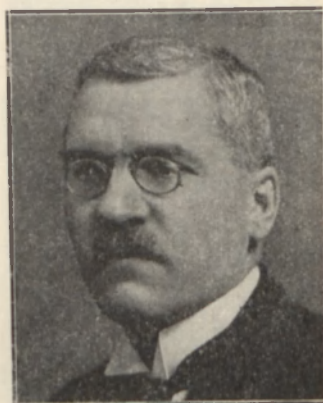
civé 1924-ben avatták az Erzsébet Tudományegyetemen. — Tanári működését Pécsen kezdte. 1923-ban a Farkas István-féle ösztöndíjalapítvány kamatait, mely a legérdemesebb tanárt jutalmazza meg, a zsűri neki ítélte. 1926 óta mint igazgató, a La Fontaine Irodalmi Társaságnak, az Eötvös-Alapnak, az Országos Polg. Iskolai Tanári Egyesület, az Egyesült Keresztény Ligának, a Nemzeti Szövetségnek, a Pécs-Baranyamegyei Múzeumegyesületnek, a Mecsek-Egyesületnek, a Magyar Cserkészszövetség VI—VII. ker. intézőbizottságának, a helybeli Americana Becsületbiróságnak, a Székesegyházi Egyházközség képv. testületnek tagja. Az O.

P. I. Tanáregyesület Duna—Drávaközi Kör és a Baranyai Méhészegyesület igazgató választmányainak tagja.

DR. BARANKAY LAJOS

c. felsőkereskedelmi iskolai igazgató.

Temesvárott született 1882 február 20-án. Középiskoláit Makón, egyetemi tanulmányait

Budapesten végezte. 1907-ben nyerte doktorátusát, 1908-ban tanári diplomáját. Azóta a pécsi felsőkereskedelmi iskola tanára, 1930-ban c. igazgatóvá nevezték ki. Ismert pedagógiai író, akinek számos értékes műve jelent meg. „Magyar megújulás” c. verskötetével pedig, mint lírikus tűnt fel. „A nemzetközi szellem” c. művét a M. Kir. Tudományos Akadémia 1926-ban a Halmos-díjjal koszorúzta. A Magyar Pedagógiai Társaság stb. tagja.

DR. POLSTER JÁNOS

körjegyző.

1893-ban született Alsószenégetőn. Gimnáziumi tanulmányait Kőszegen végezte, majd elvégezvén Győrött a

174

községi közigazgatási tanfolyamot, 1921-ben jegyzői oklevelet nyert. Közigazgatási pályára 1915-ben lépett s előbb Péren, majd Vágán (Pozsony m.), azután hosszabb betegsége után Alsószénégetőn működött, mint jegyzőgyakornok. Jegyzői oklevelének megszerzése után Rárón (Győr m.) volt segédjegyző, majd 1927 szeptemberben Rácpetrén lett

adóügyi jegyző s 1927 októbertől h. körjegyző Keszőn. Lánycsókra 1929 májusában jött, mint helyettes körjegyző s ugyanez év novemberében választották meg körjegyzőnek.

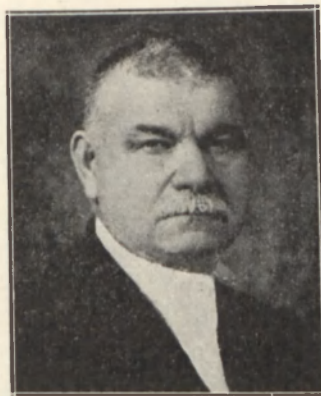
Mint segédjegyző beiratkozott a jogra s 1927 novemberében a pécsi egyetem az államtudományok doktorává avatta.

BERÉNYI ISTVAN

ny. posta és távirtdaellenőr,
a Keresztény Egyesület igazgatója.

Bökönyén, 1869 márc. 25-én született. Iskolai tanulmányait Budapesten, a kertészeti tanfolyamot Pécsen végezte. Nyugdíjazása óta a kertészképző iskola igazgatója s a kertészeti

telepet saját kezelésében vezeti. 1930-ban egyesülete — a Baranyamegyei Gazdasági egyesülettel karöltve — gyümölcskiállítását rendezett, hol arany-

díszoklevelet is nyert. A helyi lapokban szacikket jelentet meg. A szerb megszállás alatt tanúsított hazafias magatartásáért miniszteri elismerésben részesült.

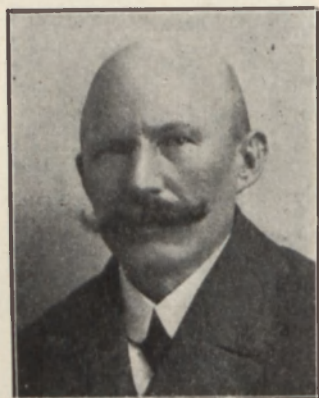
KASZÁNOVICS JÁNOS

építési vállalkozó,
okleveles kőművesmester.

Pécsen született 1879-ben és iskolai elvégzése után ipari pá-

175

lyára lépett. 1907-ben önálló-
sította magát és 24 év óta ve-
zeti építési vállalatát. 1814-ben
önként hadba vonult a 19. gy.-
ezreddel és 1918-ig frontszol-
gálatot teljesített. Kétszer se-
besült meg.

BARLA BENŐ

ny. posta- és távirdaszámvevő,
főtanácsos.

Nagykanizsán, 1865-ben szü-
letett. Iskolai tanulmányait Nagy-
kanizsán végezte. A gyakornoki
vizsga sikeres letétele után 1898-
ban Pécsre került. 1924-ben
nyugdíjba ment, amikor is ér-
demei elismerésül díszoklevelet
nyert. A Katholikus Kör és a
Credo egyesület tagja.

HUMMEL EDE

v. malomtulajdonos.

1876 évi január hó 22-én szüle-
tett Szederkényben régi molnárcsa-
ládból. Iskolái elvégzése után nagy-
bátyjánál Villányban a mészáros
ipart sajátította el és felszabadulása
után 1892-től Pécsen dolgozott,
mint segéd, de már 1896-ban, a

Millenium évében Budapestre került,
ahol páratlan szorgalmával és ta-
karékosságával annyira vitte, hogy
már 1898-ban, tehát 22 éves korá-
ban nagykorúsította magát és az
Erzsébet-körúton önálló üzletet nyi-
tott, sőt csakhamar, 1903-ban már
a budapesti háztulajdonosok sorába
lépett.

Fővárosi tevékenységét azonban
1905-ben részben egészségi okokból,
de főleg családi tradíciótól ösztö-
nözve, abbahagyta és visszatért gyer-
mekkori álmának tárgyához, a
malomhoz. Először a belvárdi régi
jónévű regálé-jogú malmot vette
meg a hozzátartozó földekkel, majd
később a közelében levő szőlőkkel
s a malmot teljesen modernizálta,
de ezen üzeme mellett mezőgazda-
sággal, állattenyésztéssel, szőlészet-
tel és borászattal is foglalkozott.
Mint hogy azonban gyermekeinek
iskoláztatása végett Pécsre kellett
beköltöznie, — megépítette a Szi-
geti országúton 1912-ben a Hum-
mel-malmot.

Ennek a nagy és teljesen mo-
dern ipartelepnek megépítésével,
mely a városnak ama részén
hiányt pótol, egyúttal a szabad
versenyt forszírozva igyekezett a
város élelmezését jobbá és olcsóbbá
tenni, de ezt a szabad versenyt a
malom teljes elkészülése után nyom-
ban megakasztotta a világháború s
az ennek folyamán kiadott közel-
látási rendeletek sora. Ezek hívták
életre a Haditermény Rt.-ot, mellyel
a pécsi gőzmalmok közül elsőnek
lépett szerződéses viszonyba, úgy-
hogy a polgári lakosság ellátása
mellett a katonaság élelmezésében is
nagy szerepet vitt s ez a szerep
még jobban beteljesült azáltal, hogy

176

a Hadbiztossággal is szerződéses viszonyba került, miáltal az odavezényelt munkások révén a telep szinte katonai jelleget öltött.

A háború befejeztével a megszálló szerbek szedte tuszok között természetesen Hummel Ede is szerepelt s ezért letartóztatásban is volt része. A malmot szerb katonaság szállta meg. Hummel naponta kétszer volt köteles jelentkezni a városi szerb katonai parancsnokságon.

A magyar uralom alatt a polgári lakosság és a katonaság részére felhalmozott liszt- és gabonakészletek lassan elfogytak, a nagyobb vidéki malmokban felraktározott készleteket pedig nem engedték behozni a városi hatóság hazafias ellenállása miatt, ekkor a Türr-malom tulajdonosával együtt Hummel Ede vállalkozott arra, hogy megszerzik a szerbek engedélyét a vidéki készletek behozhatásához. A szerb bitörők abban a hiszemben, hogy ez a behódolás kezdete, nagy örömmel fogadták a két nagy gőzmozgatót és lehetővé tették kettejük Belgrádba utazását, miután előzőleg Újvidékre kellett menniük, ahol a Narodna Uprava tartotta nyilván a magyaroktól elrequirált és szerb állami tulajdonnak deklarált gabonakészleteket. Minthogy 200 vagón búzára kértek utalványt, el kellett menniük Belgrádba, ahol Korosetz köz-élelmezési minisztertől sikerült megszerezni a 200 vagón búza behozatalához való hozzájárulást. Viszajövet után Újvidéken kiállították a szükséges fuvarleveleket és szállítási igazolványokat, mely munkákért külön díjazást ajánlottak fel a Narodna Uprava személyzetének, hogy vasárnap is dolgozza-

nak s így végre missziójukat befejezve, egy heti távollét után teljes eredménnyel térhettek vissza. Költségeik megtérítését azonban sohasem igényelték a várostól, bár ezzel az akkori viszonyok között valóban nagy szolgálatot tettek a város élelmezésének. A városba ilyen módon behozott gabonakészletek

felhasználása után ismét nehéz helyzetbe került a malom, amikor az elűzött városi hatóság helyébe a proletárdiktatura kimulása után ide átszivárgott kommunisták vették szerb támogatással kezükbe a város vezetését és háborús hatósági áron kényszerítették ki a malmoktól a meglevő, sőt később már négyszeres áron összevásárolt lisztkészletet, amivel horribilis kárt okoztak az üzemnek. Ez nem gátolta az elvtársakból alakított adó-kivető bizottságot abban, hogy Hummel Edére 250.000 korona adót is kivessenek, ami abban az időben töménytelen pénz volt.

A felszabadulás hozta rend és jogbiztonság a malomipar terén is jótékonyan hatott és az akkor kreált Futura vette kezébe itt is a készletek nyilvántartását.

177

Hummel Ede tevékeny részt vett az Országos Molnár Szövetség megalakításában is és mint a baranyavármegyei szövetség titkára, ennek működésében egészen 1922-ig.

A virágzó malomtól egy súlyos baleset okozta rokkantsága miatt volt kénytelen megválni. Még a megszállás alatt történt ugyanis, hogy leszakadt a malom felvonója és Hummel Ede, aki történetesen rajta volt, 14 méter magasságból lezuhant a földsintre.

DR. ÁRONFFY RÓKUS
ügyvéd.

1861-ben Pécsen született, ahol jogi tanulmányait is végezte. 1888-ban Budapesten ügyvédi vizsgát tett és azóta vezeti ügyvédi irodáját. A 52. gy.-e. t. hadnagya. A Németbólyi Legényegylet, a volt Pécsi Egyesült Kúlvárosi Takarékpénztár, a Montenouvo hercegi uradalom (25 év) és a Pécsi Kereskedelmi és Iparkamara (12 év) óta ügyésze. A szerbek 13 napig letartóztatták hazafias magatartásáért.

ÁRONFFY ERNŐ
nyug. erdőigazgató.

Szül. 1866 jan. 7. Pécs, itt végezte középiskoláit, diplomáját pedig a selmecbányai erdőfőiskolán 1889-ben szerezte. 1888 okt. 1-től 1927-ig a Rimamurányi, Salgótarjáni R. T. erdőbirtokán működött, 1914-től, erdőigazgatói minőségben, nyugalombavonulása óta ismét Pécsen él.

BOCK JAKAB
Máv. főintéző.

Született Maison, 1879-ben. Középiskoláit Pécsen végezte,

177

majd a tiszti tanfolyam után a Máv. forgalmi szolgálatába osztották be. Pécssett először az üzletvezetőségénél volt előadó, majd 1922 óta raktárfőnök. — Számos keresztény társadalmi egyesület tagja.

MIHÁLY FERENC
építész.

Született 1873. márc. 18-án Zemplén megyében, Velejtén. Tanulmányait Budapesten végezte. Pályáját Budapesten toronyi Fellner Sándor műépítésznél kezdte meg, majd a székesfőváros mérnöki hivatalában volt s résztvett a Károly-kaszárnyának városházzá való átalakítási munkálataiban. Tervei szerint épültek: a miskolci izr. hitközség iskolája, a tápió-bicskei elemi iskola, a solymári elemi iskola, a Lukács-palota Debrecenben, a kaposvári strandfürdő stb. Vezetése alatt épültek: Görög kath. templom Debrecen, Állami főgimnázium Aranyos-Torda, Royal-szálló Zenta, a MÁV szentlőrinci és sunjai állomásai, enyingi gőzmalom stb.

A háborúban 1914—1918 nov. végéig volt, mint népf. építész a déli hadseregben (Szerbia, Montenegró,

Albánia). Háború után Kaposvárott volt. 1920 szeptemberében a 4. vddr. építési osztályába került, ahol tényleges szolgálatot teljesített 1922 május végéig. A pécsi felszabadítókkal vonult be Pécsre. Vezetése alatt épült a Zrinyi Akadémia nagy díszterme, a kaposvári tüzérlaktanya átalakítási munkálatai stb.

Eddigi szakirodalmi munkásságai: „Építőipari munkák árelemzése“, háromkötetes mű, megjelent 1927/28, „Költségvetések és leszámolások készítése“ egykötetes mű, megjelent 1930. Munkatársa az „Építőipar-Építőművészet“-nek. Cikkei „Megalit“ álnév alatt jellenek meg. Kitüntetései: koronás arany érdemkereszt a vitézségi érem szalagján, háborús emlék-érem karddal és sisakkal.

DR. BALASSA MIKLÓS
ügyvéd.

Született 1892-ben Nagykanizsán, iskolai tanulmányait Pécssett, a ciszterciek gimnáziumában, a jogakadémián s a kolozsvári egyetemen végezte, ahol doktorátust tett. Ügyvédi diplomáját 1920-ban, Budapesten

nyerte. 1914–18-ig a 20. gyalogezreddel az orosz fronton küzdött s mint tart. főhadnagy szerelt le. Kitüntetései: I–II. o. ezüst és bronz vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. 1920 januárjában nyitotta meg Pécsen ügyvédi irodáját. A pécsi Ipartestület stb. ügyésze. Résztvesz a város politikai életében s a legutolsó választások alkalmával pártonkívüli programmal lépett fel.

DR. NYITRAI LÁSZLÓ
orvos.

1903 március 11-én Krizsefszkyben (Horvát-Szlavónia) született. Középiskoláit Kaposvárott, egyetemi tanulmányait a pozsonyi Tudományegyetemen és Pécsen végezte. 1927 június 25-én avatták orvosdoktorrá a pécsi Erzsébet Tudományegyetemen.

**PÉTERFALVI
BÖRZSÖNY LÁSZLÓ**
községi főjegyző, a vármegyei jegyzők egyesületének elnöke.

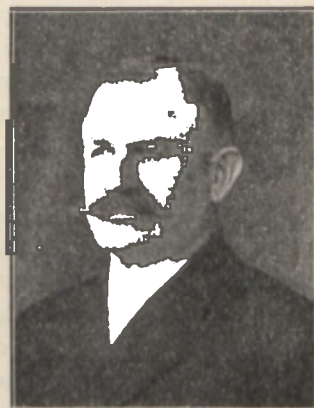
1887-ben született. Középiskoláit Pécsen és Újvidéken végezte. Közigazgatási pályafutását Ráctöttösön

kezdte, mint jegyzőgyakornok, majd 1907-ben elvégezte Pécsen a jegyzői tanfolyamot s oklevelét elnyervén, a dicsérettel letett vizsga után, Baranyában lett segédjegyző. 1913-ban Csúza (megszállt terület) nagyközség vezető jegyzője lett.

A község megszállásakor elhagyta állását és a szerbek kiutasították. Ekkor Pécsre ment s aktív részt vett a Kisgazdapárt megszervezésében s Agricola néven sok cikke jelent meg a Kisgazdák Lapjában. Később Komlóra ment s ott a vármegye felszabadításának előkészítő munkájában vett részt.

A szerb megszállás után 1921-ben Egerágon lett körjegyző s 1926 óta Dunaszekcső főjegyzője.

A vármegyei jegyzők egyesülete 1913-ban pénztárnoknak, 1921-ben főjegyzőnek s 1928-ban elnöknek választotta meg. Az Orsz. Jegyző Egyesület közigazg. szakosztályának tagja, a dunaszekcsői Levente Egyesület és Dalárda elnöke.

HABICH GYÖRGY
gazdálkodó.

1872-ben Dunaszekcsőn született s iskolái elvégzése után a gazdál-

180

ködést választotta életcéljául. Apja elhunytával átvette a 121 kat. holdas családi birtok kezelését s azt modern gazdasággá fejlesztette.

A várm. törv. hat. bizottságnak 22 éve, a közs. képv. testületnek pedig 33 éve tagja. Az első Iparoskörnek és a 48-as körnek sok éven keresztül egyik vezetője s a községnek 3 évig bírja volt. A Polgári Olvasókör elnöke és több egyesület tagja.

BADER SAMU,
a Villányi Központi Takarékpénztár
R. T. ügyv. igazgatója.

Himesházán született 1868-ban. Középiskoláit Pécsen végezte, a kereskedelmi akadémiát pedig Budapesten.

Tanulmányai elvégzése után Villányban telepedett le és borkereskedelemmel foglalkozott s a takarékpénztár megalakulása-kor annak igazgatósági tagja lett.

GŐBEL KÁLMÁN
gyógyszerész.

Pécsen, 1898-ban született. Középiskolai tanulmányait Pécsen végezte, majd Budapestre

került, ahol gyógyszerészi diplomát szerzett. — 1916-tól az orosz fronton küzdött a cs. és kir. 6-os és 50. gyalogezredben. Az I. o. ezüst vitézségi érem, a bronz és Károly sebesülési érem tulajdonosa. A törvényhatósági bizottságnak 1926—29-ig, ezenkívül a Gyógyszerészek Testületének és egyéb társadalmi egyesületeknek tagja.

**KELEVIZI
KAIN LAJOS**
ny. városi tanácsnok.

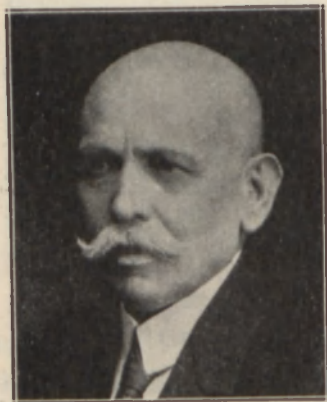
Született Pécsen, 1878-ban. Középiskolai tanulmányainak befejeztével a jogakadémiát végezte el. 1899-ben városi szolgálatba lépett s itt működött 1921-ig, amidőn nyugdíjba vonult. A törvényhatósági bizottság és számos előkelő társadalmi egyesület tagja.

CSEH JÓZSEF,
m. kir. állategészségügyi főtanácsos,
ny. főállatorvos, okl. gazda.

1864-ben az erdélyi Ilosfalván született. Középiskoláit Székelyudvarhelyen, a gazdasági akadémiát Magyaróvárott az állategészségügyi főiskolát Budapesten végezte.

181

Tanulmányai befejezése után 4 évig a főiskola tanársegéde volt, majd mint m. kir. törvényhatósági állatorvos, Szolnok-Doboka, Trencsén, Pozsony és Nyitra vármegyékben működött. 1911-ben helyezték Pécsre, ahol nyugdíjbavonulásáig vezette a vármegye állategészségi ügyeit. Negyven esztendő szolgálati jubileuma alkalmával a Kormányzó Úr Ófömméltósága eddigi érdemeiért m. kir. egészségügyi főtanácsossá nevezte ki. Baranya vármegye törvényhatósági bizottságának 1929-ig választott tagja.

† MAYER JÓZSEF,
v. m. kir. postafőigazgató.

1867-ben született. Középiskoláit Bonyhádon, Pécsen és Budapesten végezte. Pályájának egyes állomásai Paks, Mohács és Budapest volt, utóbbi helyen folytatta a tanulmányait. 1921-ben lett pécsi postaigazgató, majd rövidesen postafőigazgató. 1929 június 27-én halt meg. Haláláig egyik legteljesebb vezetője volt a pécsi keresztény társadalmi megmozdulásoknak.

MECSEKJÁNOSI
DR. STEIN LAJOS
okleveles gazda.

Pécsen mint jovialis urat ismerik mecsekjánosi dr. Stein Lajost, de kevesen tudják róla, hogy alig van nálánál képzetesebb és tehetségesebb művelője a gazdasági tudománynak. A legelőkelőbb wieni és berlini szaklapok állandó cikkírója, akinek tanácsait a legnevesebb magyar arisztokrata földesurak is állandóan kikérik.

Mecsekjánosi dr. Stein Lajos 1869-ben Pécsen született, a ciszterciák gimnáziumában tett érettségi vizsgát, majd egyidőben a wieni gazdasági főiskolát és a tudományegyetem bölcsészeti fakultását végezte el. Doktori diplomáját 1891-ben, gazdasági oklevelét 1889-ben szerezte meg. Önkéntesi évét a pécsi 52-es cs. és kir. gyalogezred kötelékében töltötte és mint tart. hadnagy szerelt le.

Pályáját Moson vármegyében mint segédtiszt kezdte meg, majd 1891 óta Baranya vármegyében gazdálkodik.

1914-ben a magyar gazda-

182

sági életben kifejtett rendkívüli tevékenységének érdeméül Öfelsége I. Ferenc József a magyar nemességet adományozta, a mecsekjánosi előnévvel.

Külön fejezetet érdemel közérdekű munkássága a szerb impérium alatt, amikor a Baranya vármegyei Gazdasági Egyesületet, amelynek 15 éve alelnöke volt, ő vezette és részese volt e nagymultú egyesületnek vagyoni felvirágoztatásában. Az egyesület az ő működése alatt szerezte meg a Siklói-utcai ingatlanát is. A szerbek egyizben letartóztatták, mivel ő bonyolította le a katonai és polgári postaforgalmat a „kétoldali” birtoklás címén. Mecsekjánosi hajlékát pedig a kommunisták fosztották ki.

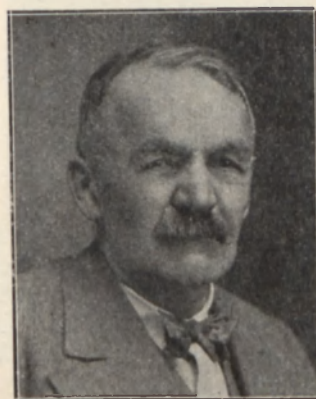
A pécsi és vármegyei törvényhatóságokban felváltva három évtizedig működött.

VITÉZ BIBOR MÁTYÁS
püspöki urad. I. o. pénztárnok.

1881-ben a baranyamegyei Bikkalban született. Középiskoláinak elvégzése után a jogakadémián államjogot tett. A világháborúban a

19-eseknél teljesített szolgálatot a szerb, orosz és olasz fronton. A hadiékítményes III. o. vaskorona-rend a kardokkal, a III. o. katonai érdemkereszt, a Károly csapatkereszt és a sebesülési érem tulajdonosa, nyug. százados. A nagy sztrájk megszűnése napján a szerbek elfogták és a tüzérraktanyába internálták. Számos előkelő társadalmi egyesület tagja.

KOMLÓSI ISTVÁN
ny. kat. mérnök.

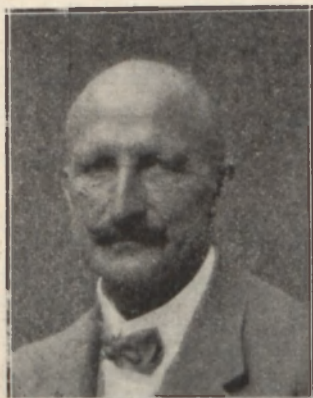
Borosjenőn, 1868-ban született. Iskolai tanulmányait Aradon és Budapesten végezte. Nagyvárad, Temesvár, Szeged állomások után Pécsre került. Itt az összes kincstári birtokok rendezésével bízták meg. Nyugdíjazása óta magánpraxist folytat.

FISCHER JÓZSEF
Pécs sz. kir. városi vágóhídi igazgató.

1872-ben, Sárváron született. Az állatorvosi főiskolát Sopronban végezte, ugyanitt nyerte 1896-ban a diplomát. A szerb, orosz, tiroli frontokon küzdött,

183

hol vitézségéért a koronás magyar érdemkeresztet és a Sygnum Laudist érdemelte ki. Ezidőszert a pécsi vágóhíd igazgatója, aki soha nem lankadó

szorgalommal, nagy hozzáértéssel állandóan fejleszti, tökéletesíti az igazgatása alá rendelt intézményt. 1928-ban új hűtőcsarnokot, 1929-ben jéggyárat építtetett.

BRAND EDE

ny. polgári iskolai igazgató,
a II. Lajos múzeum igazgatója.

Született 1865-ben, március 10-én. Iskoláit Pécsen és Budapesten végezte a tanárképző főiskolán, ahonnan Fiuméba került 1889-ben mint a nyelv- és történelemtudomány szaktanára. A polgári iskola felállításakor egyedül a már akkor elismert kiváló pedagógus jöhetett szóba, mint az intézet igazgatója és 1885 szeptember 12-én kelt magas elhatározással ki is nevezte a kormány a mohácsi állami polgári iskola igazgatójává. 1898-ban történt megerősítése óta 34 éven át szakadatlanul munkálkodott, generációkat nevelt az életnek és a tudománynak.

Élete nyitott könyv volt mindenki előtt. Szerették a növendékek, tanácsát nem egyszer kérték ki az intézet végzett tanulói és künn az életben is figyelemmel kísérte szívéhez nőtt tanítványainak sorsát. Mint kiváló zenész, számos daljátékot zenésített meg és kiadta az „Égi lant” című iskolai énekeskönyvet. Karagya volt a Mohácsi Dalárdának, majd később a Zenekedvelők Egyesületének. A Színpartoló Egyesület elnöke még ma is és nevéhez fűződik minden kultúrmozgalom, melynek nehéz munkáját mindenkor kész örömmel vállalta.

TRUKA JÓZSEF

nyug. jószágigazgató.

Született 1868-ban Mocsonokon (Nyitra vm.). Középiskolai tanulmányait Nyitrán, a gazd.

akadémiát Magyaróváron végezte. A szomorú emléké szorb megszállás alatt lelkiismeretlen agitátorok férköztek a cselédség közé és felizgatták őket az uraságok ellen. Emiatt nagy lelki megrázkódtatásokat kellett elszendnie. Gróf Zichy János

fehérmegyei uradalmának 16 évig felügyelője, majd a pécsi püspöki uradalom jószágigazgatója, a székeskáptalani uradalom, később a Mezőgazdasági Rt. jószágigazgatója. Csendes beszédű, magabazárkózó ember, aki csak a munkának él.

TARJÁN BENŐ

okl. építész.

1889-ben Mohácson született. Tanulmányait Budapesten, Szegeden, Berlinben és Pécsen végezte. 1915-ben bevonult az erődépítési igazgatósághoz, ahonnan 1918. novemberében mint sz. k. v. mérnök-főhadnagy szerelt le. A koronás aranyéremkereszt tulajdonosa. 1920-ban nyitotta meg Pécsen irodáját, amely rövid időn belül a város legelő építőmesteri cégei közé emelkedett. Számos köz- és magánépítkezést bonyolított le, amelyek közül önállóan tervezte és építette többek között Bruch S. és Fuchs S. luxus magánházait, a Rét-utcai városi bérház, tűzoltólaktanya, mentőállomás, vegykísérleti állomás és üzemi bérház, tanonciskola építését vezette.

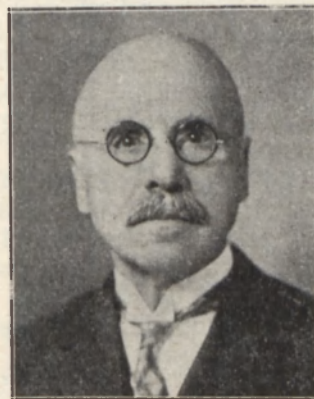
Mohácson pedig a vármegyei Szent László kórház sebészosztályát építette.

DR. ROZS ISTVÁN

ny. tábornok-orvos.

Kaposváron, 1857-ben született. Iskolai tanulmányainak elvégzése után Budapesten, 1883-ban szerezte meg az orvosdoktori diplomát. Budapest, Pozsony, Kaposvár, Sopron, Munkács, Budapest, Kolozsvár, Marosvásárhely állomások után

1912-ben került Pécsre kórházparancsnoknak, 1919 január 1-ső napján nevezték ki orvos-tábornoknak. Az 50 és 60 éves

jubileumi érem, a II. o. Vöröskereszt a tiszti díszjelvényvel, a 25 éves szolgálati kereszt, a Ferenc József-rend tiszti keresztje stb.

SCHMIDT LAJOS

malomigazgató,
a mohácsi egységes párt elnöke,
vm. törvényhatósági biz. tag stb.

Mohács szerb megszállása alatt a nemzeti ellenállás leg-harcosabb vezére volt, akit hazafias, bátor magatartása miatt több ízben is letartóztattak. Egy ízben egy belgrádi jelentés tudomására jött, amelyet a magyar katonai parancsnoknak két küldöncel akart átcsempészni, de a szerbek az egyiket lefogták és emiatt őt is letartóztatták és haditörvényszék elé állították, ahol már várt rá a kész halálos ítélet. A város közönsége, az itteni szerb lakossággal egyetértve, azonban demonstratív fellépéssel követelte

185

az akkori szerb főispántól szabadonbocsátását.

Schmidt Lajos 1881-ben Mohácson született, kereskedelmi érettségét Budapesten tett, majd a pécsi 52-es cs. és k. gyalogezred kötelékében töltötte önkéntesi évét és mint tartalékos hadnagy szerelt le. A háború kitöréséig egy mohácsi téglagyár igazgatója volt.

1914-ben, a mozgósításkor bevonult és az összeomlásig harctéri szolgálatot teljesített és mint tartalékos sebesült százados szerelt le. Az ezüst és bronz Sygnum Laudis tulajdonosa.

Gőzmalmának vezetését 1919 január 1-én vette át és azt a megye legtekintélyesebb üzemei közé emelte.

Mohács társadalmi életének irányítója.

DOMBÓVÁRY ÖDÖN,
a Phönix R. T. vezértitkára.

A pécsi sportélet legagilisabb és legtöbbet fáradozó vezére.

Dombóváry Ödön 1887-ben, Wienben született, középiskolai tanulmányait Budapesten fejezte be. Ezután a biztosítási pályára

lépett, majd a világháború kitörésekor bevonult a 10-es lovas-hadosztály-parancsnoksághoz és az összeomlásig katonai szolgálatot teljesített. Kitüntetései: I. bronz vitézségi érem, vas és ezüst érdemkereszt, annexiós kereszt, bajor érdemkereszt.

Pécsi működése alatt nemcsak a sport, hanem társadalmi téren is nagy népszerűségnek örvend. Békebeli években a Pécsi AC futballvezetője volt. Irányítása alatt érte el a PAC legnagyobb sikereit és a vidék legismertebb sportegylete lett. Régi vezetője a Pécs-Baranyának, a PSC-nak, a pécsi leventeegyesületnek és a Magántisztviselők Egyesületének. Jelenleg a Phönix biztosító r. t. dunántúli kerületének főnöke és mint ilyen, tisztviselői körében is megszerettette magát megértő magatartásával, ezenkívül szakmájában közismert szakteknitely.

DR. PIACSEK ZOLTÁN,
ügyvéd.

1882-ben Pécsen született. Középiskoláit és jogi tanulmányait részben itt, részben Kolozsváron végezte. Doktorátust 1904-ben, ügyvédi vizsgát 1909-ben Budapesten tett. Azóta vezet a pécsi irodáját. A világháborúban 1915-ben bevonult és 1918-ban, olasz frontszolgálat után, mint tartalékos főhadnagy szerelt le. A Sygnum Laudis, bronz vitézségi érem, Károly csk. tulajdonosa A megszállás alatt a nagy sztrájk miatt le tartóztatták. 1927 óta virilis választott tagja a városi törvényhatósági bizottságnak. A Pécsi

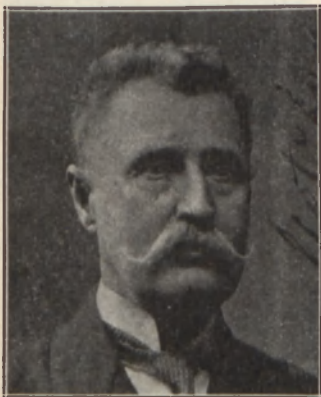
186

Takarékpénztár, Pécs-Baranyai Központi Takarékpénztár, Pécsi Ker. és Iparbank stb. ig. tagja, a Kereskedelmi és Iparbank R. T., valamint több nagyobb uradalom ügyésze, az Ügyvédi Kamara alelnöke.

METZ JÁNOS

ny. körjegyző.

1857-ben Gyűdön született. Középiskolái után a jegyzői vizsgát 1882-ben Pécsen tette. Közigazgatási pályáját Gyűdön kezdte, innen Hosszúheténybe került, ahol 1906-ban a község vezető jegyzőjévé választották.

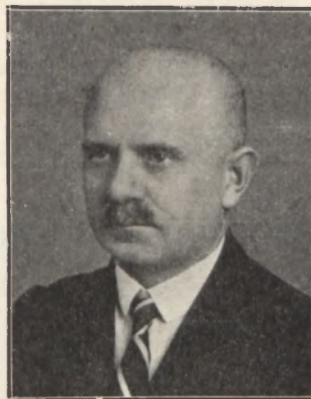
E tisztségét odaadó lelkiismeretességgel 1926 végéig tölti be, amikor is harminc évi szolgálat után nyugalomba vonul. A megyei törvényhatósági bizottságnak 1898—1929-ig tagja volt.

VARGA JÁNOS

kereskedő.

Született Pécs 1885-ben. Iskolái elvégzése után a kereskedői pályára lépett és 1912-ben önállósította magát, azóta vezeti Ágoston-téri üzletét. — 1906—1909-ig pedig a pécsi

52. gy.-e.-nél katonáskodott. A bronz vitézségi érem, Károly csk. és 1913-as emlékérem tulajdonosa. A megszállás alatt egyiz-

ben kirabolták. 1926 óta választott tagja a városi törvényhatósági bizottságnak. A r. kath. egyházközség, Credo, Kereskedők Testületének stb. vál. tagja.

POLGÁR FERENC

pékmester.

1878-ban született. 1892-ben szabadult fel. Üzemét 1902-ben

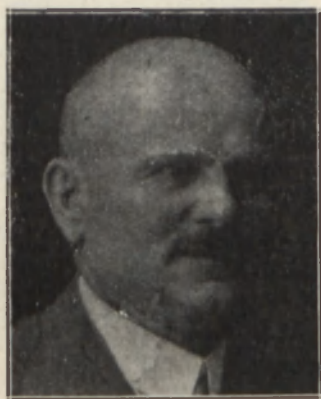
alapította. A világháborút végigszolgált. A bronz vitézségi érem, német vaskorona, Károly

187

csk. tulajdonosa. A törvényhatósági bizottság választott tagja, a szakosztály volt elnöke.

MALIK ISTVÁN
vállalkozó.

A Veszprém megyei Rátót községben 1879-ben született. Iskolái után ipari pályára lépett és 1888-ban Pécssett tele-

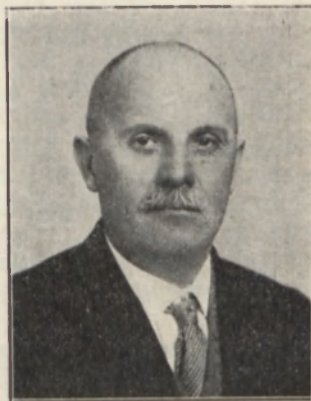

pedett le. Itt a villamosművekhez lépett be, majd 1904-ben Amerikába utazott, hol egy évet töltött. 1908-ban a DGHT szolgálatába állt, mint annak fuvarozó vállalkozója. 1914-ben bevonult, 1916-ban a DGHT felmenttette. 1927-ben vállalatát kibővítette szénkereskedéssel és ezt vezeti ma is. 1929 óta választott tagja a városi törvényhatósági bizottságnak.

ARNOLD JÁNOS
lakatosárúgyáros.

Püspöknádason 1870-ben született. Iskolái elvégzése után kitanulta a lakatosmesterséget és mint segéd, Ausztriában és Németországban gyarapította szakismereteit. Katonai kötele-

zettségének 1891–94-ben az 52. gy.-ezrednél tett eleget s mint I. o. számvevőaltiszt szerelt le. 1907-ben a kereskedelmi miniszter 1200 koronás ösztöndíját nyerte el és ezzel egy európai

tanulmányútat tett. Mai vállalatát 1912-ben alapította és azóta fejlesztette úgy, hogy az a legutóbbi időkig a város legnagyobb üzemei közé tartozik.

OROSZI MARTON DÉNES
m. kir. szőlészeti és borászati
főfelügyelő.

Illésházán 1873-ban született. Középiskoláit Pozsonyban és

188

Szombathelyen végezte, majd a keszthelyi gazdasági akadémián gazdasági oklevelet szerzett. ezután elvégezte Budapesten a felsőbb szőlészeti és borgazdasági tanfolyamot. Többhelyütt működött, majd 1914-ben Pécsre került, ahol megszervezte az áll. borpincét. A szerbektől, mivel igyekezett az állami javakat megmenteni, folytonos üldözöttségben volt része. Törvényhatósági tag, számos egyesületben visz szerepet.

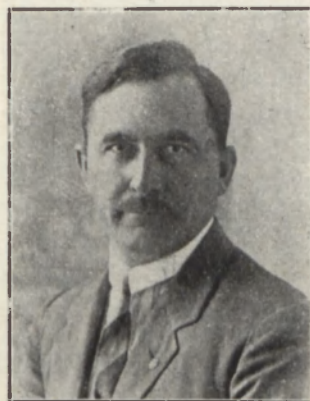

DR. DEUTSCH ZSIGMOND,
ügyvéd és téglagyáros.

Született Pécsen 1872 február 29-én. 1898—1918-ig ügyvédi gyakorlatot folytatott. 1918 óta az Első Pécsi Mész- és Gőztéglagyár rt. vezérigazgatója, mely részvénytársaság 1919-ben megszűnt és azóta a Első Pécsi Mész és Gőztéglagyár dr. Deutsch magáncéggé átalakult, illetve annak tulajdonosa. 1900. év óta Pécs város törvényhatósági bizottságának tagja, a Pécsi Ízr. Hitközség elnöke.

SUVÁKOVICH GYÖRGY
törvényhatósági tag.

1883-ban Pécsen született, hol átvette édesatyja gazdaságát. 1915 febr. 15-én az 52. gy.-e.-hez vonult be és az összeomlásig az orosz fronton küzdött. 1929 óta édesatyja birtokát és fuvarozó vállalatát önállóan vezeti. Már 1914-ben is tagja volt a városi törvh. bizottságnak, ahová 1929-ben ismét beválasztották. Több egyesület választm. tagja.

VITÉZ DR. SZABÓ PÁL
Erzsébet tud. egyetemi könyvtáros.

Született Nemesviten, 1890 jan. 24-én. Középiskoláit Keszthelyen, Esztergomban, Veszprémben végezte, egyetemi tanulmányait Rómában és Debrecenben. 1914 augusztus 1-én bevonult és az olasz, orosz, albán frontokon küzdött. 1918-ban két ízben is megsebesült. Az I. o. ezüst vitézségi érem, a Károly csapatkereszt és a sebesülési érem tulajdonosa. A kormányzó 1924-ben vitézzé avatta. Leszerelése után először Debrecenbe, majd Pécsre került. Gyakori külföldi utazásá-

189

nak eredménye az olasz nyelven megjelenő pedagógiatörténeti mű és egy beható ismeretetés a 17. századból származó ismeretlen olasz kódexekről. A társadalmi és egyesületi életből is kiveszi részét. Debrecenben a nacionalista munkásság, Pécsen pedig a frontharcosok megszervezője és ezidőszerint az alakulat ügyvezető elnöke.

KAMPRÁD HERMANN
ipari szakiskolai igazgató.

Medgyesen, Nagyküüllő vármegyében született 1876-ban. A középiskola elvégzése után a budapesti József Műegyetem gépészmérnöki szakosztályán szerzett oklevelet. Ezidőszerint a pécsi ipari szakiskolát vezeti példás rendben.

KISS JÓZSEF
ny. főreáliskolai tanár, c. középiskolai igazgató.

Született 1860-ban, Mesztegyenyén. A középiskolát Pécsen, az Állami Főreáliskolában, felső tanulmányait B.-pesten a József Műegyetemen végezte. Tanári pályáját a csongrádi államilag

segélyezett polgári fiúiskolánál kezdte meg. 1881-ben a Siklósra megnyitott polgári fiúiskolához, majd 1884-ben a pécsi állami főreáliskolához nevezték ki rendes tanárnak. Ebben a minőségben 37 éven át volt Pécs tanügyének szolgálatában, mely időből a szerb megszállás idején egy tanéven át, az intézet igazgatójának halála után, tanártársai bizalmából, mint ideiglenes igazgató az intézetet vezette. A szerb megszállás megszűntével 42 évi szolgálat után nyugalmába vonult, mikor is a címz. középiskolai igazgató címet kapta.

Nagy hive és munkása volt régebben a pécsi sportéletnek. A pécsi Bicykle Clubnak sok éven át elnöke s a Mecsek Egyesületnek megalakulása (1891) óta titkára, majd tiszteletbeli tagja. Érdemeiért a Misinára épült kilátótornyot Kiss József Kilátónak nevezték el.

TURI THURY JÓZSEF
ny. honvédezredes.

1876-ban született Kőrösladányon. Középiskoláit Nagyváradon és Békéscsabán végezte,

majd a Ludovika Akadémián folytatta tanulmányait. 1895-ben avatták hadnaggyá. Katonai pályafutása gyorsan felfelé ívelő és igen változatos volt. Szolgálatát Gyulán a 2. ezredben kezdte, majd Sopronban (18. ezr.), Székesfehérvárott a kertületi tisztiiskolán, ismét Sopronban, már mint századparancsnok, Besztercebányán, (16. ezr.), Nagykanizsán (20. ezr.) és Székesfehérvárott az 5. honv. ker. par.-ságnál szolgált. 1912-ben nyugalomba vonult, majd 1913 februárjában reaktivált.

A világháborúban a 19. honv. gyalogezred kötelékében az orosz fronton küzdött, ahol hadifogságba esett. Innen 1920 karácsonyán sikerült hazatérnie. Pécsre a felszabaduláskor vonult be és az itteni körletparancsnokságon szolgált. 1925 dec. 1-én ezredesi rangban nyugalomba vonult.

A Sygnum Laudis, a jubileumi emlékérem, katonai jubileumi kereszt, III. o. tiszti katonai szolgálati jelvény és a háborús emlékérem tulajdonosa. A református egyház presbiterje.

P. BONNERT VALÉR FERENC

házfőnök, plébános.

1892. december 9-én Hőgyészen (Tolna vm.) született. Középiskoláit Pécsen, Budapesten és Baján, theologiai tanulmányait Gyöngyösön végezte. — 1910 augusztus 21-én lépett a rendbe. 1917-ben mentették fel. Baján, Pécsen és 7 évig Budapesten működött. 1928 augusztus 4 óta Mária-Gyűdön a Ferencrendi zárda házfőnöke és a község plébánosa.

MAYER FERENC

áll. polgáriiskolai igazgató.

1883-ban Mohácson született, középiskoláit Mohácson és Baján végezte, egyetemi tanulmányait pedig Budapesten. Tanári oklevelének megszerzése után a mohácsi áll. polg. isk. tanára, igazgató helyettese, majd 1929 őszétől annak igazgatója lett. A világháború kitörésétől 1917 decemberéig az 52. gy.-ezred kötelékében teljesített katonai szolgálatot s mint önk. szakaszvezető, az orosz front harcaiban is résztvett. Több társ. egyesület tagja.

BENEDEK ZSIGMOND

gőzmalomtulajdonos, Vajszló.

1876-ban Vajszlón született. Középiskolái, valamint a kereskedelmi iskola elvégzése után már 1908-ban malmot, majd cementgyárat alapít; ipari és kereskedelmi működése mellett gazdálkodással foglalkozik. A közélet terén aktív szerepet visz és áldozatkész támogatója a helyi kulturális egyesületeknek. A Levente Egylet és a Polgári

191

Lövész Egylet elnöke, a vm. törv. hat. biz. és a közs. képv. test. tagja.

SZILAS REZSŐ

a „Pannonia Sörfőző Rt.” igazgatója.

Született Mágocson, 1888-ban. Tanulmányait Pécsen, majd Temesvárott végezte. 1913 óta áll a Sörfőző szolgálatában. Igazgatói működése alatt a sörgyárat magas nivóra emelte. Néki is nagy része van abban, hogy a pécsi Pannonia Sörfőző az ország egyik legjobb gyára.

PINTÉR ISTVÁN

községi bíró.

Született 1874-ben, Sásdon. 1893-ban átvette szüleinek gazdaságát és bevonulásig, 1914 július 26-ig gazdálkodott. Ekkor bevonult és 1918 dec. 17-ig a siklósi csendőrségnél szolgált, mint szakaszvezető. A szerb megszállás alatt hazafias magatartása miatt több alkalommal is súlyos bántódásokat szenvedett, egyszer fel akarták akasztani. A kisgazdapárt helyi elnöke, a Hangya, Vöröskereszt igazgatósági tagja, a kisgazdakör tagja.

MAYER JÓZSEF

gazdálkodó.

1877-ben született Dunaszekcsőn. Itt gazdálkodik 30 holdas birtokán. Huszonkilencévi frontszolgálat után a Károly vit. érem tulajdonosa, mint törzsőrmeister szerel le a háború után. A községi képviselőtestület és több helybeli társadalmi egyesület tagja, aki a község érdekében eredményes munkálkodást fejt ki.

DR. KÄMPFNER ÁRPÁD

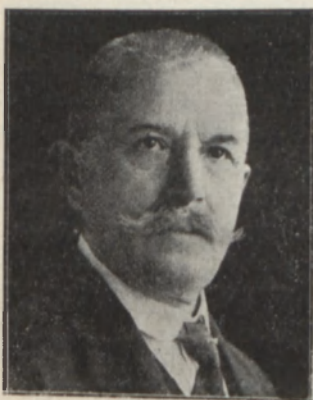
fogorvos.

Született Pancsován 1896-ban. Ott járt elemi és polgári iskolába.

192

A gimnáziumot később, már mint nős ember, magánúton végezte el.

Húsz évvel ezelőtt egyik legjobbnévű budapesti fogtechnikushoz került tanulónak. 1921-ben Miskolcon önállósította magát. Ekkor már 2 éve készült a maturára. Az érettségi után, 1923-ban családotól Pécsre költözött, beiratkozott az egyetemre és hat évi kitaró munka után az orvostudományok doktorává avatták. 1921—1923-ig egy tucat szakcikket írt a „Fogtechnika Szemlé”-be, legutóbb a „Magyar Fogorvosok Lapja”-nak és a „Fogorvosi Szemlé”-nek dolgozott.

SZABON ISTVÁN

nyug. pécsi posta- és távirda-
főigazgató.

Gömör megyében Királyiban 1863 augusztus 4-én született. Iskoláit Sárospatakon végezte. Postagyakornok Miskolcon volt, honnét mint fiatal postatiszt került Pécsre. 1897-ben neveztetett ki fogalmazóvá, 1904-ben segédtitkárrá, majd titkár, tanácsos, igazgató és főigazgató lett. A szerb megszállás alatt a pécsi postaiszolgálat vezetője azzal a

központi útbaigazítással: „sajnálunk benneteket, de nem segíthetünk rajtatok. Tégy és intézkedj saját belátásod szerint”.

1917 december 28-án megbízott az igazgatóság vezetőjének helyettesítésével. Mint ilyen szerepelt a vezető távollétében az 1918 május 20-án a pécsi 6-os ezred katonái lázadásának a 19-esek által történt sikeres elfojtásában. Az akkori helyőrségi parancsnok, Filepits Rezső tábornok személyesen köszönte meg gyors intézkedéseit s a személyzet tapintatos szolgálatát, amely lehetővé tette a városon kívül gyakorlatozó 19-esek gyors értesítését, kik ellentámadással megvédehették a várost, annak lakosságát a csatározás veszélyétől. Úgy őt, mint a szolgálatban levő személyzetet a tábornok magasabb helyre kitüntetésre javasolta fel. Szabon nevéhez fűződik nemcsak a postaiszolgálat fennállása óta a legkomolyabb, legveszedelmesebb történelmi időszaka annak, — hanem Pécs város történelmében is kimagasló szereplés. Jól tudjuk mindnyájan, hogy az ő helyzete volt a legveszedelmesebb a szerb megszállás alatt, hisz a megszálló hadsereg parancsnokának legfontosabb volt az egész megszállás alatt a távirda és telefon pontos működése, melyért Szabont tette felelőssé. Ezt megoldotta, ahogy kevesen tették volna az ő helyében, mert megvédte a magyar posta tekintélyét, — egész idő alatt az ő kezében maradt a vezetés, megtalálta a módot ahhoz, hogy a szerb tilalom ellenére is megvédje úgy a személyzetet, mint a postát igénybe vevő közönség és a kincstár anyagi érdekeit.

1913

Midőn a demarkációs vonallal elzártak bennünket az anyaországtól, a szerb parancsnok szerette volna, ha Szabon átmegy Kaposvárra, de azt kívánta, vigyen magával 25—30 postáscsaládot. Szabon átlátott a terven, nem csinált vagonlakókat csonka hazánk terhére a pécsi postásokból, nem adta át az igazgatói széket a Belgrádból idesietőknek, nem engedte át a postapalotát a szerbeknek, hanem itt maradva, Kaposvárra 3—4 tisztviselőt küldött át az igazgatóság kirendeltségének vezetésére s ezek családjairól gondoskodott.

Forgalom nem lévén, a személyzet eltartására kölcsönpenzt vett fel Pécs városától, 700.000 koronát, a Mohács—pécsi vasúttól 300.000 koronát, mely kölcsönt a „Baranya 1919“ felülnyomott bélyegek árából fizette vissza. Ebből küldött segílyt a Muraközéből kiutasított postásoknak, a budapesti vagonlakóknak. Ezeknek a nehéz történelmi időknek emlékeül ebből tette le alapját egy később megépítendő „Postás szanatóriumnak“ is.

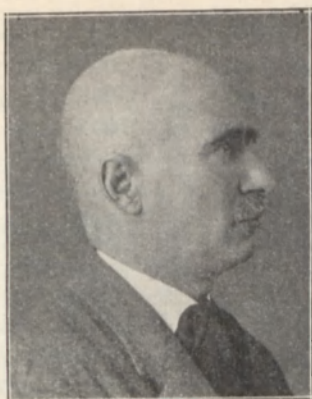
A vezetése alatt hűen kitartott nemcsak a pécsi postaszemélyzet, de a déli végek megszállott területeinek minden postaszemélyzete, dacára, hogy többeket a szerbek megbotoztak, elhurcoltak közülök azért, mert a magyar címert nem akarták eltávolítani. A politikai hullámok között is megállta helyét a személyzet az ő vezetése alatt, dacára, hogy a legnagyobb fenyegetéseknek voltak kitéve, majd magas fizetést ígérő csábításokkal igyekeztek őket hűtlenségre bírni. Szabon rendeletei mindig helyes irányba terelték őket, miért is folytonos tá-

madást intézett ellene az ellenség: „El akarjátok tiltani a postásokat a szervezkedéstől“, „Nyomorognak a pécsi postások“, „A fehérmájú pécsi posta“ címek alatt. Mikor a magyar pénzt nem akarták elfogadni sehols már katasztrófa fenyegette Pécs város közönségét és kereskedelmét emiatt, Szabon hívta fel a lakosságot annak elfogadására, aminek meg is volt az eredménye. „Szabon főigazgató és a Horthy-bankó“ cím alatt támadták érte.

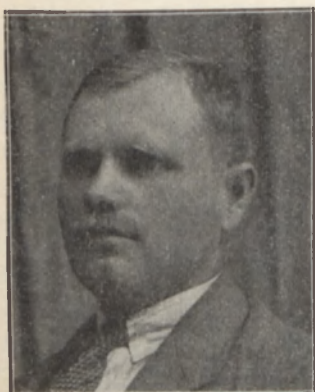
Mindezek ellenére a postások inkább cséplést vállaltak, kapálni, erdőt irtani mentek, de kitartottak. Budapesttől elhagyatva, teljesen a maguk erejére voltak hagyatva a megszállott terület postásai két ellenséggel szemben: a szerbek és kommunistákkal. A politika hullámai erősen csapkodtak Pécs város fölött. A köztársaság kikiáltására a nemzeti hadsereg be nem engedése tették puszkaporossá a levegőt. A postapalotában készen várta a bevonulás napját a személyzet éjjelnappali szolgálattal, hogy a várost átadó Gosset angol alezredes és a nemzeti hadsereget vezető Soós tábornok értekezhessenek, — amikor futótűzként terjedt el a városban, hogy mielőtt kivonul az ellenség, felrobbantják a postapalotát. Úri emberekből álló őrséggel védték a postások a palotát.

Végre 1921 augusztus 21-én megtisztult a város az utolsó szerb-kommunista ellenségtől s 1921 augusztus 22-én bevonult felvirágozva a nemzeti hadsereg, a postára a budapesti kiküldöttek és a kaposvári kirendeltség személyzete. Hogy Szabon helyzete nehéz volt, azt a vörös uralom utáni vezérigazgató, De-

194

Esztergályos János országgyűlési képviselő.

Gossmann Márton v. nemzetgy. képv.

Faludy Ádám plébános.

vitéz Barsy József honvédtábornok.
(Életrajzokat lásd előbbieik között.)

195

mény Károly is elismerte, kintartásra bízattván a megszállott területen levő postaszemélyzetet.

A szerbek kivonulásakor már megalakult a pécsi keresztényszociálisták postás szakosztálya, melynek átirata világot vet Szabon akkori intézkedéseire :

Méltóságodnak szóbeli kívánságára az igazsághoz híven kijelentjük, hogy Méltóságod hivatali állásából kifolyólag szakosztályunknak sem térfoglalására, sem működésére befolyást nem gyakorolt, sőt a személyzet anyagi érdekei előmozdítása végett több ízben előadott kéréseinket a lehetőségig mindenkor teljesítette, amivel az összes személyzet esetenként anyagi gondjaitól rövidebb-hosszabb időre mentesítette és ezáltal meg is nyugtatta. Elnök, jegyző.

Szabon főigazgató 36 évi postaszolgálatával 1922 május végével 12.655—X. sz. miniszteri rendelettel helyeztetett nyugalomba és az akkor működő Baranyavármegye és Pécs szab. kir. város törvényhatósági árvizsgáló bizottság elnökévé neveztetett ki. Ennek megszűntével 1924 június 26-án kelt 75.132—XIV. sz. miniszteri rendelet mond köszönetet működéséért.

Szabonnak nagy érdemei vannak a pécsi „Polgári Kaszinó“ életrekelése körül. Évtizedeken át vezette annak ügyeit mint igazgató, majd elnöke és Zsolnay Miklós halála után a Kaszinó polgársága őt díszterme részére megfestette és díszelnökévé választotta. Szabon fiatal éveiben sokat dolgozott a közügyekért is, így 1904-ben a Népkönyvtár megalakítása körül.

Szabon ízig-véri postás és a mienk volt. Szerette Pécs városát, ismert mindenkit, ismerte őt mindenki. Szókimondó magyar ember volt s ez imponált Radovánovics szerb parancsnoknak is, aki szemébe mondta: *gyűlölöm Önben a magyart, de tisztelem, mint hazáját szerető embert.*

Szabon, kinek módjában volt beletekinteni a világba, ahol és ahogyan megszületett a „Trianon“, mint ahogy minden magyar ember, aki helyén maradt és megtette kötelességét, — nem tudott belenyugodni abba, hogy szűkebb szülőhazája, Gömör vármegye a cseheké. Ez sokszor nehezedett lelkére. Neki az volt az erős meggyőződése, ha mindenki úgy helyén maradt volna, mint mi pécsiek és oly erővel ragaszkodtak volna földjükhöz, városukhoz, mint mi, ha azok is oly *egyek* lettek volna, mint mi, a nagy ellentállás idején Erdélyt sem kapták volna meg egészében a románok. Egy bizonyíték ahhoz, hogy milyen álnok módon született meg a „Trianon“ s ha mi Pécs városát nem védjük, nem tartunk össze, ma Szerbiában vagyunk. Mindig emlegette, hogy Temesvárról voltak nála érdeklődni, hogy kell megszervezni az összetartást, — állítólag próbálkoztak is, de nem sikerült, mert nem tudtak úgy kintartani és *egyek* lenni, mint mi, pécsiek.

Évek óta tartó súlyos betegsége miatt ritkán mehetett kedvenc helyeire, a Nemzeti és Polgári Kaszinókba, fárasztotta a társaság. Végtelen jóleső érzéssel fogadta a „Tulipán asztaltársaság“ tagjainak aláírt lapjait klinikai és otthoni betegágyán. Ragaszkodó, hű barát,

1916

szerető gondos apa, gyengéd férj, atyai felebbvaló, magyarhitű egyes ember, ez volt Szabon.

JUSZTUSZ MIHÁLY
vezérigazgató.

Pécsett, 1863 augusztus 26-án született. A reáliskola elvégzése után a technikai főiskolán szerzett oklevelet. Hazakerülve megalapította a villanytelepet és az Apollo Projectograph R. T.-t, amelynek ügyvezető alelnöke és főrésztvényese.

TÖRÖK JÁNOS
gyógyszerész.

A somogymegyei Porsog községben 1870-ben született. Középiskoláit Nagykanizsán, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte és ott gyógyszerészi oklevelet szerzett. Pécsett 1896-ban telepedett le és 1908-ban nyitotta meg a Király-u. 26 sz. alatt levő saját házában a „Szent György“ gyógyszerertárat. Az utolsó választásig, évek óta virilis tagja volt a városi törvényhatósági bizottságnak. Pécs társadalmi és kulturális életében jelentős szerepet játszik és mint

számos egyesület tagja, kiveszi részét minden nemzeti és jótékonyági akcióból.

SIEBENFREUND NÁNDOR
okl. gépészmérnök.

Nagyszombaton 1876-ban született. Középiskolái után a drezdai műegyetemen gépészmérnöki diplomát nyert. Ezután Németországban és Amerikában folytatta tanulmányait, ahonnan 10 év múlva jött haza. 1914–1917-ig két nagy fővárosi részvénytársaságnál működött, mint műhelyfőnök. 1918-ban telepedett le Pécsett és nyitotta meg mérnöki irodáját, melyet 1925-ig vezetett. 1927-ben alapította közp. fűtés, vízvezeték és csatornázási szerkezetek előállító vállalatát, amellyel sokban hozzájárult a város fejlődéséhez. Számos pécsi közintézetet e vállalat rendezett be.

BODNÁR ANTAL
kórházi gondnok.

Baján született 1878-ban. Iskoláit Mohácson és Szolnokon végezte, majd a pék-iparos mesterséget tanulta ki. Katonaévei

197

nek leszolgálása után tényleges katonai szolgálatba lépett s előbb a budapesti katonai raktárban, majd mint I. oszt. számvevő őrmester Szolnokon, Kecskeméten, Székesfehérvárott, Zág-rábban és Eszéken teljesített szolgálatot. 1910-ben magán-tisztviselő lett Mohácson, majd 1912-ben a ker. Munkásbiztosító számtisztje. 1922-ben visszatért iparához, de már 1924-ben, Inkei József nyugalombavonulásakor, kórházi gondnokká lett. Az Iparos Olvasókörnek 14 évig jegyzője, majd négy év óta annak elnöke.

HUBER OTTÓ
intéző.

1883-ban Újvidéken született. Tanulmányai elvégzése után több helyen volt alkalmazva, majd báró Biedermann Hobolpusztai birtokának intézője lett. 1914 július 29-én vonult be és az összeomláskor mint tartalékos főhadnagy szerelt le. Volt a szerb, macedón, orosz és olasz frontokon és egyúttal megsebesült. A Sygnum Laudis, arany érdemkereszt, vitézségi szalagok, Károly csapatkereszt

és sebesülési érem tulajdonosa. A Hoboli Gazdakör elnöke és számos társadalmi egyesület tagja.

KOHARITS FERENC

nyug. m. kir. határrendőrségi
főtanácsos.

1871-ben Pécsen született, középiskoláit részben itt, részben Veszprémben végezte, majd jogi tanulmányát Pécsen és Budapesten folytatta. 1895-ben a baranyavári járás közigazgatási gyakornoka lett, 1896-ban IV., 1896 májusában III. aljegyzővé választották. Ugyanez év augusztusában a somogy megyei lengyeltóti járás szolgabírája, később Marcali és Barcs tb. főbírája lett. 1906 január elsején a m. kir. határrendőrség kapitánya lett és a felvidéki megyék határrendőrségi főnöke, 1910-ben rendőrtanácsos és a pozsonyi határrendőrség főnöke, 1914 június elején Pancsova székhellyel Zimonytól Orsováig a közbiztonsági közegek főnökévé és a kémkedési hadi rendőrség vezetőjévé nevezték ki. A mozgósításkor tartalékos huszárfőhadnagy az első huszárezred-

192

ben, különleges szolgálattal biztá-
ták meg. Kitüntetései: Sygnum
Laudis, Ferenc József lovag-
rend a kardokkal és Károly
csapatkereszt. Az összeomlás
után megfosztották a rangjától
és állandóan szoros rendőri
felügyelet alá helyezték és szá-
mos üldöztetésnek volt kitéve.
Később átszökött Bécsbe s
résztvett az ellenforradalmi
megmozdulásban, majd 1919
június és július havában Pécsre
jött, ahol Riffel ezredessel és a
nemzeti ellenállás több vezető-
jével folytatott tanácskozásokat.
A kommün bukása után ideig-
lenesen a budapesti államrend-
őrség főnöke lett, közbe jött a
budaörsi királylátogatás, amely-
hez csatlakozott s amelynek le-
verése után nyugdíjazták. Azóta
a Gazdák Biztosítójának pécsi
főnöke.

DR. KRIEGL KÁLMÁN
volt egyetemi tanársegéd.

1902 szeptember 2-án Pécssett
született. Középiskoláit a Zirci
főgimnáziumban, egyetemi ta-
nulmányait Budapest, Bécs és
Pécs tudományegyetemein vé-
gezte és 1927-ben avatták or-
vossá. Pályáját mint gyakornok,
a pécsi szülészeti klinikán
kezdte, majd 1927-ben tanár-
segéddé nevezték ki a kórbonc-
tani intézetnél. 1928 februárjában
a belklinikán dolgozott és
ugyanaz évtől kezdve az OTI
körzeti orvosa.

DR. NEUMANN JAKAB
főtörzsorvos.

1866 augusztus 12-én Foga-
rason született. Bécsben végezte
tanulmányait. Ezután segéd-

orvos lett, majd tényleges fő-
orvos a 17. helyőrségi kórház-
ban. A világháború alatt a szerb,
galíciai, román és olasz fron-
tokon 26 hónapot töltött. Ezred-
orvossá 1895-ben, törzsorvossá
1910-ben, főtörzsorvossá 1915-
ben nevezték ki. 1924 január
elsején vonult nyugalomba. A
Ferenc József-rend, ezüst és
arany Sygnum Laudis, Vörös-
kereszt tiszti jelvény, Károly
csapatkereszt stb. tulajdonosa.

PINTZ DÁNIEL
r. kath. plébános.

Született 1899 nov. 7-én Ke-
rényben. Középiskoláit Szatmár-
németiben végezte, a teológiát
Pécssett, 1924-ben. Nagynyárá-
don és Rácpetrén segédlelkész-
kedett, míg 1930 nov. 1-e óta
Sombereken vezeti a plébániát.
A helybeli Kath. Olvasókör el-
nöke, a Hangya szövetkezet vá-
lasztmányi tagja.

MAKKAY MIKLÓS,
a Hazai Biztosító vezértitkára.

Székelyhidason 1900-ban szü-
letett, középiskoláit Marosvásár-
helyen végezte. Erdélyből haza-
fias magatartása miatt az olá-

199

hok kiutasították, majd 1921 február 23-án hadbíróság elé állították és egy hónapi fogházra és 10.000 lei pénzbírságra ítélték. 1925-ben a Magyar Nemzeti Szövetség pénztárosa. 1929 október 16-án a TESz erdélyiek pécsi otthonának delegátusa s az országos választmány tagja. 1931 aug. 31-én a TESz pécsi kerületi választmányának tagjává választották. 1922 augusztus elsején a Pénzintézetek Országos Biztosító Társaságának könyvelője, majd később titkára lett, 1929 október elsejétől a Hazai Biztosító Társaság pécsi vezértitkára, a Nemzeti Kaszinó tagja.

HESZ FERENC
főintéző.

1895 november 3-án Csurgón született, középiskoláit Cegléden és Kiskunhalason végezte, 1920-ban pedig Magyaróvárott gazdasági oklevelet nyert. A világháború alatt a szerb harctéren a gazdasági felügyelőségénél 18 hónapot töltött s mint tartalékos hadnagy szerelt le. 1922 szeptemberében

került a gróf Benyovszky-féle uradalomhoz, amelynek ez év januárjától kezdve főintézője.

DR. GÁSPÁR ANDOR
fogorvos.

1886-ban Bogyiszlón született. Középiskoláit és egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1909-ben orvosrá avatták. Pályáját a fővárosban, mint közkórházi orvos kezdte, majd 5 évig a fogászati klinika gyakornoka volt. 1915-ben a 63. gy.-ezreddel a szerb és olasz frontokon küzdött és az összeomláskor mint tart. orvosszázados szerelt le. A koronás arany érdemkereszt, Sygnum Laudis, Vöröskereszt tisztikeresztje, Károly csk., sebesülési érem és 1917-es jubileumi emlékérem tulajdonosa. Leszerelése után Svájcban, St. Galléban működött, 1928 óta Pécsen fogorvos. Több szakcikke jelent meg.

VITÉZ KISS LAJOS
m. kir. fővegyész,
a pécsi vegykísérleti állomás vezetője.

1886-ban Budapesten született. Tanulmányait a József Műegyetemen végezte, ahol 1908-ban vegyészmérnöki diplomát nyert. Még ugyanaz évben az Országos Kémiai Intézet szolgálatába lépett, majd onnan a szegedi vegykísérleti állomásra, Keszthelyre s végül Magyaróvárra került. 1914-ben a 7. honvédelmi ezreddel a szerb frontra vonult, majd onnan az orosz harctérre került, ahol 1915 márciusában fogságba esett. Innen 1920 novemberében sikerült hazajutnia, mint

Lajos

tartékos hadnagy szerelt le. Az arany vitézségi érem tulajdonosa, ezt még zászlós korában, 1914-ben az erődítmény visszafoglalásáért kapta. Vitézzé a 2. avatáson avatta a Kormányzó. Pécsre 1925 májusában került és a vegykísérleti állomás felállításával lett megbízva, azóta ennek vezetője.

RUDLE IGNÁC
magánzó.

1857 december 14-én Adonyban született, majd iskolái után Budapesten kitanulva a harangöntő ipart 1872-ben szabadult fel. Ezután bejárta Németországot, Svájcot és a hazai ipartelepeket, hogy szaktudását bővítsé. 1876-ban önként jelentkezett Pólában a haditengerészetnél, ahol 4 évet behajózva töltött. Többek között bejárta Konstantinápolyt, Görögországot, Korfut, Ázsiát, Szmírnát és Gibraltárt, majd mint altiszt szerelt le. 1879-ben a Ganzgyárnál dolgozott, majd a Magyar Állami Gépgyárnál, majd Bukarestben egy belga gyár művezetője lett, innét ismét

Budapestre került, hol mint művezető dolgozott, majd előmunkás. 1900-ban német és francia tanulmányútra ment, majd a párisi világkiállításról visszajövet, Pécssett telepedett le. Itt az országoshírú, 1785-ben alapított Rupprecht Testvérek harangöntő gyárához lépett be, illetve benősüléssel átvette Pécs egyik legrégebbi cégének vezetését. Az akkor haldokló üzemet teljesen felvirágoztatta és 1930 októberéig vezette. Cége két arany és 32 ezüst érmet nyert különböző hazai kiállításokon. 1914–1929-ig virilis törvényhatósági bizottsági tag volt.

DR. SZÜTS JENŐ

kir. törvényszéki tanácselnök.

1877-ben Sellyén született. Középiskoláit és a jogot Pécssett végezte, doktorátust 1899-ben Kolozsvárott tett. Pályáját a pécsi kir. törvényszéken mint joggyakornok kezdte meg. A fokozatos előléptetés során 1927 március 8-án nevezték ki a büntető és a fellebviteli tanács elnökévé. 1915 március 2-án a 19-es honvéd gyalogezredhez vonult be és az összeomlásig az orosz és olasz fronton teljesített szolgálatot. A szerb megszállás alatt pedig 1921 januárjában egy éjszaka letartóztatták. Több helyi egyesületnek elnökségi tagja.

DR. ROZS ISTVÁN

orvos.

1890-ban született, középiskoláit Pécssett, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, 1922-ben nyerte orvosi diplo-

201

máját. 1916-ban bevonult a 19. honvéd gyalogezredhez s az orosz majd az olasz frontokon volt, majd mint tartalékos zászlós szerelt le. Kitüntetései: sebesülési érem és a háborús emlékérem. 1925-ben nyitotta meg orvosi rendelőjét. 1927 óta pedig az OTI kezelőorvosa.

JANKOVITS JÓZSEF

szappangyáros.

Született 1866-ban Pécssett. Tanulmányait Pécssett, Chemnitzben és Wiesbadenben végezte. 1884-ben az 52. gy.-e.-nél önkéntes volt. 1891-ben jött haza és belépett édesatyja szappangyárába. A városi törvényhatósági bizottságnak 30 éven át, 1929-ig tagja volt. Számos társadalmi egyesület tagja. — Nagyhirű szappangyárán kívül intenzív szőlő- és gyümölcs-gazdaságot folytat és több kitüntetést nyert.

LITTKÉ JÓZSEF

pezsgőgyáros, kormányfőtanácsos.

Született Pécssett, 1872 október 15-én. Középiskolai tanulmányait elvégezvén, hosszabb ideig külföldön tartózkodott, majd hazatérve 1902 óta vezeti az európai híru pezsgőgyárat. A szerb megszállás alatt Zomborban 21 napig volt letartóztatva, azonkívül a megszálló csapatok ellen lovascsapatot szervezett. A polgárőrség parancsnoka volt, aki számtalanszor adta tanújelét ízig-vérig hűséges magyarságának. — A megszállás alatt óriási anyagi károkat szenvedett.

VADNAI JENŐ,

a siklósi járás ny. főszolgabírája.

Pécssett született 1871-ben. Ugyanott végezte középiskolai és jogi tanulmányait és mint egyéves önkéntes katona, tett kötelezettségének eleget. Utóbb a 19-ik honvédgyalogezred tartalékos hadnagya lett. Pályáját Baranya vármegye szolgálatában kezdte mint közigazgatási gyakornok, 1895 februárjában. 1896-ban már vármegyei al-

jegyző, 1897-ben tb. vm. főjegyző, 1911-ben pedig a siklósi járás főbírája és ezt a tisztelet tölti be a háborús években, az összeomlás után, a szerb megszállás elején, majd a felszabadulás után 1923 decemberéig, amikor nyugalomba vonult.

Vadnai Jenő a legnehezebb időkben 12 és fél évig állott járása élén és mérhetetlen szolgálatokat tett vármegyéjének. 1914-1918-ig a háborús közigazgatás megsokszorozódott felelősségteljes munkája nehezedett vállaira, majd az összeomlás és az azt követő szerb megszállás mind-mind gerinces,

207

egész embert kívántak a főbírói hivatal élén, aki megalkuvást nem ismerve, hazafias nemzeti eszméktől telítve készítette elő az ellenállást a megpróbáltatások nehéz napjaiban. 1919 január 4-én a megszálló csapatok parancsnoka magyar propaganda iratok terjesztéséért letartóztatta és a siklósi várban bebörtönöztette, ahol két hónapig szenvedett és csak július végén szabadult ki. Még ugyanazon esztendő decemberében másodízben tartóztatták le. Ugyanis, amikor parancsnoksági engedéllyel rokonait meglátogatta Hadtelekpusztán, lakását feltörték, házkutatást tartottak és fegyvereket találtak egy polgárőrség felállítására, valamint az elrejtett fegyverek hollijára vonatkozólag. Még aznap éjjel előállították, újra börtönbe vetették, tettelesen inzultáltak, brutálisan össze-vissza verték, úgyhogy csak hetek alatt gyógyultak be súlyos sebei. Ügyét Zomborban a hadbíróshoz tették át, ahol jóakarátú közbelépés folytán, ideiglenesen, a főtárgyalásig szabadlábra helyezték. Otthon, Siklóson tartóhatatlan volt helyzete, minden lépését figyelték, így Pécsre ment be, ahol tudomást szerzett, hogy az éjszaka folyamán le fogják tartóztatni és elszállítják. Szorongatott helyzetében éjnek idején Szieberth Nándor ügyvédnél keresett menedéket, aki 3 napig rejtegette saját személyes szabadságának veszélyeztetésével, míg sikerült Tripammer főerdőmérnök segítségével a demarkációs vonalat átlépnie.

Csak a felszabadulás után, 1921 augusztus végén jött visz-

sza és vette át teljesen feldúlt hivatalát és kezdett hozzá az újjáépítés munkájához. 1924-ben, nyugalomba vonulása után Harkányban telepedett le, ahol csendes visszavonultságban piheni ki egy szorgos munka sok szenvedéssel telt közéleti pálya fáradalmait.

DRAGOSTYÁNI
GRÓF DRASKOVICH IVÁN
nagybirtokos.

1878-ban Pozsonyban született. Középiskoláit is ott végezte, majd a 9. huszárezrednél tiszti vizsgát tett. A világháborút is végigküzdötte és mint tart. főhadnagy szerelt le.

Megyénk legrégebbi arisztokrata családjából származik, családjában két püspök és egy főispán volt. A sellyei 10.000 holdas uradalmat édesatyja vette át és a kastélyt, amely a megye legszebb építészeti remekműve, a háború előtt alakították át.

A megszállás alatti magatartását nem akarjuk most kritika tárgyává tenni, csak annyit: püspök és főispán ősei után magyarabb utódot vártunk volna

203

DR. SZABÓ LAJOS
kir. törvényszéki elnök.

1881-ben, Egerben született, ahol középiskoláit is végezte, majd egyetemi tanulmányait Kolozsvárott folytatta. Bírói pályáját 1905-ben a budapesti kir. törvényszéknél kezdte meg, majd több helyen működött, míg 1930-ban a pécsi kir. törvényszékhez nevezték ki elnöknek.

DR. SÁRKÁNY ÁRMIN
ügyvéd.

Született Pécsen, 1876 szept. 2-án. Középiskoláit Pécsen végezte, az államtudományi államvizsgát Budapesten, a jogtudori oklevelet és az ügyvédi vizsgát ugyanitt szerezte meg, illetve tette le. A világháborúban az olasz fronton küzdött, a Károly csapatkereszt tulajdonosa. A megszálló hatóságok előtt magyar érzelmei miatt állandó megfigyelés alatt állott, sőt lakásán többször tartottak házkutatást is. A városi törvényhatósági bizottságnak 1906 óta mint virilis, 1929 óta választott tagja. Várospolitikai viszonylatban intenzív munkálkodást fejt ki. A városi vízműkérdés alapos ismerője, aki Pécs vízellátása ügyében gyakran szállt síkra a polgárság érdekében, azonkívül a háztulajdonosok érdekeit tartja állandóan felszínen. A rendőrségi lakáshivatal elleni éles támadásainak eredménye a városi lakáshivatal felállítására.

Az új polgári perrendtartás életbeléptetésével Fejérváry Imre főispán rendőrkapitánnyá nevezi ki. Ezen minőségében a rendőrség fejlesztése körül szerez érdemeket. Rendőrfőkapitányi

tányi állásáról 1908-ban lemond és Pécsen ügyvédi irodát nyit. A helyi lapokban megjelent cikkeken kívül egyéb téren is fejt ki irodalmi munkásságot. Így 1877-től 1930-ig 11 nagyobb műve jelent meg. 1921-ben megalakítja a Háztulajdonosok Egyesületét, amelynek azóta ügyv. elnöke.

DR. WOLF MÓR
ügyvéd.

1882-ben a somogy megyei Kisberény községben született. Középiskoláit Kaposváron, jogi tanulmányait Budapesten végezte. 1908-ban doktorált, 1911 május 15-én pedig ügyvédi diplomát szerzett és még ez évben Pécsen megnyitotta ügyvédi irodáját. 1914 június 17-ére a verseci 7. honvéd gyezdhez vonult be. Przemislnél 8 hónapig a várőrségen volt, mint mozgó tartalékos csapat-tiszt. Itt orosz fogságba esett, ahol 5 és 1/4 évet Szibériában töltött. 1920 június 15-én sikerült hazajönnie és mint tartalékos hadnagy szerelt le. Pécsen, mint ügyvéd és mint a társaság jókedélyű tagja, nagy népszerűségnek örvend.

204

DR. JELLASICH LAJOS
kir. törvényszéki tanácselnök.

1869-ben, Dárdán született, középiskoláit Zomborban, egyetemi tanulmányait Kolozsvárott végezte. 1894-ben Dárdán kezdte meg bírói pályáját, majd Mohácson és azután 1906-ban Pécssett folytatta működését. 1911-ben a táblabírói címet és jelleget kapta, 1921-ben tanácselnökké nevezték ki és 1927-ben nyerte III. fizetési osztályú jellegét. A szerb megszállás alatt egy ízben nemzeti szalag viselése miatt letartóztatták és 10 napi házi fogságra ítélték. Számos társadalmi egyesület tagja.

DVORSZKY LÖRINC,
a „Haladás“ Rt. igazgatója.

Felsőmagyarországon a Kárpátok tövében, Zsolnán, 1901-ben született. Középiskolái elvégzése után a nyomdaipari pályára lépett és mint nyomdász gyakornok, 4 éven keresztül napal a műhelyben, este pedig otthon folytatta tanulmányait.

Foglalkozásán kívül idejét a sportnak szenteli és e téren országos viszonylatban is jelentős

eredményeket ért el. Budapesten az ETC, Szigetváron a SZAK, Pécssett a BTC játékosa volt. Pécssett a felszabadulási ünnepség keretében a válogatott csapat tagja volt és a Kormányzó Úr Öfömméltósága előtt tünt ki játékával. Szigetvárott résztvett a Soós Károly altábornagyot fogadó küldöttség soraiban. 1921-ben bevonult a nemzeti hadsereg székesfehérvári III. gy.-e. távbeszélő-műszaki századához.

Pályáját Budapesten, mint német-magyar faktor kezdi. Innen vidékre került vezető állásba, majd 1926-ban a Haladás RT hívja meg igazgatójául. Működése alatt a vállalat a vidék első nyomdai műintézetei sorába küzdötte fel magát. Kiadványai úgy belföldön, mint külföldön ismeretesek.

SCHUTTÁK JÓZSEF
ny. városi tanácsnok.

Született 1880-ban Pécssett. Középiskoláit és a jogakadémiát szintén itt végezte. 1907-ben a város szolgálatába lépett, mint közigazgatási gyakornok, majd aljegyző stb. lett. 1922 február óta gazdasági tanácsnok. A

Budai Katolikus Kör elnöke és 24 egyesület tagja. 1930-ban saját kérelmére nyugdíjazták. A szerb megszállás alatt, mint a Budai Kath. Kör elnöke, egyike volt az ellenállás vezetőinek.

KOSZTRABSZKY ALADÁR
pénzügyőri felügyelő.

A baranyavármegyei pénzügyőrségnek 1928 óta parancsnoka.

MARTINKOVICS JÁNOS
rk. plébános.

1888 április 15-én Mohácson született, tanulmányait részben ott, részben Pécsen végezte. 1911-ben szentelték pappá. Pályáját Máriakémeten kezdte, majd Jugoszláviában működött. 1914-ben a 19. honvéd gyalogezredhez vonult be és Albániában, majd az olasz fronton szolgált. Tulajdonosa a II. o. lelkeszi érdemkeresztnek. A szerb megszállás alatt 1919 február elsején letartóztatták és számos alkalommal üldöztetésben volt része. 1927-ben lett Bogdánfa rk. plébánosa, azóta ott működik.

RADOCSAY IMRE

Pécs szab. kir. város pótképviselője.

1860 szeptember 14-én született Pécsen. Tanulmányai elvégzése után édesatyja, néhai Radocsay István vendéglőjében kezdte pályáját. 1886-ban önállóította magát a Makár-utca 56. szám alatt, majd 1903-ban átvette a Korona-szálló vezetését. 1911-ben pedig megújította mai, népszerű Jókai-téri vendéglőjét. A szerb megszállás alatt egy ízben 30 napra ítelték el, majd a nagy sztrájknál ismét letartóztatták. Rengeteg vagyoni kárt szenvedett.

35 éve tagja a városi törvényhatósági bizottságnak és több szakbizottságnak. A Vendéglősök Testületének díszelnöke, a Déldunántúli Szódavizgyár alelnöke, a Pannonia sörgyár r. t. ig. tagja, az Ipariskola felügyelő bizottságának elnöke, városi pótképviselő.

ROSTÁS GÉZA
tűzoltóparancsnok.

Született 1864-ben. Az Önkéntes Tűzoltó Testületbe, melynek parancsnoka Vaszary Gyula rendőrkapitány volt, 1888. évben

206

mint tűzoltó lépett be. Ebben az időben a tűzoltás a rendőrség hatáskörébe tartozott s a város tanácsa által kijelölt rendőrkapitány egyben tűzoltóparancsnok is volt. Vaszary Gyula utódja Reéh György r.-kapitány parancsnoksága alatt 1893-ban szakaszparancsnokká, 1897-ben Oberhammer Antal lemondása folytán Schulcz Ferenc r.-kapitány vette át a parancsnokságot, aki Ruprecht Ferdinánd alparancsnok elhalálozása után alparancsnokká nevezte ki. 1905 — 1906 években már a hivatásos tűzoltó legénység elméleti és gyakorlati oktatását végezte. 1907-ben rendezett kiállításon felállított tűzörség felelős parancsnoka lett és 1909-ben választották meg parancsnokká, ez idő alatt a Szatmáron tartott országos tűzoltó nagygyűlésen volt s megválasztását a nagygyűlésnek küldték meg kézbesítés végett. Az országos Tűzoltó Szövetség által 1911-ben rendezett és 1912-ben tartott magasabb tűzoltói tanfolyamokat végezte.

A város tanácsa látván a tűzoltó ügy iránti nagy érdeklődését, széleskörű működését, szaktudását, rátermettségét, 1912 évben a hivatásos tűzoltóság vezetése bízta meg, amely ma is vezetése alatt áll. Schulcz Ferenc, a város és tűzoltói által rajongva szeretett főparancsnok halála után az Önkéntes Tűzoltó Testületet átszervezte és 1919-ben az első elnök és választmány megkezdte működését.

Az Önk. Tűzoltó Testület parancsnokságáról a hivatásos tűzoltóságnál felszaporodott munkák miatt 1925. évben fiatalabb

erők javára lemondott, de ugyanakkor az Önkéntes Testület főparancsnokává választották meg. Őfelsége 1911. évi május 27-én Gödöllőn kelt legfelsőbb elhatározásával a tűzoltás és mentés terén 25 éven át teljesített érdemes tevékenység jutalmazására díszérmet alapított, mely érmet 1916 április hó 18-án a főispán útján kapta meg.

† DR. TICHY FERENC

Pécs szab. kir. város v. jogügyi tanácsnoka és árvaszéki elnöke, polgármester-helyettes.

Pécsett, 1874 okt. 22-én született. Középiskolai tanulmányainak befejezése után a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem orvosi fakultására iratkozott be, de csakhamar felcserélte az orvosi pályát a jogival. Mint joghallgató, hosszabb időn keresztül munkatársa volt a „Pécsi Újság“-nak. A politikai és jogi doktorátus megszerzése után, 1898. évben Pécs város szolgálatába lépett, mint helyettes rendőrfogalmazó. Még ugyan ezen évben 1-ső aljegyzővé vá-

lasztják meg, báró Fejérváry Imre főispán pedig a tiszteletbeli főjegyzői címmel tünteti ki. 1908. évben adó- és pénzügyi tanácsnokká lép elő.

A háború alatt s a megszállás folyamán a város közéleti ügyeinek előadója.

A Linder-rezsim őt is eltávolítván a hivatalából, kereskedelmi irodát nyitott Pécsen, amelyet a város felszabadulásáig vezetett.

A szerbek kivonulása után újból elfoglalja hivatalát. 1927. évben árvászéki elnökké választják meg, amely minőségben második helyettese a polgármesternek.

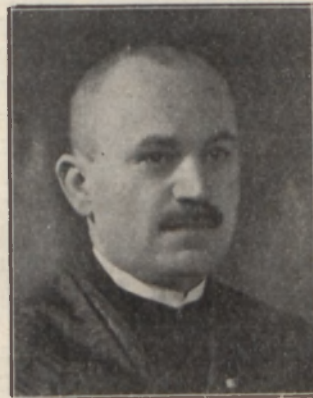
1930 szept. 25-én hunyt el és halálát egy város őszinte gyásza kísérte, mert benne egy puritán, kötelességteljesítő vezetőjét veszttette el.

MAUTNER ÖDÖN,
a sásdi Takarékpénztár r. t. alelnök-
vezérigazgatója.

1860 december 24-én Magyar-
széken született. Középiskoláit
a pécsi állami főreáliskolában
és a budapesti kereskedelmi
akadémián végezte. Ezután a

budapesti Kereskedelmi Bank
szolgálatába lépett, majd 3 év
mulva átvette édesatyja orosz-
lói birtokának kezelését fivérével
együtt. 1906 július 1-én alapí-
totta a Sásdi Takarékpénztár
Részvénytársaságot, amelynek
azóta szünet nélkül vezérigaz-
gatója. Az intézet ez év feb-
ruárában ünnepelte 25 eszten-
dős fennállásának jubileumát.
Baranya vármegye törvényható-
sági bizottságának 1929-ig vi-
rilis tagja volt.

NYÁRY PÁL
ref. esperes lelkész.

A nyáregyházi Nyáryak csa-
ládjából származik. A Nyáryak
csaknem mindannyian Pest
vármegye közéletében szerepel-
nek. Két éves volt, mikor édes-
atyja, a dunavecsei községi
jegyző, meghalt. Özvegy édes-
anyja szülőihez, Budapestre
költözött fel, itt nőtt fel azután
és itt járta végig iskoláit: a
református főgimnáziumot és a
református teológiai akadémiát.

Már negyedéves korában ki-
helyezték Szalkszentmártonba
segédlelkésznek.

208

1901 július 15-én foglalta el a pécsi református egyházban helyetteslelkészi állását Petri Elek püspökhelyettes rendeletére. Már ez esztendő őszén elrendelte az egyházi felsőség az időközben anyásított pécsi egyház lelkészi állásának betöltését. A közhangulat mellé állott és egyhangú meghívással a pécsi egyház lelkésze lett 1903 január 6-án.

A Rákóczi-út 8. számú házában volt az egyház nagyon szűk imaterme, mely csakhamar nem tudta befogadni az ünnepi istentiszteletek közönségét. 1907-ben már felszentelték új templomukat és a lelkészlakot. 1910-ben már segédlelkészi állást szerveztek. Ezen évben alakult meg a Bethánia Egylet pécsi fiókjá, melynek kezdettől fogva elnöke. Ez az egyesület nevel hivatásos munkatársakat a lelkész köré. 1912-ben egyházmegyei aljegyző lett. 1916-ban pedig egyházmegyei tanácsbíró. 1922-ben vallásitanító lelkészi állás szervezése vált szükségessé, 1923-ban vallásitanítónőt állítottak a gyülekezetbe. 1924-ben lett a budapesti Bethánia Egylet országos elnöke.

Irodalmi tevékenysége főként a teológiai irodalom gyakorlati szakában folyt és folyik jelenleg is. Egyházi beszédei 3 kötetben láttak napvilágot. Főszerkesztője a Mustármag című belmissziói havi folyóiratnak és felelős szerkesztője a Pécsi Reformátusok Lapja című egyházi ujságnak. A lelki ébredés munkálása céljából számos cikke jelent meg a különféle egyházi folyóiratok hasábjain. éveken át rendszeres munka-

társa volt a Dunántúl napilapnak, melybe vasárnaponként írt Vasárnapi Levél címen, Dunamenti álnév alatt, társadalmi kérdésekkel foglalkozó cikket.

1928 januárjában foglalta el a felsőbaranyai esperesi széket.

DR. SASI NAGY IMRE

m. kir. bányahatósági főtanácsos.

Tállyán, 1877-ben született. Középiskoláit elvégezve, bányamesteri oklevelet, sőt jogi és államtudományi doktorátust szerzett a kolozsvári egyetemen. A világháborúban a szerb fronton küzdött, a koronás arany érdemkereszt és a háborús emlékérem tulajdonosa.

GRÓF
JANKOVICH BÉSÁN JÓZSEF
nagybirtokos.

1896 május 8-án a somogyi Geszti községben született. Tanulmányait a pécsi újhelyi Teréziánumban végezte, majd 1915-ben gazdasági akadémiaát is végzett. Ugyanekkor bevonult a 7. huszárezredhez és az orosz harctérre vonult. Onnan az olasz frontra vezé-

300

209

nyelték át és Piavénél súlyos haslövést kapott. 1921-ben a nemzeti hadseregben tovább szolgált. Számos hadi kitüntetés tulajdonosa. Somogy és Baranya vármegye törvényhatóságának tagja és számos gazdasági egyesület vezetője.

MECSEKALJAI
HORVAY JÁNOS
szobrászművész.

Született Pécsen, 1873. év májusában. Középiskoláit Pécsen végezte, majd a weni akadémiára ment, hol Zumbus és Hellner tanítványa volt. A világháborúban az olasz és francia frontokon küzdött. Már korán feltűnt tehetségével, 1908-ban a genfi reformemlékpályázaton 100 pályázó körül elnyerte a 3.000 frankos nagydíjat, Barcelonában nagy aranyérmét, Budapesten a Múcsarnok áll. nagy. aranyérmét, a Vaszary díjat és számos más érmét és díjat nyert. Ő készítette a budapesti Névtelen Katona emlékművét. A Nemzeti Szallonnak 20 éve alelnöke, tagja a Képzőművészeti Egyesületnek és a Céhbeliek Társaságának. Atyja pécsi aranyozó mester volt. O 1918 október 30-án nyerte el a nemességet.

STRAKA REZSŐ
DGHT felügyelő.

Egyike a DGHT legrégebb vezető hivatalnokainak, aki évek óta, mint központi felügyelő a DGHT vasasi bányakerületének főnöke. Hivatali működésén kívül kiveszi részét minden hazafias mozgalomból és a társadalmi élet közkedvelt tagja.

LOMNICZAI
BÁRÓ SKERLECZ IVÁN
ny. horvát bán.

1873 július 31-én Oroszlóban született. Középiskoláit Pécsen és Kalocsán, jogi- és államtudományi tanulmányait a püspöki jogakadémián és a zágrábi tudományegyetemen 1895-ben fejezte be. Jog- és államtudományok tudora.

Politikai pályáját, amely gyorsan magasba ívelő volt, 1906 márc. 1-én a m. kir. miniszterelnökségen, mint m. fogalmazó kezdte és még ez évben oszt. tanácsossá léptették elő. 1909-ben már miniszteri tanácsos. — Miniszterelnökségi szolgálata alatt Széll Kálmán, gróf Khuen Héderváry Károly, gróf Tisza István és báró Fejérváry Géza miniszterelnökök elnöki titkárja, majd az elnöki osztály főnöke és a minisztertanács jegyzője volt. 1911-ben a kabinet irodába osztották be ideiglenesen, mint a magyar osztály vezetőjét. 1913-ban Horvát-Slavonia kir. biztosává és v. b. t. nevezték ki. Még ez év novemberé-

ben Horvát-Slavonia és Dalmácia bánjává neveztetett ki. E magas és felelősségteljes tisztséget 1917 júliusáig viselte. 1914 februárjában a zágrábi I. ker. országgyűlési képviselőjévé választotta meg. 1917-ben pedig főrendiházi taggá választotta a horvát országgyűlés. Mint horvát bán elnöke volt a „Horvát Kereskedelmi Bank R. T.”-nak, a „Zágrábi Élelmiszer és Terményforgalmi R. T.”-nak, igazgatósági tagja a Guttman S. H. szlavonia faipari vállalatnak. Ezekről a trianoni béke után lemondott.

Kitüntetései: Ferenc József rend lovagkeresztje, Lipót rend lovagkeresztje, I. o. vaskorona rend a hadiékitményekkel, vöröskereszt díszjelvénye stb.

Jelenleg a politikai élettől visszavonulva a Regnum Marianum egyh. közs. templom-építő bizottság elnöke, Jézus Társ., Országos Diák Szövetség Társ., a Bp. Fürdőváros Egy. tb. elnöke, több vállalat igazgatósági tagja.

SURÁNYI MIKLÓS

író.

1882. február 16-án a baranyamegyei Felsőmindszenten született. Pécssett diákoskodott, itt végezte a középiskolákat a Zircieknél és jogi tanulmányait a püspöki jogakadémián, ahol 1903-ban abszolvált. Pécsről Budapestre kerülve 4 évig a Magyarország c. lap redakciójában dolgozott, majd onnan Máramaros vármegye főlevéltárnoka lett. A világháborúban a 69. székesfehérvári huszárezredhez vonult be, mellhártyagyulladásban megbetegedve mint tar-

talékos hadnagy leszerelt, 1926-ban jelent meg a Trianoni páva című regénye, amely az irodalmi és a nagyközönség körében olyan feltűnést keltett, amelyre az utolsó 20 évben nem volt példa. 1918-ban Máramaros vármegyében nyugdíjaztatta magát és a Magyar Jelzálog Hitelbank kötelékébe lépett. Közben megjelent: a Szent hegy, Cantate, (ezt a regényét Pécsről írta) Nápoly Asszonya c. nagysikerű regényei. 1923-ban publicisztikai működést kezdett a Nemzeti Újságnál, majd a Budapesti Hírlap főszerkesztője lett, jelenleg pedig a Pesti Hírlap főmunkatársa. Utolsó regénye a kétkötetes Csodavárók. A Petőfi Társaság, Kisfaludi Társaság tagja, a Janus Pannonius Társaság tiszteletbeli tagja. 1930-ban a Corvin korszorúval tüntették ki.

SZENTMIKLÓSI
VITÉZ KOVÁCH ANTAL
ny. tábornok.

1871 február 18-án Terehgyen született. A gazdasági akadémiát Kolozsvárott végezte. 1900-ban mint egyéves önkén-

211

tes az 52. gy. ezredhez vonult be. A világháború alatt, mint aktív tiszt a 20. kolozsvári ezreddel, mint zlj. parancsnok vonult a harctérre, később a 19. gy.-e. parancsnoka lett. A nemzeti hadsereg megszervezése körül óriási érdemei vannak. A soproni ellenforradalom egyik vezetője volt. Kitüntetései: III. o. magyar érdemkereszt, III. o. vaskoronarend, III. o. katonai érdemkereszt, 3 Sygnum Laudis, Károly cs. k., kétsávós sebesülési érem, stb. A vármegyei törvényhatósági bizottság választott tagja. A Pécs-Baranyai Frontharcos Szövetség és a 19. Bajtársi Szövetkezet elnöke, a pécsváradi járás vitézi hadnagya.

DR. DAMBROVSZKY IMRE
egyetemi nyilv. r. tanár.

Nyitrán, 1869-ben született. Középiskoláit ott, theológiai tanulmányait Egerben végezte. 1892-ben szentelték pappá. Ezután jogi tanulmányokat Budapesten folytatott. Pályáját mint hittanár, Miskolcon kezdte,

majd 1904-ben az egri püspöki jogakadémia h. tanára lett. 1910-ben rendkívüli tanára, 1922-ben rendes tanárává nevezték ki. 1928 májusában került a pécsi Erzsébet tudományegyetemre, mint ny. r. tanár. Apát, c. kanonok. Önálló munkája: „A szabályrendeleti jog“. Az egri Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság és az Egyházmegyei Irodalmi Társaság választmányi tagja.

SÁROSI VÁRADY FERENC
ny. vármegyei főlevéltárnok.

1860 július 23-án Kaposváron született. Középiskoláit Pécsen 1897-ben végezte, majd az 52. gyalogezrednél tiszti vizsgát tett. A közigazgatási pályára lépett, Baranya vármegye főlevéltárnoka lett és mint ilyen vonult nyugalmába. Ő alapította a Pécsi Figyelő c. lapot és állandó értékes irodalmi munkásságot fejtett ki úgy Pécsen, mint a fővárosban. Baranya vármegye monografiáját is ő szerkesztette. Országos vonatkozásban ismert költő és író, akinek számos műve nagy sikert aratott. Több irodalmi társaság tagja.

DR. VÉRFFY ALADÁR
m. kir. postatanácsos.

1882 jún. 13-án Ócsárdon született. Középiskoláit a pécsi ciszterciáknál, jogi tanulmányait a jogakadémián végezte és Kolozsváron 1906-ban doktorált. Ugyanez évben lépett a posta szolgálatába, hol 1919 jan. 1-én nevezték ki posta ta-

212

nácsossá. A felszabaduláskor miniszteri biztosként vette át a felszabadult postákat. Városi th. póttag és számos helyi egyesület elnökségi és vezetőségi tagja.

GEBAUER ERNŐ
festőművész.

Austriában született. Középiskoláit Pécsen, a Képzőművészeti Akadémiát Budapesten végezte, ahol rajztanári oklevelet nyert, majd tovább képezve magát, olaszországi tanulmányutát tett. Ennek befejezése után Pécsre került, ahol különösen mint templomfestő működött. Pécs és a vármegye valamennyi számottevő templomának freskóit ő festette. Országos, sőt európai hírnévű festőművész és kiváló pedagógus. Számos művészeti kitüntetés tulajdonosa.

KONKOLY-THEGE ALADÁR
ny. huszárszázados.

1894-ben Hontszántón született. Középiskoláit Léván végezte, majd a Ludovika Aka-

démián 1914 augusztus 1-én tisztté avatták. Ezután a 9. huszárezreddel az északi front ment, ahol két ízben megsebesült. A szerb megszállás alatt Pécsen volt különleges meg-

bízása. Egy ízben — mivel ráfogták, hogy a szerb alispánt meg akarta gyilkolni — 3 napig letartóztatásban volt része. 1919 január 1-én mint százados vonult nyugalomba. Kitüntetései: Sygnum Laudis, sebesülési érem, Károly csapatkereszt és háborús emlékérem. Nyugalombavonulása után megalapította szállítási vállalatát, amelyet azóta vezet. A Nemzeti Kaszinó, NyUKOSz és a Kath. Kör tagja.

**KÁLMÁNDY
PAP JÓZSEF**
nyug. körjegyző.

1860-ban Szekszárdon született, Pápán tett érettségét és egy évig ugyanott jogot hallgatott. Tiszti vizsgát az 52. gyalogezerrednél 1879-ben tett.

213

Pályáját mint ügyvédjelölt, majd joggyakornok és gazdasági gyakornok kezdte, 1882-ben Pécsen jegyzői vizsgát tett és 1884—1913-ig, nyugalomba vonulásáig Pellérdén körjegyző

volt. 1913—18-ig a Pénzügyigazgatóságnál mint adóbiztos működött. A megszállás alatt több ízben elfogták és ki akarták toloncoltatni. A koronás érdemkereszt, a katonai, polgári és jubileumi emlékkeresztek tulajdonosa.

RÓZSAHEGYI GYULA

az Államépítészeti Hivatal főnöke,
m. kir. műszaki tanácsos.

1885 április 25-én Felső-Ausztriában (Ausztria) született. Középiskoláit és a műegyetemet Budapesten végezte és 1911-ben mérnöki diplomát nyert. 1914-ben a szerb és orosz frontokon küzdött. 1916 június 6-án orosz fogságba esett, ahonnan 1920 dec. 24-én jött haza és mint tart. hadnagy szerelt le. 1911-ben kezdte pályáját a komá-

romi államépítészeti hivatalban. Az összeomlás után Szolnokon, majd Berettyóújfalún mint államépítészeti hivatalfőnök működött, és e minőségben 1928 júniusában Pécsre került. 1924-

ben kapta a tanácsosi címet. A városi és vármegyei törvényhatóságnak hivatalból tagja, a Mérnöki és Építészeti Kamara pécsi építészeti csoportjának elnöke.

STEINLOEWENI

PORZEZINSKY VILMOS,

a Magyar Nemzeti Bank
főintézetének
főnöke.

Miskolcon született 1883-ban. Középiskolai tanulmányait Budapesten végezte. Tanulmányai befejezése után a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank kötelékébe lépett, innen 1899-ben az Osztrák-Magyar Bank központjához Wienbe került. Mint beosztott tisztviselő és főtisztviselő, az intézet különböző fiókjainál: Szegeden, Nagykanizsán, Ko-

214

lozsvárott, Nagybecskerekén és Kaposvárott teljesített szolgá-
tot. A háború alatt hivatali mi-
nőségben a központhoz ren-
delték be szolgálattételre. Ba-
jára 1925 december havában
került, ahonnan 1929-ben Pécs-
re nevezték ki főnökké. 1928
óta főfelügyelő. A Kaszinó, a
Kath. Kör stb. tagja.

DECLEVA ENDRE
ny. honvédszázados.

1885-ben, Dárdán született.
Középiskoláit Apatinban, a ka-
tonai tanulmányait Pécssett vé-

gezte. 1904-ben avatták tisztté.
szolgált Nagyváradon, Szabad-
kán, Zomborban, majd 1914-
ben bevonult és 43 hónapig
az első rajvonalba harcolt,
és egy ízben megsebesült. A
forradalom alatt a szerbek ki-
utasították Zomborból, majd
oláh fogságba esett. Innen meg-
szökve a szegedi nemzeti had-
seregben szolgált tovább és
Pécsre a felszabadító hadsereg-
gel vonult be. 1923-ban nyu-

galomba vonult és azóta az
OFB. által engedélyezett ingat-
lanirodáját vezeti.

VITÉZ
SZELENCZY MIHÁLY
ügyvéd.

1893-ban Dájog községben
született, középiskoláit Pécssett
végezte és Budapesten 1921-
ben tett doktorátust, 1925-ben
pedig ügyvédi vizsgát. Ezt meg-
előzően a háborút a 69. gy.
ezreddel az északi fronton küz-

dötte végig, s mint tart. főhad-
nagy szerelt le. I. o. ezüst és
a bronz vitézségi érmek, Syg-
num Laudis és Károly csk.
tulajdonosa. 1926 júniusában
avatták vitézzé. A megszállás
alatt a Budai Külv. Kath. Kör
titkára volt. 1925 augusztusá-
ban nyitotta meg ügyvédi iro-
dáját Pécssett. Részt vesz a po-
litikai életben és a szalántai
kerületben, mint képviselőjelölt
nagyszámú szavazatot kapott.

215

DR. VENDE JÁNOS
egyetemi tanársegéd, OTI h.
főorvos.

1898-ban Budapesten született. Középiskoláit Pécsen, az egyetemet Budapesten végezte, ahol 1923-ban avatták orvossá. A világháborúban a 6. nehéz tüzérezreddel 21 hónapot töltött az olasz fronton és mint

tart. tüzérhadnagy szerelt le. A Károly csapatkeresz és a háborus emlékérem tulajdonosa. Pályáját a pécsi bőrklinikán kezdte meg, ahol 3 és fél évet töltött mint tanársegéd. 1928-ban Az OTI h. főorvosa, és a MÁV pálya orvosa lett. A mohácsi 400 éves kiállítás egészségügyi pavillonját ő rendezte. Több szakelőadást tartott és számos szakcikket írt. Legutóbb jelent meg a „Nemi betegségek okai“ c. könyve.

DR. KERÉKES KÁLMÁN
orvos, egyetemi tanársegéd.

1901-ben Ercsiben született. Középiskoláit Pécsen, egyetemi

tanulmányait Bpsten végezte, ahol 1925-ben avatták orvossá. A nemzeti hadseregben 1919—

1922-ig szolgált. 1927-ben nevezték ki tanársegéddé, az OTI rendelő-orvosa, MÁV pálya-orvos. Több egyesület tagja.

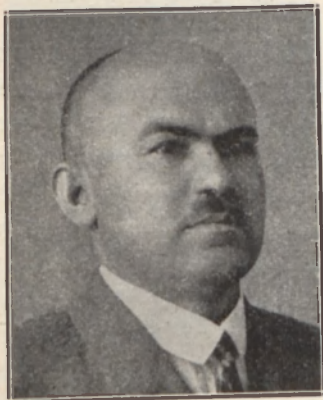
DR. DEUTSCH ZSIGMONDNÉ
a pécsi Izr. Jótékony Nőegylet
elnöknője.

Egyike azon önzetlen és nemesszívű úriasszonyoknak, akik évek óta idejüket és vagyonukat a szegények istápolására fordítják.

216

DICK GYÖRGY
szociáldemokrata párttitkár.

1892-ben Kisszékelyen született. Iskolái elvégzése után Ausztriában tett tanulmányútát. A világháborúban 36 hónapig volt az olasz és orosz fronton.

A bronz vitézségi érem és a Károly csapatkereszt tulajdonosa. A pécsi szociáldemokrata pártnak évek óta titkára. A városi törvényhatóság és a közgyűlés választott tagja, Pécs város pótképviselője. A legutolsó képviselőválasztások alkalmával Szalántán lépett fel, ahol több ezer szavazatot kapott.

DR. MOSONYI GÉZA
ügyvéd,
vm. tb. főügyész.

1876-ban Bodnicán született. Az ügyvédi oklevél elnyerése után Pécsen kezdte pályáját. A világháború alatt K. u. K. Gendarmerie Streifkorps in Serbien századparancsnoka volt és mint népfőlkelő százados szerelt le. A szerb megszállás alatt a me-

gyét a bíróságnál és az árvaszéknél képviselte. Tiszteletbeli vármegyei főügyész, a Nemzeti Kaszinó ügyésze.

DR. JOBST PÁL
klinikai tanársegéd,
orvos.

1890 január 25-én Pécsen született, itt végezte középiskoláit, egyetemi tanulmányait pedig Budapesten, ahol 1913-ban orvossá avatták. Pályáját a kórházban kezdte, majd 1914-ben bevonult az 52. gyalogezredhez és folytonos frontszolgálatot teljesített. 1918-ban mint tart. főorvos, több kitüntetéssel leszerelt. 1924 óta egyetemi tanársegéd.

HÖFFLER JAKAB
bőrkereskedő.

Régi pécsi patrícius családból 1860 július 1-én született Pé-

csett, ahol középiskoláit is végezte, majd Londonban ipari tanulmányokat folytatott. Ő épí-

217

tette át a 170 évvel ezelőtt alapított Höffler-féle bőrgyárat, amelyet három gyárból 1887-ben összpontosított. 1914—24-ig Mohácson is volt bőrgyára. A legutóbbi választásig megyei és törvényhatósági bizottsági tag volt. Több országos és külföldi kiállításon számos kitüntetést és érmet nyert.

DR. NAGY LÁSZLÓ
ny. városi főjegyző,
ügyvéd.

1877-ben Kisgyulán született. Középiskolai és jogi tanulmányait Pécsen végezte, majd 1900 február 15-én a város szolgálatába lépett. A szerb megszállás alatt városi főjegyző

volt s mint ilyen, egyrészt a Linder-rezsim kényszerítése alatt, másrészt, hogy — meggyőződése szerint — ezzel a város javát szolgálja, továbbra is a város szolgálatában maradt. 1922-ben mint h. tanácsnok, tb. főjegyző, nyugalomba vonult. A világháborúban mint

népfőlkelő hadnagy szolgált. Nyugalombavonulása után doktorátust és 1927-ben ügyvédi vizsgát tett Budapesten.

SIKORA GYULA

m. kir. bányügyi tanácsos,
bányaigazgatóhelyettes.

Abban a hatalmas szervezetben, amely a DGHT vezetését irányítja fontos és nagy szerep jut Sikora Gyula m. kir. bányatanácsosnak, aki hosszú évek óta áll a DGHT szolgálatában. Kivételes tudása és páratlan szorgalma, mint helyettes bányai igazgató a szabolcsi bányakerület élére állította. Nagy népszerűségnek örvend a munkások sorában.

KERN JÁNOS
gazdálkodó.

1877-ben született Hercegszabaron. 1910 óta gazdálkodik önállóan. A világháborút az orosz, montenegrói és olasz frontokon küzdötte végig. A Károly csapatkereszt tulajdonosa.

WEISZ GÉZA
kereskedő.

1878-ban Kecskeméten született. Iskolái elvégzése után a kereskedői pályára lépett. Működött Szegeden, Budapesten, Bécsben és Berlinben. 1913-ban nyitotta meg a legnagyobb pécsi árúházat, a budapesti Nagyarúházat, amely európai

nivóra 47 alkalmazottal a mostani Tausz bank épületében volt. A közbejött világháború azonban megszüntette a céget. 1914 június 30-án a 19. hon-

védgyalozezreddel a szerb, majd az orosz frontra ment, ahol fogságba esett, ahonnan 1918-június 2-án súlyos betegen sikerült hazajönnie. Jelenleg a Csipkeárúház tulajdonosa.

DR. PAUNZ LIPÓT

orvos.

1843-ban Godisán született. Középiskolát Pécsen, egyetemi tanulmányait Bécsben végezte. 1877-ben avatták orvossá. 1878 óta, tehát több, mint ötven éve folytatja Pécsen orvosi működését és mint a pécsi orvosok nesztorja még ma is fiatalos fűrgeséggel látogatja betegeit. A szegénysorsú betegeknek nemcsak orvosa, hanem segélyezője is. A városi törvényhatóság örökös tagja.

DR. KEMÉNY JENŐ

ügyvéd.

Pécsen született, itt kezdte jogi tanulmányait, amelyeket Budapesten és Wienben fejezett be. A háború kitörésekor bevonult, de betegsége miatt mint tart. tiszt később leszerelt. A szerb megszállás alatt folytonos üldöztetésben volt része neki és családjának és két ízben le is akarták tartóztatni. Egyike a legtekintélyesebb pécsi ügyvédeknek.

BETZ VILMOS

baptista prédikátor.

1898-ban Sátoraljaújhelyen született, középiskoláit ott, teológiai tanulmányait Budapesten és Hamburgban végezte. 1918

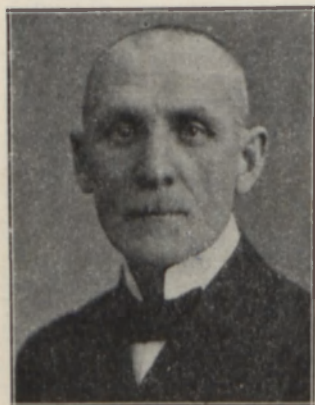
elejétől 1920-ig katonai szolgálatot teljesített. Tanulmányai befejezte után a pécsi baptista gyülekezetet választotta meg lelkeséje.

KOKAS ILONA
az ágoston-téri leányiskola
tanítónője.

Csornán született és az áll. tanítóképzőt Győrött végezte. Tanítónői pályáját 1904-ben, Fogaras megyében kezdte, majd Rétfalun működött. 1914-ben helyezték Pécsre és azóta folytatja itt pedagógiai munkásságát. A megszállás alatt egyik megszervezője volt a napközi otthonnak és a vámház-uccainak vezetője. A Szociális Misszió budai külv. Asszony-Misszió elnöke.

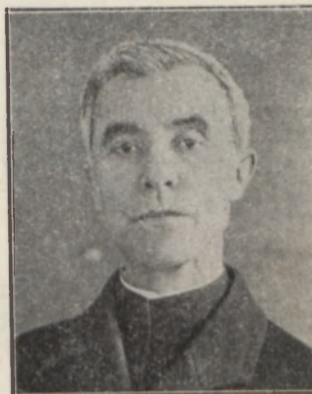
SZIEBERTH RÓBERT
felügyelő igazgató.

1871-ben Németbólyban született. Középiskoláit és a tanítóképzőt Pécsen végezte, tanítói oklevelet 1891-ben nyert. Ez-

után még különböző tanfolyamot is végzett. Pályáját 39 éve kezdte a pécsi iskoláknál és azóta megszakítás nélkül folytatja fontos pedagógiai mun-

kásságát. 1912-ben lett igazgató az Ágoston-téri iskolában, 1914-ben pedig az összes áll. iskolák felügyelő igazgatója. A szerbek által elrabolt iskolai felszerelést ő pótolta. Nagy szerepe van Pécs társadalmi és kulturális életében. 1931-ben Pécs szab. kir. város pótképviselőjévé választották. A v. th. bizottság örökös tagja.

LENNER JÓZSEF
a J. T. Pius gimnázium igazgatója.

1886-ban, Rákosszentmihályon született. Középiskoláit, mint kisszeminariumi növendék, a pécsi ciszt. főgimnáziumban végezte és 1902-ben lépett be a rendbe és Nagyszombaton, majd 1906-ban Kalocsán fejezte be teológiai tanulmányait. Innen Pozsonyban, Innsbruckban, majd a budapesti egyetemen folytatta főiskoláit. Ezután tábori lelkész is volt. 1918 júliusában Kalocsára került, 1920-ban nyerte tanári diplomáját és 1928-ig működik Kalocsán. Azóta a pécsi Pius gimnázium igazgatója.

220

HOFFMANN LÁSZLÓ
okl. építészmérnök.

1897-ben Pécsen született és itt tett érettségét is. A József kir. műegyetemen és a müncheni technikai főiskolán fejezte be tanulmányait. 1921-ben nyerte mérnöki oklevelét. 1915-ben bevonult a 69. gy.-ezredhez és az orosz, román és

olasz frontokon harcolt. 1918-ban, mint tartalékos hadnagy, a Synum Laudis, bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt tulajdonosa szerelt le. Pályáját Münchenben kezdte, majd 1923-ban Pécsen önálló tervező irodát nyit. 1926-ban megnyerte a magyar mérnöki és építészegylet kis pályadíját. Több II. és III. díjat is nyert és számos tervét vásárolták meg. Több nagyszabású építkezést vezetett. Visy Zoltánnal a repülőhangárt együtt tervezte.

DEUTSCH VALÉR
igazgató, mérnök.

1892-ben Pécsen született, ugyanitt végezte középiskoláit,

a műegyetemet pedig Budapesten, ahol 1914-ben nyerte diplomáját. 1915-ben a mohácsi ármentesítő társasághoz került

és innen 1923-ban választották meg Siklóson az ármentesítő társaság igazgató mérnökévé. A vármegyei törvényhatóság virilis választott tagja.

WINCHELSTEINI
KŐSZEGHY GYULA
okl. építészmérnök.

1891-ben Rózsashegyen született. Gimnáziumot Pozsonyban és Lőcsére járt, műegyetemet Budapesten, ahol 1913-ban nyerte diplomáját. Pályáját Hüttl Dezső dr. műegyetemi tanár irodájában kezdte, majd 1915-ben bevonult az erdőépítési igazgatósághoz és a nemzeti hadseregben is tovább szolgált, majd, mint mérnök-kari szkv. százados leszerelt. Pécsen, 1922-ben telepedett le és 1928 óta önálló. Katonai szolgálata óta építette a honvéhadapród új tiszti laképületet, a hadapród-

21

iskola hősi emlékművét és a Zrínyi-emlékszobrot. Több bérházat, (Siklósi-u. városi bérház, egyetemi tanári lak, stb.) építette és a városi szabályrendeletet, valamint a Széchenyi-téri felszabadulási emlékművet tervezte.

RÓMAI RÓBERT

kereskedő,
Pécs város törvényhatósági
bizottságának
tagja.

Máriakéménden született 1882 december 21-én. Iskolai tanulmányait részben ott, részben pedig Pécsen végezte, majd korai pályán a kereskedői pályára lépett. A tanulóévek elmúltával huzamosabb ideig

X

mint segéd működött a fűszer- és csemegeszakmában és így szerzett elismert szaktudást és gyakorlatot szakmájában. Huszonkét év előtt önállósította magát Pécsen, mely idő alatt üzlete mindjobban fejlődött és közismertté vált szőlő üzleti

elve vállalkozása fellendülését eredményezte.

A szerb megszállás alatt sok zaklatásnak volt kitéve, házkutatást tartottak lakásán, készpénzkészletét azzal vették el, hogy rosszul van felülbélyegezve, amit aztán csak sok utánjárással és csak részben kapott vissza.

Pécs szab. kir. város törvh. bizottságának előbb virilis, majd 1929-től — az új közigazgatási törvény életbelépése óta — virilis választott tagja. Több ízben szólalt fel közérdekű kérdésekben.

Római Róbert készségesen veszi ki részét a város minden jelentősebb társadalmi, kultúr valamint jótékony célú megmozdulásából.

DLUSZTUS ALAJOS

vm. törvényhatósági bizottsági tag.

Németbólyon, 1885 december 13-án született. Tanulmányait részben ott, részben Pécsen végezte. 1911-ben átvette édesatyja vaskereskedését, amelyet azóta vezet. A németbólyi r. k. templom gondnoka, a segélyző egyesület fel. biz. tagja, a „Volksbildungerein“ helyi csoportja elnöke és központi végrehajtóbizottság tagja, a r. k. hitközségi tanács tagja, a vármegyei törvényhatóság választott tagja.

VISY ZOLTÁN

okleveles építész-mérnök.

1903-ban Pécsen született. A katonai alreáliskolát Marosvásárhelyen, a főreált Kismar-

m

tonban végezte, majd Budapesten érettségizett és ugyanott a Ludovica akadémia növendéke lett. Innen egy év után

kilépett és a műegyetemen oklevelet szerzett. Péccsett több köz és magánépületet tervezett a mérnöki kamara, stb. tagja.

DR. SEH KÁROLY

ügyvéd, a DGHT ügyésze.

Péccsett, 1860-ban született. Középiskoláit és jogi tanulmányait is itt végezte. 1885-ben tett Budapesten ügyvédi vizsgát. Ezután tíz évig Baranyavármegye szolgálatában állott, majd 1916-ban lépett a DGHT kölékébe, mint annak ügyésze. Ezt a tisztet tölti be azóta.

DR. SIK JENŐ

ügyvéd, a DGHT h. ügyésze.

1894-ben Péccsett született. Középiskoláit a cisztercitáknál és a jogot is Péccsett végezte.

1928-ban nyerte ügyvédi diplomáját. A világháborút a 69. gy. ezreddel a szerb és az olasz fronton harcolta végig és az

összeomláskor, mint tart. főhadnagy szerelt le. Kitüntetései: Sygnum Laudis, sebesülési érem és Károly csk. 1919-ben lépett a DGHT szolgálatába és 1929-óta annak helyettes ügyésze.

KISS ALBIN,

a pécsi cisztercita főgimnázium igazgatója.

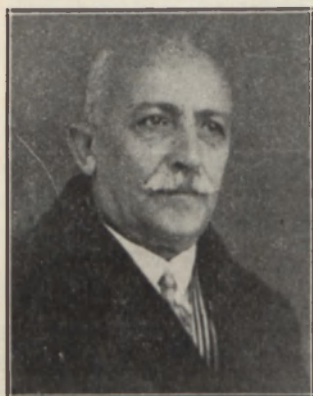
Született 1874-ben. Középiskoláit a veszprémi kegyesrendi főgimnáziumban végezte, majd 1893-ban belépett a cisztercita rendbe és Zircen, majd Budapesten végezte a teológiát és az egyetemet. 1898-ban szentelték fel és 1900-ban szerezte meg tanári diplomáját. több városban tanított, míg Pécsre került, mint főgimnáziumi tanár. 1929-ben lett a ciszt. főgimnázium igazgatója és a rendház főnöke. Élénk irodalmi működést fejt ki.

223

HOCH JÓZSEF

ny. igazgató-tanító.

1865 szeptember 20-án Csomabárdon született. Középiskoláit Kaposvárott, a tanítóképzőt Csurgón és Budapesten végezte. 1887-ben nyert oklevelet. Még ez évben a pécsi izr. elemi is-

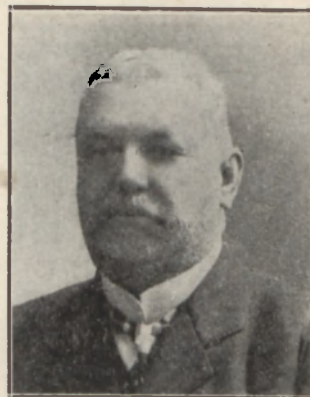
kolához került és itt működött 1925-ig, amikor nyugalomba vonult. 1910-ben nevezték ki igazgatóvá. A világháború alatt a szigeti külvárosi élelmezési irodát vezette. A Pécsi Tanító Egy., Orsz. Izr. Tan. Egy. és Baranya—Tolna—Somogy vm. Tanító Egy. vál. tagja.

TRISCHLER FERENC

vármegyei törvényhatósági bizottsági tag.

Született Némethboly, 1894. Középiskoláit a pécsi főgimnáziumban végezte, majd 1919-ben átvette édesatyja birtokát. 1915-től 1918-ig katonai szolgálatot teljesített a veszprémi 7. honv. tüzér ezred kötelékébe az olasz

harctéren, ahol megsebesült. Leszerelése után részt vett a község politikai életében. Az ifjúsági egyesület és az önk.

tűzoltótestület jegyzője, a kölcsönös segélyző egyesület felelős bizottsági tagja, a vármegyei törvényhatósági bizottság választott tagja.

RUZSÁVY JÁNOS

városi törvényhatóság bizottsági tag.

1873-ban Pécsen született. Iskolái elvégzése után kora ifjúságában a kereskedői pályára

224

lépett és 1904-ben önállósította magát. Azóta megszakitás nélkül vezeti népszerű üzletét. A v. th. bizottságnak már a háború előtt virilis tagja volt, jelenleg virilis választott tagja. A Pécsi Takarékpénztár Részvénytársaság választott, Budai Külvárosi Egyházközség és a Credo tagja.

CSERNAHORSZKY JÓZSEF
apátplébános.

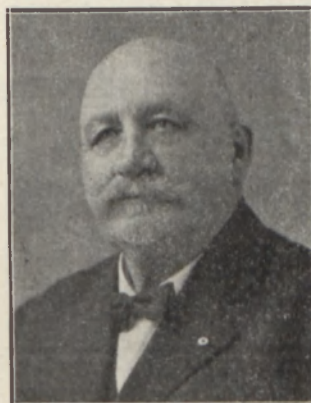
Eszéken, 1867-ben született. Középiskolai és teológiai tanulmányait Pécsen végezte. 1890-ben szentelte pappá Dulánszky Nándor pécsi püspök. Pályáját — mint káplán — Püspök-pádasdon kezdte, majd működött Bonyhádon, Szekszárdon és Pécsen mint karkáplán. 1906-ban pécsváradi plébános lett és 1915-ig buzgólkodott e tisztségében. 1915-ben a Pécsbudai külvárosi plébánia élére választotta a közgyűlés, egyházi hatóságának jóváhagyásával. 1923-ban c. apát, 1927-ben szentszéki bíró lett. 1917-től 1924-ig a pécsi kerület esperese, 1927-től 1927-ig a pécsi hitoktatók felügyelője volt.

A megszállás alatt Boros Béla vm. irodaigazgató, — kit a szerbek kilakoltattak — 6 tagú családjával két éven át élvezte vendégszeretét. A szerbek részéről neki is sok üldöztetésben volt része.

PÁLL ÖDÖN

városi törvényhatósági bizottsági tag.

1886-ban, Ruszkabányán született. Középiskolai tanulmányait ott és Szegeden végezte. Ezután a kereskedői pályára lépett. Pécsen 1913-ban nyitotta meg férfiruha üzletét, amelyet sikerült annyira fejlesztenie, hogy ma a város legelső cégei sorába tartozik. A városi törvényhatósági bizottságnak régi tagja és a pécsi társadalmi és kulturális élet egyik lelkes tagja. Különösen a pécsi színházért érdeklődésben hoz jelentős áldozatokat.

STADTRUCKER PÉTER
ny. MPV. h. igazgató.

1856-ban Zólyomban született. Körömcabányán és Selmec-

225

bányán végezte. 1882-ben, mint h. főnök, Pécssett működik, 1887-ben a kelenföldi állomás fűtőházfőnöke volt, 1893-ban lépett a MPU szolgálatába, mint h. igazgató ment. Számos elismerő levelét kapott hosszú és odaadó szolgálata alatt. A megszállás alatt nagy szolgálatot tett hazatias magatartásával hazájának.

STADTRUCKER KÁROLY
MÁV főtiszt.

1901-ben született. Középiskoláit és a tiszti tanfolyamot Pécssett végezte 1922-ben. 1919-ben került a Mohács-pécsi vasúthoz és Úszögre nyert beosztást. A Voge tagja.

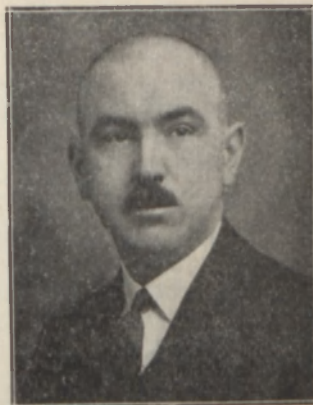
DR. KELLERMANN EMIL
orvos.

1896 január 28-án Villányban született, középiskoláit Pécssett, egyetemi tanulmányait BudaPesteo végezte, ahol 1924-ben avatták orvossá. 1915 májusában a 19. honv. gy.-ezred-

hez vonult be és Wolhiniában súlyos tüdőlővést kapott. Kintüntetési: I. o. vitézségi érem, sebesülési érem és Károly csk. 50 százalékos rokkant. Orvossá avatása után 1924—1929-ig a belgyógyászati klinikán működött és azóta folytat magánprakszist. Foglalkozik szakirodalommal és tehetséges festőművész. A Pécsi Képzőművészek Társ. tagja.

DR. BALOGH ISTÁN
kir. főügyészhelyettes.

Nagy tudású, széleslátókörű, kiváló képességű büntetőjogász. A pécsi kir. főügyészségen már évek óta tölti be magas és felelősségteljes tisztségét. Hivatali működésén kívül népszerű tagja az előkelő pécsi társaságnak.

DR. KREBS ANDRÁS
fogorvos.

1902^{*} augusztus 14-én Mecsekfalun született. Középiskoláit Pécssett, egyetemi tanulmányait Budapesten és Freiburgban végezte. Doktorátust 1927-

226

ben nyert. 1928-ban nyitotta meg Pécssett fogorvosi rendelőjét, az OTI-nek 1927 óta fogászati szakorvosa. Résztvesz a társadalmi élet minden megmozdulásában, több előkelő keresztény egyesület tagja.

TÁRNOKI
URS ALADÁR DR.
MÁV Üv. igazgató.

1878 július 17-én Budapesten született és az ottani főgimnáziumban tett érettségét majd 1902-ben a tudományegyetemen doktorátust nyert. Pályáját 1897-ben Budapest székesfővárosnál kezdte meg, ahol 1905-ig működött, amikor a Máv szolgálatába lépett. 1931 január 1-ig a budapesti Ü. V.-nél működött, azóta a pécsi üzletvezetőség igazgatója.

DR. DECLEVA DÉNES
ny. ügyészségi elnök, ügyvéd.

Uducziban, 1878 aug. 31-én született. Középisk. és jogi tanulmányait Pécssett végezte 1900-

ban. Pályáját Nagykikindán, mint alügyész kezdte, majd Szegeden lett királyi ügyész és 1915-ben került ismét vissza Pécsre. 1921 novemberében lett az ügyészség vezetője és 1925 októberében vonult nyugalomba, amikor az ügyvédi irodát nyitott. A megszállás alatt, mint a nemzeti ellenállás vezetőjének, nagy szerep jutott.

KELEMEN JÓZSEF

kir. ítélőtáblai tanácselnök.

1869-ben Pécssett született, ugyanitt végezte tanulmányait is. Pályáját 1890-ben a pécsi járásbírósnál kezdte, majd Szabadkán, Dunaföldváron és Kaposváron működött, 1903-ban nevezték ki a kir. ítélőtáblához bírónak, 1921-ben c. kuriai bírói címet nyert, 1924-ben nevezték ki tanácselnökké. Több társadalmi egyesület tagja.

MONDSCHHEIN BÉLA

a Fűszerkereskedők
Árúforgalmi Részvénytársaságának
ügyvezető igazgatója.

Tipusa azon kereskedőknek, akik saját erejükből, csak tehetségükre és tudásukra támaszkodva érték el, hogy ma a város legtekintélyesebb vállalkozói közé tartoznak. Középiskolái után a kereskedői pályára lépett és Pécssett, 1920-ban alapította a „Fűszerkereskedők Árúforgalmi R.-t.”-át, melynek azóta ügyvezető igazgatója. A vállalat szakszerű vezetése alatt tíz éve a megye egyik legnagyobb forgalmú részvénytársaságává fejlődött.

227

TELEKI ANDOR

szőlőbirtokos, vesszőteleptulajdonos,
szakíró.

Született 1883 júliusban Pécsen. Tanulmányait a pécsi főreálban és a Wiener Handelsakademie-n végezte. — Utána Franciaországban és Olaszországban, Ausztriában és Magyarországon praktizált. 1910-ben vette át öccsével a villányi szőlő-

gazdaságot és vesszőtelepeket, amelyet külföldi telepekkel kibővítettek és ezek vezetése céljából 1920 óta Wienben él. 1927-ben m. k. kormányfőtanácsossá lett kinevezve. A francia „Merite Agricola“ tulajdonosa. A háborúban sz. k. tüzérfőhadnagyként vett részt, megkapta a „Sygnum Laudis“-t a kardokkal, Károly csapatkeresztet és egyéb háborús emlékérmeket. — Két nagyobb szőlészeti könyvet írt, állandó munkatársa a magyar, német, francia és olasz szőlészeti és borászati szaklapoknak; nemzetközi borászati kongresszuson több szakelőadást tartott. Al-elnöke a wieni osztrák-magyar

kereskedelmi kamarának, igazgatósági tagja a wieni „Magyar-Egyesület“-nek stb.

TELEKI SÁNDOR

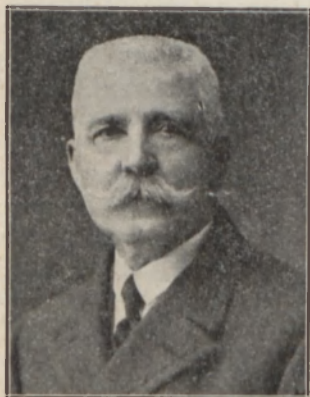
szőlőbirtokos, vesszőteleptulajdonos.

Született 1890 decemberben Pécsen. Érettségizett a pécsi főreáliskolában, majd a wieni „Handelakademie“-n folytatta

tanulmányait. 1910 óta átvette édesatyja néhai Teleki Zsigmond villány—pécsi szőlői és vesszőtelepei vezetését melyet bátyjával együtt a volt monarchia egyik legnagyobb ilyenmű üzemévé fejlesztett fel. A világháború kitörésekor bevonult és 26 hónapi frontszolgálatot teljesített a szerb, orosz és olasz harctereken; az orosz harctéren 1916-ban súlyos koponyasebesülést szenvedett egy kozák-attak alkalmából. Kitüntetései: A balkán haderők parancsnokságának elismerése, bronz és ezüst Sygnum Laudis a kardokkal, sebesülési érem, Károly csapatkereszt és háborús emlékérmek. A szerb megszáll-

lás alatt a szerbek 14 napig fogva tartották a pécsi ügyész-ségi fogházban a Kossuth-nóta játszása miatt, utána a birtokot sequestálták. — Elnöke: az Alsódunántúli Mezőgazdasági Kamara szőlészeti osztályának, az Alsódunántúli Árlecsapoló Társulatnak, az 1930 évi Országos Szőlészeti Kongresszusnak, a járási és községi mezőgazdasági bizottságnak stb. Al-elnöke a Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesületének. Tagja az Országos Szőlő és Borgazdasági Tanácsnak és igazgatósági tagja több társadalmi és kulturális egyesületnek. Törvényhatósági és kisgyűlés bizottsági tag. Több magyar szaklap munkatársa, külföldi kongresszusokon képviselte több ízben a magyar szőlőgazdákat, foglalkozik szőlőnemesítéssel. Alanyfajok szelektálás útján való javításával.

TAKÁCS JÓZSEF
ny. községi rendőrbiztos.

A Fehér megyei Seregélyes községben, 1864-ben született. Iskoláit ott és Rákospalotán vé-

gezte. 1884-ben bevonult és mint huszárörmester szerelt le. 1887-ben került Siklósra és 1893-ban lépett a község szolgálatába, majd 1900-ban rendőrbiztossá választották. 1928-ban nyugalomba vonult. A szerbek hazafias működése miatt letartóztatták és 5 hónapig a siklói várban fogva tartották, majd Zomborba vitték, ahol felmentették. Fia 2 hétig volt vele letartóztatásban.

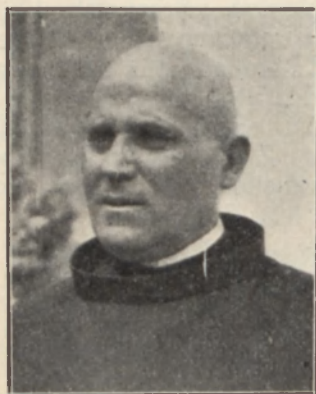

NÉKÁM AURÉL
okl. gyógyszerész.

1875 dec. 3-án Gyöngyösön született. Középiskoláit Egerben végezte, majd a budapesti egyetemen 1898-ban gyógyszerészi oklevelet nyert. Ezután önkéntesi kötelezettségének tett eleget, majd több helyen működött gyógyszerészi minőségben. Pécsváradon 1906-ban telepedett le, amikor megvásárolta a Szent Háromság gyógyszerortárat, melyet azóta vezet. A szerb megszállás alatt gerinces hazafiasságáért két ízben börtönözték be és mint tuszt,

229

nyilvántartották. A várm. törvh. bizottságnak évtizedek óta tagja, számos helyi egyesület vezetője.

BERECZ KÁROLY FIDÉL,
az Irgalmas Rendház
v. perjele.

1875 július 17-én Vácon született és ott tett gimnáziumi érettségét. Gyógyszerészi diplomát 1904-ben nyert. Az irgalmasok rendjébe 1894-ben lépett be. 1905-ben jött először Pécsre és 1913-ig működött városunkban, majd Egerbe került főgyógyszerésznek, a háború alatt egy 80 ágyas katonai kórházban munkálkodott. 1922-ben Budapesten lett alperjel és 1925 óta a pécsi Irgalmas Rendház perjele és a kórház igazgatója. Ez évben történt távozása városunkat egy értékes, kiváló embertől fosztotta meg.

**MARTINI-
MARTIMO FARTUNAHUS**
róm. kath. plébános, házfőnök.

1867 december 20-án Vingán született. Középiskoláit Toarban

végezte, majd 1884-ben belépett a Szent Ferenciek rendjébe Bécsben. Teológiát 1888-ban Baján, majd Bécsben tanult. 1893—1898-ig Baján teológiai tanár, később Bécsben és ismét Baján működött. Ezután Gyűdön, Pécsen, majd Budapesten volt házfőnök. 1929 október 23 óta ismét Gyűd róm. kath. plébánosa és házfőnöke.

DR. SCHMIEDT MIKLÓS
országgyűlési képviselő.

Fiatalkorban, tehetséges mohácsi ügyvéd, Mohács város v. tiszti ügyésze, aki mindenképp rászolgált arra, hogy a dárdai kerület őt küldje a parlamentbe. A mohácsi keresztény mozgalomnak évek óta vezetője.

SCHINDLER AURÉL
mérnök, ipariskolai tanár.

1889 november 25-én Németbólyon született. A pécsi főreáliskolában, 1907-ben tett érettségét, majd a József kir. műegyetemen, 1912-ben gépész-

230

mérnöki diplomát nyert. Pályáját Cinovnek Emil műegyetemi professzornál, mint tanársegéd kezdte, majd ösztöndíjas felsőiparoskolai tanár lett. Ezután Eperjesre került, az ottani faiskolába tanárnak, ahonnan a csehek miatt menekülni kellett és 1920—1921-ig Szekszárdon volt vagonlakó, majd 1921 október 1-én kinevezték a pécsi m. kir. áll. fa és fémipari szakiskolához tanárnak. Ismert szakíró, aki a „Vezérfonál a tanonciskolák részére“ című művét a kultuszminiszter megbízásából most rendezti sajtó alá.

SOLTY LAJOS

ny. postafőtanácsos.

1872-ben Hódmezővásárhelyen született. Középiskoláit itt és Esztergomban, jog és államtudományi tanulmányait Budapesten és Nagyváradon végezte. 1890-ben lépett a m. kir. posta szolgálatába és 42 helyen működött. Pécssett 1903-ban telepedett le és 1921-ben vonult nyugalomba. 1918-ban nevezték ki főtanácsossá. Ezt megelőzően a 19. honvéd gy.-

ezreddel az orosz, román és olasz frontokon végigküzdötte a háborút és népf. főhadnagyi rangban, a kor. arany érdemkereszttel és a jub. emlékéremmel kitüntetve szerelt le. A megszállás alatt letartóztatták és négy hétig Beremenden internálták. A v. th. bizottság volt virilis tagja. Magyarország első rádióamatőrje, aki már 1911-ben rádiót konstruált, a pécsi szabadliceum első titkára és az országosan ismert „Solty zár“ feltalálója.

DR. SIPOS ISTVÁN

mesterkanonok, szemináriumi kormányzó, teológiai tanár.

Mohácson, 1875 február 1-én született. Pécssett tett érettségét 1894-ben, majd teológiai tanulmányait Bécsben végezte és 1893-ban tanári diplomát nyert, 1903-ban pedig a doktori címet szerezte meg. 1904-óta szemináriumi tanár és 1930 aug. 1-én lett annak igazgatója. 1931-ben nevezték ki kanonokká. Egyházzjogi irányban

231

hatalmas és nagyjelentőségű irodalmi munkát fejt ki. Több könyve nemcsak a hazai, hanem a külföldi mérvadó körök elismerésével is találkozott.

DR. FODRÓCZY VILMOS
MPV titkár, állomásfőnök.

1889-ben Pécsen született. Közéiskoláit és egyetemi tanulmányait ugyanitt végezte és 1925-ben tett doktorátust. 1908 óta teljesít az üszögi vasúti állomáson szolgálatot, amelynek 1926 óta főnöke. A szerb megszállás alatt hazafias magatartása miatt el kellett bujdosnia. Több pécsi egyesület tagja.

BUDIMÁCZ ANTAL
vm. th. bizottsági tag.

Régi siklósi gazdálkodó családból származik. A község politikai életében évek óta nagy szerepet játszik. A vármegyei törvényhatósági bizottság választott és több helyi egyesület tagja.

DR. HAL JÓZSEF
járási t. orvos.

1899-ben, Pécsváradon született. Középiskoláit Pécsen, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte és 1923-ban avatták orvossá. 1917 márc. bevonult a 19. gy. e. kötelékébe és mint hadapródjelölt őrmester szerelt le. 1925 jan. 1-én választották Pécsváradon körorvossá s egyúttal a járási tisztiorvosi teendőket is ellátta. 1928-ban tette le a tisztiorvosi vizsgát és 1929 márciusában nevezték ki járási tisztiorvossá. A vm. th. bizottság érdekképviselői tagja, a pécsváradai kaszinó alelnöke, stb.

KRISTÓF KÁROLY
építész, építési vállalkozó.

Várpalotán 1888-ban született. Középiskolai tanulmányait Veszprémben, a felsőipari iskolát 1908-ban Budapesten végezte. Még ugyanez év végén a Máv. szolgálatába lépett, ahol öt évig az osztálymérnökségnél Tatató-

232

városban és tizenegy évig a pécsi Üv. magasépítési osztályán mint előadó működött. 1924-ben mint műszaki intéző vonult nyugalomba és ugyanakkor megnyitotta építési vállalatát. 1927-ben társult Gadó Ignác építőmesterrel és vele több nagyobb építkezést folytatott. A pécsi sportéletben tevékeny részt vesz, ügyvezető elnöke a Pécsi A. C.-nak, igazgatósági alelnöke a Pécs-Baranya FC-nek és társelnöke a MAC délnyugati kerületének, az MLSz délnyugati kerületének éveken át volt ügyvezető társelnöke, stb. Az építőipari szakosztály alelnöke, a városi th. bizottság választott tagja. A III. oszt. polgári hadiérdemkereszt tulajdonosa.

VITÉZ PALLAY REZSŐ

alezredes, Baranya vármegye vitézi székének kapitánya.

Nagybecskerekén született, 1885-ben. A gimnázium négy alsó osztályát Szolnokon, a hadapródiskolát Budapesten végezte. 1905-ben a pécsi házi-

ezredhez került, az 52-es Frigyes bakákhoz osztották be. 1908-ban hadnagy, 1912-ben főhadnagy (Raguzában), 1915-ben százados, (Görzben), 1924-ben őrnagy, 1930-ban alezredes lett. 1914 júliusában az 52-es gy. elkülönített zászlóaljával a montenegrói határra vonult. 32 hónapig, 1917 márciusáig frontszolgálatot teljesített, mindenkor mint szakasz- és századparancsnok. 1917-től az Isonzó Hadsereg tiszti tanfolyamán taktikát tanított egész az összeomlásig. A szerb megszállás elől Szekszárdra menekült és csak 1921-ben, a fől szabadító csapatokkal jött vissza. 1921 januárjáig a pécsi katonai lakáshivatalt vezette, ettől kezdve mint székkapitány működik.

Háborús kitüntetései: III. o. vaskoronarend kardokkal, III. o. katonai érdemkereszt, ezüst katonai érdemérem, bronz katonai érdemérem, Károly csapátkereszt, húsz éves szolgálati jelvény, 1913-as kereszt, 1908-as érdemkereszt. 1922 augusztus 15-én avatták vitézzé.

HOLLÓSSY ENDRE

Máv. felügyelő.

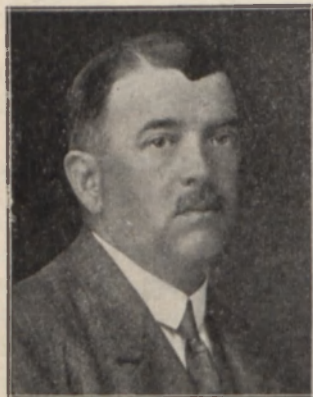
Kőszegen született 1878-ban. Középiskoláit Szombathelyen, a tisztképzőt Budapesten végezte. A Máv. szolgálatába lépett és több állomáson szolgált. A világháború alatt a hadikocsi intézményt vette és ezért a Koronás arany érdemkeresztet a vitézségi szalaggal kapta. A szerb megszállás alatt folytonos ültetésben volt része.

233

HORVÁTH ISTVÁN

ny. főszolgabíró.

1869-ben Felsőmindszenten született, középiskoláit és a jogakadémiát Pécsen végezte. Közigazgatási pályáját 1888-ban kezdte, 1890-ben harmad aljegyző, 1893-ban a siklósi járás szolgabírája lett, 1898—1925-ig, nyugalomba vonulásáig a szentlőrinci járás főszolgabírája volt. Gróf Benyovszky Móric főispánága alatt II. o. polgári érdemkeresztet kapott. A vm. th. bizottság virilis választott tagja.

ZAMBACH ENDRE

Frigyes főherceg uradalmának főintézője.

1880 július 26-án született. Középiskoláit Pozsonyban, a gazdasági akadémiát Magyaróváron végezte és 1904-ben nyert oklevelet. Pályáját Metternich P. szajszai uradalmában kezdte. Magyarbólyra 1921-ben került, mint, mint intéző, 1923-ban pedig főintéző lett. A háborúban, mint főhadnagy 11 hónapig frontszolgálatot teljesített. Több egyesület tagja.

DRIESZ LAJOS

okl. gazda, földbirtokos.

Pécsen 1871-ben született. Tanulmányait Pécsen és Keszthelyen végezte, ahol 1891-ben gazdasági oklevelet nyert. Mint egyéves önkéntes, a pécsi 52. gy.-ezrednél szolgált. 1893-ban vette át édesatyja szilágylajosi pusztáját. A vm. th. bizottságnak 30 éve tagja, úgyszintén a közgyűlésnek és a központi választmánynak. A Baranyai Gazdasági Egyesület ig. vál. tagja. Szilágy község díszpolgára, a vármegye részéről a felsőház póttagja stb.

PETROVITS JÓZSEF

v. th. bizottsági tag.

1885-ben született Pécsen. Iskolái elvégzése után előbb a kereskedői pályára lépett, majd a mészárosiparban képezte ki magát és átvette nagybátyja régi, jónevű üzletét, amelyet 1920 óta önállóan vezet. A világháború legnagyobb részét a szerb, olasz és orosz harctereken küzdötte végig. A Károly csk. és a bronz vitézségi érem tulajdonosa. Pécs város th. bizottságának, a kisgyűlésnek és a gazdasági választmánynak választott tagja, a szigeti külv. egyháztanács tagja.

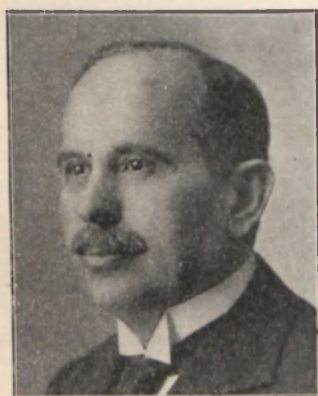
NAGY GYULA

ny. községi főjegyző.

1849 december 9-én Vajszlón született, középiskoláit Pécsen végezte. Pályáját édesatyja Nagy Ignác jegyző mellett Gyúdon kezdte és itt lett segédjegyző.

234

1873-ban Dárdán tb. segéd szolgabíróvá, 1891-ben pedig főjegyzővé választották. Harmincöt évi közhasznú tevékenysége után 1915 január 1-én vonult nyugalomba. 1881-től 1918-ig a vm. tb. bizottság tagja volt. A Schamburg Lippe házirend tulajdonosa.

KLOBUCSÁR JÓZSEF

v. törvényhatósági bizottsági tag.

Pécs kereskedői közül egyike a legrégibb és legmegbecsültebbeknek. Puritán tisztességében még a legkonjunktúrálisabb időkben is kitartott a százszázalékos, szolid kereskedői elv mellett. 1900 július 10-én vette át üzletének vezetését, amit 31 éven át, a modern időknek megfelelően folytat. 1914 október 14-én bevonult, majd súlyosan megbetegedve, mint segédszolgálatos felmentették és átvette a város közéletének vezetését, amit 3 éven át kifogástalanul, fizetés nélkül látott el. A megszállás alatt gondnoka volt a szünidei gyermekgondozónak. Pécs város th. bizottságába 1929-ben, mint választott tag került.

Tagja a kisgyűlésnek is. Elnöke a pécsi Kereskedők Testülete fűszerszakosztályának, világi elnöke a Budai Külvárosi Katolikus Körnek, a Fűszerkereskedők Áruforgalmi R.-t. igazgatósága al-elnöke, stb.

DR. MARGITAY LAJOS

Mohács megyei város polgármestere.

Az a nagy fejlődés, amit Mohács városa az utolsó években felmutatott, az a gyors, friss lendület, ami felváltotta az évtizedes patópálos nemtörődöm-séget és a lehiggadt polgári és felekezeti béke, amely a gyűlölködést váltotta fel, mind dr. Margitay Lajos polgármester érdemé.

Nehezebb időben és súlyosabb megpróbáltatások között kevesen ültek egy város polgármesteri székébe, mint Mohács ifjú tetterős és agilis vezetője. Egy város haldokló életébe új vérkeringést hozni, a rombolás és széthúzás szelleme helyett a lelkeket az építés munkájának ritmusára meghódítani, olyan feladat, ami egész embert követel. Egész férfit, aki hitével, becsületével és tehetségével maradéktalanul álljon az eszme szolgálatába.

Dr. Margitay Lajos ilyen ember és ezért bizalommal tekinthetünk további építő munkásságára.

Dr. Margitay Lajos 1881 aug. 16-án Mohácson született. Édesapja tekintélyes ügyvéd volt. Középiskolai tanulmányait Ujvidéken végezte. Egyetemi éveit Budapesten töltötte, az államtudományok doktorává 1903

235

február 1-én avatták. Pályáját Mohácson, mint közigazgatási gyakornok kezdte. 1914-ben tb. szolgabíró, 1907-ben szolgabíró. Négy hónapig Pécsen, egy és negyedévig Sásdon, 1910-től Mohácson teljesít szolgálatot. 1917-ben tb. főszolgabíró.

A forradalom kitörése után a megszállóktól a közigazgatás visszavételéig vezette a főszolgabírói hivatalt, a titkosan működő magyar hatóságok exponeense volt. A felszabadulás után 2 hónappal ismét átvette a főszolgabíroság vezetését 1923 végéig, amikor a szentlőrinci járás főszolgabírája lett. :

1924 szeptember 24-én választották meg a várossá alakult Mohács első polgármesterévé.

A Mohácsi Mentő Egylet, Stefánia Egylet, Tornaegylet, Vadásztársaság, Mohácsi Credo Egylet elnöke, a „Somogy és Tolna vármegyei Cserkész Egylet“ társelnöke.

NÉMETH KÁROLY

a mohácsi járás főszolgabírója.

Régi, érdeemes közigazgatási tisztviselő, aki még azok közé tartozik, akikhez szeretettel és bizalommal fordul mindenki és akik a csip-csup ügyeiket és bajaikat is türelemmel és jóindulattal intézik.

Mohácson, 1876. február 1-én született. Középiskoláit Szabadkán, Ujvidéken és Pécsen végezte. Jogot a pécsi jogakadémián hallgatott.

A vármegye szolgálatába 1899 január 15-én Pécsen, mint díjtalan közigazgatási gyakornokot helyettesítő díjnok lépett, 1899 június 29-én közigazga-

tási gyakornok és egy nappal később már tb. aljegyző. 1901-ben V., később IV. aljegyző. 1903 januárjában választják meg szolgabírónak a mohácsi járásba, ahol 1915 áprilisáig teljesít szolgálatot. Innen Siklóra megy, majd 1924 januárjában megválasztják a mohácsi járás főszolgabírájának.

1918-ban a szerbek Vadnay Jenő akkori főszolgabírót letartóztatták és így ő lett a hivatal vezetője. Megszökött és átment Magyarországra.

Később alispáni rendeletre karhatalom nélkül sikerült megakadályoznia személyes közbenjárására, hogy a szerbek a marharekvirálist beszüntették. 1919 márc. 2-án a szerbek a templomból hurcolták el és mert a szolgálatot megtagadta, Mohácsra toloncolták. 1920 október 17-én hatod magával a selyemgyár pincéjébe zárták, másnap Pécsre hurcolták, onnan Belgrádba és ott két napig gyilkosok közé zárták, majd Valjevóba internálták, ahol 1920 december 22-ig volt dr. Margitay polgármester, dr. Fekete Tamás, Schmidt Károly, Endl János és Zsillár György társaságában.

A Mohácsi Takarékpénztár R. T. ig. tagja, a Közalkalmazottak nemz. csoportja elnöke, stb. A „Porosz királyi vörös vasrend“ lovagja. (1904)

VITÉZ NAGYATÁDI

VISY IMRE

ügyvéd.

1886 július 29-én Pécsen született. Középiskoláit és a jogakadémiát ugyanitt végezte, majd jogi tanulmányait a kolozsvári

236

egyetemen végezte, ügyvédi és bírói vizsát Budapesten, 1912-ben tett, 1914-ben bevonult a 69-es gy.-ezredhez és az összeomlásig az olasz és az orosz fronton küzdött. Mint tartalékos főhadnagy szerelt le. Kiténtései: ezüst és bronz Signum Laudis a kardokkal, I. o. ezüst vit. érem, Károly csapatkereszt, háborús emlékérem, II. o. német vaskereszt és német katonai emlékérem. 1927-ben vitézzé avatták. Pályáját 1912-ben Pécssett kezdte és 1926 óta a Dunántúli Bank Rt. ügyésze. A Magyar Nemzeti Szövetség igazgatója, a Revíziós Liga pécsi csoportjának alelnöke, a Baranyai Gazdák Egyesületének, Jótékony Nőegyletnek és a Mecsek Egyesületének ügyésze.

NAGYSELMEČI
TOLDY ZSIGMOND

a vm. gazdasági egyesület titkára.

A hontmegyei Szántó községben 1866 szeptember 26-án született. Középiskoláit Léván, a gazdasági akadémiát Magyar-

óvárott végezte. Ezután családi birtokán gazdálkodott, majd a Hont vármegyei gazd. egyesülethez, 1924-ben pedig a Baranya vm. gazd. egy.-hez lépett be. Több országos gazdasági alakulat tagja.

JÁNOSI SEBŐK JÓZSEF
jegyző.

1886-ban Baján született és a tanítóképzőt ott végezte, majd az áll. számvizsgát tette le. A világháborút végigszolgálta, a Károly csk. és háborús emlékérem tulajdonosa. A szerb megszállás alatt, mint az ellenállás egyik legbátrabb vezérének több ízben letartóztatták és súlyosan bántalmazták. A Rokkant és Hadastyán egyll. vezetője.

DR. SZABÓ GYULA
ügyvéd, nyug. járásbíró.

1877-ben Kisbattyánban született. Középiskoláit Kaposváron, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, doktorátust 1903-

237

ban, bírói vizsgát 1906-ban, ügyvédi vizsgát 1923-ban tett. Bírói pályáját a budapesti járásbíróiságon kezdte, majd a nagy-kikindai törvényszékhez került, 1912-ben Lugosra helyezték át. 1915-ben nevezték ki a pécsi járásbíróisághoz, ahonnan 1921-ben vonult nyugalomba. A Budai Külv. Kath. Kör volt elnöke, jelenleg annak és a Belvárosi Kath. Körnek vál. tagja és az Irgalmasrendháznak ügyésze.

BUBREGH EMIL
gyógyszerész.

1891 október 11-én Püspök-nádasdon született. Középiskoláit Székesfehérváron és Szekszárdon végezte, majd Budapesten 1913-ban gyógyszerészi oklevelet nyert. 1914 novemberében bevonult és az összeomlásig részben a montenegrói, részben a dalmát tengerparton teljesített katonai szolgálatot. Mint tartalékos gyógyszerész hadnagy szerelt le. Kitüntetései: Hadiékitményes II. o. vöröskereszt emlékérem, porosz há-

borús emlékkereszt és háborús emlékirat. Leszerelése után Pécssett folytatta gyógyszerészi gyakorlatát, majd atya elhalozásakor átvette annak sellyei gyógyszerárát. A vm. th. bizottság tagja, az Önk. Tüzoltótestület főparancsnoka, stb.

DR. SZÁNTÓ LÁSZLÓ
orvos.

1889 június 12-én született. Középiskoláit a pécsi főreáliskolában, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1912-ben orvossá avatták. 1914-ben az 52 gy.-ezred kötelékében 40 hónapot töltött különböző frontokon. Az összeomláskor mint tartalékos főorvos szerelt le. Kitüntetései: Ferenc József rend lovagkeresztje a kardokkal, ezüst és bronz Signum Laudis a kardokkal, koronás arany érdemkereszt a vitézségi szalagon, II. o. vöröskereszt tiszti emlékkereszt, Károly csapatkereszt, háromsávós sebesülési érem és 1912–13-as emlékkereszt. Pályáját a III. sz. belklinikán kezdte meg, majd jelentős külföldi tanulmányútjából visszatérve 1914-ben nyitotta meg pécsi orvosi rendelőjét, amelyet azóta a háborús megszokással vezet. OTI orvos.

NEUMANN SÁNDOR
vaj és sajtgyáros.

1888 július 28-án Budapesten született. Középiskoláit Budapesten és Szabadkán végezte. Pécssett megalapította a legmodernebbül felszerelt vaj és sajt-

gyárat, amely országosan ismert kiváló minőségű készítményeiről.

EIGEN PÁL
kir. bírósági végrehajtó.

Jászberényben 1884-ben született és ugyanott tett érettségét, majd a Ludovica elvégzése után katonai szolgálatot teljesített. 1931-ben századosi rangban vonult nyugalomba. Ekkor jászberényi birtokán kezdett gazdálkodni, majd 1930 december 13-án a pécsi kir. járásbíróshoz nevezték ki végrehajtónak.

STURMANN REZSŐ
MAV. főfelügyelő.

1876 Nagyrocsban született és tanulmányai elvégzése után Zágrábban kezdte szolgálatát a vasutnál. 1895-ben Fiumében tölti önkéntesi évét. 1913-ban került a pécsi ÚV.-hez, ahol azóta működik. A TESz kiküldöttje, több egyesület tagja. 1929-ben nevezték ki főfelügyelővé.

HÓNIG DÁVID

malomtulajdonos.

1854 december 7-én Mágocson született. A kereskedelmi iskolát Budapesten végezte, majd édesatya mellett gazdálkodott. 1880-ban átvette a mágocsi malmot, amelyet azóta vezet. A vm. th. bizottságnak régi tagja, községi képviselő, a mágocsi ev. hitközség elnöke. Egyik fia a harctéren szerzett súlyos betegsége miatt hősi halált halt.

TÓTH LAJOS
gazdálkodó.

1882 október 19-én Vajszlón született. Iskolái elvégzése után mint mészáros önállósította magát. 1924 óta kizárólag gazdaságával foglalkozik. A világháborút a szerb és orosz frontokon küzdötte végig, a megszállás alatt hetedmagával letartóztatták és állandó jelentkezési kötelezettsége volt. A vármegyei th. bizottság virilis választott tagja, 1927 óta Vajszló község bírása, a Vajszló Hitelszövetkezet elnöke.

239

KAZÁR ALADÁR

ny. m. kir. főállatorvos.

1875-ben Mágocson született. Az állatorvosi főiskolát 1899-ben végezte. Pályáját Siklósön, mint m. kir. járásorvos kezdte, onnan Pozsonyba került m. kir. törvényhatósági állatorvosnak, 1905-ben pedig Kőhalmon lett magyar királyi járási állatorvos.

A háború alatt a 10. hadtest vonatparancsnokságánál teljesített szolgálatot és mint állatorvos főhadnagy szerelt le. Kitüntetései: koronás arany érdemkereszt a vitézségi érem szalagján, a nagyszombati katonai parancsnokság dicséretlevele, Ferenc József rend lovagkeresztje, III. o. német vas-koronarend. Pécsre mint m. kir. városi állatorvos a forradalom után helyezték és a megszállás alatt nem vállalt szolgálatot.

DR. BÜCHLER DÁVID

ügyvéd.

1878 augusztus 3-án született Pécsen és ugyanitt végezte középiskoláit és a jogakadémiát.

Doktorátust 1904-ben Kolozsvárott, ügyvédi vizsgát 1906-ban Budapesten tett. Még ez évben Pécsen nyitotta meg ügyvédi

irodáját, amelyet azóta vezet. Mint az ügyvédi kamara volt titkára a megszállás alatt a megyei ügyvédek ellenállási mozgalmát vezette. Több kiváló szakkönyve jelent meg.

BANKE ANTAL,

a szentlőrinci m. kir. Horthy Miklós téli gazdasági iskola igazgatója.

1891-ben, a torontálmegyei Oroszlános községben született. Középiskoláit Egerben és Kassán, végezte és ugyancsak ott szerezte meg kitüntetéssel gazdasági oklevelét. 1913-ban Pápán a mezőgazdasági szakiskolában kezdte pályáját, majd bevonult a 17. tüzérezredhez és az olasz fronton az összeomlásig szolgált. Tartalékos tüzérfőhadnagy. Kitüntetései: Sygnum Laudis a kardokkal, Károly csapatkereszt és sebészlési érem. Leszerelése után Kiszomban, mint segédtanár

240

működött, majd a megszállók kiutasították. Onnan a debreceni gazdasági akadémiára, majd Békéscsabára és Szombathelyre helyezték át, utóbbi helyre igazgatói minőségben. Szentlőrincen az 1930-ban megnyílt téli gazdasági iskola megszervezője és igazgatója. Három szakkönyve jelent meg.

MARTON FERENC

v. törvényhatósági bizottsági tag.

Pécsbudafán, 1866 november 1-én született. Iskoláit Pécsen végezte, majd édesapja, Marton József malmában helyezkedett el. Később alapította sertéshizlaldáját. 1910-ben átvette a „Kegyelet” temetkezési intézetet, amelyet 1927-ig vezetett, amikor részvénytársasággá alakult. Pécs város törvényhatósági bizottságának 1907 óta választott, jelenleg virilis választott tagja. A háború alatt 1916 márciustól 1917 júliusig katonai szolgálatot teljesített. Számos helyi társadalmi egyesület tagja.

KARSAY ALADÁR,
az OTI helyettes ügyvezetője.

Fegyverneken, 1882-ben született, iskoláit Kalocsán és Nyitrán, egyetemi tanulmányait Pozsonyban, Münchenben és Kolozsvárott végezte. 1905-ben Trencsén vármegyében kezdte közigazgatási pályáját. A román betörés alkalmával másodfőjegyző volt és a hűségeskü megtagadása miatt menekülnie kellett. Ezután Békéscsabán rendőrkapitány lett, majd nyugdíjazták. 1927 május 1-én került a pécsi kerületi társadalombiztosítóhoz, mint segédtitkár. A világháborút elejétől végéig az 5. cs. k. huszárezreddel küzdött végig s mint tartalékos huszárfőhadnagy szerelt le. Kiténtetése: Ferenc József-rend lovagkeresztje, két Sygnum Laudis és Károly csapatkereszt.

**KRASZNAHORKAI
DR. KRASZNAY MIHÁLY**
ny. főszolgabíró.

1860-ban Szentlőrincen született és 16 éves korában már 2 érettségije (reál és gimnázium)

volt, 20 éves korában pedig kettős doktorátusa. 21 éves korában lett szolgabíró (1881), majd 1895—1912-ig nyugalombavonulásáig a siklói járás főszolgabírája. Negyvenkilenc évig tagja volt a vm. th. bizottságnak. A Schaumburg-Lippe házirend (1847) tulajdonosa.

MÜLLER JÓZSEF

r. k. plébános.

Kadarkúton, 1888 szept. 28-án született. Középiskoláit és theologiai tanulmányait Pécsen végezte, ahol 1911 szept. 30-án pappá szentelték. Pályáját, mint káplán kezdte, majd Pécsen elemi iskolai hitoktató lett és 1930 januárjában Vajszló nagyközség r. k. plébánosa. A vajszlói r. k. ifjúsági egyesület elnöke.

PILCH ANDOR

okl. építész-mérnök

1877-ben Pécsen született, ahol középiskoláit is végezte. Építész-mérnöki diplomát Budapesten, 1901-ben nyert és akkor nyitotta meg Pécsen iro-

dáját. 1907-ben az országos kiállítás alkalmával a Ferenc József lovagkereszttel tüntették ki. Húsz éve tagja a v. th. bizottságnak. Az egyházmegye uradalmainak főmérnöke. Építkezései: Szent Mór kollégium, Irányi Dániel-téri városi bérház, Stefánia, gyárvárosi templom, egyetemi közp. épület, Mattyasovszky palota, Sikonda fürdő stb. A társadalmi életben vezető szerepet játszik.

DR. MALÉTER LASZLÓ

ügyvéd.

1871 április 18-án Pécsen született és az itteni ciszt. főgymnáziumban végezte középiskoláit. Egyetemi tanulmányokat Strassburgban és Berlinben végzett, doktorátust 1894-ben, ügyvédi diplomáját 1900-ban nyerte. Akkor vette át édesatyja, néhai Maléter Rudolf irodáját. A háború alatt a 19. népf. ezreddel Albániában teljesített szolgálatot. 1929-ig virilis v. th. bizottsági tag volt. A pécsi sportélet egyik kezdeményezője, a PAC és a Déldunántúli úszószövetség alelnöke.

TÓTH DEZSŐ

főszolgabíró.

A baranyavári csonka járás nagyrahivatott és szeretett főszolgabírója, kiben járása igaz vezető és megértő embert talált.

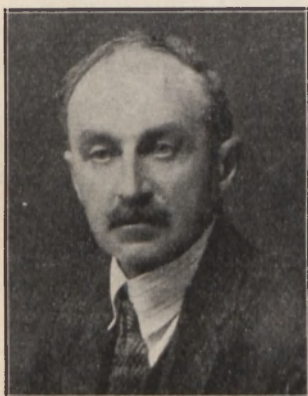
1882-ben Temesváron született, honnan azonban már gyermekéveiben Baranyában került és úgy középiskoláit, mint jogi tanulmányait Pécsen végezte.

Jogi tanulmányai elvégzése

242

után a közigazgatási pályára lépett és 1911-ben Dárdán lett szolgabíró, hol 1919 márciusáig működött. Ekkor a szerbek kutasították innen és Pécsre internálták.

A szerbek kivonulása után a megcsonkított baranyavári járás székhelyére Villányra került, mint szolgabíró, 1925-ben pedig ő lett a járás vezető főszolgabírája.

NAGYHALLNICI KŐRÖSI
KOROSSY JÁNOS
m. kir. gazd. felügyelő.

1872 április 11-én Gerendpusztán (Békés vm.) született. Tanulmányait Szatmáron és a debreceni gazdasági akadémián végezte, ahol 1893-ban oklevelet nyert. Pályáját gróf Wenckheim Frigyes kigyópusztai uradalmában kezdte, ahol segéd-tiszt volt, majd gróf Apponyi Albert Gerendás pusztáján és a kultuszminister lakócsai birtokán működött. 1922-ben nevezték ki Pécsre m. kir. gazd. felügyelőnek. A világháborút a 19-es népfőlkelő ezreddel harcolta végig és mint népfőlkelő

százados szerelt le, a Sygnum Laudis kitüntetéssel. A szerbek letartóztatták, mivel az uradalmat nem engedte kifosztani. Több egyesület tagja.

KOVÁCS BOLDIZSÁR

MÁV. főintéző, állomásfőnök.

1885-ben Nagykanizsán született és ugyanott végezte középiskoláit is. — Pályáját Zolnán kezdte, a háború alatt a vasútosztagnál, mint főhadnagy teljesített szolgálatot. A szerb megszállás alatt, mint a pécsi állomás idegl. kinevezett főnökének sok kellemetlensége volt. Több egyesület tagja.

CZINKÓ KORNÉL

adóhivatali főnök.

1875 október 17-én született. Középiskoláinak elvégzése után állami szolgálatba lépett és több helyen működött, így Szentlőrincen már mint adóhivatali főnök. A pécsi adóhivatalnak 1927 óta főnöke. Állampénztári igazgató. Több egyesület tagja és az adóhivatali tisztviselők vármegyei egyesületének alelnöke stb.

VITÉZ

MAJORLAKY JÓZSEF

gyárigazgató.

1888 március 13-án Pécsen született. Középiskoláit itt végezte, majd a kesztyűkészítési ipart tanulta ki a Hamerli gyárban és 2 évig Münchenben. 1914-ben bevonult az 52. gy.-

245

ezredhez és a szerb, orosz és olasz harctereken 46 hónapot küzdött. Az összeomláskor őrmesteri rangban szerelt le. Kiténtetése: I. o. és II. o. ezüst vitézségi érem, Károly csk. stb. 1918-ban önállósította magát és megalapította a „Keztyű és kötszer szövetkezet“-et, amely 1920-ban „Turul“ kesztyűgyár néven közkereseti társasággá alakult és ma 100 munkást foglalkoztat. Több helyi egyesület tagja.

JARÁNYI JÁNOS
ny. v. h. tanácsnok.

1879 december 14-én Pécsen született. Itt végezte a középiskoláit és a püspöki jogakadémiát. 1898-ban lépett a város szolgálatába, mint tb. aljegyző. Ezután a városi rendőrségen majd a katonai és illetőségi ügyosztályon működött. Később pedig a gazdasági ügyosztályra osztották be. 1919 május 15-én h. tanácsnok és a katonai és illetőségi ügyosztály vezetője lett. 1925 áprilisában vonult nyugalomba, de hivatalból ké-

sőbb felmentették. A Linder-rezsim alatt a kényszernek engedve tovább szolgált ugyan, de mindig városa érdekeit óvta.

MÜLLER GYŐZŐ
kir. járásbíróági végrehajtó.

1877-ben Nyitrán született és ugyanott végezte középiskoláit. 1906-ban nevezték ki a pécsi kir. járásbíróshoz végrehajtottóvá. 1914—18-ig a 19. npfk. ezredben teljesített katonai szolgálatot és mint npfk. hadapródjelölt-őrmester szerelt le. A megszállás alatt nagy érdemeket szerzett.

MERTHA LAJOS
okl. gyógyszerész.

1887-ben Trencsénben született. Középiskoláit ott, egyetemi tanulmányait Pécsen végezte. 1914 aug. 1-én a 15. ezredhez vonult be és 1918 okt. 31-én, mint tart. főhadnagy szerelt le. Több kiténtetés tulajdonosa. A Budai Külv. Kath. Kör, stb. tagja.

244

OBERSZT LAJOS

igazgató-tanító.

Baján, 1874 június 4-én született. Tanítói oklevelet 1893-ban nyert. Pályáját Tolnán kezdte, majd Nagynyáradon működött. 1923-ban került Sátorhelyre, ahol azóta az uradalmi elemi iskola igazgatója. A levante egyesület volt vezetője, a Társaskör elnöke.

KELLER VIKTOR

segédhivatali igazgató.

1885 jún. 17-én Csák községben született. Középiskoláit Temesváron végezte. Pécsre 1922 január 10-én nevezték ki és 1928 január 1-én lett a pécsi kir. járásbírószágon a segédhivatal igazgatója és irodafőtiszt. A világháborút a szerb és olasz frontokon küzdötte végig. Több egyesület tagja.

DR. RÉTI JÓZSEF

szolgabíró.

1891-ben született Püspökbo-gádon. Középiskoláit Pécsen

végezte, jogi tanulmányait pedig Budapesten, Bécsben és Pécsen, hol 1927-ben avatták az Erzsébet tudományegyetemen az államtudományok doktorává.

Tanulmányait a háború szakította félbe. Az 52. cs. és kir. gyalogezredben teljesített szolgálatot, mint hadapródjelölt őrmester s az orosz fronton hadifogságba esett, honnan 2 évi raboskodás után csak 1918 végén tért vissza.

Közigazgatási pályafutását Pécsen kezdte, hol mint aljegyző működött, majd Villányban lett szolgabíró.

A község és járás társadalmi és kulturális életében aktív szerepet játszik s különösen fel-tűnik szónoki tehetségével, mely-ről több hazafias ünnep alkal-mával tett tanúbizonyságot.

MOHAI

KALLA RÓBERT

uradalmi tanácsos.

1878-ban Edelényben született. Középiskoláit és a keresk. akadémiát Kassán és Budapes-

245

ten végezte. Gróf Nákó Sándor Fiume kormányzójánál, mint titkár kezdte pályáját, majd 1904-ben a gróf Draskovich-féle sellyei hitbizomány szolgálatába lépett. Mint egyéves önkéntes, a komáromi 14. vadászászlóaljnál szolgált.

KOLLÁR ISTVÁN

áll. vizsgázott fogász.

1882 június 13-án Kiskőszegen született, iskolai tanulmányait ott és Budapesten végezte. A háborúban katonai szolgálatot teljesített. Pécsen 1921-ben nyitotta meg fogászati műtermét, amely rövid idő alatt igen népszerű és megbízhatóságáról ismertté vált. A Polgári Kaszinó, stb. tagja.

PAPP ISTVÁN

v. törvényhatósági bizottsági tag.

1858-ban, Pécsen született. Iskolái elvégzése után édesatyja birtokán kezdett gazdálkodni. 1880-ban kavicsszállítási és út-

építési vállalkozást kezdett, amelyet 30 éven át vezetett. A v. törvényhatósági bizottság virilis választott tagja, több helyi egyesületben vesz részt.

RAUSZ ALAJOS

róm. kath. esperes plébános, Babarc díszpolgára.

A megye társadalmának egyik értékes és markáns alakja. Élete minden megnyilatkozásában igazi pap és a közért fáradozó lelkes zászlóvivője.

Kaposvárott született 1875-ben s középiskolai tanulmányait a budapesti kegyesrendi és a pécsi cisztercita gimnáziumban végezte. Theologiai tanulmányait előbb Pécsen, majd Budapesten, azután ismét Pécsen folytatta. Tanulmányait jeles sikerrel végezvén, 1899 márc. 25-én Hettyei Sámuel püspök öt egy szemeszterrel hamarabb szentelte pappá évtársainál. Három hét múlva már Babarcon segédlelkész s itt, valamint Lipótodon és Kisnyáradon ő alapította meg másfél évi működése alatt a ma is virágzó hitbuzgalmi egyesületeket, olvasóköroket és szövetkezeteket; Szende Mátyás ig. tanítóval pedig egy azóta több kiadást elért németnyelvű imakönyvet szerkesztett. Túlfeszített lelkipásztori munkája beteggé tette s öt-negyed évig Meránban és Gleichenbergben kereste gyógyulását.

1902-ben a mohácsi Margittaszigeten, Püspökpusztán lett önálló lelkész, majd a plébánosi vizsga letétele után 1905-ben a Frigyes főherceg kegyurasága alá tartozó Bellyén lett plébá-

246

nos, hol a templomot értékes freskókkal festette ki. Itt azonban nem sokaig marad, mert maláriában megbetegszik s kénytelen más vidékre kérni áthelyezését. 1909-ben Tolna-Cikón lett plébános, ahol ismert agitálásával tölti be tisztét, templomot restauráltat, iskolát építet az egyik filiálisban, új tanítói állásokat szervez, stb. és itteni működése alatt jelent meg a nagyhatású „Emléklapok a lourdesi zarándoklatról“ című műve.

1915-ben Kárász plébánosává nevezte ki a püspök. Itt 1926-ig működött s az ő nevéhez fűződik az orgona beszerzése és a hősök emlékművének felállítás.

Babarcra 1926-ban jött s már rövid egy év alatt is olyan hervadhatatlan érdemeket szerzett, hogy a község hálája jeléül 1927 december 10-én Babarc díszpolgárává avatta. A templomot teljesen restauráltatta s a Gebauer pécsi festőművésszel festetett gyönyörű freskókkal a vidék egyik legszebb templomává avatta a XVI. század barokk stílusában épült plébániatemplomot. Az újjáalakított templomot 1927 október 9-én szentelték fel.

Babarc modern fejlődésének minden mozzanata szorosan összefügg az ő nevével. Az ő indítványára szavazta meg a község 93 000 pengő költségvetéssel az új iskola és óvoda megépítését s ugyancsak az ő kezdeményezésére járult hozzá a község a baranyavármegyei gépmadár költségeihez, míg 1929 októberben nemkevésbé az ő indítványára határozta el a község az országgyűléstől a faluig egy

2 km. 200 m. hosszú műútnak 66 ezer pengő költséggel való megépítését is.

Egyházirodalommal és ujságírással már theologus kora óta foglalkozik. Számos cikke és tárcája jelent meg a megye s az ország kath. lapjaiban, melyeket a közönség és kritika elismeréssel fogadott. Számos irodalmi társaság tagja. 1929-től a vm. törv. hat. biz. tagja.

MUSZTI ISTVÁN

v. országgyűlési képviselő.

A magyar kisgazdatársadalom egyik tiszteletben álló vezére és egyike legrégebb képviselőinek.

Zalaszentmihályon született 1875-ben. Az elemi iskola után Pécsen végzett 4 reál osztályt, majd hazatérve 72 holdas családi birtokára, gyakorlati gazdává képezte magát. Már fiatal éveiben kezdett a közügyekkel foglalkozni és 1904-ben iskolaszéki gondnok, 1906-ban pedig iskolaszéki elnök lett. A vármegyei törvényhatósági bizottságnak először 1905-ben lett tagja.

1915 januárjában a legidősebb korosztállyal bevonult katona szolgálattételre és 1917 júniusig a 19. honv. gy.-e. 6/19, hadtápszázalójánál teljesített szolgálatot az orosz fronton és hadseregpáncsnoki elismerésben részesült. Visszatérve, községe bírálul válssztotta s ezen tisztségét a megszállásig töltötte be, mikor azonban a szerb megszállókkal a rekvirálások miatt támadt viszálykodások miatt lemondott. Mint a magyarság exponensét le is tar-

247

tóztatták, sőt birtokát is elko-
bozták.

1920 január 25-én a csonka
szalántai kerület nemzetgyűlési
képviselőjévé választották kis-
gazdaprogrammal, majd az 1921
decemberben, 1922 májusában
és az 1926 novemberben meg-
ejtett újabb választásokon is őt
tisztelte meg bizalmával a ke-
rület választóközönsége.

A vármegyei törvényhatósági
bizottság, a községi képviselő-
testület, a vármegyei közigaz-
gatási bizottság és a vármegyei
állandó választmány tagja, a
Baranyai Gazdasági Egylet al-
elnöke, az Omge tagja, az
Alsódunántúli Mezőgazdasági
Kamara választmányi tagja, a
nagykozári körjegyzőség köz-
sései mezőgazdasági egyletének
elnöke és számos más egyesület
tagja.

A vármegyei kisgazdapártnak
1919 májustól 1929 júniusig
elnöke volt, mely időre a kis-
gazdatársadalom megszervezése
és jelentőspárttá fejlődése esik.

DR. KISFALUDI IMRE
ügyvéd.

1897 január 3-án Komlódon
született. Középiskoláit Nagy-

kanizsán és Kaposvárott végezte,
egyetemi tanulmányait Buda-
pesten, ahol doktorátust 1920-
ban, ügyvédi vizsgát 1924-ben
tett. 1915 júl. 15-én bevonult
és az összeomláskor mint tart.
hadnagy szerelt le. Kitüntetései :
I. oszt. ezüst vitézségi érem és
Károlycsapatkereszt. Többegye-
sület tagja.

BÁLINT ISTVÁN
hírlapíró.

Mohácson született 1906-ban.
Középiskoláit Mohácson, Pécsen
és Kaposvárott végezte. Iskolái
elvégezése után a már diákkorá-
ban megkezdett irodalmi és hír-
lapírói tevékenységét egyre in-
tenzívebben folytatta. Cikkei és
riportjai diákkorában „Ifjúság“
című lapban, később pedig a
Pécsi Színházi Életben, kapos-
vári és mohácsi lapokban,
majd a Pesti Hírlapban, Ma
Estében, Érdekes Újságban, je-
lentek meg. 1924-ben a Duna-
vidék s ezzel kapcsolatban a
Mohácsi Társaság szerkesztője
volt. Első könyve a „Sírások-
nevetések“ (1923) s ezt követte
a „Gyöngykalász“ (1926).

248

Mohács kulturális életében tevékeny részt vesz. Több irodalmi előadást tartott. A Berzsenyi Dániel Művészeti és Irodalmi Társaság rendes tagja.

KIENLE ERNŐ
körjegyző.

1895-ben Sombereken született. Középiskoláit Pécsen végezte, a jegyzői tanfolyamot pedig Szombathelyen.

1915-ben bevonult a 69 cs. és kir. gyalogezredhez, mint önkéntes és az összeomlásig teljesített katonai szolgálatot. 39 hónapig küzdött az orosz, román és olasz frontokon, egyszer meg is sebesült és mint hadnagy szerelt le. A bronz. kis ezüst vitézségi érem, a koronás arany érdemkereszt Sygnum Laudis, sebesülési érem és Károly csapatkereszt tulajdonosa. Háború után Püspöklakon lett h. jegyző, hol a megszállításig működött, majd a megszállítás után ismét elfoglalta helyét, de nemsokára Himesháza körjegyzője lett. Az ő nevéhez fűződik az itteni tejsarnok létesítése.

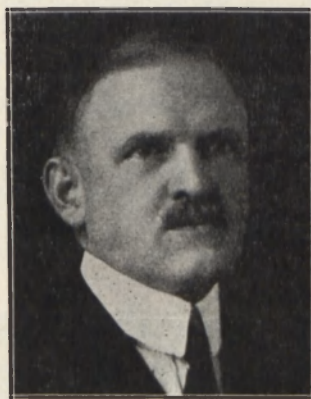
3 év múlva Véméndre ment körjegyzőnek és működése alatt épült meg a csendőrlaktanya, a körorvosi lak s a hatalmas emeletes iskola a kultúrházzal. Ő teremtette meg a vémeédi daldárdát is.

Villány 1927-ben választotta meg körjegyzőnek s minden igyekezetével a község fejlesztésén dolgozik. Munkája első eredménye az új vágóhíd építése volt. Az Ifjúsági Testnevelési Egyesület elnöke.

SCHMIDT MÁTYÁS

m. kir. vámszaki tanácsos.

Mohácson, 1881-ben született. Középiskoláit Pécsen végezte, majd a fiumei m. kir. vámhivatalnál kezdte pályáját. Egy éves önkéntes a pécsi 52. gy. ezrednél volt. 1911-ben helyezték a pécsi m. kir. fővám-

hivatalhoz, ahol azóta megszakítás nélkül működik. 1928 márciusában nevezték ki a hivatal vezetőjévé. A megszállás alatt az ellenállási mozgalom egyik lelkes vezetője volt a v. th. bizottság választott tagja, a Keresztényszocialista Egyesület v. elnöke, stb.

DR. VIDA LAJOS

járási tisztiorvos.

1869 szeptember 20-án született Mohácson. Pécsen érettségizett, majd Budapesten beiratkozott az egyetem orvosi fakultására. 1894 januárjában nyerte orvosi diplomáját. Wienben és Berlinben tanulmányo-

kat folytat a gyermekklinika-
kon, majd Budapesten leteszi
az iskolaorvosi, egészségügyi
és tisztiorvosi vizsgát.

1898-ban telepszik le Mo-
hácson. Tíz hónapig h. alor-
vos a közkórházban, 1899. évi
szeptember 4-én Mohács nk.
orvosává választják, 1916 már-
cius végén járási tisztiorvos.

Az 1910-i kolerajárványkor
teljesített szolgálataiért minisz-
teri elismerésben részesítették.

A Mohácsi Takarékpénztár
Részvénytársaság igazgatósági
tagja a polgári iskolának 25
éven át volt egészségügyi ta-
nára, az izr. hitközség iskola-
székének elnöke, több társa-
dalmi egyesület tagja.

LUSZTIG LÁSZLÓ

v. th. bizottsági tag.

1895 február 17-én Egerben
született. Iskolái elvégzése után
a kereskedői pályára lépett. —
1919-ben a 10. honv. gy. ezred-
hez vonult be és az orosz és
olasz frontokon küzdött. 1918-
ban olasz fogságba esett, majd
1919 januárjában szerelt le. Ki-
tüntetései: II. o. ezüst és bronz

vit. érmek, Károly csk. és se-
besülési érem. Leszerelése után
Pécsett 1920-ban önállósította
magát és azóta vezeti fűszer-
kereskedését. A v. th. bizottság
választott tagja.

PERR VIKTOR,

az Emericanum igazgatója.

Született 1891-ben. Középis-
koláit Zentán, Szegeden, Temes-
várott, a teológiát Pécsett vé-
gezte. Rajztanári művészt, iro-
dalomtanára írói jósoltak belőle,
de a szociális kérdések iránti
érdeklődése s a meggyőződés,
hogy e téren mint pap tehet
legtöbbet, e pályára vonzották.
1915-ben káplán, 16-ban a
pécsi Emericanum prefektusa,
17-ben a munkásság életének
és lelkiéletének tanulmányozása
végett Budapesten napszámos,
18-tól a szerb megszállás alatti
egyetlen intrazigens napilap
szerkesztője, majd ennek a szer-
bek általi megszüntetése után
egy ugyanily hetilap kiadója
és szerkesztője — szintén a
megszüntetésig.

Közben a Julián tanonc-inter-
nátus igazgatója s a hazafias
és keresztényszociális törek-
vések egyik mozgatója, miért
is a szerbek és a Linder rezsim
négyyszer tartóztatják le. Külön-
leges szolgálataiért a minisz-
terelnök sajátkezű levélben mond
köszönetet. A megszállás után
két évig ismét a pasztorációban
dolgozik. 1924-ben az Emeri-
canum igazgatója s ezt három-
szorosra fejleszti, melyben kö-
rülbelül 40 árvát is elhelyez.
Nevéhez, mint az alapítók egyi-
kéhez fűződik a tanoncügyet
szolgáló Julián-üzem, a pécsi

250

munkásifjú mozgalom, ennek cserkészete, zenekara, országossá lett lapja és a tanoncinternátus terve, egy nagyobb tanoncintézmény, vágya a magyar eredetű pálosrend...

FORBÁT ARNOLD,

a Kereskedelmi és Iparkamara elnöke.

Született 1867-ben. Középszkolai tanulmányait a nagyváradi premontrai főgimnáziumban, majd a wieni Kereskedelmi Akadémián végezte. Érettségi után több évet töltött külföldön tanulmányuton, főképp Svájc és Franciaországban. 1892-ben került Pécsre, mint a hírneves Wertheimer J. bornagykereskedő cég beltagja és később egyedüli tulajdonosa, a monarchia ezen egyik legnagyobb borexportüzletét vezette s évekig nagy küzdelmet folytatott a pécsi bor világhírének visszaállításáért. 1911-ben sikerült megszereznie a régi Hirschfeld-féle sörgyárat, melyet azután a Hazai Bank égisze alatt részvénytársasági alapra helyezve, a vidéki sörgyárak legmodernebbjévé rekonstruált. Annak jelenleg is ügyvezető alelnöke, úgy mint számos más iparvállalatnak és banknak igazgatósági tagja, alelnöke, vagy elnöke.

Pécs város törvényhatósági bizottságának két évtized óta tagja, a Magyar Nemzeti Bank váltóbíráloja, 1903 óta kamarai beltag, 1907-ben lett első ízben a pécsi Kereskedelmi és Iparkamarának alelnöke, 1908- és 1914-ben újból azzá választották. A szerb megszállástól kezdve Zsolnay Miklós kamarai elnök távozása, majd halála után évekig egyedül vezeti a Kamara ügyeit

és képviselte a Kamarát a nemzetközi határmegállapító bizottság előtt.

Alelnöki minőségében a szerbek a pécsi kereskedőknek a szerbek ellen irányuló sztrájkja következtében le is tartóztatták. Később Pécs város küldöttségében Belgrádban azokon a tanácskozásokon vett részt, melyek Linderék uralmának megszüntetését célozták. 1923-ban a Kamara elnökévé választották. 1927-ben a Gyáriparosok Országos Szövetsége őt jelölte, mint a gyárilpar vidéki képviselőjét felsőházi tagságra és a vidéki kereskedelmi és iparkamarák által mint választott felsőházi póttag, legtöbb szavazattal került ki az urnából.

VIDA DEZSŐ

gabonakereskedő,
az OMKE, stb. elnöke.

Mohács kereskedőinek hivatott vezetője, aki magas intelligenciájával és áldozatkészségével messze kimagaslik a vidéki kereskedők átlagából.

1878-ban Mohácson született. Középszkoláit a Budapesti Kereskedelmi Akadémián végezte. Pályáját Budapesten, mint hivatalnok kezdte.

1901-ben alapította Mohácson a Vida Béla és Dezső gabonakereskedelmi céget, amelynek azóta faüzlete és gőztéglagyára is van.

Húsz éve vármegyei törvényhatósági tag és városi képviselő, az Izr. Hitközségnek 14 éve, az OMKE-nek 7 éve, a Belvárosi Kaszinónak 7 éve és a Délbaranyai Bank Rt.-nak 7 éve elnöke. A Pécsi Keresk. és Ipar Kamara tagja.

251

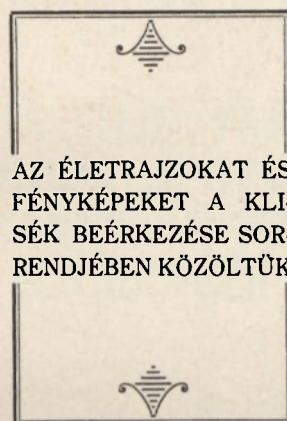
DR. GOBBI GYULA
egészségügyi főtanácsos,
a m. kir. állami gyermekmenhely
igazgató-főorvosa.

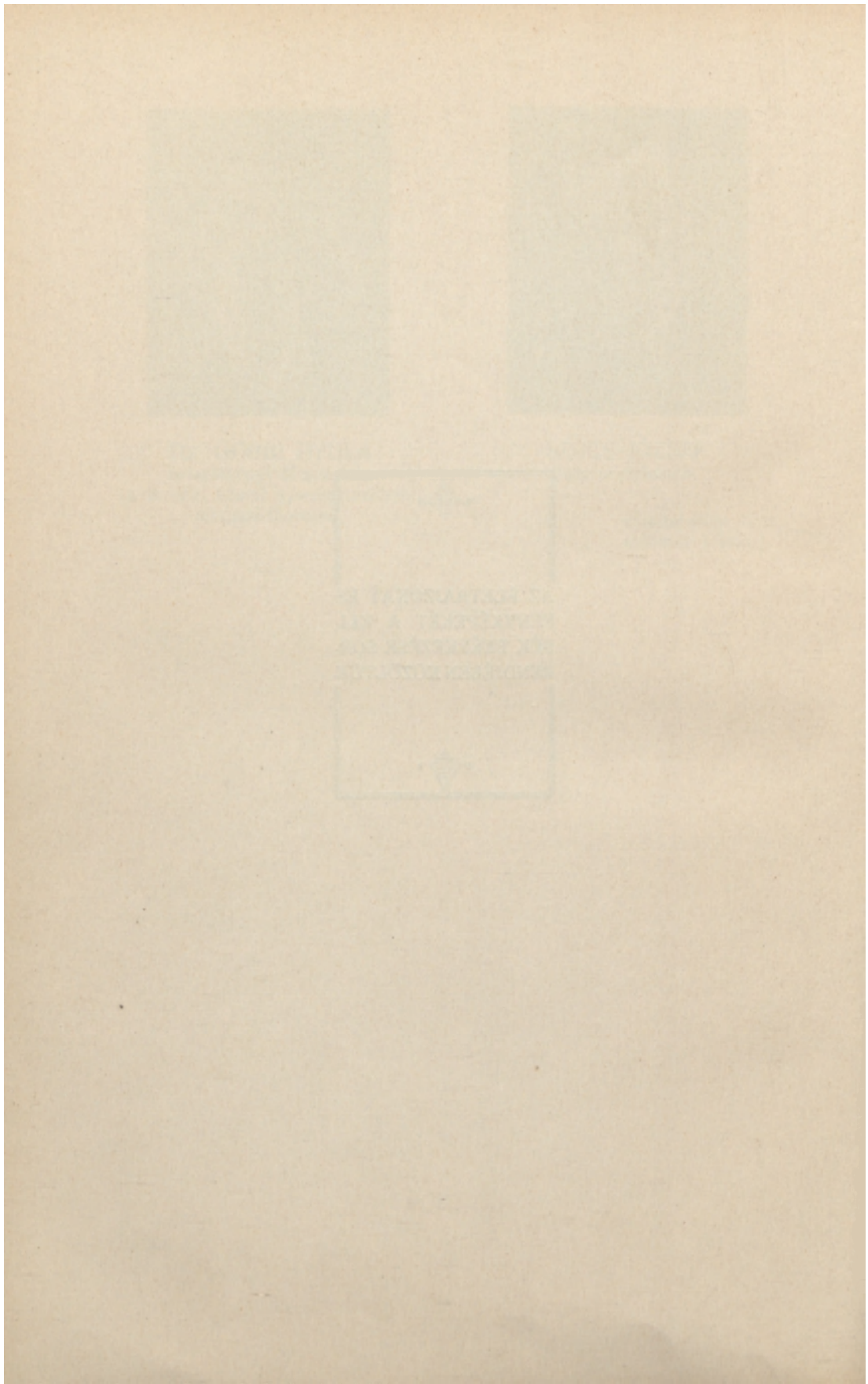
SZÜCS JÓZSEF
esperes plébános.

(Életrajzokat lásd
előbbieik között.)

252

AZ ÉLETRAJZOKAT ÉS
FÉNYKÉPEKET A KLI-
SÉK BEÉRKEZÉSE SOR-
RENDJÉBEN KÖZÖLTÜK

**BAJA THJF. VÁROS
ÉS BÁCS-BODROG VM. VEZETŐI
ÉS EGYES KÖZÉLETI
SZEREPLŐI**

ÉS BÉCS-KÖZELI
SZERBIÁI
ÉS BÉCS-BODROG-VAL VÉZETŐI
-ÉVA TITKÁRSÁG

BISZTRAY- BALKU GYULA

Bács-Bodrog vármegye
és Baja thjf. város főispánja.

Született Makón 1872. március 24-én. Középiskolai és gazdasági tanulmányai elvégzése után a gyakorlati gazdasági pályára lépett és először őgróf Palavicini mindszent-algyői uradalmában, később gróf Nákó Kálmánnak és gróf Nákó Sándornak (Fiume egykori kormányzójának) nagyszentmiklósi uradalmában működött 1910. év végéig, amikor a nagyszentmiklósi uradalom vezető-tisztje volt jószágfelügyelői címmel. Ekkor lépett állami szolgálatba s felvétetett a gazdasági felügyelői karba. Akkoriban Csanád, Csongrád és Bács-Bodrogvármegyék gazdasági felügyelősége Szegeden volt: ott nyert beosztást s ott működött Bisztray-Balku Gyula. A következő évben. 1911-ben a bács-bodrog vármegyei kir. gazdasági felügyelőség felállításával és megszervezésével bízta meg a földmivelésügyi kormányzat. Még ebben az évben fel is állították Zomborban a Bács-Bodrog vármegye területére szóló vármegyei gazdasági felügyelőséget, amelyet 1920. október 22-ig vezetett, amikor a szerb imperium őt is kiutasított a családjával együtt. Ekkor szolgálattételre a földmivelésügyi minisztériumba osztották be, ahol az állattenyésztési ügyosztályon dolgozott két éven át. Ezen állásában különösen megbecsülték alapos gazdasági tudását, agrikultur képzettségét és állattenyésztési tapasztalatait,

mire hosszú gazgálkodó multja során tett szert. A praktikus gazda, a gyakorlati szakember széles látókörű tapasztalatainak, tudásának tárházait aratta legszebb diadalát, mert minden fontosabb kérdésben kikérték véleményét s igen sűrűn vették igénybe ismereteit és tudását. Az öt év előtti gyakori főispánváltozást avval küszöbölte ki a Bethlen-kormány itt Baján és Bácskában, hogy 1922. március 10-ikén Bács-Bodrog vármegye és azakkori Tompa, Kelebia és Csikéria községekből, mint Szabadka sz. kir. város praediaiból álló Magyar-Szabadka törvényhatóságának főispánjává nevezte ki. Baja város törvényhatósága viszont 1923. augusztusában installálta, mint főispánt. Később a kormány fontoskül- és belpolitikai okokból Csonka-Szabadka autonómiáját visszafejlesztette, szeparálta egymástól a három községet s azokat beolvasztotta Bács-Bodrog vármegye törvényhatóságának integrans területébe. Ekkor megszűnt szabadkai főispáni megbízatása, helyette a 17.000 kat. hold földből álló közvagyon vezetőjévé nevezték ki. A közvagyon később 1927-ben a belügyminiszterium vette kezelés alá s ilyen minőségében Bisztray - Balku Gyula főispán kalauzolásával két ízben is látogatást tett Tompán dr. Scitovszky Béla belügyminiszter. Elnöke a Bajai Evezős (Regatta) Egyletnek.

1927. október 20-án Horthy Miklós kormányzó a csillagos II. osztályú magyar érdemkereszttel tüntette ki közéleti tevékenységének érdemei elisméréseként. A kiténtetés alkalmából

a kettős törvényhatóság és a közigazgatási tisztviselők, valamint minden állami, megyei és városi hivatal ünnepelte, az összes bajai társadalmi egyesületek pedig lampionos szerezéssel ünnepelték. Bácsvármegye törvényhatósága 1927. november 10-ikén díszközgyűlésen ünnepelte a főispánt dekorációja alkalmából s erre a közgyűlésre, amelyen Baja város magisztrátusa és municipális testülete is részt vett a társadalmi egyesületek s közhivatalok vezetőivel, — lejött dr. Walkó Lajos külügyminiszter is a feleségével, valamint a főrendek és országgyűlési képviselők is. Bisztray-Balku főispán portraitjának megfestéséhez hozzátartozik még az is, hogy nem volt a város összes főispánja közt még egy, aki annyit tett volna Bajának, mint ő. A Szeged Alföldi Kutatóbizottság díszelnökévé választotta Bisztray-Balku Gyula főispánt, a Bajai Hajós Egylet pedig tiszteletbeli tagjává. 1924-ben dr. Vojnics Ferenc polgármesterrel együtt Bisztray-Balku Gyula főispán képviselte Baja városát a római Türr István centenáriális ünnepségen, 1928. tavaszán pedig Bácsvármegye és Baja város képviseletében New-Yorkban járt az amerikai Kossuth zárandok bizottsággal.

DR. SZABOVLJEVITS
DUSÁN

m. kir. kormányfőtanácsos, Bács-Bodrog vármegye alispánja.

Szül. 1877 jan. 17-én, Nagykikindán. Az édes apja később

Baján lett kir. közjegyző. Középiskolai tanulmányai után leszolgált egy éves önkéntesi évét és tartalékos hadnagy lett. A jogot a budapesti tudományegyetemen végezte. 1903 március 28-án promoveálták jogtudományi doktorrá. 1901-ben lépett Bács-Bodrog vármegye szolgálatába: 1901 április 1-én választották meg szolgabíróvá a bajai járásban az 1927-ben nyugalomba vonuló bajsai Vojnich Máté főszolgabíró mellé. 1904 június 29-től árvaszéki ülnök, majd 1905 márc. 30-tól a Zomborban székelő megyeházán központi főszolgabíró. 1911 október 12-én Bács-Bodrog vármegye főjegyzőjévé választották. Ilyen minőségében Ferenc József császár és király királyi tanácsossá nevezte ki. Hivatalnoki pályafutása során három alispán alatt is hivatalnokoskodott: ezek Mihajlovics Kornél, bajsai Vojnich István és Scultéty Ferenc. Az impérium változásnál egy ideig még Zomborban maradt s ő vezette egy ideig mint főispánhelyettes-alispán a megye ügyeit. Ezekben az időkben a vármegye még mindig magyarul nyomtatott hivatalos lapjában oly kemény kritikákat mondott az új rendszerről és a szerbek által inaugurált közigazgatási állapotokról, hogy lehetetlenné vált további ott-tartózkodása. Magyarországra jött át, amely körülmény abban az időben óriásfeltűnést okozott. Ideát megszervezte 1920-ban az akkor is már megszállatlan 4 magyar községből álló csonka bács-bodrogvármegyei közigazgatást s ebben az időben Jánoshalma volt a megyeszékhely. Ennek

az időnek az emlékére leplezték le 1927 szeptemberében Jánoshalmán az emléktáblát. A csonkamegyei törvényhatóság 1921 július 30-án választotta meg a megye alispánjává s azóta ezen állást tölti be a megye közönségének általános megelégedésére. Horthy Miklós kormányzó 1923-ban m. kir. kormányfőtanácsossá nevezte ki. 1926 március 31-én ünnepelte közszolgálatának 25 éves évfordulóját a törvényhatósági bizottság és a megye községeinek részvételével. Ekkor léptette elő a törvényhatósági bizottság az V. fizetési osztály I. B) fokozatából az A) csoportba. A háború alatt a vörös kereszt ezüst díszéremmel tüntették ki. A Szegedi Alföldkutató Bizottságnak díszelnöke, ügyvezető elnöke a Bácsbodrogvármegyei Gazdasági Egyesületnek s választmányi tagja a Duna-Tisza Közi Mezőgazdasági Kamarának, elnöke a Bácsbodrogvármegyei testnevelési és népművelési bizottságnak, elnöke a Bajai Hajós Egyletnek, választmányi tagja a Ciszt. Diákszövetség központjának, az iftinenek pedig elnöke, elnöke több ármentesítő és lecsapoló társulatnak, vezető tagja társadalmi egyesületeknek: érdemei elismerésül több bácsmegyei község díszpolgárává választotta: levelező tagja a szegedi ker. és iparkamarának. A megyében ő karolta fel lelkesen a levente-ügyet: szívesen foglalkozik mezőgazdasági, főleg helyes földművelési, többtermelési s állattenyésztési kérdésekkel. A legaktívabb közigazgatási tényező, aki a mámorosító szavak helyett a munka irredentizmusát

hangoztatja. Ő a tett irredentája. 1922 - 23 - 24-ben a nagy részvétlenség közepette is Baján a semmiből: gyűjtésből hatalmas, monumentális megyeházat létesített: a megye területén levő vadvizeket lecsapoltatta, területeket ármentesített, a régi nagy megye ezen felsősarkában állandóan elhanyagolt úthálózatokat modernül kiépítette s az autó-útvonalakba kapcsolta. Két megyei tisztviselői bérházat teremtett a megyei tisztviselők részére. A menekültek fiai Baján felállítandó Délvidéki Otthon internátusa részére eddig több mint százezer pengőt gyűjtött. Jelenleg egy nagy probléma: Bácsvármegye összes községei elektrifikálásának a lakosság minden érezhetőbb teher nélkül való megoldása foglalkoztatja és ez az ügy igen előrehaladt stádiumban van.

DR. WALKÓ LAJOS

ny. külügyminiszter,
Baja város országgyűlési képviselője.

Szepességi eredetű családból született 1880 október 30-án Budapesten. Középiskoláit a fővárosi ev. főgimnáziumban végezte, jogot a budapesti, lipcsei és berlini egyetemeken hallgatott. Ez utóbbi két egyetemen nemzetgazdasági tanulmányokat is folytatott. 1902-ben doktor iuris utriusque promoveálták. Még ez évben a Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank szolgálatába lépett, ahol rövidesen titkár lett, majd cégvezető lett. Közben tovább végezte a jogot s a budapesti ügyvizsgáló bizottság előtt ügyvédi vizsgát is tett. 1911-ben

Innét Alsómecenzéfre ment elemi iskolai tanítónak 1887-től 89-ig. 1890-ben az iglói elemi iskola tanítójául választották meg s itt tanított 1895-ig. Ez idő alatt magánúton a budapesti polgári iskolai tanárképzőben megszerelte a polgári iskolai, majd pedig a tanítóképzőintézeti zene-tanári oklevelet. 1895-ben az iglói állami tanítóképző tanárává nevezték ki. Az iglói m. kir. állami tanítóképzőnél mű-

ködött 1895-től 1902-ig mint segédtanár, 1902-től 1906-ig pedig mint rendes tanár. Hazafias munkájával példaképe lett az idegennyelvű, de egyébként magyar lelkű szepesi cip-szer tanítványainak. 1906-ban helyezték át a bajai állami tanítóképzőintézethez. 10 éven át volt tanára a bajai tanítóképzőintézetnek és 12 évig igazgatója. Sokoldalú tanári működést fejtett ki, mert rendes tantárgyain kívül tanította a szervezettant, alkotmánytant, magyar irodalmat, szlőjdöt, német nyelvet s különös kedvvel vezette az intézeti énekkarokat. Bellosits Bálint igazgató halála

után 1915-ben helyettes igazgató, majd 1916-tól 1928 jan. 1-ig, nyugalombavonulásáig az intézet igazgatója. A megszállás alatt tántoríthatatlan magyar lelkével megmentője lett a bajai tanítóképző intézetnek. Vezette, irányította a preparandiumot s nagy küzdelmek árán biztosította az intézet fennmaradását. Az intézet igazgalását a háborús években vette át, mikor az intézet tanítványai, tanárai részben harctéren voltak, az intézet pedig a hadikórház céltait szolgálta. Sok utánjárással judta csak elérni, hogy az intézet ifjúsága, mint megtűrt vendég, otthont találjon saját házában. Fia, ifj. Amler Antal, a kassai 9. honvéd gy.-e. hadnagya 1915-ben eltűnt az orosz harctéren. Elsiratta gyermekét. Utána nemsokára az eltűnt életjelt adott magáról egyik szibériai hadifogolytáborból. A szülők öröme azonban nem tartott sokáig. Néhány hónap mulva távirat adta tudtára, hogy fia a fogságban meghalt. Kétszer siratta el gyermekét. A megszállás három évének minden napja küzdelem volt fennmaradásáért. Akkor is fenntartotta az intézetet, amikor annak személyi kiadásaira és a tanulók ellátására a magyar államtól nem kaphatott segítséget. Sok utánjárással gondoskodott arról, hogy a tanártestület megélhetése és az intézet fenntartási költségei biztosítva legyenek, ha mindjárt szűkösen is. Azoknak a bácskai leánynövendékeknek is biztosította a továbbtanulás lehetőségét, akik sem a megszüntetett szabadkai állami tanítónőképzőben, sem a demarkációs vonal miatt a

kalocsai tanítónőképzőben nem folytathatták tanulmányaikat. Ő alatta terjesztették ki az intézet addigi négy évfolyamát öt évfolyamra. Megszervezte a Kat. Népszövetség bajai csoportját, melynek elnökévé választották, amely tiszttét ma is viseli; évek óta elnöke Baja város legnagyobb társas egyesületének: a bajai Polgári Olvasó-Egyletnek; két évtizede választott tagja Baja város törvényhatósági bizottságának, valamint tagja a közigazgatási bizottságnak. A nemzetgyűlési, illetve országgyűlési képviselőválasztásoknak 1921-óta választási elnöke s e minőségben adta át Baja város mandátumát néhai dr. hegymegi Kiss Györgynek, néhai báró Lers Vilmosnak és két ízben dr. Walkó Lajos miniszternek. Nyugalombavonulása alkalmából a kormányzó, érdemei elismeréséül főigazgatói címmel tüntette ki a közoktatás szolgálatában eltöltött 42 évi nagyértékű munkája után. Az intézet növendékei s tanárai 1928 február 18-án búcsúztak nagy ünnepség keretében tőle.

LENGYEL JÓZSEF

r. kath. plébános.

1884 február 24-én Bácsbokodon született. Középiskoláit Baján, a teológiát Kalocsán végezte, 1907-ben ugyanitt szentelték pappá. Több helyen működött, míg 1921-ben Kiskőrösön plébános lett, 1929-óta nagybaracskán vezeti a plébániát. 1916-ban érdemei elismeréséül a Ferenc József érdemkereszttel tüntették ki. Több egyesület tagja.

PUHL PÁL

katymári földbirtokos.

1898-ban született Katymáron. 1922 óta önállóan gazdálkodik, de már 1915 óta vezetett gazdaságot. A vármegyei törvényhatósági bizottságnak virilis tagja, tagja a Bajai Takarékpénztár felügyelő bizottságának s elnöke a Katymári Leventeegyesületnek. Ma Bácsbodrog vármegyének Katymár egyik legvirágzóbb községe, sőt az egyetlen a megyében, amelynek kultúrháza van. A község lendületes fejlődésében a mostani generációból tapasztalataival s tudásával Puhl Pálnak is jelentős része van.

EZSÖLY MIHÁLY

OKH (Futura) bajai igazgatója.

1886-ban Kapuváron született. Középiskoláit Sopronban és Veszprémben végezte, majd Kolozsváron az államvizsgát tett. Pályáját Pentercén kezdte, mint állampénztári gyakornok, majd Bajára került, ahol állam-

pénztári tanácsossá nevezték ki és 1926-ban vonult nyugalomba. A Baross szöv. ügyv. igazgatója, a Credo vál. tagja, a kath. népszövetség alelnöke, stb.

IFJ. PUHL JÓZSEF

nagybirtokos.

1900-ban január 26-án Káty-máron született. Középiskoláit Szegeden végezte, majd édesatyja mellett gazdálkodással kezdett foglalkozni. 1923-ban vette át 210 holdas birtokának vezetését. A vármegyei th. és számos egyesület tagja, községi képviselő.

TILL IMRE

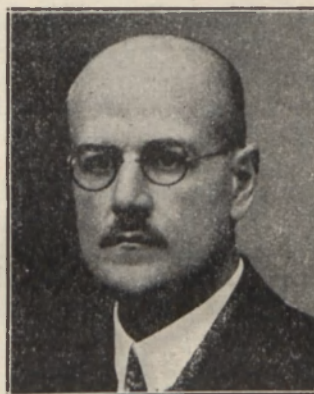
nagybirtokos.

1900, április 30-án Katymáron született. Középiskoláit Baján végezte, majd édesapja birtokán gazdálkodott. A háborút a 4. honvédgyalozezreddel harcolta végig. 1924-óta vezeti önállóan 1100 holdas birtokát. Bács-Bodrog vármegye törvényhatóságának bizottsági tagja.

MAGYAR ISTVÁN

r. kath. plébános.

1866 október 26-án Kalocsán született és összes tanulmányait ott és részben Insbrukban végezte, ahol 1888 aug. 21-én szentelték pappá. Mint káplán több helyen működött, majd 1910-ben Nyiske község plébánosa lett, 1917-ben ideiglenesen nyugalomba vonult, majd 1929 november 29-én Felsőszentiván plébánosa lett.

KLIMÓ JÓZSEF

állampénztári tanácsos.

1883-ban Pozsonyban született. Középiskoláit Pécsen végezte. Pályáját a pécsi adóhivatalnál kezdte, 1908-ban Bajára került, ahol 1924-ben nevezték ki tanácsossá. A megszállás alatt megtagadta a szolgálatot, majd megszervezte az adóhivatali tisztviselők ellenállási mozgalmát, emiatt letartóztatták és 97 napig fogvatartották. Továbbra is állandó rendőri felügyelet alatt állott.

HARKÁNYFÜRDŐ.

Baranyavármegye déli részén Pécestől 28 km. távolban, az az északi szélesség 45° , a délkör 35° alatt fekszik a csodálatos hatású gyógyvize által híressé vált Harkány. Eredetéről rege szól, de a történelem is több száz évre tud visszamenni eredetére.

Történetére vonatkozólag következőket közölhetjük.

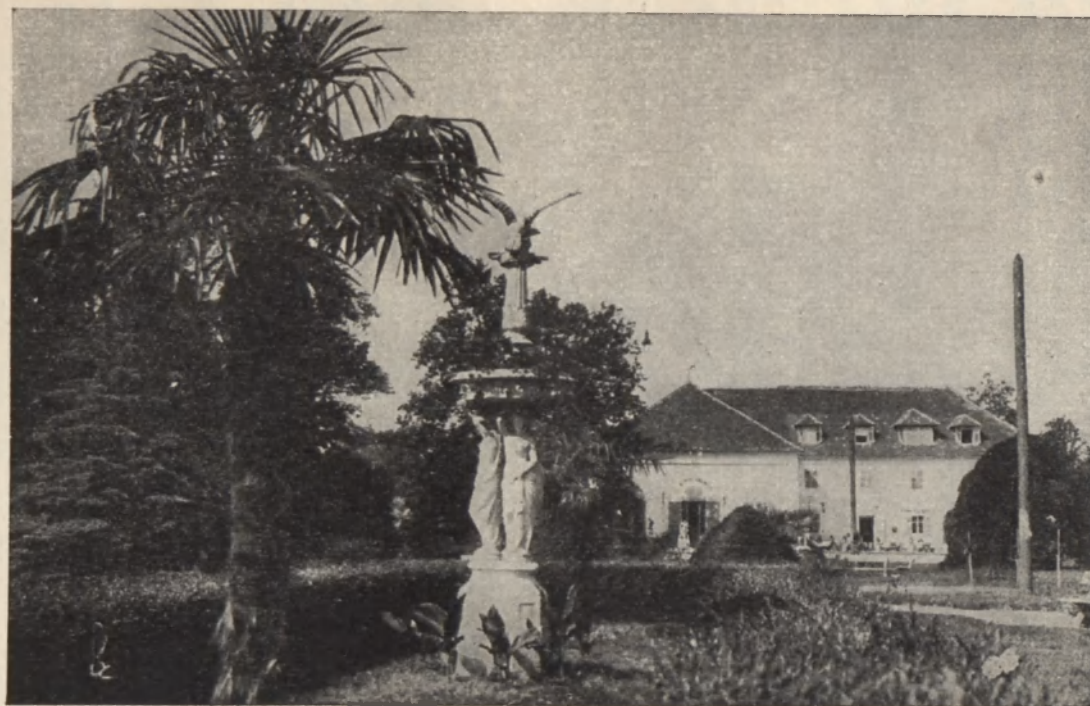
Siklós és Harkány egykori földesura gróf Batthyány Antal 1823-ban a vidéket a sok mocsártól csatornázásokkal csapoltatta le, hogy nagyobb termőföldhöz jusson. E munkák közben Harkány község melletti mocsár csatornázása alkalmával a munkások több helyütt meleg vízforrásokra akadtak. Köztük volt egy Pogány János nevű gyúdi napszámos is, ki dagadt lábára való tekintettel mezít-láb dolgozott. Munkaközben az előbuggyanó meleg vízben állván érezte, hogy a meleg víz fájós lábának jót tesz, miért is igyekezett minél többször, hosszabb ideig a vízben állni. Ennek hatása hamarosan be is következett, mert hosszantartó fájdalmas bajából 1823 októberére teljesen kigyógyult.

A gyógyulást Pogány János elmondotta ismerőseinek. A hír gyorsan terjedt tova s eljutott Mitterpacher Ignác siklósi főszolgabíróhoz is, ki akkor jelentést tett Mihálovics József Baranyavármegye alispánjának. A megye dr. Patkovics József városi főorvost küldötte ki a melegforrások megvizsgálására. Dr. Patkovics a tudomány akkori eszközeivel Harkány meleg vizét kimerítő vegyvizsgálat alá vette s a forrásoknak gyógyító hatását állapította meg.

A hivatalos orvosi vizsgálat oly kedvező volt, hogy gróf Batthyány Antal már 1825-ben a meleg forrásokból jövő vizet egybegyűjtötte s a hideg vizet levezettette csatornák által. A meleg víz a hideg víztől beillesztett kádak által elkülönített s a kádakból a vízvályú csatornán át vezetett be a fürdőszobába. Így megvetette Harkányfürdő alapját, mikor is 12 fürdős szobával fel-

A harkányi Lujza-tó thermal strandfürdő.

Parkrészlet.

építette az első fürdőházat. Ekkor már messze vidékről sereglettek betegek a hamar híressé vált meleg gyógyító forráshoz.

A harkányi hév víz csodálatos gyógyító hatásának híre azonban mindig jobban elterjedt, hogy nemcsak a környékről, hanem távolabbi vidékről is sereglettek a betegek Harkányba. A fürdő kicsinynek bizonyult, miért is a gróf még 12 szobát, nagy éttermet és elegendő lakószobával ellátott szállodát építtetett. De a fürdő környéke is más képet nyert. Fák, cserjék, virágok ültetése által létesült a 46 hold kiterjedésű parknak az alapja.

A híressé vált gyógyfürdőt annyira felkeresték a betegek és üdülők, hogy 1884-ben az alapító fia, gróf Batthyány Kázmér, a későbbi baranyai főispán, kormánybiztos és szabadsághős (meghalt 1854 november 4-én Párisban, emigrációban) még 24 szobával bővítette a fürdőt, nagy gyógytermet építtetett és a parkot szépitette. A korral haladó, ambiciózus, fiatal gróf a fürdőszálloda átellenében levő házhelyeket gazdasági tisztjeinek engedte át, hogy építkezéssel a fürdővendégeknek még több hely biztosítsanak (1845. év).

A magyar orvosok és természetvizsgálók 1845 augusztus 11–15 napjaiban Pécsen tartott vándorgyűlés résztvevői 1845 augusztus 14-én Harkányban voltak, mikor gróf Batthyány Kázmér, Siklós és Harkány akkori urának voltak vendégei. A magyar orvosok és természetvizsgálók Harkányban tartották harmadik közgyűlésüket, amit nagykeri Scitovszky János pécsi püspök nyitott meg, utána dr. Patkovics József az erre az alkalomra írt értekezéséből a történeti és orvostani részt olvasta fel, majd pedig megtekintették a fürdőt és egy kellemes, tanulságos nap emlékeivel távoztak el Harkányból.

A szabadságharc leverése után, 1849-ben gróf Batthyány Kázmér, Siklós vár urának birtokát az osztrák elkobozta, Harkányfürdő fejlődésében pangást idéztek elő úgy, hogy 1866-ig semmi sem történt. Két évtized hiánya a fürdőben bizony visszaesést hozott felvirágzás helyett.

Harkányfürdő, mint a siklói birtokhoz tartozó rész, több gazdát cserélt 1849 után. Így: 1849-től 1860-ig az osztrák az úr, 1860-ban I. Ferenc József király gróf Batthyány Gusztávnak adja vissza, később eladás folytán gróf Tedeszkóé, majd pedig az Ocskay családé lett, kiktől a jelenlegi várúr apjára, Benyovszky Lajosra szállott a birtok.

1866 nyarán Harkány birtokosa megbízta Zsigmondy Vilmos (1821-1888) hidrotechnikus mérnök és geologus tudóst, hogy a hosszú idő alatt beállott bajokon segítsen. Zsigmondy egy mély

Parkrészlet.

ártézi forrást nyitott meg, mely elejét vette a bajoknak. A gyakorlati és tudományos tekintetben rendkívül értékes ártézi források vizének vegyi vizsgálatát Thán Károly dr. egyetemi ny. r. tanár végezte megbízás folytán, amiről a Magyar Tudományos Akadémia 1868 július 13-i ülésén számolt be.

Az idők haladásával a kezdetlegesnek bizonyult eszközökkel végzett munka mégsem felelt meg a teljes célszerűségnek s ezért gróf Benyovszky Lajos 1887 január 17-től március 28-ig tartó újabb kútfúrással bízta meg Zsigmondy mérnököt. Ez a munka aztán véglegesen jónak bizonyult.

Ezután három évtizedig uradalmi kezelésben volt Harkány gyógyfürdő minden különösebb változtatás nélkül. A tulajdonképeni modern, nagyobb változást a baranyai Hévíz-fürdő történetében az 1925. év hozta meg. A fürdő jelenlegi tulajdonosai gróf Benyovszky Móric és gróf Benyovszky Rezső 1925 május 1-től kezdődőleg 40 évre bérbeadták Antal Jenő okl. gazda, fürdőbérletnek, aki beruházásokkal évről-évre a mai kor igényeinek megfelelően kényelmessé alakítja át a fürdőt.

Megkezdődött a serény munka Harkányban, hogy a páratlanul erős gyógyhatásának megfelelő új keretet is kapjon. Az új igazgató az összes épületeket rendbehozatta, a szállodai és fürdő-inventárt kibővítette, a zenepavillon, dohányáruda túljonnan építtetett és a kávéházi terras létesítésével ma már sokkal szebb képet nyújt az átrevonált Cursalon melletti térség. Az egész fürdőtelepre, „Gróf Benyovszky-szállodá“-ba, a parkba villanyvilágítás vezetett be az igazgatóság saját telepéről termelt árammal. Az 1866-ban fúrott „József-forrás“ eddigi nyitott és csupán fakerítéssel körülvett forrásterülete egy műköépítménnyel szabályoztatott.

Még 1925. évben létesült a kb. 2000 m² vízfelülettel bíró különböző mélységű thermálstrandfürdő gyermekek és felnőttek részére, átlagos 29° C hőfokkal, homokstranddal, napfürdővel, zuhanyberendezéssel, 100 kabinnal, platánfákkal, sétányokkal körülövezetten. Ahol eddig a park mélyebb helyén állandó talajvíz folytán posványos területek állottak, az 1925. év óta egy szép, kellemes gyógyhatású, a fürdővendégek által élénken látogatott strandfürdő van, mely jellegénél fogva hazánkban az első.

Ugyanakkor a park is más színt öltött magára, új növényekkel, gondos munkával széppé, kellemessé tétetett, évszázados fái között hűs sétányok, gondozott, rendbehozott utak, pihenőhelyek az ózondus levegőjű parkban a meleg nyári napokon mind egy-egy oázis. A sok szebbnél-szebb növények szakszerű gondozása, telet-

tetése végett egy harmadik üvegházat létesítettek, számos melegággal és a szükséges berendezésekkel.

Még nagyobb mértékben indult meg a fejlesztés munkája 1926-ban. A fürdőtelepi szálloda kevésnek bizonyult az állandóan nagyobb látogatottság folytán. Antal Jenő ekkor megépítette a 25 vadonatújjonnan modernül berendezett szobát a „Gróf Benyovszky“ szállóban.

Megnagyobbodott a strandfürdő is, kibetonozott oldalfalaival, mintegy 120 waggon terméskővel makadamszerűen kirakott és drávai bársonyos homokkal borított fenekével sokkal kellemesebb gyógy- és üdülőhelye a fürdőzőknek.

Baranya vármegye villanyosítása alkalmával áldozatokat nem kímélve sikerült Harkány községbe a villanyvilágítást bevezetni, mikoris fürdőtelepünk villanyvilágításának ellátása a pécs-üszögi 15.000 voltos távvezetékbe kapcsolódott be és így éjjel-nappal világítás és erőáram rendelkezésre áll.

Ugyanakkor létesült, szintén a fürdőigazgatóság támogatásával a harkányi állomásra vezető dülőút helyett egy országút is, amely ma már a helyi közlekedésnek egyik fontos tényezője. — A Pécs—Harkány—Siklóst összekötő vármegyei út is helyrehozott, ami által a mindinkább élénkülő autóforgalom is nagyban emelkedett. Harkány elérése Pécsről ma már igen könnyű és kényelmes. Naponta ötször közlekedik a pécs—harkányi vonat és kétszer van naponta autóbuszjárat.

A mindenki által megcsodált szép park öntözésére az 1927. évben már víztorony létesült, villanymotorral, a park és utak vízellátásának zavartalan biztosítására. Az újonnan készített faiskola termeli a hatalmas kiterjedésű park részére utánpótlásra szükséges legkülönbözőbb fákat.

Az összes nyílt vizeknek elvezetésére készült ugyancsak 1927-ben a nagyobbszabású földalatti kanalizáció, amellyel lehetővé van téve az is, hogy az eddigi nyílt árok helyén most mindenütt pázsítos és csoportokkal díszített területek vannak.

Egyidejűleg kitisztított a fürdőtől egész a drávai torkolatig a melegvizet levezető külső csatornázás is s így szabad lefolyása van a forrásokból rengeteg mennyiségben kiömlő forró kénes víznek.

A magyar Kir. Földtani Intézet részéről dr. Emszt Kálmán főgeológus-fővegyész 1927. év tavaszán analizálta mindkét forrás gyógyvizét amikor is újlag kimutatta azt, hogy a harkányi gyógyforrások vize rendkívüli kémiai összetételénél, radioaktivitásával Középeurópa egyik legerősebb gyógyhatású, legkiválóbb kénes iszapos hévize.

Ez a tény ma már széles körben vált ismertté a határon túl is, ahonnét azonban a határátlépés megszorításával még sem látogathatják a fürdőt oly számban, mint a békében. Éppen ezért az elzárt déli végek helyett a fürdővezetősége a nagyobb propagandát a megmaradt északi részre, csonka hazánkban fejti ki. A tömeges látogatások folytán a fürdőben, de még a telep mellett levő lakások is keveseknek bizonyultak, úgy hogy a fürdő fokozatos fejlesztésével egyidejűleg a fürdőigazgatóság egy modernül berendezett nagy szállodát épített. Az új „Otthon“ nagyszállóda 70 szobából áll és a legkényesebb igények kielégítésére hivatott, tökéletes modern felszerelésével.

Az eddig elért gyógyeredmények mindjobban emelték a csodáserejű gyógyforrások értékét és fontosságát, annál is inkább, mivel a reumatikus betegség ma már annyira elterjedt, hogy egyik legjobban elharapódzott népbetegség.

Éppen ezért igen fontos, ha a szenvedő emberiségnek eme csodás gyógyhelye modernül kiépítve, nyugateurópai kényelemmel berendezve szolgálja a közegészségügyet. A fürdőigazgatóság ennek a gondolatnak az elérését tűzte ki célul, amikor akadályokat nem ismerő, kitarító munkával Harkányt fejleszti és minden igyekezete az, hogy mind a társadalom, mind az állami közegek figyelmét a fejlesztés munkájára és a fürdő támogatására felhívja.

Harkány területének legnagyobb része hatalmas, kifejlődött márgás anyaggal van borítva. Földrajzi fekvésénél fogva a természet által gazdagon megajándékozott szépségével gyönyörű kerete egy gyógyfürdőnek. Észak-kelet felől hegyek által védve van, éghajlata ennek következtében mindig enyhe. Márciusban már tavaszodni kezd és a természet szép zöld palástját veszi fel. Az őszi hazánk déli részében még szebb, mint a tavasz, azért a fürdővendégek szeptember hó végéig is időzhetnek a fürdőben.

Csonkamagyarország fürdőiben, de különösen gyógyfürdőiben szegény. Nekünk Harkány gyógyfürdőnek a pártolása kettős kötelességünk: segítünk embertársainkon, másodszor pedig hazánk hírét, gazdagságát, tekintélyét emeljük.

Magyarország legtekintélyesebb tudós testülete az orvosok, a VI. orvosi vándorgyűlés alkalmával már 1845-ben is meglátogatták Harkányfürdőt, hogy személyesen győződjenek meg annak csodás gyógyító hatásáról. A XXXIX. vándorgyűlés is felkereste büszkeségünket, Harkányt.

Dr. FEJES GYÖRGY

Pécs szab. kir. város muzeumának
igazgatója.

Pécs
Városi Villamosteleg
Pécs

Légszeszgyár-utca 13.
T.: 30-92, 30-93, 30-94, 30-95

Pécs
Városi Légszeszteleg
Pécs

Légszeszgyár-utca 13.
T.: 30-92, 30-93, 30-94, 30-95

KÉSZÍT:

*Villamos világi-
tási és erőátviteli
berendezéseket.*

*Gázvilágítási,
fűtő- és főzőbe-
rendezéseket.*

ELAD:

*Izzólámpákat,
csillárokat, villa-
mos vasaló- és
főzőkészülékeket
villamos motoro-
kat.*

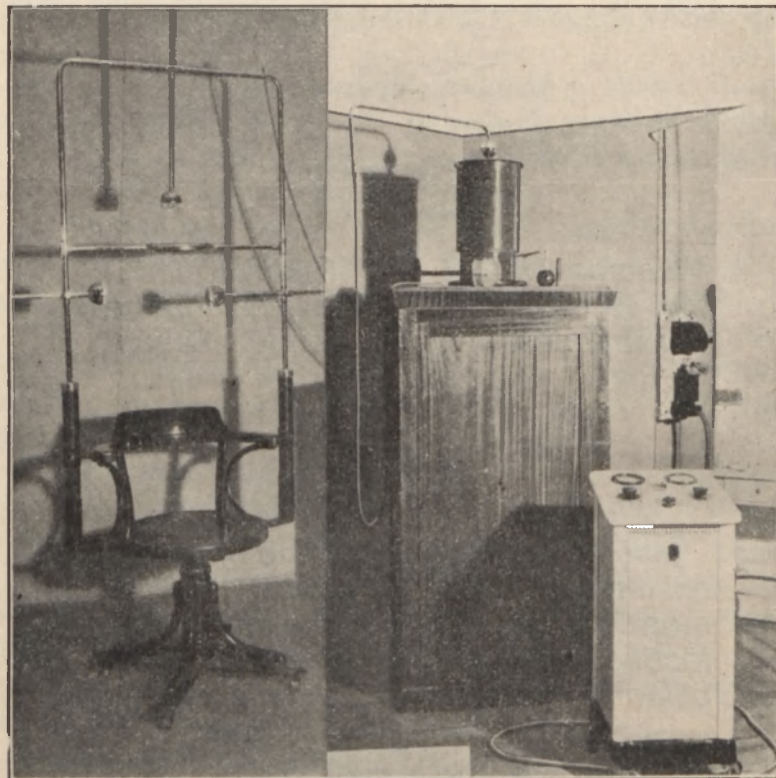
*Mindennemű
gázfelszerelési
cikkeket, izzókat,
gázvasalókat,
gáztűzhelye-
ket.*

KÖLTSÉGVETÉS DIJTALANUL.

**KEDVEZŐ
FIZETÉSI FELTÉTELEK.**

NAGY RAKTÁR.

R É S Z L E T A Z
ELSŐ PÉCSI **ZEILEIS**-INTÉZET
BERENDEZÉSÉBŐL:

IGAZGATÓ FŐORVOS:
DR. PÁDÁR FERENC

Százezrek sikeres gyógyulása igazolja az ország-szeri e elterjedt ZEICEIS-kezek igen nagy gyógyító hatását.

Szív-bajokat, ideg-bajokat, szem- és fül-betegségeket, vese-, máj- és gombabajokat, valamint reumát, köszvényt, csúzt, ischiaszt, béküléseket, érrelmeszesedést és magas vérnyomást egyaránt gyógyít az eredeti F. G. ZEICEIS-gyógygép.

Épen ezért ne mulassza el az alkalmat és saját érdekében keresse fel **a Hal-tér 1. sz. alatti rendelőt, ahol a dr. F. G. ZEICEIS besugárzó-gépen** kívül: Röntgen, Quarz, Diathermia, Panthostat, Sollux, Vitalux, Heliol és más elektromos gyógygépek is elősegítik a betegek gyors gyógyulását.

Forduljon bizalommal a Hal-tér 1. szám alatti rendelőhöz, ahol a fent említett gyógygépeken kívül az orvosi szaktudás is biztosítja a beteget, hogy bajára hamarosan gyógyulást talál.

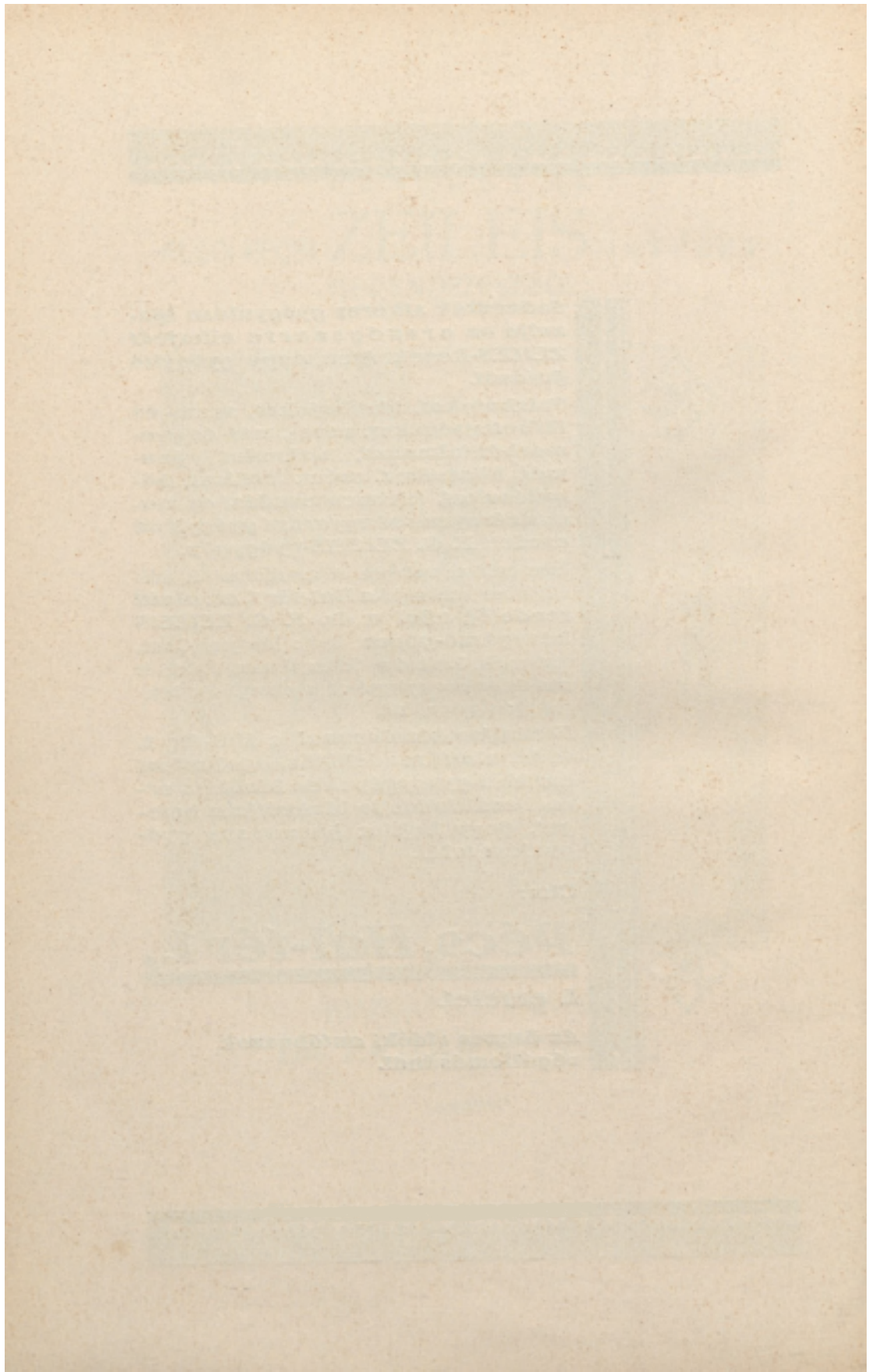
Cím:

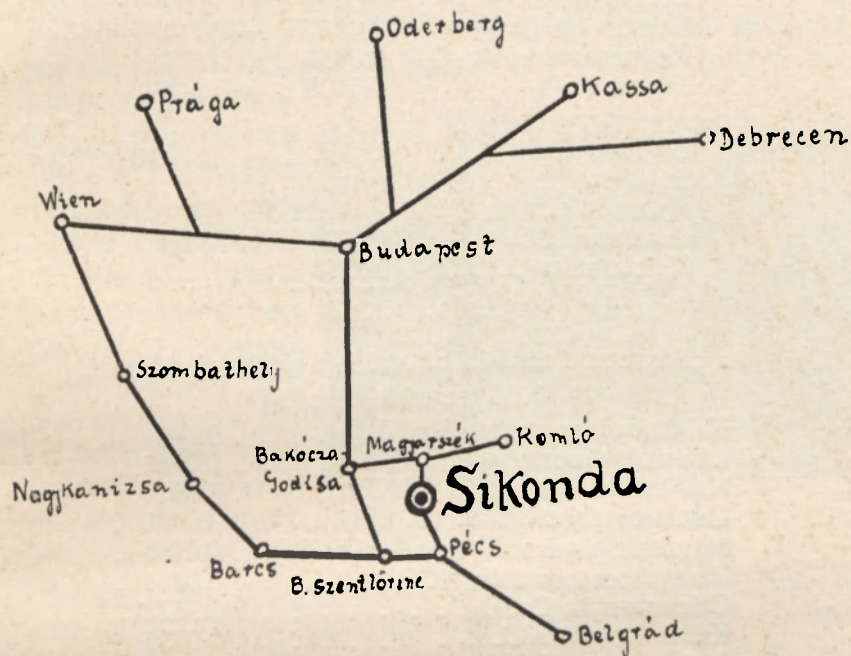
Pécs, Hal-tér 1.,

I. emelet.

Az összes vidéki autóbuszok végállomásánál.

SIKONDA

GYÓGYFÜRDŐ

Baranya vármegyének s egyúttal egész Magyarországnak legfiatalabb gyógyfürdője, de gyógyvizének kiválósága és egyedülálló vegyi összetétele, valamint vadregényes természeti szépsége, ideális fekvése ígérő biztosítékot nyújtanak arra, hogy gyors és modern fejlődéssel rövidesen el fogja érni a legmagasabb igényeket kielégítő színvonalat.

A forrás vizének vegyi összetételét dr. Emszt Kálmán m. kir. főgeológus, a m. kir. Földtani Intézet fővegyésze vizsgálta meg s a legnagyobb pontossággal és lelkiismeretességgel végrehajtott vegyvizsgálatt a következő eredményt mutatta fel:

SIKONDAI FORRÁS ELEMZÉSI EREDMÉNYEI.

1000 gr. vízben van grammokban :

Kationok	Kaliumin K+	0.0515 gr. =	9.28 egyenérték ‰
	Natriumion Na+	0.1132 „ =	34.67 „
	Lítiumion Li+	0.0019 „ =	1.92 „
	Calciumion Ca++	0.0857 „ =	30.14 „
	Magnesiumion Mg+++	0.0359 „ =	20.74 „
	Vasion Fe++	0.0129 „ =	3.25 „

Anionok	Chlorion Cl-	0.0112 „ =	2.23 egyenérték ‰
	Bórsavion Bo ₄ -	nyomok	
	Hydroszénsavion HCO ₃ -	0.6215 „ =	71.77 „
	Kénsavion SO ₄ -	0.1773 „ =	26.00 „
	Metekovasan H ₂ SiO ₃	0.0364 „ =	

Összesen: 1.1474 gr.

Az alkatrészek a szokások módon sókká szerkesztve.

1000 gr. vízben van:

Kaliumhydrocarbonat KHCO ₃	0.1001 gr.
Lithiumhydrocarbonat LiHCO ₃	0.0185 „
Natriumhydrocarbonat NaHCO ₃	0.0857 „
Calciumhydrocarbonat Ca(HCO ₃) ₂	0.0475 „
Magnesiumhydrocarbonat Mg(HCO ₃) ₂	0.2155 „
Vashydrocarbonat Fe(HCO ₃) ₂	0.0411 „
Calciumsulfat CaSO ₄	0.2513 „
Kaliumchlorid KCL	0.0236 „
Metakovasav H ₂ SiO ₃	0.0364 „

Összesen: 1.1474 gr.

A víz fajsúlya 22°C-nál = 1.00071

Szabadszénsavtartalom CO₂ = 151 cm.³

Fórráshőméresek 419 m. mélységben 37°C. a kifolyásnál 36.5°C, ugyanakkor a levegő volt 24.1°C.

Hydrogenionconcentratio pH = 7.0

A víz specifikus vezetőképessége 18°C-nál = 0.00101 Ω cm.

A víz fagyáspontcsökkenése -0.040°C.

A vízben oldott anyagok osmosis nyomása -0.48 atm.

A vízben oldott radium emanatio tartalom -0.030 x 10⁻⁶ millicurie.

E chemiai vizsgálat alapján a vizet az alkalikus földes, gyengén radioactiv hévvizek csoportjába sorozhatjuk, értéket ad e meleg forrásnak még a szabadszénsavtartalom. Szabadszénsavtartalmánál fogva csonka hazánkban a szénsavtartalmú meleg források egyedüli képviselője. Lithiumtartalmánál fogva pedig, mint mesterséges ásványvíz volna értékesíthető.

Dr. Emszt Hálmán s. k.
m. kir. főgeológus, vegyész.

Mivel a vegyi vizsgálat megállapította, hogy a sikondai víz lithium tartalmánál fogva igen alkalmas, hogy mint ásványvíz is forgalomba hozassék; nem marad el a gyógyvíznek ezuton való felhasználása sem. Most épül a palackozó helység, melybe egy cső egyenesen a forráskút vizelosztó fejből szolgáltatja a vizet. A legmodernebbül felszerelt palackozó helységben megfelelő gépek segítségével előbb vastalanítják a vizet, azután 20 C⁰-ra lehűtve mesterséges szénsavval telítik és palackozzák, hogy a sikondai gyógyvíz, mint üdítő ásványvíz kerüljön forgalomba.

Sikonda gyógyvízének hatásáról a rövid idő alatt egységes orvosi vélemény még nem alakulhatott ki. Eddig megállapítást nyert, hogy czúzos (reumás), köszvényes bántalmak, máj és vesebajok, női

Antaltanyai vadászház.

betegségek stb. esetében kiváló gyógyeredményeket mutatott. Az, hogy a víz szabadszénsav tartalmánál fogva az idegbetegségek gyógyítására is kiválóan alkalmas, minden kétségen felül áll; míg páratlan természeti szépsége, ózondús erdei levegője a klimatikus gyógyhelyek sorába emeli Sikondát, a *Mecsek gyöngyét*.

A fürdőtelep a magyarszéki vasútállomástól 4 kilométernyi és Pécs város közepétől 20 kilométernyi távolságra fekszik a Pécsvarasdi állami műút mentén. A közlekedés autóbuszokkal és autómobilokkal bonyolítják le. Az állami műút 15.5 km. szakaszától a fürdőtelepig egy új pormentes, bitumentes autóút vezet, melyet az uradalom 1923-ban építtetett. Ez az út egy megkapóan szép bükkös és fenyves erdőn visz végig s méltó befejezése annak a gyönyörű útvonalnak, mely Pécstől Sikondáig vezet.

Ez alatt a nem egészen négy év alatt, amit Sikonda fürdő *történelmének* nevezhetünk, ez a hely a környékelieknek és így különösen a pécsieknek valóságos kedvence lett. Mindenki Sikondával foglalkozik s ezer tervet ajánlanak megvalósításra, hogy hamarosan az a világfürdő váljék belőle, ami az érte rajongók képzeletében már tökéletesen kialakult. Ki a golfpályának, ki a tennispályáknak, ki a strandfürdőnek, ki a sporttelepnek, ki a létesítendő

Sikonda szálló.

Sikondai strand.

Sikonda szálló.

Sikondai erdő.

szanatóriumnak, ki meg a ródli- és ski- pályának keresi és ajánlja a legmegfelelőbb helyet, mert ebben az Isten áldotta völgyben mindenre van alkalmas terep és hely.

Mi sem mutatja jobban, hogy mennyire így van ez, mint az 1929 nyarán rendezett sikondai repülőnap. Íme, itt van alkalmas

Emeletes weekendház.

terep és hely még a sportok sportjának, a repülésnek is. Ez a nap különben nemcsak ennek bizonyágtétele végett bírt fontossággal Sikondára nézve, hanem mert ez a nap volt a fürdő első nagy bemutatkozása a távolabbi országrészekből a repülőnapra érkezettek előtt. Sokan ismerték meg ekkor ezt a bájos helyet és szétvitték a hírt, hogy van ott a Mecsek tövében egy még kezdetleges kis fürdőhely, mely azonban magában hordja a biztos, szép jövő minden ígéretét. Ez volt Sikonda első *idegenforgalmi* napja. Reméljük, hogy nincs messze az az idő, mikor a sikondai idegenforgalom nem-

csak napokra fog szorítkozni, hanem sikerül majd *igazi* idegenekkel *igazi* idegenforgalmat elérni. Hisszük és reméljük, hogy Sikondának európai színvonalú gyógyfürdővé való fejlődése nemcsak a tervcsinálók álma marad, hanem, hogy a terveket programszerűen meg is valósítják, mert ez a hely erre a célra van hivatva. Ideálisan szebb, természeti pompájában nagyszerűbb, fekvésénél és gyógyvize kvalitásainál fogva alkalmasabb hely nincs a mi szegény, megcsontított hazánkban, mely egy európai hírű fürdő létesítésének céljaira szolgálna.

Sikonda olyan, mint a szobrász anyaga: lehet belőle mindent formálni. A tökéletes az ideális anyag itt van, most már minden a szobrásztól függ. Az első formaadások jól sikerültek. Amit eddig láttunk, az biztató. Kíváncsian és reménykedve várjuk a munka folytatását. Ha akadtak is kezdetben szkeptikusok, Sikonda két rövid időnyének eredménye elég volt arra, hogy elhallgattassa őket. Bizunk azokban, akik Sikonda fejlesztését programjukká tűzték, hogy fárasztó és nemes munkájukat teljes siker fogja koronázni.

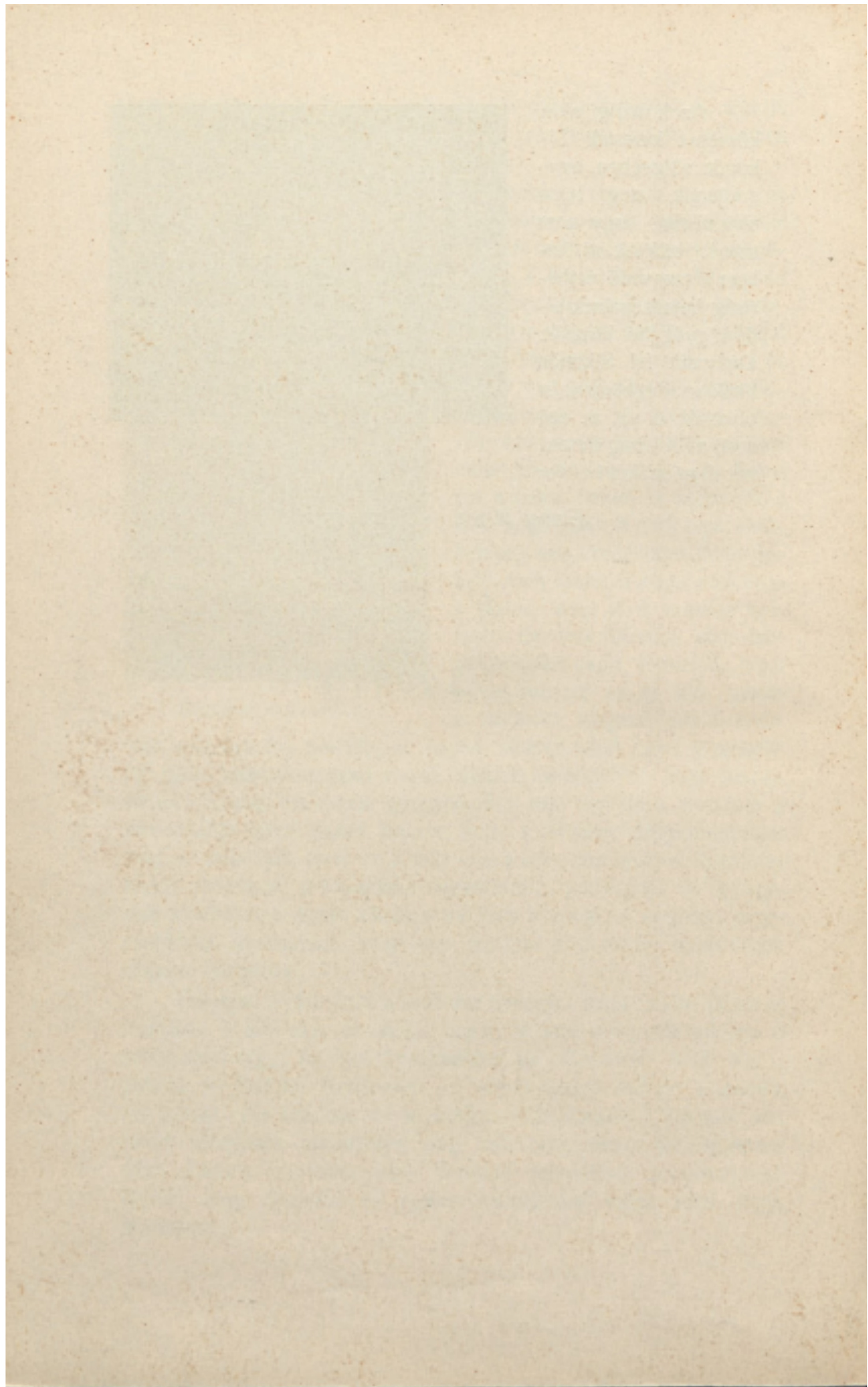
Azok pedig, akik
köszenet kerestek Si-
konda völgyében, nyu-
godjanak meg Isten
akarátában, hogy nem
szemet találtak ott, ha-
nem a szenvedő embe-
riség betegségeinek ál-
dott, gyógyító forrását.
Lapozzák fel Sikonda
fürdő vendégekönyvét és
olvassák el azt az egy
sort, amit Virág Ferenc
pécsi püspök írt abba:

Kis weekendház.

„Ember tervez — Isten végez!”

MEGYEI KÖNYVTÁR
PECS 100413

HALADÁS

NYOMDA RÉSZV.-TÁRS.

KÖNYV-,
PAPIR-
ÉS IRÓ-
SZEREK
KERES-
KEDÉSE

IGAZGATÓ :
DVORSZKY
LÓRINC

KIRÁLY-ÉS MÓR-U. SAROK

Cserkészfelszerelések.

Rádió labororium!

Cserkészfelszerelések.

MAGYAR HIR.

LŐPORÁRUDA.

SZALAY és RICHTER

FEGYVER-, LŐSZER-, SPORT-, VADÁSZATI-, MECHANIKAI- ES ELEKTROTECHNIKAI CIKKEK NAGYRAKTÁRA
PUSKAMŰVES MŰHELY - RÁDIÓCIKKEK

Pécs, Király- és Mór-u. sarok

TELEFONSZAM: 25-41.

Részletfizetésre,

megkönnyített fizetési feltételekkel is kapható

*Katonai, csendőrségi,
pénzügyőri és vasúti egyenruházati cikkek,
sapkák, kardok stb. nagy választékban,
legolcsóbb áron.*

*Tennisz-, football-, boxoló-
és mindenféle atlétikai felszerelések
nagy raktára.*